

TASAVVUFTA NAMAZ VE HACCIN HAKİKATİ

MEHMET İZZET ASLİN

BİR ACEP ONULMAZ DİRDİM VAR İDİ

Bir acep onulmaz derdim var idi,
Derde derman buldum Elhamdülillah.
Vasil oldum Muhammed Mustafa`ya,
Ağlar iken güldüm, Elhamdülillah.

Açıldı sır babı şeyhim yüzünden,
Can safalar sürdü tatlı sözünden.
Mâsivâ tozunu gönül yüzünden,
Tevhid ile sürdüm, Elhamdülillah.

Bir şehre vardım ki adı denilmez,
Bir bahre daldım ki haddi bulunmaz.
Mürde dil oluban geri dönülmez,
Ölmezden ön öldüm, Elhamdülillah.

Hakk'ın dergâhına tutmuşum elim,
Gördüğüm halleri şerh eyler dilim.
Yokluk ummanına uğradı yolum,
Fena fillâh oldum, Elhamdülillah.

Yunus Emrem kâmil oldu imanın,
Hazreti Hakk'a vasil oldu canın.
Lâmekân şehridir senin mekânın,
Beka billâh oldum, Elhamdülillah.

Maddi – manevi, zahiri – batını gelişmemde ve yetişmemde emeği geçenlere ve geçecek olanlara ithaf olunur.

Mehmet İzzet ASLIN

YAZAR:

1962 yılında İzmir Bornova'da dünyaya geldi. Üniversite tahsilinden sonra Halveti-Uşşaki tasavvuf ekolünden Bekir Sıdkı Visali (ks) kolunun halifelerinden Zekiye Güren (Şamiye) (ks) Anne'den tasavvufun özünü ve nurunu aldı. O'nun Hakka intikalinden sonra Terzi Baba (ks) koluna intisap edip, tafsil bilgilerini almaya devam etti. Bu eğitim sırasında birçok eren kişi ile görüşüp ledünni ilim tahsil etti. Halen tasavvuf çalışmalarına devam etmektedir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Hamd; alemlerin zerresinden Zatıyla kaim ve batın; sıfatıyla muhit ve tecelli; esmasıyla malum ve tecelli, kudretiyle fail; filliyle zahir; eserleriyle meşhud; batını ile sır olan Allah içindir, O'na mahsustur.

Salat ve selam hakikatiyle alemlerin efendisi olan Hz. Muhammed'e, aline ve ehl-i beytine olsun.

Hz. Resul Şeriat-ı Muhammedi'yi şöyle tarif etmektedir: **"Şeriat sözlerim, tarikat fiillerim, marifet tavırlarım, hakikat sırlarımdır"**.

Namaz ve Hac hakkında şeriat-tarikat mertebelerinde olan eserlerin sayısı oldukça çoktur. Hakikat-marifet mertebelerindeki eserlerin sayısı yok denecek kadar azdır. Bu mertebeden bilgiler değişik eserlerde dağınık olarak başka başlıklar altındadır. Eserlerimiz namaz ve haccın hakikat-marifet mertebelerindeki bilgileri bir araya getirip diğer hakikatleri de bünyesinde toplamıştır.

Eserin açığa çıkmasında, her aşamasında emeği geçenlere teşekkür eder, kendilerinin ve geçmişlerine hayır dua edilmesini temenni ederim. Bu kitaptan oluşan manevi hasılayı öncelikle Peygamber Efendimizin, alinin, ehli beytinin, Piran hazeratının, bu yola emeği geçenlerin, Zekiye Annenin ve Terzi Baba ile tüm müminlerin ruhuna hediye eyledim. Kitabın ilgililerine yeni ufuklar açmasını temenni ederim.

NEFSİN (NEFS-İ NATİKA'NIN) HAKİKATI

Nefs kelimesi bir şeyin zatı, kendisi, öz varlığı manalarına gelmektedir. Nefs-i natika insan nefsi için isim terkihi olarak verilen isimdir. Nefs-i natika bir hakikat olup, sıfatlarının değişmesi ve bulunduğu mertebeleri temsil edecek surette nefis, ruh, kalp, akıl, sır, hafi, ahfa isimlerini alır. Nefsi natika bir ve vahid olup sıfatlarının değişmesi ile aldığı isimler değişir. Bu sıfatlar nefis mertebelerinde açıklanmıştır.

Nefs-i Natika'nın tarifi şöyledir: "En nefsün natikatün kaimûn bizatihi, la eyne, nurun min envarillahi teala minellahi meşrikuha ve magribuha"

Nefs-i natika Allah'ın Nur'larından bir nurdur. Zatıyla kaimdir, mekanı yoktur. Allah'tan geldi, Allah'a gidecektir.

Nefs-i natika Allah'û Tealanın Zat'ının, muhabbetinin, nurunun, gölgesinin mazharıdır. Nefis mukaddem ve ezeldir. Allah'ın Zatına mahsus sıfatların mazharıdır.

Allah'û Tealanın Zatına has sıfatları altı tanedir:

1. Vücut : Allah vardır, tüm mevcutların varlığı O'ndandır.
2. Kıdem : Varlığının evveli yoktur.
3. Beka : Varlığının sonu yoktur.
4. Vahdaniyet : Varlığı bir ve Tek'tir. Başka varlık yoktur.
5. Kıyam binefsihi : Varlığı kendindedir. Nefsiyle kaimdir.
6. Muhalefetül lil havadis : Yarattılmışlara benzemekten, onlar gibi olmaktan münezze ve müstagnidir.

İşte kısaca belirttiğimiz bu altı sıfatın mazharıdır. Mazharı demek, bu sıfatlar nefsi natikada da vardır demektir. Ancak bilkülliye mazharı demek değildir, bu sıfatların zıllı yani gölgesi mesabesindedir. Tam mazharı değil, tecelli oranında ve tecelli oranında, nispetinde belki kısmen aynıdır. Bireysel nefsi natika tüm tecelliye kaldıramaz. Tecelli oranında hakikatini idrakte elde ettiklerini kullanır, bu vasita ile bu 6 sıfatı idrak yolunda yol alır.

Gölge sahibinin varlığı ile gölgenin varlığı arasında nasıl büyük fark var ise ve gölge, gölge sahibi ile varlığını devam ettiriyorsa, nefisde varlığını, Mutlak Zat olan Allah'ın varlığı ile devam ettirir. İlahi Zat'ın Varlığının sonu yok ve ebedi olduğuna göre, nefisde tecelli gölgesi olarak varlığını devam ettirir. Gölge, sahibinin aynı değildir, sahibinden başkasıda değildir. Nefisde Hakk'ın varlığının aynı değil fakat gayriside değildir. Ciddi ve dikkatli düşünmelidir. HÜVEL HAKK değildir, fakat bihasebis sıfat, MİNEL HAKK ve MEAL HAKK'dır. Nefsi natika aynı zamanda Kur'an'ın sırrı makamıdır.

İnsanın hakikati olan nefsi natika, taayyün mertebelerinden geçerek, bir süreç içerisinde şahadet ve kesafet aleminde ortaya çıkar. İnsanın zatını temsil eden nefsin bu varoluşu nüzul (iniş) diye ifade edilir. Nüzul, nefsin sadece kesafet (madde) ve şahadet aleminde ortaya çıkması değil, aynı zamanda mücerretlik ve ezeli zati ilim aleminde bilmiş olduğu şeylerin örtülmesi anlamında gelmektedir. Başka bir ifadeyle nüzul, madde ve çokluğun insan ile Zati İlminin arasına girmesi demektir. Bundan dolayı çokluk (kesret) alemi karanlık, zulmet, cehalet içinde kalması nasıl bir vetirede (süreçte) gerçekleşiyorsa, bu bilgiye ulaşması da aynı şekilde bir süreçte gerçekleşir. Bu ilim süreci tasavvufta irfan yolu yani seyr-i süluktur. Bu ikinci süreç, örtülen ezeli ilmin birincinin mukabili olarak "uruç" (yükseliş) diye isimlendirilir. Bu süreçte nefis, madde ve kesafet (şahadet) alemine ulaştığı iniş yolunu takip ederek, ilk ezeli ilim mertebesindeki hakikatine ulaşmaya çalışır. Bu yol, kitabımızda konusu olan tasavvufta irfan yoludur.

Nefsin kemale erdirilmesi ve tasavvuf ehlinin tespit ettikleri Kur'an ve Sünnet yöntemleri ile, örtülmüş olan nefsin hakikatinin, madde aleminin kirlerinden arındırılması, nefsin tezkiye edilmesi, nefis ile ilahi ilmin arasındaki münasebetin bilfiil hale getirilmesinin yegane yoludur. Süreç kemale erdiğinde artık insan ile Hakk arasındaki münasebet bilkuvvelikten bilfiil hale gelir. Yani seyri süluk ile nefsin, dünya hayatında var olmadan önceki haline döndüğü ve nüzul arasında geçirdiği başkalaşma ve değişimleri asli haline yani nefsin hakikatine dönüştürerek Zat-ı Mutlak'ın özelliklerini kazandığı sürecin adıdır. Her mevcudda Hakk ile ilişkisini ve Hakk'ı bilmesini mümkün kılacak bir yön vardır. Her mevcudun Rabb-ı hassı mevcudun Hakk ve alem ile ilişkisini sağlar, tevhid eder. Bu da nefisler halk edildiğinde "Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?" hitabına "Evet Rabbinizdir" cevaplarına her bireyin kendi nefsinin şahid tutulma gerçeğidir. Bu da tevhidin gereğidir.

Ehlullah, tevhidi insanın zuhura çıkmadan önceki haline dönmesi, yani nefsin ezeli hakikatine, ezeli ilimdeki hakiki haline dönmesi ve bu suretle Hakkı bilmesidir diye ifade etmişlerdir. Bu nedenle "**Men Arefe nefsehu, fekad arefe Rabbehu**" (Nefsini bilen Rabbinı bilir) hadisi şerifi söylenmiş ve Zat-ı Mutlak'ı anlamamız için yol açılmıştır.

İnsanın iki yönü vardır. Birincisi, beşeri ve maddi yönü; ikinci yönü nefesine ilham edilen bilgilerle yaşamını sürdürdüğü ilahi yönüdür. Bu yönü ehlullah, insani kamil görüşü ile açıklamış ve HÜVE HÜVE diye isimlendirmiştir. Bu ilahi yön ile insan, Allah'ın emanetini kabul ehliyetini kazanır ve insanı kamil haline gelir. İnsanın bu ilahi yönü, onun Hakk'ın ilmindeki sabit hakikati, onun Hakk'ın ilminde ezeli ve ebedi olarak bir tek süreçte bilinmesinin suretidir.

Tasavvuf ehli, nefsin bir cevher olduğunda görüş birliğindedirler, mevcudiyetinin bilinmesinin güç olmadığını ancak mahiyetinin bilinmesinin güç olduğunu ifade etmişlerdir. Beşeri birimsel nefis, herkesin "ben" diye işaret ettiği şeydir. Bu insan için en açık şeydir ve ispatıda kesin bir delile ihtiyaç duymaz; çünkü bunun bilinmesi fitridir. Nefsin ilahi yönünün, yani nefsin hakikatının mahiyetinin bilinmesi güç olan yönüdür. Ehlullah nefsin hakikatının, Allah'ın Nur'undan ve Kur'an'ın sırrı makamından olduğunu ifade etmişlerdir. Bunun mahiyetinin anlaşılıp, idrak edilmesi tasavvufi irfan yolu ile nefis mertebelerini irfan ile anlayıp, bunları yaşayarak yakîn olarak idrak edilmesi ile anlaşılır. Yinede tam mahiyetine ulaşamaz. Zira nefsi natika Allah'ın nurundandır. Bugünkü bilgilerimizle nurun hakikatini bilmek imkansızdır. İbnül Arabî, nefsin külliliğinin hakikati cihetinden söz konusu olduğunu ifade etmiştir. Nefsin külliliği asli ve gerçek haline dönmesi ve ulaşması demektir. Konevi bu süreci şöyle anlatır: Nefis tümeller ile birleşerek mertebe mertebe yükselir, her yükselişten bir istidat, nur ve basiret elde eder. Böylece Akl-ı Evvel'e ulaşır. Akl-ı evvel ile birleşerek İlahi hüviyeti müşahedeyi sağlayan istidat kazanır. İbnül Arabî'de, insanın vücut ve taayyün mertebelerini bilebilmesi için, söz konusu mertebelere girmesi gerektiğinden, bunu yaparken terkinin bilinmesinden, kendi ifadesiyle "tahlil miracı"ndan söz eder. Çünkü her mertebe, mertebeye giren kimseden nefesine münasip şeyi talep eder. Yani nefis birlik (vahdet) ve Zat aleminden, çokluk (kesret) ve madde (kesafet) alemine inerken nefesine eklenen özellikleri terakki ve uruç ederken tek tek anlar, idrak eder; gerekeni alır, gerekemeyeni bırakır. Bu alıp bırakma ise, inişte (nüzul) uğradığı mertebelerin, çıkışta (uruç) nefesine verdiklerini alması ve talep etmesiyle gerçekleşir.

Bu durumda Zat ve birlikten (vahdetten) çokluk (kesret) ve şahadet alemine inerken oluşan bilgisizlik ve karanlık; uruç sırasında Zati İlahi nur sayesinde ilim ve aydınlanma ile, karanlıktan (zulmet ve cehalet) birlik ve zat alemine doğru yükselerek tevhide ulaşır. Böylece nefis, miraç sayesinde ilahi hüviyetini ve eşyanın bütün hakikatlerini müşahade edeceği şeyler ile arasındaki engeller (perdelere) kalkarak, aynı hükme sahip olmalarını temin eden münasebet sağlanır. Ancak Hz. Peygamber (sav) ın buyurduğu gibi "Kühü Zâtını idrak edemedik" diyerek acimizi ve fakrımızı da itiraf etmeliyiz.

Nefsin birlik, tevhid hakikatini idrak hali, ilahi tecelliyi kabul istidatı kazandığı haldir. Nefsin çokluk (kesret) hali, niyet düzeyinde, niyetinin farklı ilgilere dağılması, ilahi tecelli karşısındaki konumu, ilahi isimlere muhatap olması anlamına gelir. Bütün mevcudların vechini (zatını) birleştiren, tevhid eden, mevcudlara varlıklarını hibe eden "genel vücut tecellisi" olan "tecelli-i vahid"dir. Bu mevcudlara "varlık, vücut nuru" vermesidir. Bilki "**Kur'an Cemi esma ve sıfatı cami Zat**" olduğundan nefislerin hakikatine Kur'an vaz edilmiş ve mevcudların hakikatlerine sunulan bu İlmi Zati temsil eden Kur'andan, ayan-ı sabitlerin istidatlarına göre aldıkları bölümler, onların Kur'andan temsil ettikleri bölümleri şahadet aleminde zuhura çıkarmışlardır. Bu "KÜN" (ol) emri ile tecelli-i vahid ile sağlanmıştır. "Kün" emri aynı zamanda "genel vücut tecellisini" temsil eden kelimedir. İbnül Arabî Şeceretül Kevn eserinde "KÜN" emri ile zuhura çıkan istidatları açıklamaktadır. Ortaya çıkan istidatlarda ayan-ı sabitelerin Kur'andan (İlmi Zatin temsili, tafsili) aldığı özellikleri, yönleri dolayısıyla ilahi isimlerinden aldıkları yetenekleri doğrultusunda zuhura çıkaracaklardır. Her mevcudun Rabbi hass-ı olan ilahi isim doğrultusunda Kur'anı fiile ve zuhura çıkaracaktır. Buna bir delilde "Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?" sorusuna tüm nefisler şahid tutularak "Evet Rabbimizsin" cevapları tâ eleste, zuhura çıkmadan önce verilmesidir. Peygamber Efendimiz (sav) "Her doğan çocuk İslam fitratında doğar..." buyurarak bu gerçeği başka bir yönüyle açıklamıştır. Nefsi natikanın Kur'an sırrından olmasında bu gerçeği yansıtmaktadır. Kur'an sırrı makamını temsil eden Zati Nefsi, alemleride fiili Kur'an olarak zuhura çıkarmıştır. Alemlerin içindeki her mevcutta bu yönüyle Kur'an'ın sırrındandır. Önemli olan Kur'an'ın nerelerini, hangi bölümlerini temsil ettiğimizdir. Nefsimizin içinde olduğu durumda, ahlak düzeyide Kur'andan temsil ettiğimiz yönü belirlemektedir. Bu açıdan bakıldığında, "**Nefsin bilen Rabbin bilir**" hadisi şerifi her an gelişmesi ve bilinmesi gereken Kur'an bilgisini bize sunmaktadır. Çünkü nefis, her an terakkide, gelişmede ve ahlaken yücelmede olmalıdır. Bu ise yüce Peygamber (sav) "**Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz**" ve "**İki günü eşit olan ziyadadır**" buyurarak nefsimizin gelişmesi için her an nefis terbiye ve tezkiyesi yolunda olmamız gerektiğini vurgulamaktadır. Bu yol, her an nefsimizi bilmemizi, dolayısıyla Rabbinizi bilmemizi, O'na arif oluşumuzu arttıracak bir yoldur. Buda Kur'an ve Sünnet yolundan geçmektedir. İrfan yolcusu, süluk yöntemiyle, nefsindeki tefrika (çokluk) halindeki ilgilerini tevhid ederek birliğe dönüştürerek ilahi ilimdeki bilgileri almak için istidat kazanır.

Tasavvufta bunu anlatmak için ayna misali örnek gösterilir. Nefis, ayna mesabesinde olup, kesretle ilgisi oranında buğulanır, kirlenir, paslanır. Tevhide, Hakka yöneldikçe ayna parlatılır, cilalanır. Seyri süluk ile Tevhid özelliğini tekrar kazanan ayna, Hakkın karşısında bulunur. Artık ilahi tecelliler ve ilimler aynanın temizliğine veya hiçbir şekilde kirlenmeyen ezeli istidatına göre nefesine yansır. Nefis aynası parlatılarak ilahi tecelliyi kabul ve idrak edecek hale geldiği gibi, bütün alem için bir ayna veya alem aynası için cila mesabesindeki insan-ı kamil sayesinde alem

Hakkın tecellisini kabul edebilir. Alemlerdeki ayna, insan-ı kamil-Hakikat-i Muhammedi'dir. Mutlak Birliği, ilahi Zati yansıtır.

Her iki cihanda her şey Hakk ile kaim
Mirat-ı Muhammedden Allah görünür daim

dizeleri bu irfaniyeti anlatmaktadır.

Nefs aynasının parlatılıp cilalanması, mevcutların çokluğunun ilahi birliğe, tevhide kavuşması, birliğin (vahdetin), çokluğa (kesret) egemen olması, özellikle nefsin, vahdetin aynı kesret, Kesretin aynı vahdet olduğu "Muhammedi Şuhud" mertebesine ulaşması sayesinde gerçekleşir.

Cüneyd-i Bağdadi Hazretleri, nefsin gerçek tevhide ulaşmasını tasvir ederken şöyle der: "Kendin ile şahidinden gaip olmayasın, şahidinde senin ile senden gaip olmaya... Böylece olmadan önce olduğun gibi olursun. Ardından kendi ferdaniyetinle tevahhud edersin; vahdaniyetin sayesinde teyit edilmiş olursun."

Arifler nefsi şöyle tarif ettiler:

- Nefs ancak o şeyin zatıdır.
- Nefs mertebesi, cisim mertebesinden daha yücedir.
- Bir nefski, bizzat alemin ilmi ile doludur.
- Bütün mevcudatın baskısına sahip bulunan ilahi nur için "nefsi külli" tabiri kullanılır.
- Akl-ı kül ile nefsi küllin birleşmesinden bu alemler meydana gelmiştir.
- Akl-ı küllin sembolü Âdem, nefsi küllün sembolü Havva'dır.
- Allah-ü Teala Resulullah efendimizi kendi zatından halketti, nefsinde kendi nefsinden halketti.
- Âdem (as) min nefsinin, Resulullah (sav) efendimizin nefsinden bir suret olarak halketti.
- Adem'in zatı ise Rububiyet zatından meydana getirilmiştir.
- Allah'ın Zati kendi nefsinden ibarettir. Öyleki Yüce Allah Onunla vardır. Zira O nefsi ile kaimdir (kaimi bi nefsihi)
- Nefisden murat varlıktır, vücuttur. Kendi varlığı ve zuhuru olan alemin varlığı
- Nefs uçsuz bucaksız bir şeydir, bütünüyle kozmozdur. Çünkü onun kopyasıdır. Alemde bulunan her şey nefste mevcuttur; aynı şekilde nefste bulunan her şeyde alemde mevcuttur. Şu halde nefsinin efendisi olan tüm alemin efendisi olmuştur. Keza nefsinin kölesi olan tüm alemin kölesi olmuştur.
- Nefs-i külli insanı kamilin nefsidir. Diğer insanların nefisleri ise cüzi nefislerdir.

Suret-i insaniye ve hakikati insaniye odur ki, Peygamber Efendimiz o suretin ve hakikatin ruhu ve nefsi natıkasıdır. Nefsi natıka, ayan-ı sabitenin zuhura kabiliyetli ve varlığındaki istidatları açığa çıkarabilecek fonksiyonları taşıyan cevherdir. Ayan-ı sabitenin zuhurlanmış suretidir. Nefsi natıka, ayan-ı sabitedeki istidat ve kabiliyetleri zuhura çıkarma kabiliyetindeki Allah'ın tecelli mahallidir. Ayan-ı sabite ise, insanın ve mevcudların Allah'ın ezeli ilmindeki hakikatini temsil eder. Tüm ayan-ı sabiteler "İlmi Zat" mertebesinde ilim olarak mevcuttur. Zuhura çıkmamışlardır. İnsandaki nefsi natıka, ayan-ı sabitelerdeki istidat ve kabiliyetleri zuhura çıkarmak için insana hibe edilmiştir. "Kur'an, Allah'ın tüm esma ve sıfatlarını cami" ilahi Zati temsil etmektedir. Kur'an Allah'ın Zati ilmini taşıyan kelimedir. Bu nedenle insanın hakikatini oluşturan ayan-ı sabite Kur'andan teşekkül etmiştir. Kur'anın sırrını taşımaktadır. Nefsi natıkayada bu özelliklerin yansıması dolayısıyla, nefsi natıka Kur'anı zuhura çıkarma gücünü ve kabiliyetini taşır. Peygamber Efendimiz (sav) bu özellikleri belirten hadislerinde: "**Benim mucizem Kur'andır**" buyurarak kendi nefsi natıkasının Kur'andan ibaret olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda "**Her doğan çocuk İslam fıtratında doğar**" buyurarak bu vasıf ve özelliklerin tüm insanlığa ait olduğunu vurgulamıştır.

Kişinin her zuhura çıkarttığı fiil Kur'andır, Kur'andandır. Ancak kişiye düşen görev Kur'andan temsil ettiği yeri tespit edip, bu özelliklerini değiştirip geliştirmek ve Kur'anı natık ve yaşayan Kur'an özelliğini kazanmaktır. Kişi Kur'andaki özellikleri inceleyerek; mümin, münafık, kafır, salih vb. vasıflara bakıp, hangi vasıf ve özellikleri taşıdığını titizlikle araştırmalıdır. Bu kişinin kendine yapacağı en büyük iyiliktir. Kendini tanıma yolunda atılacak en büyük adımdır. Çünkü taşıdığı vasıfları değiştirip geliştirmek özelliği, ilim ve irfan yolu ile nefsi natıkaya verilmiştir. İş, bu yola girip bu yolda yürümektedir. Bunu belirten hadisi şerifte Hz. Resul (sav) buyurur ki: "**Nefsini en iyi bileniniz, Allah'ı en iyi bileninizdir**" Yani arif kişi, Hakkın nefsinin kendi nefsi yoluyla tanır. Hakkın Zati Nefsini bilmek Allah'ı bilmek, O'na arif olmaktır. Hakkın Zati Nefsi nefsi vahidedir. Tek nefistir.

Nefs-i natıka "rahmani kelime" ismi ile müsemma olan maddeden soyutlanmış bir cevherdir. Sırf nurdur. Allah'ın Zati Nurundandır. Kur'anın sırrını taşır. Nefsi natıkanın bedenle ilişkilenebilmesindeki sebepde, taşıdığı kemalatı bedenle zuhura çıkarabilmesidir. Nefs-i natıkanın bedenle birleşmesi ancak "hayvani ruh" vasıtasıyla olur. Nefs-i natıka sırf nur, beden ise zulmani ve kesiftir. Bu yüzden nur ve zulmet arasında münasebet yoktur. Bundan dolayı ilahi cömertlik, nefsi natıkanın kemalatını şahadet aleminde zuhura çıkarmak için, nefsi natıka ve beden arasında hayvani ruhu vasıta kılmıştır. Ayeti kerimede bu hakikat "**Nefisler bedenlerle birleştirildiğinde**" (Tekvir/7)

olarak buyurulmuştur. Hayvani ruh vasıtası ile hem nefis-i natıkanın letafetiyle hem de bedeninin suret ve eşkalini kabul kabiliyetiyle uygun düşmüştür. Zira hayvani ruh vasıtasıyla azalarda his ve hareket husule gelmiştir. Sonra nefsi natıka, hayvani ruha öyle bir kuvvet vermiştir. Nefis-i natıktan hayvani ruha yansıyan bu kuvvet bedeninin her zerresine sirayet etmiştir. Bu kuvvet vasıtasıyla bedenden uzva layık bir şekilde bu kuvvet yayılarak nefsi natıka bedene olan menfaatlerini bu suretle tamamlamış ve kemale erdirmiştir. Bütün bunlar aziz ve alim olan Allah'ın takdiriyledir.

Nefis-i natıka sırf insana mahsus olan ruhtur. İnsana ilgisi olan ruhtur. Nefis-i natıka öyle bir kıymetli cevherdir ki; hayyır, idrak sahibidir. Bazı gaybî bilgilere şuuru vardır. İstikbalde olacak şeylere istikrarlı şekilde alimdir. Kendini halk edene karşı marifeti tamdır.

Bu nedenle nefsi natıkayı zuhura çıkarmak, onun bu özelliklerinden faydalanmak için hayvani ruh sıfatlarından nefsi natıkayı kurtarmak, aslı olan insani vasıflarla donatmak gerekir. Bu da ancak irfan yolu kanalıyla nefis mücahede, terbiyesi ve tezkiyesi yoluyla mümkündür. Bu yol insanın kendi aslına ulaşması, insani ahlakla yaşamasını temin eden yoldur.

“Ben gizli hazineydim. Bilinmekliliğimi sevdim. Halkı zuhura getirdim (yarattım). Ta ki Beni bilsinler” kudsî hadisi ile bizim üzerimize farz olan Allah'ı bilmektir. Allah'ı bilmekte nefsi bilmekle mümkündür. Şimdi nefsi bilmek için yedi şeyi bilmek lazımdır.

1. Zat-ı nefis nedir?
2. Halk edilmesi ne itibarladır?
3. Nereden geldin?
4. Ne hizmete geldin?
5. Dönüşün nereyedir?
6. Saadetin nedir ve ne ameldedir?
7. Şekavetin nedir ve şekavet ameli nedir?

Özetle belirtilecek olursa:

1. Zat-ı nefis, nefes-i rahmandan zuhur eden muhabbetullah nurudur. Senin nefsi natıkandır.
2. Nefsin halk edilmesi sıfatlarla sıfatlanıp elest hitabında belâ (evet) diyerek ubudiyeti (kulluğu) itiraftır.
3. Nefis-i natıka Vuslat aleminden, şehadet aleminde kendinde olan kuvvetlerle açığa çıkmak üzere Allah'ın Zati Nurundandır, Kur'anın sırrını taşır.
4. Nefsi natıka Allah'ın marifeti, Allah muhabbeti için şehadet alemine nüzul etmiştir. Marifeti, Allah'ın Zatının sıfatlarını, isimlerini fiillerini bilmektir. Muhabbeti ise Allah'ın sırf Zatını sevmektir.
5. Dönüşü yine Hakk'adır. Ahiret alemine bakan yüzüdür.
6. Saadeti ise; nefsi natıkanın hayvani ruha hakim olması, nurlanıp nefis, ruh, cesedle birlikte vücudun isbatıdır. Hakkın huzuruna marifetullah ile vuslattır.
7. Şekaveti ise; nefis-i natıka sultanlığını bilmeyip, hayvani sıfat ve ahlaklarla asli vatanından uzak kalarak ateşe girmesidir.

Nefsi natıkayı bilmek, ondaki özellikleri zuhura çıkarmak tasavvufta irfan yolunun hedefidir. Bu yolla Hakk ile olup, Hakk'ça yaşamaktır. Rabbanî latife olan nefis-i natıka emanetini sahibine teslim edip Müslüman olmaktır.

Hayvani ruhun ilk kemali, nefsi natıkanın vasıflarıyla boyanmasıdır. Cüz-i nefsi natıkanın ilk kemali ise şeriatî Muhammedî de teslimiyet ve “teslimiyetle fail” olmaktır. Teslimiyet ile tahakkuk etmektir.

Nefsi natıkanın orta kemali ise, nefsi küllinin vasfı ile zuhuru ve tahakkuku ile nefsi külli mertebesinden akıllı külli ve ruhu külli mertebesine gerektirecek şekilde onun hükümlerini elde etmesidir.

Nefsi natıkanın son kemali ise, Hakkın mertebesi ile birleşmek, Hakk'lık (hakkiyet) hükmünün, halklık (halkiyet) hükmüne galip gelmesi ve imkan ve takyit (kayıtlanmış) hükümlerinin Mutlaklık (vücub) hükümleri ile ortadan kalkıp Vahid ve Kahhar olan Hakkın hükmünün başkasına izafe edilen bütün hüküm ve vasıflara baskın olmasıyla bu mertebeye silinmesidir (fena). Dolayısıyla Hakkın tam fenada olan nefsi natıkaya tecelliside “beka” üzerine olacaktır. Nefsi natıkanın tam kemalli zuhurunda Peygamber Efendimiz (sav) in nefsi natıkasıdır. Bu nedenle **“Benim mucizem Kur'andır”** buyurarak, bekanın Kur'an ahlakı ile kazanılacağını ve nefsi natıkanın kemalinin Kur'an ile gerçekleştirilebileceğini vurgulamıştır.

Nefisler, esasta ulvi-külli ruhlardan çıkmışlardır. Bu külli ruhlardan, akıllar olarak isimlendirilir. Bunun için beşeri nefisler, bu ruhlara çeşitli açılardan güçlü şekilde benzerler. Nefisler, adeta kendilerinden ortaya çıktıkları yüce ruhlardan gibidir. Halbuki nefisler perdelenip, bu ruhlardan derecelerinden aşağı düşüp, bedeni idare ve yönetmekten müstağni kalamadıkları için bu konuda kendilerinden ortaya çıktıkları ruhlardan özelliklerine sahip değildirler. Nefisler,

bedenler ile birleşip, tesir etmek için mizaç hükümleri ile boyanınca, bedenlerle sınırlanır ve beden ile olan beraberliklerinde de bu sınırlılık artar. Hakk nefislere kendi katından kuvvet ve nur vererek onlara yardım etmiştir. Bu nur ile nefisler, Allah'ın kudsi mertebesi ve yüce sırlarından kendilerine bildirmek istediği şeylere muttaki olurlar. Böylece bu mukaddes mertebeye arzuları yansır ve onunla birleşirler. Böylece, onların tedbirleri, herhangi bir suret ile sınırlanmaksızın mutlak olarak gerçekleşir, hatta bu nefisler, sınırlanma ve bağımlılık olmaksızın aynı anda çeşitli suretleri idare edebilecekleri kemal ve kuvvet elde ederler. Bazen ilahi yardım, bu nefislere bir kuvvet, izzet giydiren, bu kuvvet ile ulvi ruhların mertebelerinde durabilirler ve adeta onlar gibi olurlar. Bu kendileri ile onları halk eden Rableri arasında açılan özel vecih açısından kendilerine tecelli edenin güzelliğini ve bu yönden Rablerinden kazandıkları nimetleri gördükleri vakit gerçekleşir.

Nefislerin elde ettikleri nimetin bereketinden, bedenleri idare etmekle sınırlanmış olan suretlerine kuvvet ve nurlar sirayet eder. Bu kuvvet ve nurlar, ulvi ve suflî varlıklara geçme ve sirayet etme özelliğine sahiptirler. Bu kuvvet ve nurlar, ahadiyet-i cem (çokluğun birliği) özellikleriyle, bedeni yönetmekle sınırlanmış olan bu suret cihetinden varlıklarda suret, mana, ruh ve misal olarak gerçekleşmiş olurlar.

Nefisler, kendilerini asli suretlerinden, hakikatlerinden çıkartan, perdeleyen, uzaklaştıran çokluk ve kesret özelliklerinden kurtuldukları irfan yolu (seyri süluk) neticesinde suretlerine de sirayet eden nur ve kuvvetler elde ederler. Aslında bu nur ve kuvvet daha öncede nefislerde bulunmaktaydı. Sülukun ve manevi ilerlemenin gayesi, tüm nefislerde bilkuvve (potansiyel) olan bu durumu bilfiil (kinetik) hale getirmektir. İrfan yolu eğitimi nefislerdeki bu yüce potansiyeli açığa çıkaran yöntemdir. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisiyle Peygamber Efendimiz bu yolu aktif hale getirmiştir. Ancak kemali tahsil etmekle de nefsteki bu nur ve kuvvetler bilfiil olarak zuhur eder.

ABDEST ve NEFSİ NATIKA

Namaz öncesi abdestin önemi açıktır. Abdestinde zahiri ve batını özellikleri vardır. Zahiri abdestin nasıl alınacağı ilmihal kitaplarında ayrıntılı şekilde belirtilmiştir. Batını abdest ise "takva elbisesi" ni giyip hal edinmekle olur. Takva iki aşamalıdır.

Birincisi; kişinin günahlardan kaçması, günah ve hususlarından tevbe etmesidir. Nefs muhasebesi yoluyla günahlardan "tevbe-istiğfar" ile kurtulmak ve "nasuh tevbesi" yaparak nefis mücahedesini yöntemi ile günahlardan uzak durmakla ve bu durumu hal edinmekle mümkündür. Yani nefsin arınmasıdır. "İrfan yolu" batını temizlikte anahtar rolü oynar.

İkincisi; kişinin varlığından geçmesidir ki, takvanın en üst derecesidir. Varlığından geçmek demek, kişinin nefsi hakikatini bilmesi, Allah'ındaki yerini ve değerini tayin etmesi ile mümkündür. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisi ışığında nefsin hakikatine ulaşmak için gayret sarf etmek demektir. Nefsin hakikatinin Allah'ın nurundan ve Kuranın sırrından müteşekkil olduğu hatırlanarak olursa, nurlu Kuran yoluna girmenin Rabbi bilme yoluna girme ve bu yolla miracını tamamlamakla mümkündür. Bu yol ise "namaz" ve "tasavvufta tevhid ve nefsi irfan yolu" ile insanlığa sunulmuştur.

Allah'ın kişiye Kendisinin bilinmesi için emanet olarak verdiği "nefsi natika emaneti" ni gerçek sahibine teslim etmekle sonuçlanan irfan yolu ve namaz kişiyi takvanın en üst derecesine ulaştırır. Hadisi şerifte **"vücudun kadar büyük günah olamaz"** buyurarak, Allah'ın yanında ikinci bir varlık iddiasının büyük bir günah-şirk olduğu vurgulanmıştır. İrfan yolunda kişi mürşidi kamilin gözetiminde O'nun ruhu ve nurundan hayat suyuyla yıkanarak batını temizliğini yapabilir. Namazda ise mürşidi Allah ve Kurandır. O'nun hayat suyuyla yıkanarak nefis tezkiyesiyle miraç yoluna çıkar. Hem namaz, hem irfan yolu kişiyi Rabbi olan Allah'a, nefsi hakikatinde dürülü olan Hakka ulaştırır. Her iki yöntem birbirini tamamlayan sonu miraç olan yöntemlerdir. Hedef bir olup, hedefte nefse ve Rabbe arif olmaktır. Mürşidi kamilin "hayat suyuyla" temizlenen kişide, nefsi hakikatinin Hak'tan ayrı bir şey olmadığı bilinci oluştuğunda, kişi varlığını Hakka teslim ederek Müslüman olur. Bu suretle varlığından geçecek, ikinci bir vücut iddiasının bir vehim olduğunu idrak edecektir. Böylece hakiki Müslüman olacaktır. Hakla yaşamını sürdürecektir. Her an, her yerde Hakk ile olduğunun bilinciyle hayatını sürdürecektir. Bu ise tam temizliktir ve takvanın en üst derecesidir. Kuran ve İnsanın birbirine kavuşmasıdır.

Allah'ın Zatiyla baki olma yolunun açılmasıdır. Bu şekilde temizlik batını abdest hükmünü taşır. Kişi irfan yolunda ulaştığı her mertebede, namazlarını o mertebenin irfanı ile kılacaktır. İrfan mertebesi her an değiştiğinden, her namazda onda yeni ilimlerin açılmasına yol açacaktır. Bu kılınan namazlar ise gafletten uzak olacaktır. Bu bahsedilen hususlar için ehliullah şöyle buyurmuşlardır: **"Gafillerin namazı yanılma secdesi ile, ariflerin namazı vücutlarını terk ile gerçekleşir"**.

Nefsin Allah'ın tecelli mahalli ve Allah'ın görünme yeri olduğu irfanı ile emanet sahibine verilerek "vücut terki" gerçekleşmiş olur.

Abdestin batını nefsi natıkayı kötü ahlak vasıflarından temizlemektir. Nefsi natıkayı asli özelliğine yani Allah'ın Nuru ve Kur'anın sırrı makamına ulaştırmaktır. Nefsi natıkayı temizleyen rahmet suyu Hakk'tan peygambere Kur'an ve Sünnet ile ulaştırılan emir ve yasaklardır. Nefsi natika tüm vücuda hükmettiğinden zahiri abdestte nefsi natıkanın açığa çıkış mahallerinin de temizlenmesidir. Batının temizliğine uyararak zahirde açığa çıkacak fillerinde kötü ahlak vasıflarından temizlenmesidir. Zahir abdest nefsi natika kanalıyla batına sirayet etmese, yedi derya suyu ile yıkanılrsa tam taharet oluşmaz. Taharet temizliktir ki, kötü ahlaki sıfatlardan arınıp, güzel, peygamberi ahlaki sıfatlarla güzelleşmektir. Zira **"Allah güzeldir, güzeli sever"** hükmü bu hakikatten izler taşır. Buda zahiren bedeni yıkamaktır, temizlemektir. Gusülde olduğu gibi tüm bedeni yıkamaktır. Gusülde tüm bedeni yıkamak batının nefsi natıkayı temizlemektir. Ağız ve burunu yıkamak ise, nefsin hakikatının oluşumunun tecellisi olan nefesi Rahmanın insandaki iki merkezinin temizlenmesidir. Zira insan nefsi her nefeste Allah'a muhtaçtır. Nefes mahallerinin temizlenmesi tüm vücutta hakimiyeti olan nefsi natıkanın her nefeste temiz kalacağının temsildir. Her nefeste nefsi natıkanın Hakk' la olacağının rumuzudur. **"İman Allah'ın her yerde seninle olduğunu bilmendir"** hadisi ile her nefeste Hakk' la olacağının bilincine ulaşmaktır. Gusul abdesti alınırken, **"estağfurullah, Allahümme salli ala seyidina Muhammed"** kelimelerini idrakle ifade etmek batını temizlemede anahtar rolü oynayacaktır. Batını olan nefsi natıkaya asli vasıflarını hatırlatıp, o yönde faaliyetlerine onu hazırlamaktır. Nefsi natika (konuşan, idrak eden nefis) bu özelliği ile her nefeste vücuda Allah ile imdat etmektedir. Nefes yerleri olan ağız ve burun aynı zamanda "kelamın", "konuşmanın" uzuvlarıdır. Bu uzuvlarla nefsi natika birlikte temizlenip aslına ulaştığında nefsi natika, Kuran-ı Natık (konuşan Kur'an) vasfını kazanacak özelliğe ve "Allah ile", "Allah adına" halife olarak konuşma özelliğini kazanacaktır. İnsanın halife olmasındaki sırda burada yatmaktadır. Allah alemlerdeki açığa çıkışı Kuran vasıtasıyla. Alemler fiili Kuran, tafsili Kuran ve temsili Kur'andır. İnsan ise Kur'anı açığa çıkarıp, alemlere sunabilecek en keremli varlıktır. Nefsi natika bu amaçla insana emanet olarak verilmiştir. Manevi temizlik olan batını temizlik ise Rahmanın bakacağı yer ve nefsi natıkanın ana merkezi olan kalpteki nefsi natıkayı Allah'tan gayri fikirlerden temizlemektir. Bunun yoluda "nefsi irfan yolu" olan miraç yoluna çıkmaktır. Bu ise iki yolla gerçekleşir. Birincisi "tasavvufta irfan yolu" ve "namaz" dır. "Tasavvufta tevhid ve nefsi irfan yolu" eserimizde birinci yol açıklanmıştır. Bu yolun yaşantıya alınıp uygulaması içinde "namaz" eseri oluşturulmuştur. Allah'ı idrak yolu bu yollarla insanlığın hizmetine sunulmuştur. **"Ben gizli bir hazineydim. Bilinmekliliğimi sevdim. Halkı zuhura çıkardım (yarattım). Ta ki Beni bilsinler"** kudsî hadisiyle amacın ne olduğu vurgulanmıştır.

Allah, abdest ve namazı "kendisinin bilinmesinin yöntemi olarak insanlığa hediye etmiştir. Peygamber Efendimiz bu gerçeği; **"Namaz müminin miracıdır"** hadisiyle açıklamıştır. Nefsi natıkanın asli olan Allah'ın nuruna ve Kur'anın sırrına ulaştırabilecek olan namazı **"Namaz nurdur"** ve **"Fatıhasız namaz olmaz"** hadisleriyle açıklayarak, namaz hediyesi ile bize "Nefsi bilme ve Rabbi olan Allah'ı bilme yolunu göstermiştir. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisiyle bu irfan yolunun ana temasını namazın oluşturduğunu bize bildirmiştir. Kişi "irfan yolu" ve "namaz" ile kendinin ve eşyanın hakikatine ulaşacak ve alemlerde ve kendinde Allah'ı müşahede edecek vasfa ulaşacaktır. Namazın amacında bu müşahededir, idraktır. Namazın miraç olmasının sırrında budur. Nefsini ve Rabbini bilmektir. Bu idrake ulaşmak içinde abdest farz kılınmıştır.

Ellerin yıkanması, uzuvların yıkanması bunlardan açığa çıkan fiilleri kötülüklerden temizlemektir, arındırmaktır. Bu temizlik fiili tevbe ve afv dilemektir. Bunu batını tevbe istiğfar ile destekleyip bundan sonra açığa çıkarılacak olan fiiller güzel ahlaki vasıflarla süslemek azminde olduğunun fiili ifadesidir. Aynı zamanda fiili dua etmektir. Yüzün yıkanması Allah'ın nazargahı olan kalbi (nefsi natıkanın merkezi) Hakk'tan gayri batlı fikirlerden temizlemektir. Zira yüz insanın zatını zahiren temsil eder. Nefsi natıkada insanın zatını oluşturan manevi-batını özelliklerini oluşturan nurdur. Kalbin temizlenmesi ise "eşyanın hakikatının" tam idrakiyle mümkündür. Bunun yoluda irfan yolu eğitimidir. Başını mesh etmek Hakk fikri dışındaki fikir ve fiillerden akli temizlemek, Allah zikrini ve fikrini akla hakim kılmaktır. "Allah ile" hayatı idraktır. Allah bilincini yaşama geçirmektir. Boyunu mesh kader sırrına razı olup, Allah'a teslim olmaktır. Ayaklar ve eller nefsi natıkadan açığa çıkan fiillerin zuhur mahalleridir. Nefs-i natıkaya ilişen kötü ahlak vasıflarından temizlenmek, iyi ahlak vasıflarıyla donanmaktır. Su ile iyi ahlak vasıflarına hayat vermektir. Zira nefsi natika gönül kabesidir. Kabede ise putlara yer yoktur. Orada ancak iyi ahlak vasıflarını oluşturan Kur'an olmalıdır. Ancak bu vasıflarla nefsi natika hakikati olan Allah'ın nuruna ulaşabilir.

Nefsi natıkanın tam temizliği ise açık ve gizli şirkten onu arındırmaktır. Zira ayette **"müşrikler manevi pisliktir"** (Tevbe/28) denmektedir. Zahirde abdestle pislik görünmez ama batında şirk ve putlar varsa gönül kabesini bu pisliklerden temizlemek gerekir. Açık ve gizli şirkten tam temizlenmek ise "irfan yolu" ve "namaz" vasıtasıyladır. Miraç ile tevhidin hakikatine ulaşmaktır. Miraç "irfan yolu eğitimi" ve "namaz" sayesinde kişiyi kendi hakikatine, alemlerin hakikatine ve Allah'ın uluhiyetine ulaştıracaktır. Fiili olarak **"la ilahe illallah Muhammeden Resulullah"** tevhidi insanda yaşanacaktır. Bu ise insanı salih amellere yöneltecektir.

İrfan yolu da bu hakikate ulaştırın miraç yoludur. **"Namaz müminin miracıdır"** hadisiyle hem namaz hem irfan yolu ile bu hakikate ulaşmak için teşvik edilmiştir.

Zaten abdestte kullanılan suyun batını anlamı hayat ve ilimdir. Zahirde su ile abdest alınırken batını hayatta ilim-irfan ile temizlenir. Şirkten arınmanın yolunu insana gösterir.

Taharet (abdest), aleme ait noksanlıklardan temizlenmektir. Hakkın vasıflarıyla donanmaktır. Abdestin su ile olması hayat ve ilim kanalıyla buna ulaşmaktır. Su, hayatın sırrıdır. Hakikati Muhammedinin zahiri ifadesidir. Bu batını olarak Hakikat-i İlahiyenin aynası hakikati Muhammedi ile hem temizlenmeyi hem de o vasıflarla süslenmektir, güzelleşmektir. Hayat ve ilim ise tüm ilahi isim ve sıfatların kaynağıdır. İnsanın ruhudur. Hayat olmazsa bu esma ve sıfatların zuhuru olmaz. İlim ise bu esma ve sıfatları kullanma kaynağıdır. Su bu iki vasıfla insanı hem temizlemekte hemde güzelleştirmektedir.

Teyemmüm, su bulunmadığında suyun makamında olur. Toprak aynı zamanda insana aslını hatırlatır. Su da gizli isede toprakta insanın aczini ve fakrını hatırlamasını da sağlar. Toprak; hikmet olup; hikmetle nefsi arındırmaktır. Bu halin manevi tezkiye, nefis mücahedesı, muhasebesi ve terbiyesi vasıtasıyla olacağına işaret eder. Resulullah efendimiz (sav) şu hadisle bu hususu açıklar: **"Rabbim nefsimi takvasını ihsan eyle. Onu tezkiye eyle. Sen onu tezkiye edenin hayırlısın"**. Abdest ve namaz nefis tezkiyesini sağlayan en önemli yöntemlerdir.

Setr-i avret ise nefis-i natıkaya ilişkin kötü sıfatları örtmektir. Allah "Settar" ismi ile bu sıfatları açığa çıkarmamaktır. Fiili temizlenmeye kadar kötü sıfatlarla fiil işlememeyi talep etmektir. Nefis-i natıkanın iyi ahlak vasıflarını açığa çıkarma talebidir aynı zamanda.

Batını temizlik yapılırken şu hususlarada dikkat edilmelidir.

1. **Hayal temizliği:** Batıl itikatlardan, mazide kalan günah kirlerinden, istikbale ilişkin uzun emelli hırs ve tama ile dünyaya aşırı bağlanmaktan kaynaklanan düşünceleri temizleyip, nefis aynasını temizlemektir.
2. **Akl temizliği:** Allah'ın ilahi isimleri ve sıfatlarına ilişkin Mudill esmasının temsili olan şeytani vesveselerden akli temizlemek ve ilahi isim ve sıfatları gerçek hakikatleri ile açığa çıkarmak için nefis mücahedesı ve muhasebesi yapmaktır. İlim kanalıyla temizliği kalıcı hale getirmektedir. Zira "akıl kalpte Hakla batılı ayıran nurdur" buyurulmuştur.
3. **Fikir temizliği:** Mudil esmasından kaynaklanan fikirleri uzaklaştırmak, açığa çıkarmama çabasında olmak, alışkanlıkları ve tecrübeyi güzel fikirlerle sünnet doğrultusunda oluşturmak.
4. **Kalp temizliği:** Masıvayı yani eşyanın hakikatini idrak ile kalpte Hakk düşüncelerini mertebelerine riayet ederek oluşturmak, nefis-i natıkaya şirki buluşturmamak.
5. **Ruh temizliği:** Allah tarafından insana izafi olarak verilen hayat, ilim, irade, kuvvet, kudret, sem, basar, kelam gibi sıfatları kendi benliğine mal etmemek, bu vasıfların "Allah ile" varlığının ve devamının sağlandığını idrak etmek.
6. **Nefsi natıkayı aslı olan Nur ve Kur'an sırrı ile korumak,** Allah'ın bilinmesi için verilen bu hakikati sahibine teslim edip Müslüman olmak ve nefsi natıkaya olan Hakkın tecellilerine Kur'an ve Sünnet üzere hakkıyla riayet ederek "kul" olmak.

Avret yerini örtmek batını olarak ilahi sırları ehli olmayanlardan örtmek, gizlemektir. Başını örtmek ise, nefsin başkaldırıp varlık iddiasından kurtulmaktır. Ehli için başkanlığını gizlemektir.

Abdest ile tam temizlik sonrasında kişinin "Kadr" suresini okuması hem nefsi natıkaya hakikatini hatırlatmak hem de Kuran ile nefsi natıkayı süslemektir. Zira "Kadr" suresi ile Kur'anın inzalını nefsi için talep etmiş olur.

NAMAZ VE NEFSİ NATIKA

Namaz Hakkın vahidiyetinden (birliğinden) ibarettir. Namaz kılmak ilahi esma ve sıfatlara bürünerek vahidiyet ve uluhiyet (ilahlık) hükümlerini yerine getirmektir. Kişinin hakikatini oluşturan nefsi natıkaya Allah'ın vahidiyetini ve uluhiyetini hem hatırlatmak hemde Allah'ın uluhiyetini nasıl yerine getirdiğini nefsi vasıtasıyla tahsil etmektir. Zira nefsi natika Allah'ın tecelli mahallidir. Allah'ın nefse tecellilerini ne suretle yaptığını tahsil ederek, Allah'ın alemlerdeki tecellilerini de öğrenmiş olur. Bu kanalla alemlerin nefislerinin (nefs-i külli) üzerinde Rablığı, uluhiyeti öğrenme fırsatını namaz sayesinde yakalar.

Kişinin zatını temsil eden O'nun hüviyetidir. Kişinin hüviyetini ve zatını temsil edende nefsidir. Açığa çıkan ise nefsindeki ahlaki ve ilmi vasıflardır. Nefsinin arınmışlık mertebesindeki donanımlarla fiillerini gerçekleştirir. Allah insana zatını temsil amacıyla nefsi natıkayı bahşetmiştir. Nefsi natika Allah'ın Zati sıfatlarının temsili Nur ve Kur'an sırrı makamıdır. Allah'ın Zati sıfatlarının mazharıdır. Yani insanın zatını temsil eden özellikler, Allah'ın sıfat ve isimlerini tecelli oranında ve miktarında O'nu temsil etmektedir. **"İnsan benim sırrımdır. Ben insanın sırrıyım"** buyuran Allah Teala insanın hakikatini kendi sırrından olduğunu açıklamıştır. Sıfat Zattan, Zat sıfattan ayrılmayacağı gerçeği ışığında insan, Allah'ın sıfat ve isimleri ile Allah'ın Zati ile irtibat halindedir. Bu irtibatı sağlayan nefsi natıkasıdır. **"ben, beni zikredenle beraberim"** kudsi hadisiyle Allah her düşünüldüğünde, nefsi natıkası kanalıyla kişi "Allah ile" dir. Namaz sırf zikir ve nur olduğundan namaz kılan kişi, gafletle olmadığı sürece Allah ile

beraberdır. Namazdaki kişi nefsi natıkası sayesinde Allah iledir. Diğer zamanlarda da bu irtibat sürmektedir. Ancak kişi bu idrakte olmalı gaflette olmamalıdır. Namaz bu irtibatı kemalli olarak açđa çıkararak en önemli yöntemdir.

Nefsi natıka taayyün mertebelerini katederek müşahede (şehadet) alemine geldiğinde bazı hakikatler örtülmüş ve perdelenmiştir. Nefsi natıkanın temel vasıfları örtülmüş olduğundan, Allah ile irtibat perdelenmiştir. "Namaz" ve "irfan yolu" bu perdelerin aşılaraq nefsi natıkayı ezeli vasıflarına döndürmekteki ana yöntemlerdir. Bu yollar miraç yoludur. Kendi hakikatine ve Hakk'a ulaşma yoludur. Miracın sonu Hakk'la olmaktır. **"Namaz müminin miracıdır"** buyurularak bu gerçekler ifade edilmiştir. Nefsi natıka her nefis mertebesinde bir isim alır. O nefis mertebesinin sıfatlarına boyanarak açđa çıkar. Nefsi-i natıka sıfatları değiştikçe bir isim alır. Nefsi-i natıka asli olarak "bir"dir, sıfatları değiştirdiğinden ismi değişmektedir.

Nefsi natıka, Nefsi emmarede **nefs**; nefsi levvamede **ruh**; nefsi mülhimedde **kalp**; nefsi mutmaine mertebesinde **akıl**; nefsi raziyede **sır**; nefsi marziyede **hafa**; nefsi kamiledde **ahfa** adını alır.

Nefsi natıka hangi mertebede olursa olsun Rabbin tecelli mahallidir. Tabii ki Allah'ın tecelliside nefsin mertebesine göre temsil ettiği sıfatlara göre değişecektir. Bu nedenle **"Suyun rengi kabının rengidir"** ve **"Kab içindekini sızdırır"** buyurularak; kişi hangi nefsi mertebesinde ise Allah tecellisini ve ilhamını bulunduğu nefis mertebesinde değerlendirecektir. Tecellide bu özelliklere bürünerek, o sıfatların özelliklerine göre boyanacaktır. Tıpkı güneşin nurunun tek vasıfta olup, güneşin ulaştığı mahallerde yeşil, kırmızı, mavi gibi farklı renklere boyanması gibi. Nefsi natıka tezkiye edildikçe ve üzerine arız olan kötü ahlaki vasıflardan arındıkça Allah'ın tecellilerini daha kolay değerlendirip sonuca ulaştıracaktır. Nefsi-i emmare ve levvame düzeyinde namazdan kişiyi alıkoyacak çok faktörü önüne çıkaracaktır. Zira bu mertebelerde nefsi natıka hayvani ruh üzerinde hakimiyetini henüz kuramadığından, vesveseler ve diğer vasıflarla namaz kılması zorluk addecektir. Bu mertebelerde "namaz" ve "sabr" ile Allah'tan yardım dileyerek, Hakkın huzuruna girilirse, bu tehlikelerden kurtulunacaktır. Zira namaz Allah'ın huzuruna girmektir. Namaz kalbiyle, nefsi natıkasıyla Rabbine yönelmektir. Tam yönelme ve huzur ile tehlikelerden uzaklaşılır. İradesi ve sabrı ile bu güçlükleri yenmek için nefis mücahedesini ve terbiyesi yoluna girerse nefsin arınmasında kolaylaşacaktır. Kişi bu şekilde namaza devam ettikçe, Allah'ın iyilik ve kötülüklerini nefsinde ilham etmesiyle nefsinin ve kendini daha iyi tanıyacaktır.

Nefis mücahedesini yolunda iradesi güçlenecek elindeki imkanlar Allah'ın yardımıyla artacaktır. Kişi, **"Mücahid nefsiyle savaşıdır"** hadisiyle namaza devam konusunda ve namazdaki iyi vasıfların elde edilmesi hususunda azim ve iradesini yönlendirebilecektir. Seyri-i süluk kanalı ile de miraç yoluna girilir, gerekli ilimlerin yaşantıya sokulmasıyla da işler daha da kolaylaşacaktır. **"İlim kadın, erkek her müslümana farzdır"** ve **"Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz"** hadisleri ile bu yolda emredilmiştir. Kişi hedefi "İlahi Zat" olan miraç yolunda "nefsini ve Rabbinin" bilmiş olacaktır.

Şehadet aleminde, doğumdan sonra elde ettiği bilgiler, alışkanlıklar ve ahlaklar ile örtülü hale gelen nefsi natıkasına yani kendi hakikatine ulaşmada gayret içinde olunmalıdır.

Namazda da elde ettiği bilgi ve tecrübe ile halk içindeki yaşamında daha donanımlı, daha deneyimli olacak, halk içinde gelişen olaylara bakış açısında irfanı oranında olacaktır. Allah **"Bildiği ile amel edene bilmediğini öğretirim"** hadisiyle namaz yoluyla da ilmin artacağını müjdelemektedir. Kişi Hakk'la halkta, Hakkça yaşamayı öğrenecektir. **"El işte, gönül Hakk'ta"** anlayışı ile yaşam kolaylaşacaktır.

Kişi vahdette kesreti, kesrette vahdeti müşahedeli olarak yaşama adapte etmeyi irfanı oranında başarabilecektir. Bütün bunlar nefsi natıkasında yerleşen "irfan" sayesinde gerçekleşecektir. Zira ilminde tecelli mahalli nefstir.

Namaz vasıtasıyla nefsi natıkasının farkında ve idrakinde olan kişi irfanı ölçüsünde, diğer insanlarında hakikatlerini ve alemlerin hakikatini idrak ettiğinden, onlar farkında olsalarda olmasalarda, halk içinde yaşamı Kur'an ve Peygamber ahlaki çerçevesinde olacaktır. Namazın bir amacında bu ahlaki tesis etmektir. Hz. Resul (sav) **"Ben güzel ahlaki tamamlamak için gönderildim"** buyurarak dinin bir hedefinde bu olduğunu vurgulamıştır. Ahlakta kazanılmış alışkanlıklar olduğundan onun oluşum mahallide nefsi-i natıkadır. O'nunda merkezi kalptir. Peygamber Efendimiz (sav); **"Vücutta bir organ vardır, o iyi olursa bütün vücut iyi olur. O kötü olursa bütün vücut kötü olur. O organ kalptir"** buyurarak bu gerçeği ifade etmiştir. **"Benim mucizem Kur'andır"** buyurarakta nefsi natıkanın asli vasfı olan Kur'anı Natık haline döndürülmesi sayesinde Peygamber ahlakına ulaşabileceğini vurgulamıştır.

Namaz sırf Kur'an olduğundan kişinin nefsi natıkası adeta Kur'anı natık haline gelmekte ve Kur'an ahlaki ile donanmaktadır. Kişinin namaz ile kendi hakikatine Kur'anın sırrına ve Allah'ın nuruna ulaşması amaçlanmıştır. Bu açıdan namaz Allah'ın kullarına miraçta hediye ettiği en ulvi ibadet şeklidir. Namaz **"Allah'ın ahlaki, Peygamber ahlaki ile ahlaklanın"** hadisine, hakikatine ulaşmak için oluşturulan insana lütfedilen, Allah'a ulaşma yöntemidir. Böylece kişi Kur'anı natık haline gelirken, hareketleri fiili Kur'an, kendisi temsili Kur'an ve faaliyetleri tafsili Kur'an olur. Kişi namaz sayesinde "fili Besmele" vasfını kazanır. Varoluşumuzun ve halife ilan edilmemizin altında yatanda bu

sırta ulaşmaktır. Kişi **"fili besmele"** olduğunda **"Allah ile"** **"Allah adına"** yeryüzünde halife ilan edilmiş ve kamil insan olmuş olur. Namaz bu vasıfları kendinde cem etmiştir. Bu gerçeğe binaen Allah **"Ben, Beni zikredenle beraberim"** buyurmaktadır.

GÖZÜMÜN NURU NAMAZ

Namaz Allah'ın huzuruna girmektir. Namaz kalpte dürülü nefsi natıka ile Rabbine yönelmektir. **"Allah'ın benzeri yoktur. O semi ve basırdır"** (Şura/11) ayetinin hakikatiyle O'nunla olmaktır. Namazda tecelliye muhtaçlığın ve acizliğin itirafı vardır. Ancak O'nun tecellisi ile var olduğunun idrakiyle, Allah'ın alemlerden müstağni ve zengin olduğunun idraki vardır. **"Ben, Beni zikredenle beraberim"** kudsî hadisinde her tecellide O'nunla olduğunun idrakine ulaşmaktır. Genel anlamda salat (namaz), rahmet ve merhamet etmek demektir. Namazın tümü bu nedenle rahmettir. Er-Rahman ve Er-Rahim esmalarının açığa çıkışı, Allah'ın erhamürrahimin oluşudur. Namazdaki kişi O'nun kelamıyla Rabbine münacat etmektedir. Allah namazdaki kişiyi "kul" olarak adlandırmış, ona abdiyet mertebesinde tecelli etmektedir. Namazdaki kişiyi "halife" kılmıştır. Namaz kılan kişi bu nedenle Rabbine münacat eder, Rabbiyle konuşur. Kişi bu nedenle Rabbi için başkasıyla konuşursa yinede Rabbiyle konuşmuş olur.

Peygamber Efendimiz (sav) **"Benden gördüğünüz gibi namaz kılınız"** buyurmuştur. Bu nedenle namazdaki kişi sünnetle amel etmektedir ve namazın bir hakikatide sünnetle amel etmektir.

Namazda kişi yüzünü, zatını Allah'a çevirmiştir. Zuhuru Allah'tandır, "Allah ile" dir, Allah'adır. Fiili, Allah'la beraberdir. Zira **"Ben beni zikredenle beraberim"** buyurmuştur Allah. Namazı Allah'ın hüviyetiyle Zatı içindir. Yönelme Allah'la başlar, Allah'a bağlıdır. O'nunladır. **"Sanki O'nu görüyormuş gibi ibadet et"** emrine itaat etmektir. Euzu besmele farzdır. Fatıha ise zorunludur. Namaz kılan kişi Rabbiyle münacat eder (konuşur). Allah kendisiyle nasıl konuşacağını ve hangi sözle münacat edeceğini ona bildirir. Allah kazandığı her şeyle her nefsi gözetir ve hakkını verir. Nefs, kemaliyle daim ilerleme yolunda olmalıdır. Nefsin hakikati Kuran'ın sırrından olduğundan, hakikatini nefse hatırlatmak amacıyla namazda Kur'andan başka bir şeyin okunması uygun olmamıştır. Tevhid ise bu hakikatin özünü oluşturur. Bu nedenle namaz kılan kişi kiblesinde Rabbiyle yüz yüze bulunur.

Ayetlerin mertebeleri kul, Rab ayrışmasını sağlayan sınırlardır. Bu nedenle Hak ile sözlerle konuşulurken huzur ve bilinç sahibide olunmalıdır. Zira Allah hallerin tümünü içine alır. **"Ben kulumun zannı üzereyim"** buyurarak, kişinin hayalindeki yüzlede onunla olur. Kul bu nedenle Allah'ın amelini bu yüzle döndüreceğini bilir. Kul bu nedenle namazında Allah'tan gafil olmamalıdır. "Allah bilinci" yolunda eğitimini ve irfanını arttırmalıdır. Batını manasıyla namazda temiz elbise giymek, kalbi temiz tutmak, nefsi tezkiye etmek demektir. Zira Hakkı barındıran bu kalptir. Allah **"Yere, göğe sığmadım mümin kulumun kalbine sığdım"** buyurmuştur. Elbise Allah'ın kalbe, nefsi natıkaya olan isim ve sıfat tecellilerini temsil eder. İstenilen nefis temizliği ise kötü ahlaktan iyi ahlaka yönelmek ve bütün işleri sahibine havale etmektir. Allah şöyle buyurur; **"Bütün iş O'na döner, O'na ibadet et"** (Hud/123).

Namaz kılan O'nun kelamıyla O'nunla konuşur. Bu suretle iş O'na döner. Kul, Kur'andan duaların en yetkini ile O'na yönelip, ibadet etmiş olur. Zira zahir, batın, evvel, ahir O'dur. Bu özelliği ile kulum varlığında da, hakikatinde de O vardır. Kul kendi nefis mertebesinde ilahi hüviyeti temsil eder. Bu nedenle Hz. Resul (sav); **"Namazım, orucum, hayatım ve ölümüm Allah içindir"** buyurmuştur. Bu fiiller kulum varlığı olmaksızın ortaya çıkmaz. Kul mertebesindeki zuhurla mümkündür. Bu nedenle bu fiiller kula izafe edilir. Her şey **"Alemlerin efendisi Allah içindir"**. Kuldun zuhura çıkışı Allah içindir. Yaradılış gayeside budur. Buna göre O'nu bilir ve O'na ibadet eder ve Rabbinden bir kanıtı sahip olur. Bu açıdan Allah'ı bilenlerin ve namazdaki insanların mertebeleri farklılaşır. Nefsini bildiği kadar Rabbini bilir. Bu farklar kişilerin nefslerinde taşıdığı ilim ve sıfatlar değiştiğçe farklılaşır. Kur'an okuyan Allah ile beraber olandır. Çünkü Kur'an zikirdir ve zikreden "Allah ile" dir. **"Ben, beni zikredenle beraberim, Onunla oturanım"** buyurulmuştur. Ayette ise **"Beni zikredin bende sizi zikredegim"** (Bakara/152) buyurur.

Kul Allah'ı zikredince, Allah'da kulu zikreder. Allah isminin zikriyle kul, Allah'ı tüm isim ve sıfatları ile zikretmiş olur. Allah'da tüm isim ve sıfatlarının tecellisi ile onu zikreder. Ona varlık verir. Kulum zikrine yönelmiş olur. **"Bismillah"** (Allah ismi ile, aracılığı ile, içinde) bu nedenle her hayrın başıdır. Zira Besmele İlahi Zatin Allah ismiyle zikredilmesidir. Zira Besmele de Allah'tan başkası zikredilmez. Allah ise tüm alemleri varlığında barındırır. Kul bu nedenle Hakkı tevhid etmiş ve çoğaltmamış olur. Fatıha bu birlik ve tevhid halinde açığa çıkan ilahi isim ve sıfatlarının farklılıklarını kapsar. Bu açıdan **"Fatıha'sız namaz olmaz"** buyurulmuştur. Vahdette kesreti, kesrette vahdeti kapsayan suredir Fatıha. Kişiyi bu idrake ulaştırması amaçlanır. Bu nedenle kul "amin" dediğinde tüm ilahi isim ve sıfatlarda "amin" diye cevap verir. Zira onları açığa çıkaran meleklerdir. Ahlaklandığı ilahi isimler ile "amin" diyen kişi "Allah'ın ahlakı ile ahlaklanma" yolunda olan kul olmuş olur.

Namaz kılan Rabbiyle, onun önünde ayakta durduğunda Hakkın her şeyi bilfiil var etmesi yani "Kayyum" özelliğiyle ilişkilendirilmiş olur. Hakkın tecellisi ile var olan, Hayy ve Kayyum vasıflarını taşıyan olmuş olur. Bu tecellinin Hakk kaynaklı olduğunu idrak ettiğinde, Hakka karşı rüku ve secdeye varır. Zira tecelli varlığı ile Haktandır. Hakk her türlü

övgünün, hamdın kaynağıdır, sahibidir. Bu nedenle tesbih Rabb ismiyle ilişkilidir. Rab ismi, Rabbi olacağı kişiyi ve mevcudu talep etmektedir. Rab ismiyle tesbih bu anlamda Kul ve Allah arasında izafidir. Arife düşen ise herkesin ve her şeyin diliyle Rabbi tesbih etmektir. Bu durum ise bir yönüyle Hakka bir yönüyle kula bir yönüyle de alemlere ve yaratılmışlara yöneliktir. Bu yönüyle yapılan ve söylenen her kelam Hakk'a çıkar, bir yönüyle de alemlere o sözü, kelamı yani Kur'anı ulaştırmış olur. Yani kelam kişinin hem kendine, hem alemlere yönelerek Allah'a ulaşmış olur. Her nefis Allah kelamını kendi nefis mertebesinde alemlere Hakk kanalıyla sunmuş olur. Bu ise namaz kılının Haktan kazandığını alemlere sunmasıdır ki "manevi zekat" hükmünü taşır.

Bu açıdan "namaz ve zekat" bir çok ayette beraber zikredilmiştir. Zira "Allah ile" "Allah adına" "Allah'ın kelamı" alemlere ulaştırılmıştır. Halife olduğu hususta bir bakıma budur. Bu nedenle namaz bir **halifelik eğitimi**dir aynı zamanda. Zira namazdaki kişi ancak kendi nefis mertebesinde ve onun altındaki varlıklara sözünü ulaştırabilir. Bu ise kendi nefis mertebesi düzeyindeki halifeliktir. Namaz ve irfan ile bu mertebeyi geliştirmek ise "halifelik eğitimi" dir. Bu kişiler gerçek manada halife olup, alemlere rahmet olurlar. Halife olarak Hakkın kelamını alemlere ulaştırırlar. Bu ulaştırış ise Hakkın kulla olan birlikteliği ile batının zahire, zahirin batına kelamı sunmasıdır. Bu nedenle namazda Allah'a sadece kendi sözleriyle münacaat ettiğimiz gibi; bize indirdiği Kur'an ve Sünnetle bize bildirdiği namazda söylemesi gerekli ifadelerle Allah'a dua edebiliriz.

Kul "elhamdülillah" dediği zaman makam-ı uluhiyete; "iyyakenabudu" ile makam-ı rububiyete; "iyyekenestain" ile makam-ı rahmaniyete; "ihdinas sıratel müstekim" ile makam-ı rahimiyete; "sıratellezine enamte aleyhim gayril mağdubi aleyhim veladdallin" ile makam-ı malikiyete münacaat edip yönelir. Kul "amin" der ve kayyumiyete müşterek olur ve "billah" (Allah ile, aracılığıyla) zuhuruyla namazda olmuş olur. Rükü ve secde fenafillah makamıdır. Kulun aczini ve fakrını isbat eder. Teşehhüd (Tehiyat) ise Hz. Resulullah'a (sav) tazim ve tekrimdirki cem-ul cem makamıdır.

Hakiki namaz yedi kısımdır

1. **Cismani namaz:** Kötü fiillerden nehyeder
2. **Nefsi namaz:** Kötü ahlaktan nehyeder.
3. **Kalbi namaz:** Malayani şeylerden ve gafletten nehyeder.
4. **Sırri namaz:** Eşyanın hakikatini gösterir.
5. **Ruhi namaz:** Kalbin Hak sıfatlarıyla sıfatlanmasını gerektirir. İyi ahlaki vasıflarla süslenmeyi gerektirir.
6. **Hafi namaz:** Enaniyetin (Benliğin) Hakk'a ait olduğu zuhura çıkar. Brimsel benliğin zuhurundan nehyeder.
7. **Zati (ahfa) namaz:** Bekabillah zuhurudur. Zikir, zakir, mezkur birleşir. Müşahede hasil olur. Nefsi natıkanın aslına ulaşır, Hakkın Zatıyla isimleri ve sıfatlarının tecellisi altında olduğunun idrakiyle **"abduhu ve resuluhu"** hakikatine ulaşmaktadır.

Namazın kılınması, varlığın en yetkin şekilde ortaya çıkarılması nefsi natıkayı aslına ulaştırıp, sahibine teslim etmek demektir. Kişinin nefsindeki özellikleri Allah'a sunması ve Allah'ın bu "malum bilgi" üzerinde O'nunla rahmet kaynaklı bir arada bulunmasıdır. Zira "Allah'ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır" ve namaz sırf rahmettir. Rahmeti gazabını geçmiştir. Allah'ın salatu (namazı), kullarına rahmetle muamele etmesidir. Hakkın salatu, tam namaz olduğundan, rahmetide tam olarak gerçekleşir. Hak, kulun nefsiyle Hakka verdiği "malum bilgi" üzerinden, en iyi şekilde kulla birlikte olmaktır. Bu nedenle namaz dosdoğru kılındığında **"namaz taşkınlık ve kötülükten alıkoyan"** (Ankebut/45) bir namaz olur.

Cenab-ı Hak kudsi hadiste şöyle buyurmuştur.

"Ben namaz suresi olan Fatıha'yı kendimle kulum arasında ikiye böldüm. Yarısı Benim yarısı kulumundur. Kulumun istediği hakkıdır, ona verilecektir"

Kul "Elhamdülillahi Rabbil alemin" (Her türlü övgü, medih, sena, minnet, teşekkür Allah'a mahsustur) dediği zaman Allah: "Kulum bana hamdetti" der. Kul "er-Rahmanirrahim" dediği zaman Allah: "Kulum beni genel ve özel merhametle andı, sena etti" der. Kul "Maliki yevmiddin" (Hesap ve ceza gününün sahip ve hakimidir) dediği zaman, Cenab-ı Hak; "Kulum beni tazim etti, ululadı" der. Bir defasında Resulullah "kulum işini bana havale etti" der buyurdu. Kul "iyyeke na'budu ve iyyeke nestain (İlahi! Biz ancak sana ibadet eder ve senden yardım dileriz) dediği zaman Allah; "Bu iş Benimle kulum arasındadır. İbadet Bana, yardımda kuluma aittir. Kulumun istediği ve isteği verilecektir" der. Kul "İhdinas sıratel müstakim. Sıratellezine enamte aleyhim gayril-mağdubi aleyhim veleddallin" (Bizi doğru yola ulaştır. Nimetine ermişlerin yoluna. Gazabına uğramayanların, azıp sapmayanların doğru yoluna ilet Ya Rabbi) dediğinde Allah; "İşte bu kulumundur. Kulumun istediği hakkıdır ve ona istediği verilecektir" buyurur.

Peygamber Efendimiz (sav): **"Benim gözümün nuru namazda kılındı"** buyurmuştur. Çünkü namaz müşahededir. Müşahede ise Allah ile kulu arasında söyleşmek ve tekleşen irtibattır. Bu nedenle **"Beni zikredin, bende sizi zikredeyim"** (Bakara/152) buyurulmuştur. Namaz Allah ile kulu arasında yarı yarıya bölünmüş ibadettir.

Bundan dolayı namazın yarısı Allah'a ve yarısı kula mahsustur. Yukarıdaki kudsi hadis bunu açıkça ifade etmektedir. **"Gözümün nuru namaz"** buyurması, namazın müşahede olması dolayısıyla. Kişi sevdiğini gördüğü zaman "gözü aydınlanır ve nurlanır. Allah Teala **"Ben, beni zikreden arkadaşım"** kudsi hadisince, Hak kendisini zikredenle birlikte olmuş olur. Bir arada olan ise birbirini görür. Namaz ise Allah-kul birlikteliğini getirdiğinden ve yukarıdaki kudsi hadiste belirtildiği gibi "Fatıha" ile bu irtibat sağlandığından, Peygamberimiz (sav) **"Fatıhasız namaz olmaz"** buyurmuşlardır. Fatıhayı okumayan kimse Allah ile kulu arasında sözleşme ve sözleşme olan namazı eda etmemiş olur. Namaz karşılıklı sözleşme olduğundan, zikirdir. Hakkı zikreden kimse ise muhakkak Hak ile birlikte oturan olur ve Hak onun birlikte oturanı olur. Çünkü kudsi hadisle gelen ilahi haberde **"Ben, beni zikreden kimseyle birlikte oturanım"** buyurur. Ve bir kimse görüş sahibi olduğu halde, zikrettiği kimseyle birlikte oturanı olsa, kendi arkadaşını müşahede eder. Bu görüş elde edilinceye kadarsa, Allah'ı görüyormuşçasına O'na ibadet eder. Bu ise ihsandır. Bu görüş kişinin nefsinin arınması itibarıyla mertebeler ile ilişkilidir. **"Namaz göz nuru"** olana kadar O'nu görürcesine iman ile ibadet etsin ki o müşahede mertebesine gelsin. Bu ise nefsi bilme ve irfan ile sağlanacak bir eğitim ile olur.

Zikir olan namazda her kim Hakk'ı zikrederse Allah'da onu kendi nefis mertebesinde zikreder. Zira Allah nefislerde olanı bilendir. Namaz sırf rahmet olduğundan Allah kula nefsinin tezkiye edecek ve onu daha ileri götürecektir ilmi, irfanı ve bilgiyi namazda iken ilham eder. İyiliğini ve kötülüğünü nefse ilham ederek namaz kılana yardım eder. Hemde bunu namaz kılana kendi dilinden yapar. O Hakkı Hakkın diliyle zikrederken, Hakkda ona anlayacağı ve idrak edebileceği şekilde kulu zikreder. Bu ise sırf rahmettir. Zikreden bu suretle Hakkı müşahede eder. Bu müşahede maddi suretlerin müşahedesini gibi hissi değildir, zevki ve hali bir müşahededir. Hakkın zevk ile müşahedesini sadece insana mahsus bir özelliktir. İşte namazdaki müşahede ve rüyet budur. Zevki ve ilmi bir müşahededir. Bu müşahedenin zevki nefis arındıkça ve ilim artıkça artar. Zirvesi ise "göz nurunun" müşahedesidir. Arif olan kişi bu müşahedeyi hem zevken hem ilmen hem hissen tadan kişidir. Peygamber Efendimiz "göz nurunun" tüm müminlerde oluşabileceğini şu hadisle bildirmiştir: **"Müminin ferasetinden korkun. Zira o, Allah'ın nuru ile bakar"**

Böyle "göz nurunu" müşahede eden arif tek başına namaz kıldığında, kalp, sır, hafi, ahfa gibi manevi kuvvetleri ve vücuduyla, kendi has alemine ve kendisi ile beraber arkasında namaz kılan meleklerle imam olur. İşte böyle bir kişi tam olarak Allah'ın halifesi ve vekili olmuş olur. Kul zahirde tek başına namaz kılıyor gibi görünse, batında kendi zahir ve batın kuvvetlerinden ibaret alemine ve kendisine vekil kılınmış olan meleklerle imamdır. **"Ne var Ademde o var alemde"** hükmüne alemler ile de irtibat halindedir. Allah'ın hukukuyla, Allah'ın kelamını alemlere vekil olarak ilan eden imamdır. Bu durumda imam Allah'ın halifesi olur ve bu kimse **"Semiallahu limen hamideh"** dediği zaman, eğer tek başına namaz kılıyorsa kendi nefsinin ve kendisiyle beraber namaz kılan meleklerle ve zahirde beşer cemaatine imam ise insanlara hamd eden kimsenin hamdini Allah'ın işitmekte olduğunu haber verir. Bu haberi getiren Allah'ın halifesi ve vekilidir. O'na uyan cemaat ise **"Rabbena lekel hamd"** buyururlar.

Göz nurunu müşahede eden arif kişinin namazının yüksek derecesine dikkat et. Zira böyle bir namaz insanı Allah'ın halifesi ve vekili konumuna yükseltir. Böyle namaz kılmayanlar, kendi mertebelerinde nefslerinin arınma düzeyine göre Hakkı zevken idrak edendir. Kendi nefis mertebesinin halifesidir. Allah ise onun mertebesini yükseltendir. Arif kişi ise her nefis mertebesine, Allah'ın halifesi ve vekilidir. Bu nedenle "alemlere rahmet" tir. Böyle bir namazda, yani müşahede mertebesinde namazda, kulun zatı, Hakkın Zatı, kulun sıfatları da Hakkın sıfatlarıdır. Kul sevilmiş ve **"Ben kulumun gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dili, tutan eli, yürüyen ayağı olurum"** mertebesine yükselmiştir. Kulda tecelli eden Hak olmuş olur. Kul, zuhur mahalli olmuştur. Tecelliye yansıtın ayna olmuştur. Kul namazda bu tecelliye Hakkı alemlere yansıtın ayna mesabesindedir.

Nitekim Mesnevi'de geçmektedir ki; "Bir kimse çok ibadet ederdi. Şeytan onun nezdinde gelip ona dedi ki: "Sen bu kadar ibadet ediyorsun. Hak Teala tarafından sana "Lebbeyk" hitabı geldimi? O kimse: Hayır diye cevap verdi. Şeytan: O halde niçin sana cevap vermeyen bir mabuda ibadet edip duruyorsun? Dedi. O kimse ibadeti terk etti. Hak Teala Hızır (as)'ı gönderip onun lisanı ile o kimseye: Niçin bizim ibadetimizi terk ettin? Buyurdu. O kimsede "Bu kadar ibadet ettiğim halde bir kere olsun "Lebbeyk" hitabına nail olmadım" dedi. Cenab-ı Hızır (as) buyurdu ki: her vakit sana cevap veriyor, geliyor. Fakat sen anlamıyorsun buyurdu. Senin Allah, Allah demen bizim sana "Lebbeyk" ile icabet etmemizdir. Bütün bu senin yanıp yıkılman bizim peykimizdir. Sonuç olarak kulun Hakk'ı zikri, Hakkın kulu zikretmesidir. Kul namazda Allah'ın tecellisi altında Allah'ı zikretmekte, Allah'da onu zikretmektedir. Hakkın tecellisi lütuf ve ihsan yoluyla olduğunda, namazdaki zikri ve müşahede lütuf ve ihsan yoluyla olur. Nefs tezkiye edilerek Allah'ın lütfuyla "göz nuru namaz" yolunda yol katedilmiş olur. Kişi nefsinin bakarak namazdaki derinliğini ve Hakkın indindeki yerini tespit edebilir. Bu suretle namaz nefis muhasebesinde, nefis ile cihadıda bünyesinde bulundurulur.

Allah **"Ben kulumun zannı üzereyim"** buyurarak her namazda namaz kılanın nefsi ilmi düzeyinde tecelli eder. Kişi bu bilgilerle Hakkı bilir. Nefsindeki ilmi artıkça, Allah-kul ilişkisi sağlıklı temellere oturtulur. Bu ise nefsi bilmek ve irfan yolunda sabırla yürümekle mümkündür. Bu nedenle kul Hakkı belirli kayıtlarla kayıt altına almamalı ve O'na mutlaklık yönüyle ibadet etmelidir. Mutlak ilahlık yönüyle ibadet olunan Allah kula mutlaklık yönüyle tecellide bulunacaktır. Bu suretle kula **"Rabbimiz, Sen her şeyi rahmetle ve ilimle kuşatansın"** (Mümin/7) hükmüyle

tecelli edecektir. Zira Allah bir kayıtla sınırlanmaz. O her şeyi kapsar ve her şeyle beraberdir. Her şeyden kulla birlikte olduğundan ona sıratı müstakim üzere hidayet eder.

Bir hadiste şöyle denilir: **"Nurdur O, nasıl görebilirim?"** Bazı raviler hadisi **"Nuranidir, O'nu görürüm"** şeklinde düzeltmiştir. Bu şekilde kulunu nur yaptığında, Hakk kendisinde ve kendisinden görülür. Bu esnada sadece nurani olabilir. Öyleyse Hakk kendinde Nurdur, kulunda ise nuranidir. **"Gözümün nuru namaz"** buyurması O'nu nur olarak müşahede ettiğinin delilidir.

Allah kendini zikredenlerle birlikte oturacağını, olacağını bildirir. Hakk seninle olursa, ya ilahi bir göz sahibi olur Hakkı müşahede edersin; ya da böyle bir göz sahibi olmaz ve iman yoluyla O'nun seni gördüğünü müşahede edersin. Bu durumdaki insan, tıpkı bir âmâ gibi, kendisini görmese bile falancanın onunla oturduğunu, onunla birlikte olduğunu bilir. Bu "sanki onu görmek" demektir. Gören ise namazın bütün fiillerinde kendisini hareket ettirici yani O'nunla olduğunu müşahede eder. Görmeyen ise kendisini hareketlendiren birisi bulunduğunu duyumsar, fakat iman duygusuyla yoksa görme yoluyla değil. İşte sanki onu görürsün ifadesinin anlamıdır. Çünkü zikretmek ile kul Allah'ın kendisiyle oturduğunu, olduğunu bilir. Hakkı müşahede ederken konuşmayı bir araya getirerek **"Allah ile"** konuşmuş, kelam etmiş olur. Allah kelamı ise evrenseldir, tüm alemleri içine almaktadır. Kur'an ile insan alemlerle Hak ile irtibat halindedir. Müşahede etmeyen ise perdeli olarak kelam etmektedir.

Maddi ve manevi bütün iyilikler, nefislerin sadakasıdır. Müminin bu konuda kendi arzusuyla değil, Rabbinin yasasıyla ve hükmüyle hareket etmesi gerekir. İnsan bir sadaka vereceği zaman, önüne ilk çıkacak muhtaç kendisi olacaktır. Zira Allah gani insanlar fakr içinde aciz ve muhtaçtır. Namaz kılan insan "Peygamberden gördüğü şekilde namaz kılar" Allah'ın yasa ve hükmüne uymuş, Kur'an, zikir, tesbih, tekbir ve dua ile nefisine sadaka vermiş, bu suretle nefisini tezkiye ettiği için "zekat" hükmü manevi olarak gerçekleşmiştir. Nefsi tezkiye edip, kötülüklerden arındırmak, nefsin zekatıdır. Allah'ın üzerimizdeki payıdır. Nefsi kendi hakikati olan Allah'ın nuruna ve Kur'anın sırrı makamına yükseltmiş olmaktadır. **"Namaz nurdur"** hadisiyle nefsin sonradan edindiği kötü ahlaki vasıflardan arındırarak onu asli nur haline ulaştırmak "kişinin zekatı" olacaktır. Bu nedenle **"namaz ve zekat"** birçok ayette birlikte zikredilmiştir. Kişi manevi arınmayı nefsinde gerçekleştirdiği ölçüde, maddi zekatını vermesi mümkün olacaktır. Kişi namazda nefsiyle beraberken Allah ve kelamı aracılığı ile alemlerde irtibat halindedir. Bu nedenle "nefsin mertebesindeki nuru" Kur'an vasıtasıyla alemlerde aktarmaktadır. Bu kişinin Allah'ın rahmeti altında iken, kendi nefsi mertebesi düzeyinin alt mertebelerine rahmeti yayması demektir. Zira kul namazda Besmele ile Allah adına konuşmakta, Allah'ın kelamını kendi mertebesinden aleme yaymaktadır. **"Ne var alemde, o var Ademde"** hakikati gereği kendi bünyesinde alemlerle irtibat halindedir. Allah namazda kuluyla birlikte olduğundan ve Allah'da alemlerle birlikte olduğundan Allah adıyla, Allah'la namazda olan kul alemlere de rahmet olmaktadır. Tabi ki kendi nefsi mertebesinden. Hz. Muhammed (sav), insan-ı kamil olarak nefsi natıkası itibarıyla en mükemmel olarak bu irtibatı sağladığından "alemlere rahmet" olmaktadır. O'nun ahlakıyla ahlaklanan her nefsi, varisi olması itibarıyla alemlere rahmet olmaktadır. Bu insanın Allah indindeki değerini çok iyi açıklamaktadır. **"Ben onun konuşan dili, yürüyen ayağı, duyan kulağı, gören gözü vs. olurum"** buyurarak insan-ı kamili kendi yerine "halife" ve "vekil" tayin ettiğini buyurmuştur. Ayrıca **"Allah Ademi kendi suretinde yarattı"** ve **"Allah Ademi Rahman suretinde yarattı"** buyurarak kamil insanın kendi indindeki değerini açıklamıştır. Kamil insan tüm mertebeleri bünyesinde bulundurduğundan, o mertebelerden "alemlere rahmet" olmakta; diğer insanlarda kendi nefis mertebelerinden alt mertebelere rahmet olarak "nefslerinin manevi zekatını" alemlere sunmaktadırlar.

"Beni zikredin bende sizi zikredeyim" (Bakara/152) buyurarak Allah'da hem kulun nefsinin kendi haline göre zikretmekte ve Allah olarak alemlerdeki o nefis mertebesindeki tüm mevcudlarda zikretmektedir ki bu "rahmet" üzere olmaktadır. Bu namazdaki özel ve genel rahmet dolayısıyla, Allah sabır ve namazla kendisinden yardım dilememizi istemektedir. Fatiha suresi bu rahmeti alemlere yaymaktadır. Bu suretle Kur'an özü Fatiha ile Allah'ı zikrederken, Allah'da kulu özel olarak ve genel olarakta fiili Kur'an, tafsili Kur'an olan alemleri ile anmaktadır. Kul namazda Allah'ın halifesidir ve vekilidir. Allah **"İyilikte yardımlaşın"** (Maide/2) ve **"takvada yardımlaşın"** (Maide/2) emirleriyle hem zahir, hem batın olarak bunu insanlığa mal etmiştir. Allah **"Sizi kendisinde halife yaptığı şeylerden infak ediniz"** (Hadid /7) buyurarak bunu bize emretmiştir. Namazda kişi nefsindeki özellikleri Kur'an ve zikir, dua ile Allah'tan almakta, aldıklarınının halifesi olmakta, bunu hem kendi hem alemlere sunarak manevi olarak zekat ve sadakasını infak olarak yerine getirmektedir. Yani Allah'ın malında Allah adına tasarrufta bulunmaktadır. Bu tasarruf vekil olarak Allah adına infaktır. Mal ise Allah'ındır. Bu emaneti yerli yerine hem zahir hem batın olarak yerine getiren Allah'ın emini olmaktadır.

Zekatta Allah'ın tasarrufumuza verdiği emanetleri ehline vermemiz emredilmiştir. Manevi zekat bilinci oluşan kişide ise maddi zekatını vermek hal halini alır. Bu özelliğini sadaka ile genişletir. Namazda bu özellikleri unutarak gafil olarak kılmak ve namaz dışındaki hallerini düzeltmeyenlere ise Allah şöyle der: **"Namaz kılanlara yazıklar olsun Onlar namazlarından gafilirdirler"** (Maun/4-5). Namazlarından gafil olanlar ise, namazlarında Allah ile "Allah adıyla" bulunduğunu unutanlardır. Halifelik hakkını eda etmeyenlerdir. Zira namazdaki her fert, kendi nefis mertebesinden halifedir. **"Allah ile"** beraberliğinin hakkını vermek ve kendini ve alemleri daha ileri taşımak bilincinde olmaktadır. Gaflet ise Allah'tan habersiz olmaktadır. Bu nedenle en seçkin namaz kılanlar Allah'la Allah'ı en iyi

bilenlerdir. Bu nedenle **"İlim her kadın ve erkek her Müslümana farzdır"** buyurulmuştur. Zira herkes ilmi ölçüsünde amel ve ibadet eder. Zekat ve sadaka eş anlamlı infak sözüdür. İnsan sadakayı, onun adına bereketlendirmesi için Allah'a borç verir. Bu nedenle **"Sadaka Rahmanın eline düşer"** buyurulmuştur. Sadakaya en iyi tasarruf eden ise Allah'tır. Onu yerli yerine ulaştırır. Zekat ve sadaka ise nefsin temizlenmesi ve arınmasıdır. Nura ulaşmasıdır. Bu ise yapılan amelde Allah'ı müşahede etmeyi sağlar. "Allah ile" amel işlendiğinin bilincini insanda oluşturur.

Allah namazda ve diğer hallerde bu suretle senin nefsinin arınmasını temin ederek, sana fayda sağlar. Allah'la, O'nu görürmüşçesine ibadet eder. Namaz müşahedeyi getirdiğinden bu yolla Hakkı müşahede eder ve miraç olan namaz oluşur. Amellerinde Allah'tan başkasını müşahede etmez olur. Bu ise nefsin arınıp **kamil-zekiye nefis** olması aslı olan Allah'ın nuru ve Kur'anın sırrı olan makamına kavuşmadır. Kur'an-ı natik olmasıdır. Kur'an-ı natik olan kamil insan ise "Allah ile", Allah adına" kelam eden, amel işleyen kişidir. Kendi nefsinde ve alemlerde O'ndan başkasını müşahede etmez. Bu nefsin sahibi kurtulmuşlardan ve nefsini bilerek ve sahibine teslim ederek Müslümanlardan olur. Tüm varlığın Allah'a ait olduğunu müşahede eder. Namazda Allah'a ait olup, ubudet halini alır. Bunu belirten ayette **"Nefsi tezkiye eden (zekatını veren, arındıran) kurtuluşa ermiştir"** (Şems/9) buyrulur. Nefsinin ve varlığını Allah'a verir, varını Allah'a satar, Hakta fani olur. Böyle bir nefse Allah'ın tecellisi "beka" üzerine olur ve Allah'la baki olur. **"Nefsinin tezkiye eden kurtulmuştur"** (Şems/9) ayetinin anlamı budur. Bu tezkiye irfan yolu ve namaz vasıtasıyla gerçekleşir. Miraç yoludur. Sonu ise Hakkı müşahededir. Bu nedenle **Namaz müminin miracıdır"** buyurulmuştur.

Allah nefsinin kendine mal eden, Hakka izafe etmeyen birinin zekatını (tezkiyesini) kabul etmez. Zira **"Nefsinin bilen Rabbini bilir"** buyurulmuştur. Zekat ise Allah'ın hakkıdır, kişi onun emanetçisidir. Nefsinin Allah'tan bilmeyen kişi ise, emanet olarak kendisine verilen nefsi bilmediğinden ve kendine mal ettiğinden "cehalet karanlığındadır" **"Nefsinin karanlıklara gömen ziyandadır"** (Şems/10) ayetiyle bu husus vurgulanmaktadır. İlme ve başkalarının manevi zekat ve sadakasına en muhtaç konumdadır. O halde nefsin zekatı, Allah'ın ondaki hakkını ortaya çıkarmaktır. Buda nefsi tezkiye edip, aslı olan Allah'ın nuruna ulaştırmaktır. Bu nedenle **"Namaz nurdur"** buyurulmuştur. Nefsinin tezkiye eden onu nura çevirmiş ve Peygamber Efendimiz'in buyurduğu **"gözümün nuru namaz"** olmuştur. Bu nurun kamil insanın gözünden zahir olduğu ehline malumdur. Bu haldeki kişi "Allah için" Allah ile beraberdir. **"Allah müminlerin canlarını (nefislerini) ve mallarını satın aldı"** (Tevbe/111) ayetiyle bu nefsinin tezkiye edenler nefislerinin ve mallarının gerçek sahibinin Allah olduğunun şuuruyla, bu emanetleri gerçek ehline, Allah'a vermişlerdir. Allah yolunda bunların tasarruflarını Allah'a vererek tasarrufu ve vekilliği O'na bırakmışlardır.

"O'nun vechinden (zatından) başka her şey yol olacaktır" (Kasas/88) ayetiyle her şeylerini O'na vermişler, her şeyi O'nunla müşahede eder olmuşlardır. Bu ise Allah'ın nefsinin ilham ettiği ve Kur'an ve Sünnet ile amel ile gerçekleşmiştir. Allah'tan başka sahip olmadığını anlayıp **"Mal O'nun"** diyerek tüm varlığını O'na teslim etmiştir. Bu durumdaki kişi Allah'ın tecellisiyle Allah'ın her türlü tasarrufunda "vekil" olur. Namazında ve diğer zamanlarında Hakk ile alemlerde Hakk adına bulunur. Bu ise **"daim namaz"** dir. Bu halin sahibi daim namazdadır. Bu durumdaki kişi Hakkın tasarrufuyla O'nun adına zekat ve sadaka vererek Allah'ın mülkünde tasarrufta bulunur. Zira Allah'ın halifesi ve vekilidir. Buna ise cihat ve sabır ile ulaşmıştır. Cihat ve sabırda nefsin zekatıdır. Zira tezkiyeye bu yolla ulaşılır. Bu yolla nefsinden çıkan amelleri Hakk'la kontrol eder. **"Başarım sadece Allah sayesinde"** (Hud/88) diyerek burada Allah'la bilir. Bilir ki her fiil, bir ilahi ismin zuhurudur. Allah ise kişiye, nefsinin mertebesi düzeyinde tecelli eder. Bu nedenle şu emre uyar: **"Hikmeti ehli olmayanlara vermeyiniz, yoksa hikmete zulmedersiniz. Hikmeti ehlinde de sakınmayınız yoksa onlara zulmetmiş olursunuz"**. Ayrıca **"Nasa akılları düzeyinde hitap ediniz"** emrine uyararak manevi zekat ve sadakasını Hakkça dağıtır. Zira cahil en muhtaç kişidir.

Nefsin bineği bedendir. Nefsi arındırıp, bedeni iyi ahlaklı amellere sevk etmek Allah'ın üzerimizdeki hakkıdır. Bedenin amelidir. Namaz bu nedenle zahir hükmüyle bedenede yüklenmiş, nefis tezkiyesi ile bedenden çıkan amellerin güzel olması amaçlanmıştır. Zira ameller, nefsi düşünceler kaynaklıdır ve nefis ameller ile mertebesini zuhura çıkarır. Nefsi tezkiye ederek, bedenden güzel ve salih amellerin çıkması Allah'ın şeriatla bizdeki hakkıdır. Nefisleriyle bu şekilde cihat edenler Allah yolundadır. İlahi ahlakla ahlaklanmak, nefsin zekatıdır. Organ amelle kalbe yardım ederken, kalp ihlas ile organa yardım eder. Kalp tezkiye ve tasfiye olduğunda ise tüm organlar ilahi isimlerle ilahi ahlaklanma yolundadır. Namaz bunun içinde en iyi yöntemdir. Ruhun zekatı niyet ve takvadır. Niyeti sırf Allah için yapmaktır. Zira Allah buyurur. **"Onların etleri yada kanları Allah'a ulaşmaz, fakat sizden olan takva Allah'a ulaşır"** (Hac/37). Açıktan amelleri yapmak Zahir isminin, gizli yapmak batın isminin sınırları içine girer. Niyet batındır. Bu nedenle zahir amelin ruhudur. Allah insana şah damarından yakın olduğundan bu batındaki niyeti en iyi şekilde bilir. Niyeti ihlaslı tutmak ve Allah için yapmak gerçek kulluktur.

Namazdaki perdeler nefis mertebeleridir. Nefis arındıkça temizlendikçe perdeler açılır. Nefis kendi hakikatine Allah'ın nuruna ve Kur'anın sırrına ulaşır. Nefis tezkiye olduğunda bu nuru müşahede eder. **"Gözümün nuru namaz"** sırrına ulaşır. En yakın perde tecellinin kendisinde gerçekleştiği surettir. Hakikat, Hakkın dışında bir şey olmadığı

bilgisini verir. Mertebeler arası farklar vardır. Allah'ın her şeyle ilişkisi tek ve aynı olup mertebeler arası fark ile sıfat ve isim tecellileri değişir. Bu isim ve sıfat değişiklikleri tek Zatta halden hale geçişleri yansıtır ve çokluğu oluşturur. Hallerin farklılığını ve çokluğunu gözetenler, niyetin zorunluluğunu kabul eder. Bu nedenle niyet zorunlu ve gizli bir iştir. **"Herkes için niyet ettiği vardır"** hadisince tecellide niyete göre oluşur. Tecelliler arasında farklar oluşur. **"O her an bir tecellidedir"** (Rahman/29) ayetince vahdette kesret oluşur. Tecelligahın amacı ise tecelliyle haz almak ve bilgilenmektir. Nefsine olan bu tecellilerle "niyete göre amel etmek" le kişi fiillerinde alışkanlık kesbeder. Bu ise ahlakını oluşturur. Allah'ın istediği ise Kur'an ahlakı ile ahlaklanmak, Kur'an-ı Natık vasfını kazanmaktır. Allah namaz ve diğer emirleri ile bu vasıfların kazanılmasını murad etmektedir. Bunların karşılığını nasıl vereceğini ise şu kudsi hadisle açıklamaktadır: **"Bana itaat edene Bende itaat ederim"** Allah özetle kulun muradını açığa çıkaracağını ifade etmektedir. Namaz sırf zikir ve rahmet olduğundan Allah'ın namazdaki kişiye rahmeti ve zikride Kur'an ahlakı ile nefsinin süslemek olacaktır. Yeter ki biz namazlarımızda "Allah ile" olduğumuz konusunda gaflette olmayalım. **"Billah"** sırrıyla O'nunla, O'nun kelamıyla ubudette olalım. Zira namaz kılan kişiden istenilen şey Allah ile bulunduğu bilincinde olmasıdır. Allah'ın sözlerinden kolayına geleni okuyarak, O'nunla konuştuğunu bilmesi, ne konuştuğunu idrak etmesi, böyle bir bilinçte olması kişi için sorumluluktur. **"Allah namaz kılanların kiblesindedir"** hadisince Allah ile olup O'nun Zatına yönelen her an O'nunladır. Kişinin gönlü Kabe olduğunda, Hakk gönüldedir ve buradan bütün vücuda hükmeder.

Allah **"Benim zikrimle meşguliyetten kendi için bir şey istemeye fırsat bulamayana, Ben en hayırlısını veririm"** buyurmaktadır. Namazda sırf zikirdir. Namazdaki kişi O'nunladır. Zikirledir. Kendi için bir şey talep etmesende, namazda sırf rahmet olduğundan Allah kişiye rahmetiyle tecelli edip en güzeli, en hayırlıyı lütfedecektir. Namazda Allah'tan gafil olan dünyaya meyletmıştır, zira dünya denilen şey Allah'tan gafil olarak hareket etmektir.

"Kur'an ve insan bir batında doğan ikiz kardeştir" hadisi ışığında bakıldığında, namaz bu ikiz kardeş birbirine kavuşmaktadır. Kur'an insanla, insanda Kur'anla şereflenmektedir. Adeta her namazda "Kadir hakikati" yaşanmaktadır. Zira Kur'anın insanla kavuşması "kadir gecesinde" gerçekleşmiştir. İnsan Kur'an ile kendi kadrini ve kıymetini bilebilmiş ve Kur'an sayesinde Rabbına arif olabilmıştır. Bu nedenle her namaz bu kavuşma nedeniyle "kadir" hükmündedir. Kişinin nefsi natıkası da Kur'anın sırrından olduğundan kendi hakikatine ulaşmaktadır. Kur'an sırf nur olduğundan kendi hakikatine ulaşmaktadır. Kur'an sırf nur olduğundan nefsi nurlanmakta ve **"namaz nurdur"** hadisindeki gerçek ile **Nefsi Muhammedi Nuruna** ulaşmış olmaktadır. Nefsi Muhammedide tecelli kur'an kanalıdır. Nuru Muhammedi denilen hakikat nefsi natıkanın en kemalli zuhuru olan Hz. Muhammed'de (sav) açığa çıkmıştır. **"Ben Allah'tanım, müminlerde benden"** ve **"Benim mucizem kur'andır"** buyurarak bu vasıflarının tüm müminleri kapsadığını açıklamaktadır. Nefsi natıkası, Kur'an-ı Natık vasfını kazandığından, Kur'anla beka makamıdır. Tam tahakkuk ile de bekabillah hakikatine ulaşmaktadır. **"Ben size şah damarınızdan daha yakınım"** (Kaf/16) hakikatini yakinen yaşamaktır. Zira O her an, her yerde bizimle beraberdir. **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4)

Namaz vasıtasıyla bu yakınlık ve beraberlik yakinen idrak edilmekte, bu yakınlık ve beraberliğin her an oluşabilmesi için adeta antreman yapılmaktadır. Bu şuurun yerleşmesi için en etkili yöntem namazdır. **"İman Allah'ın her an seninle olduğunu bilmendir"** hadisi ışığı altında değerlendirildiğinde, bu yakınlık ve beraberlik yaşantısının imanın şartlarından olduğu açıkça ortaya çıkacaktır. Bu da amentü esaslarından **"Amentü billahi ..."** sırrını yaşamakla mümkündür. Namazı **"billah"** sırrıyla kılmak, Allah ile Allah içinde, Allah aracılığıyla nefsinin Hakkın tecellisine bırakarak namaz kılmaktır. Böyle bir namazda kul sadece tecelli mahallidir. Ondan Hakk zuhur eder. Risale-i Gavsiyede şöyle belirtilmiştir:

- Rabbime sordum. – Ey Rabbim! Hangi namaz sana daha çok yakındır?
- O namazki içinde benden başkası bulunmaz ve namaz kılanda kıldığı namazdan gaib bulunur.

Bu açıdan bakıldığında kamil insanın namazı nazarında hazır olan Rabbinedir. Noksan insanın namazı ise nazarında hayalde (gaib) olan Rabbinedir. Ancak kamil insan Hakla, Hakkça, Hakka ubudet eder.

Namaza **"Allahuekber"** ile giren kişi, zahirden batına yönelmiştir. Aynı zamanda ahirden (şehadetten) evvele (Ahadiyeti Zata) teveccüh etmiştir. Özetle kendi ilahi hüviyetinde evveli, ahiri, zahiri, batını bütünleştirmiş ve Hakkı her yönüyle tevhid etmiş olmaktadır. Zira ayeti kerimede **"hüvel evveli vel ahiri vevzahiri vel batın, ve hüve ala külli şeyin alim"** (Hadid/3) yani **"O evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır ve her şeyi bilicidir"** buyurulmuştur. Kişi bu yönelme ve teveccüh ile bütün itibarları ile "ilahi hüviyeti" kendi nefsi hüviyetinde nefsi mertebesinde cem etmiş olmaktadır.

Namazda kiraate geçtiğinde yani Hakkın Kur'anı kelamını nefesi rahman ile açığa çıkarmaya başladığından batından zahire, evvelden ahire ulaşmaktadır. Yani namazda ilahi hüviyetini izafi ve itibari yönleri birleştirilerek ve tevhid edilerek, namaz tam bir **"tevhid eylemi"** – **"tevhid ibadeti"** haline gelmektedir. Allah'ın evvel, ahir, zahir ve batın isimleri, diğer isimlerini bünyesinde bulundurduğundan Hakka tüm ilahi isim ve sıfatlarıyla yönelmiş olur. Hakta namazdaki kişiye bu ilahi isim ve sıfatlarla tecellisini sürdürecektir.

"Nerede olursanız O (hüve) sizinle beraberdir" (Hadid/4) ayetinin ışığında namazdaki kişi nefsi hüviyetinin Allah'la (O'nun ilahi hüviyetiyle) olduğunun bilincine varacaktır. Nefsi hüviyetini oluşturan özelliklerin, kendi nefsinde tecelli eden ilahi isim ve sıfatların tecellileri ile mana kazandığının şuuruna varacaktır. Bu "hüviyet beraberliği" nin her an, her yerde devamlı olduğunu idrak edecektir. Namazda **"Hakk'la beraberlik"** Zati düzeyde olduğundan, namazda Hakkın tecellisinin maksimum düzeyden olduğunu ve kendi nefsi mertebesinin eğitimi ve tezkiyesi için önemli bir hediye olduğunun bilincine varacaktır. **"Hediyeleşiniz. Aranızdaki sevgi artsın"** hadisi ışığında, Allah'ın namaz hediyesine itaat ile icabet ederek O'nun huzuruna "kul" olarak çıkacaktır. Allah kudsi hadisinde **"Bana itaat edene itaat ediciyim"** buyurmuştur. İtaat eden kuluna kelamı olan Kur'andır. Allah Kur'an ile itaat eden kuluna, nefesine takvasını verecek ve onu Kur'an ahlaki ile süsleyerek hediyelerine ve ihsanlarına devam eder. Bu hediyeleşme ve ihsanlar namaz boyunca sürer. Her namazda tekrarlanır. Zira namaz sırf rahmettir.

Nefsi hüviyeti, ilahi hüviyet potasında eriyerek O'nun boyasıyla boyanır. Ve Kur'an ahlaki olarak nefsenden alemlere yansır. Nefsi natıkası artık Kur'an-ı Natık olur. Böyle arif kişiden çıkan her kelam hangi dilde olursa olsun Kur'andandır. Hz. Ali (kv) bu makamda; **"Ben kur'an-ı Natıkım; yaşayan Kur'anım"** buyurmuşlardır. Zaten namaz eğitiminin son hedefide budur. Böyle olan kişi halk arasında da olduğunda namazdadır. Daim namazdadır. Böyle bir kişi namazdan çıktığında da, O'nunla olduğunun idrakindedir. Zira **"O nerede olursanız sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetinin nuru ile Allah'la beraberliğini sürdürür. Değişen sadece itibarlardır. Hakla batını beraberlikten, zahire yönelmiş, evvelden ahire teveccüh etmiştir. Değişen sadece itibarlardır. Bunlar ise izafetlerdir. Tevhid ise izafetleri kaldırmaktır. Namazda Mutlak Tevhid, Vahdet halinde kesrete yönelmiştir. Namazda batını vahdet (Hakk ile) halindedir. Okuduğu Kur'an ayetlerinin hükümleri kesreti oluşturur. Zira Kur'an **"Cemi esma ve sıfatı Zat"** tır. Yani Kur'anı okurken ilahi isim ve sıfatların çokluğu kesreti oluşturur. Kur'an batından ilahi isim ve sıfatlarla çoğalarak zahire çıkararak kesreti (çokluğu) oluşturmaktadır. Yani **"vahdette kesret"** eğitimidir namaz. Bu hükümün idraki ile kişi "Selam" ile namazdan çıkar. Namazdan çıkan kişi ilahi isim ve sıfatların çokluğunu yansıtan "şehadet-dünya" aleminde kesretle (çoklukla) karşılaşır. Namazda aldığı eğitimle bu kesretin Allah'ın isim ve sıfatlarının çoğalması ile oluştuğunu bilir. Bu kesretin batınında Allah'ın Zatının bulunduğunu bilir. Tek ilahi hüviyeti Zatının evvel, ahir, zahir, batın isimleri itibariyle itibari değiştiğini ve çokluğun batınında Hakkı idrak eder. Yani namazdan çıkıp halkın içine dönen kişi **"Kesrette Vahdet"** eğitimine başlamaktadır. Halkın Hakkın zahiri, Hakkın ise halkın batını olduğu ve halktaki itibari çokluğun halktaki ilahi isim ve sıfat tecellilerinin çokluğu olduğunun bilincine varmasıyla Hakkı halk içinde de tevhid etmiş olur.

Kişi namazda aldığı eğitimle Allah'ın ilahlığını (uluhiyetini) alemlerde "Kur'an" vasıtasıyla yaptığını bilir. Bu ilimle halkın içine "Kur'an" irfanı ile girer. Halka ve halkın içinde her varlığa Kur'an ve Sünnet çerçevesinde hakkını verir. Bu davranışın ahlak haline gelmesi ile "Yaşayan kur'an" haline gelir. İşte böyle bir arif kişi **"daim namaz"** halindedir. Her ne iş ve fiil gerçekleştiriyorsa, Kur'anla ve Sünnetle olduğundan Haklıdır. Hakla olan ise namazdadır. Kur'an ve Sünnet ile O'nu zikretmektedir. **"Ben Beni zikredenle beraberim"** hükmünce "filii duada namaz" dadır. Selam ile namazdan çıkmış, Allah'ın selamını tüm halka ulaştırmış ve halk içindedeki selamı devam ettirmiştir. Bu özelliği ilede namaz "korunmuş-muhafaza edilmiş namaz" haline dönüşmüştür. Arif kişi namazı "Hakkla beraberlik" olarak değerlendirir. Hakk ve halk namazının izafetlerde farklılaştığını bilir. Her iki yönüylede namazın hakkını yerli yerince Hakkça, Peygamber ahlakıyla yerine getirir. Bu hakikatlerin açığa çıkması için irfan yolu eğitiminin alınmasının ne denli önemli olduğu açıktır.

"O her an bir tecellidedir" (Rahman/29) ayetince halkın içinde isim ve sıfatlarını idrak edebilmek ve kesretin batınında Hakkı bilebilmek için irfan eğitimi de almalıdır. Zira Hakk halkta isim ve sıfatları ile çoğalmakta, her mevcudda bir yüz göstermektedir. **"Nereye dönerseniz Allah'ın yüzü (vechi-zati) oradadır"** (Bakara/115) ayeti ışığında halkın her yüzünün, zuhurunun batınında Hakkın bilebilmek irfana ulaşmaktır amaç. Hakta halkı görmek, halkta Hakkı müşahede etmek; halkın batını Hakk, Hakkın zahiri halk idrakine ermek ve halkı ve Hakkı zahir, batın, evvel, ahir itibarlarıyla tek ilahi hüviyette tevhid etmek namazın hakikatine ulaşmaktır. Eşyanın hakikatine ulaşmaktır. Bu nedene namaz sırf Hakkı içinde batıl bir şey yoktur. Bu özellikleri yansıtan oruç ve hacc ibadetlerini de belirli ölçüde içinde bulundurur. Namaz islamın tüm vasıflarını bünyesinde bulunduran, islamın eğitim alanıdır. Tüm bu özellikleri nedeniyle Müslümanlara "yeryüzü mescit" olmuştur. Zira insanın hedefi her an, her yerde Hakkla olduğunun idrakine vararak yaşamak olmalıdır.

Namazın bir yönünde zaman eğitimi bünyesinde bulundurmasıdır. **"İnsan iki şeyin kıymetini bilmez: Sağlık ve boş vakit"** hadisi ışığında namaz odaklı bir yaşam oluşturulduğunda zamanın değeri ve önemi daha iyi anlaşılacaktır. **"O her an bir şan (tecelli) halindedir"** (Rahman/29) ayetiyle Allah'ın tecellileri sürekli. Bu tecellilerin insanda açığa çıkışı "ed-Dehr" isminin hükümleri altındadır. **"Dehr Allah'tır. Dehre sövmeyiniz"** hadisiyle bize zamanın ne denli değerli bilgiler sunacağı açıktır. İnsanın dünya içindeki zamanında "ömür vakti" kadardır ve bu zamanı çok iyi değerlendirmelidir. Namaz bu zaman disiplininde içinde bulundurur. Arifbillah Zekiye Şamiye (ra) **"Farzdan önce farzlar vardır"** buyurarak yaşam içinde önceliklerin bulunduğunu açıklamıştır. Yaşam içinde öyle anlar oluşur ki, kişi yaşamında başkasını kendi nefesine tercih etmek zorunda kalır. Böyle anlar kişi üzerindeki farzları erteler, başkasının ihtiyaçlarını gidermek o kişi üzerine farz olur. Bu ise "farzdan önceki farzlar" sınıfına girer. Bu hususta kişiye en büyük yardımcı nefis muhasebesi ve bu konudaki tecrübeli kişilerdir. Bir örnek

verilecek olursa, görevi hasta bakmak olan bir doktorun iki namaz vakti arasında hastaların sorunlarını ortadan kaldırması üzerine farz olan hükümdür. Bu kişi eğer tüm zamanını sağlıklı bir şekilde değerlendirerek çalışmış buna rağmen üzerine farz olan namazı kılamayacak durumda ise, hala bakması gereken hastalar varsa bu halde üzerine farz olan namazı erteleyebilir. Eğer namazını kılacak zaman oluşmamışsa, hastalara bakması "öncelikli farz" hükmündedir. Başkalarının ihtiyaçlarını gidermek, kendi nefsinden önceye almak Allah'ın övdüğü bir davranış olacaktır. Tabi bu kişinin zamanını en iyi şekilde kullandığına ilişkin nefis muhasebesini yaparak. Her kişi kendi amellerini bu şekilde değerlendirebilir. Bu nefis muhasebesi zamanın ne kadar değerli olduğunu ona hal olarak yaşatacaktır. Böyle bir değerlendirme ile **"insanın hayırlısı insanlara faydalı olandır"** hadisinden de feyz alabilir.

Namaz, farzlarla (kurb-u feraiz) ve nafilelerle (kurb-u nevafil) Allah'a ulaşmayı içinde barındırır. Allah kudsi hadisinde şöyle buyurmaktadır:

"Yaklaşanlar, kendilerine farz ibadetlerin edasında olduğu kadar hiçbir şeyle yaklaşamazlar. Gerçekten bir kul Bana nafilelerle de yaklaşır. Böylece Bana yaklaşanı severim. Sevinede kulağı olurum, eli olurum, dili olurum. Böyleki oldum, Benimle iştir; Benimle görür; Benimle konuşur; benimle tutar; Benimle yürür..."

Allah'a ulaşmanın (miraç) bir sebebidir nafilelerle yaklaşmadır. Diğerleri ise farzlarla yaklaşmadır. "Namaz" ve "irfan yolu" bu ikisini kapsar. Zira **"ilim kadın, erkek her müslümana farzdır"** buyurulmuştur hadiste. Kul bu yollarla Allah yaklaşır.

Kul, Allah'ın sıfatlarının ve isimlerinin tecellisi ile kuldur. Allah Ben diyerek Zati, sıfatları ve isimleri ile kulla beraberliğini kul mertebesinde açığa çıkardığını ilan etmektedir. Kulunun elinde ve dilinde kudretimle olurum. Kul Benim tecelli mahallim olur buyurmaktadır. Bu mertebede kul zahir, Hakk batındır. Kul fiillerini Hakk'ın isimleri ve sıfatlarıyla işler. Bu hakikatin açılması için kulun nefis mertebeleri ve tevhid eğitimini alması gerekir.

Daha önce birimsel nefse ait olduğunu düşündüğü isim ve sıfatları kendi benliği doğrultusunda kullanırken, nefsi tezkiyesi ile nefsin hakikatini idrak ettiğinde, ilahi isim ve sıfatları Allah'a teslim eder ve bunları Allah'ın istediği doğrultuda Kur'an ve Sünnet üzere Allah için Allah adına kullanmış olur. Yani "fiili besmele" olur. Bu idrakle kul "ilahi esmaları ve sıfatları" hakikatleri üzere kullanmış olmaktadır.

Bu hale ikinci yönü ile baktığımızda kulun bütün azalarını Hakk kullanır. Böylece kul batın Hakk zahirdir. Kul Hakkın tecelli mahalli, fiilin zuhur yeri olmuştur. Hakk onda fiiliyle zahirdir. Bu hale ulaşmak nefis mertebelerinin tahsili ile uzun bir zaman alır. Namaz bu halin gelişmesi için anahtar rolü oynar. Bu mertebeye "dua ve dilek" yeri, uluhiyet ise verme ve lütuf yeridir. Kurb-u nevafil, kişinin kendi hakikatini ve alemlerin hakikatini idrak mertebesidir. Bu hali nefsinde yaşamak, yaşandığını idrak etmektir.

"Attığın zaman sen atmadın Allah attı" (Enfal/17) buyurarak bu mertebeye ifade edilmektedir. Görünürde zahiren atan Hz. Muhammed (sav) dir; ancak O'nun elinden atan Allah'tır. Bu mertebeye fail Allah'tır. Kul tecelli mahallidir. Allah'ın muradının açığa çıkma yeridir.

Burada Zati tecelli mevcuttur. "Atma" işlemi sırasında Zatta birlikte esma ve sıfatları da açığa çıkmaktadır. Tutan eli, Atan eli Allah olmuştur. Bu ise "Habiblik" sevilme mertebesidir. Buda farz ve nafilelerle yaklaşma, Allah ile olmakla mümkündür. Namaz miraç olduğundan, namazda Allah ile olduğundan bu mertebeler idrak edilerek yaşanmalıdır. Namazda bir birey kendi nefis mertebesinden Hakkla beraberdir. Ancak kendi mertebesinden fiilleri açığa çıkarabilir. Ancak kamil insan tam manasıyla Hakkla beraber olduğundan, o hakiki olarak fiilleri bu anlayışla çıkartabilir. Namazdaki kamil insan Zati kelimeleri okurken, söyleyen dili Hakk olacaktır. "De ki" emri ile Hakk'tan, Hakk'la, Hakkı söyleyecektir. Böyle bir kişinin sohbetleride aynı düzeyde olacağından çok kıymetlidir. Bu nedenle **"Arif bir kişi ile bir saat sohbet bir yıllık nafilelerle ibadetten daha hayırlıdır"** buyurulmuştur. Bu arifler namazda Hakkla oldukları gibi, "daim namaz" hükmüyle halk içinde de Hakk'la beraberlerdir. Onlarda tecellide olan Hakk'tır. Arif kişiler de zaman zaman Hakk zahir, kendileri batında kalırlar. Zaman zamanda kendileri zahir Hakk batın olmaktadır. Zahir ve Batın Hakkın izafet ve itibarlarıdır. Aslı birdir.

Bu mertebede arif "abduhu" vasfını kazanır. Hakk'la Hakkça icraatta bulunur. "Hu'nun kulu" vasfını kazanan kişi "resuluhu" hükmüyle Kur'an-ı natik olarak yaşar. Namazdaki kişi kendi nefis mertebesi düzeyinde kul mertebesinden zuhurdadır. Okuduğu Kur'an ile nefsi vasıflarını arındırmaktadır. Zira Kur'an okumak nefis tezkiyesinin en kıymetli yöntemidir.

Rabbi ile beraber namaz kılan herkes, hiç kuşkusuz cemaattedir. Gerçekte imam Allah, cemaat ise zuhura çıkan yaratılmışlardır. İsim ve sıfatların nurları ve bunlardan oluşan melekler cemaatini oluşturur. Zira bunlar devamlı tecelli halindedirler. Arif namazı tamamiyle Rabbe tahsis eden namaz içindedir. Bu ise apaçık ihsandır. Böyle bir durumda namaz tamamiyle "nur" olur. Bu nur ile Allah'ı müşahede eder. Yani Allah'ı Allah ile müşahede etmiş olur.

Miraç olan namazda budur. "göz nuru" olan namazdır. "**Göz nuru**" denmesinin sebebi arifin gözünden zuhura çıkan nur tecellisidir. Bu durum ehline malumdur. Bu "göz nuru" müşahede edildiğinde namaz hakiki anlamda nur olmuş olur. Bu nur ile kişi, hiçbir zuhurun olmadığı hüviyet gaybı mertebesine ibadet eder. "Abduhu" olmuş olur. Zahir ismiyle Batın ismine kullukta bulunur. Batından aldığı zahire ulaştırır. "Göz nuru" ile aldıklarını cemaate yani alemlere yayar. İnsanın hakikati tek bir hakikattir. Tek başına namaz kılan nefsinin mertebesine göre namaz kılmış, insanın dışı cemaat olmuştur. Allah ise nerede olursa olsun insanla ve tüm yaratılmışlarla beraberdir.

"Nerede olursanız O (hüve) sizinle beraberdir" (Hadid/4) ayeti bu hakikati ifade eder. Bu nedenle kulun himmetinin Allah'la, Allah'a bağlı olması gerekir. Bu durumda namazdaki kişinin müşahede ettiği Hakk olur. "Allah kendisine hamd eden işitti" sözü kulun varlığını ve Hakk indindeki yerini ifade eder. Kul, "Benimle duyar, benimle konuşur..." hükmüyle Allah'ın sevgisini kazandığında ifade etmiş olur. Allah kulda açığa çıkmış, kulda Allah'a hem Zati, hemde ilah olması yönüyle ibadet etmiş olur. Zati gaybıyla bilmek mümkün değildir, ancak ilahlığını (uluhiyetini) idrak etmek mümkündür. O'nun uluhiyetini idrakle ve O'nunla birlikte murakebe, müşahede ve huzur halinde bulunan kul, Allah'a gerçek manada itaat etmiş olur. Kul O'nun uluhiyeti içinde, O'nun tecellisi ile O'na ruhu ve bedeni secde etmektedir. Bu suretle gerçekten Hakka uyan ve itaat eden olmuş olur. Her ilahi ismin kendine özgü bir hakikati vardır. Kul ise bütün hakikatlerin toplamıdır. İlahi isimlerin açığa çıktığı mertebedir. Bu nedenle gerçekte imamlık Allah'a aittir. Hakiki imam ise Allah'ın aynası olan Hz. Muhammed (sav) ve onun hakikati olan Hakikati Muhammedi'dir. Allah'ın ve Resul'un vekil ve halifelerinin bu açıdan hisseleri vardır.

Arifler bu nedenle bütün hareket ve duruşlarında sürekli namaz ve Hakk ile konuşma halindedir. Böyle bir namaz kul mertebesinden Hakk'a nispet edilir ve ubudet olarak tanımlanır. Hakiki namazda yaratılmışa ait bir iz yoktur. Sözleriyle, fiiliyle, her şeyiyle Hakk'ındır. Kul ise bu işlerin zahir ismiyle tecelligahıdır. Batın ise Haktır. Diğer kişiler kendisi için gerçekleşen namazda Hakk ile konuşurken nefsinin mertebesine ve Hakkın kendisine gösterdiği şeye göre namaz kılar. Arif kişi ise Hakkın işitmesi, görmesi, tutan eli, söyleyen dili, yürüyen ayağı olmuştur. Yani Hakk ile Hakk olmuştur. Bu vasıflarla namaz kılan kişi kabenin içinde namaz kılan kişi gibidir. "Göz nuru" olan namazda, namazda başlarken "Allahuekber" denilip Ahadiyeti Zara ulaştığında "nurdan bir yol" ile "nurdan Kabe'nin" müşahede edildiği ehline malumdur.

Kur'an Allah'ın Zati ilmini ve kelamını içerir. Namazdaki kişinin nefsi natıkasında Kur'an dürülmüştür. "Nefesi Rahman" vasıtasıyla nefesine insani hakikat ile eş olan Kur'an vazedildiği için insan Kur'an-ı Natık potansiyelini taşır. Namazdaki kişi, nefesi rahmanın kendindeki temsili olan "nefesi kelam" ile Hakkın tercümanı ve halifesidir. Allah'ın Zati kelamını ve ilmini hem kendi nefesine hem de alemlere "Allah vekili" olarak "Allah ile" aktarmaktadır. **"Ben size şah damarınızdan yakınım"** (Kaf/16) buyuran Allah, namazdaki kuluyla "beraberlik mahiyeti" içindedir. Kul, namazda Kur'an okuyarak nefsi natıkasını, Kur'an-ı Natık etmekte ve "Allah ile beraberliğinin" idrakinde olarak O'nun kelamını ve ilmini, kendindeki nur vasıtasıyla yine Allah aracılığı ile alemlere yaymaktadır. Nefsindeki nuru, alemlerin nuruna ulaştırmaktadır. Tabi ki kendi nefis mertebesinden.

"Rahman, Kur'anı talim etti, İnsanı halketti, O'na beyanı öğretti" (Rahman/1-4) ayetleri, insanın nefsi natıkasına talim edilen Kur'an ile insanın halk edildiğini ve Kur'anı beyan üzere yaratıldığını ifade eder. İşte "Kur'an-ı Natık" olma özelliği namazda doruk noktasındadır. Arif kişi "Hakk ile" Kur'anı yine O'na sunan kişidir.

Namaz sırf zikirdir. **"Kalpler Allah'ın zikri ile mutmain olur"** (Rad/28) ayeti itibariyle nefis mertebesi namazda mutmainne vasfını kazanır. Mutmainne nefse Allah'ın hitabı ise şu şekildedir.

"Ey mutmainne nefis. Sen O'ndan razı, O'da senden razı olarak Rabbine dön. Kullarım arasına katıl. Cennetime gir" (Fecr/27-30)

Mutmain bir nefis ile namazda olan kişi Rabbına dönmüş ve "billahi" sırrıyla Allah iledir. "Kul" vasfını kazanarak "abduhu" sırrıyla Allah ile hüviyet beraberliğini kul mertebesinden devam ettirir. Cennet yaşamı içine girer. Cennet ise kudret yeridir. Kudret tecellisi içinde namazını sürdürür. Bu kudret sırrı nedeniyle Hz. Resul (sav): **"Benim mucizem Kur'andır"** buyurmuştur. İşte arif kişi namazında "Kudret tecellisi içinde mucize Kur'anı" nefesiyle alemlere sunar. Allah'ın tercümanı olarak alemlere rahmet ve nur olur.

Bu açıdan Kevser suresinde **"Rabbın için namaz kıl, kurban kes"** (Kevser/2) buyurulmaktadır. Nefsini Allah'ın tecellisine bırak, Allah ile birlikte ol ve nefesine arız olan, ilişen hayvani vasıfları kurban et denmektedir. Bu emir bile nefis tezkiyesinin namazda en üst düzeyde olduğuna delildir. Kişi namazdan çıktığında, halk arasında iken de "DAİM NAMAZ" hükmüyle nefisini "Allah ile" olduğu bilinciyle tezkiye ederse nefisine ve Rabbine arif olması kolaylaşacaktır. Arifler defterine ismini kaydettirecektir.

SIRRI SALÂT KASİDESİ

Sırrı selât ilmini öğren ey Talibi Rıza
Salâti himmet feyzi kiraettir fatiha
Salâti nefsi bil anı tezkiye-i hadisat
İsmi Fettah envarı açar fethi mübina
İsmi ferd eyler anı zata vuslat biriya
Oku zâmı sureyi olur hakla kelâma
Entelhadi salleyna kabul eyle saletena
Göster bize cemalini yakıt aşkı kulubena
Salâti ruhi bil ehi; tahareti necsi Dünya
İsmi kuddüs envarı eder zata iltica
İmandır salati nuri setri avret etkiya
İsmi Nurunziyası açar cemali yare
Salâti kalbi huzuru Kiblesidir süada
İsmillah azami, ihata eder cümleya
Salâti akli maadi vakittir hem daima
İsmi Ahat envarı mahveder hem masivayı
Salâti fikri selimi niyettir hem bakaya
İsmi Samed envarı verir kuvvet kaima
Salâti vehmi sultani: tekbir etmek iptida
İsmi Kebir envarı yakar anı daima
Salâtü hayali insani kıyamdır zati ala
İsmi Hakkın envarı eder zata temaşa
Salâtü himmet feyzi kiraettir fatiha
İsmi Fettah envarı açar fethü mübina
Oku zammı sureyi olur hakla kelâma
Selâtü sureti cemaliruküü zati azima
İsmi Hayyin envarı tahrik eder ebdana
Salâtü cismi kıtmiri sücudu zati alâ
İsmi Kahhar envarı yakar cismü canan
Salâtü kabri meyyiti teşehhüd münkernekira
İsmi rakip envarı tenvir eder emvata
Kıl namazı Sıdkı'ya bu on iki şart ile
Böylece kulluk edersen olur miraç daima
Entelhadi salleyna kabul eyle salâtena
Yakıt aşkın kulübena göster bize cemalini

NİYET

Kişinin namaz dahil herhangi bir file yönelmesindeki amaç ve hedeflenen sonuç onun niyetini oluşturur. Fiiller beden olarak oluşsada amelin salih olup olmadığını niyet oluşturur. Niyet amelin ruhudur, aslıdır. Bu nedenle **"Ameller niyetlere göredir"** buyurulmuştur. Niyet hususunda bazı hadisler verilerek kişinin bu hususta dikkati çekilmek istenmiştir. Zira kişi niyeti kadar değerlidir. Bu nedenle "Bir müminin kendi için istediğini diğer müminler içinde istemedikçe kamil mümin olamaz" buyurulmuştur. Niyet teslimiyet ve teveccühle kalbi Hakka bağlar.

"Kim Allah için olursa, Allah'da onun için olur" Kudsi hadis

"Kulum Bana kavuşmayı severse, Bende ona kavuşmayı severim... Ama bana kavuşmayı sevmeyince ben de ona kavuşmayı sevmem" Kudsi hadis.

"Beni bilen talep eder... Beni talep eden bulur... Beni bulan sever... Ben seveni öldürürüm... Bir kimseyi öldürürsem diyeti Bana düşer... Bir kimsenin diyeti Bana düşünce onun diyeti bizzat Ben olurum. Kudsi hadis.

"Bir kimse Bana bir karış yaklaşırsa Ben ona bir arşın yaklaşırım. Bir kimse Bana bir arşın yaklaşırsa Ben ona bir kulaç yaklaşırım. Bir kimse Bana yürüyerek gelirse Ben ona koşarak giderim" Kudsi hadis.

KIBLEYE YÖNELME

Teslimiyet ve teveccühle Hakka yönelmektir. Batınen Ahadiyeti Zatına, Samediyeti Zatına, Uluhiyetine ve Rububiyetine bağlanmaktadır. Emanet olarak verilen nefsi natıkayı sahibi olan Allah'a teslim etmek, tecellileri ile uluhiyetini (ilahlık) Rububiyetini (Rablığını) kabul etmektir. **"La ilahe illallah"** hakikatine bağlanmak, **"Muhammeden Resulullah"** vasıflarıyla bağlılığını açığa çıkarmaktır. **"Nereye dönerseniz Allah'ın vechi (zati) oradadır** (Bakara/115) ayetiyle Allah'ın Zatına ve hakikatine yönelmektir. Kendi zatını (nefsini) Allah'ın Zatına Zatin içinde, Zatla olmaktadır.

Sünnet ve Nafiler: Halkla Hakta olmak, halkla Hakka uruç, nafile ibadetlerle Hakkın vasıflarıyla donanmak. Zuhurdaki, kendindeki ve alemlerdeki isim ve sıfatlarla Hakka uruç, yükselme ile Hakta, Hakka teslim etmektir. Zahiri batına teslim. Evvele yolculuk. Zahirden batına, ahirden evvele yolculuk. Sünnet ve nafile Hakikati Muhammediden ilim ve ahlak elde etmektir.

Halkın yani eşyanın hakikatini idrak için halkta Hakk'la olma yoludur. Hakikati Muhammedi'yi idrak etmek, Ferdiyeti Zatta olmaktadır.

Farz: Hakkla halkta olmak. Farz ibadetlerle Hakkı uygulamak. Hakkla halka nüzul, iniş. Zati isim ve sıfatlarla Hakkla, Hakkça halkta zuhura çıkma, batını, zahiri, evveli, ahiri bir bilme BİR'e yönelme, BİR'i ilahi hüviyetle zuhura çıkma. Batından zahire, evvelden ahire yönelerek yolculuk. Farz, hakikati ilahiyeden ilim ve ahlak elde etmek ve kazanmaktır.

Halkın yani eşyanın hakikatini idrak ederek halkla Hakk'ta olma yoludur. Hakikati Muhammedi idraki ile Hakikati İlahiyede bulunmaktır. Vitriyeti Zatta idrakte olmaktadır.

ALLAHUEKBER (TEKBİR)

Tekbir, Hakkın her şeyden daha büyük ve yüce olduğuna işarettir. Allah'ın zuhuruna ve tecellisine son yoktur. O, her müşahede makamından daha büyük ve yücedir anlamını taşır.

Kişi Allahuekber dediğinde Zati Ahadiyete yönelmektedir. Gizli hazinedeki yerine ulaşmaktadır. Ahadiyeti Zat makamı, Allah'ın **"Ben gizli bir hazineydim"** diye belirttiği, henüz hiçbir zuhurun (açığa çıkışın) oluşmadığı mertebedir. Bu mertebeden **"Bilinmekliğimi sevdim. Halkı zuhura getirdim (yarattım)"** buyurarak Allah ismi ile hazinesindekileri alemlerde açığa çıkarmasıdır. "Allah" ismi "tüm ilahi isimleri ve sıfatları cami Zat" ismidir. Bu nedenle Allahuekber diyen kişi tüm bu isim ve sıfatlarla birlikte Allah'ın Zati ile beraberliğini ilan etmektedir. Bu beraberlik ile "Gizli hazine" ye yani Ahadiyeti Zat mertebesine yani hüviyet gaybı mertebesine yönelip teveccüh etmektedir. "Hüviyet gaybı" mertebesi zuhurların ve açığa çıkışların olmadığı mertebedir bu mertebeden sonra "bilinmesi için" Allah ismi ile hüviyetini alemlerde zuhura çıkarmasıdır.

Namaza "Allahuekber" ile giren kişi, Allah'ın zuhuru olarak, Allah'ın batını olan hüviyet gaybı mertebesine yönelmektedir. Yani zahirden batına doğru yolculuğuna başlamaktadır. Namazdaki kişi "Allah'ın zuhur mahalli" olarak kendi zatını, sıfatlarını, isimlerini ve fiillerini Hakk'ın nurunda eriterek gizli hazinede mevcut olduğunu ilan etmektedir. Bu bulunuşunun Allah ile, Allah aracılığıyla gerçekleştiğinin bilincindedir. "Bilinmekliliğini seven Allah'ın" tecelli mahalli olan namazdaki bireyi ilahi Zatinı, ilahi sıfatlarını, ilahi isimlerini açığa çıkması için halk ettiğini ilan etmekte ve O'nun tüm bunlardan yüce ve büyük olduğunu alemlere "kul lisanından" Allah kelamıyla bildirmektedir. Kulu bu ilahi vasıflarla donatmasının gayesinde "Allah'ın kendisinin bilinmesi" için halk edilmiş olduğunun idrakindedir. Bu bilinçle namazdaki kişi gizli hazineden yani Ahadiyeti Zat mertebesinden tüm taayyün (açığa çıkış) ve tecelli mertebelerinden geçerek şahadet aleminde "Allah'ı bilmek için" yaratıldığını anlayacaktır. Bu amaçla namaza başlamaktır.

Kişi hangi nefis mertebesinde bulunuyorsa o mertebeden Hakkı temsil etme potansiyeli ile namaza başlamaktadır. Namazdaki eğitimi "O'nu bilmeye" yönelik "O'nun vekili ve halifesi" olarak O'nu O'na kendi nefis mertebesinden sunmasıdır. Bu eğitimi ve vekilliği sağlayan "Allah" ismi camisidir. Allah isminin tecellisi altında namaza girmekte ve Allah'la olmaktadır.

Kişi Allahuekber dediğinde Allah'ın Zatına yönelirken, O'nun uluhiyet tecellisi içine girmektedir. Namaz Allah'ın uluhiyetini (ilahlığını) kula gösterdiği ve kulu eğittiği tevhid eğitimidir. **"La ilahe illallah"** hakikatinin fiil olarak yaşanmasıdır. Allah ismi camisi altında O'nun sıfatlarının ve isimlerinin tecellisine muhatap olmakta ve bunları taşımaya istidat kazanmaktadır. Taşındığı oranda ve tecelliye hakkıyla riayet ettiğinde O'nun vekili ve halifesi olmaktadır. Bu geniş kapsamı ifade eden gerçek ise ellerin "hu" şeklindeki kulağa ve gözle yönlendirilmesidir. Yüz ve gönül (oradaki nefsi natıka) ilahi hüviyetin kişideki, kişinin zatını temsil eden iki yönüdür.

Ayrıca namazdaki kişi tüm varlığını Hakk'a döndürüp O'na teslim ettiğinden, Zatına temsil etmektedir. Namazdaki kişi izafi hüviyeti, ilahi Zati hüviyetin tecellisinde olduğundan ilahi hüviyetin özellikleri ile zuhura çıkmaktadır. Ellerin içindeki sağda 18 (ل), solda 81 (ل) toplam 99 esma ile hüviyetinde toplanmış olan potansiyel isim ve sıfatları ile Zatiyla beraber olmaktadır. 99 Esmâ özetle tüm esmaları temsil etmektedir. **"99 Esmayı ihşa eden Cennete girer"** hadisi ışığında, namaza başlayan kişi dünyada iken Cennete dahil olmaktadır adeta. Tabii kendi nefis mertebesi düzeyinde. Cennet ise Allah'ın kudret sıfatına girmektedir. Yani namaz Allah'ın kudretinde idrak edileceği sahadır. Nefsi natıkası Allah'ın kudret eli altındadır. **"Nefsim kudret eli altında olan Allah'a yemin ederim ki..."** buyuran Hz. Resul (sav) bir açıdan bu hali anlatmaktadır. Çünkü nefsi natika Allah'ın Zati, sıfat, ve isimlerinin tecelli mahallidir. Bu tecelliler ifade edilerek **"Kalp Rahmanın iki parmağı arasındadır"**. Yani ilahi isim ve sıfatlarının, Celal ve Cemal sıfatlarının tecelli mahallidir. Namazda bu şekilde "kudret" altında olan kişinin her zikri Kur'an'dandır. Peygamber Efendimiz (sav): **"Benim mucizem Kur'andır"** buyurarak namazda "kudret" ve "mucize" yi birleştirmiş olmaktadır. Kişi kudret tecellisi altında Kur'anı okuyarak nefsinin "Allah ile" arındırıp (tezkiye), Kur'an-ı natık haline çevirme fırsatını yakalamış olur.

Kişi fiillerini bu tecelliler altında açığa çıkarır. bu nedenle namaz kişiyi fenalıktan ve kötülüklerden alıkoyar. Zira nefis namazda tezkiye (arınma) halindedir. Arınan nefisten çıkan fiillerde güzel olacaktır.

Allah ismindeki "Hu" ilahi hüviyeti temsil eder. Allah ismiyle açığa çıkan tüm alemlerdir. "Hu" ismi tüm bu açığa alemleri bünyesinde bulundurduğu gibi "hüviyet gaybı" dediğimiz henüz açığa çıkmamış tüm vasıflarında taşır ilahi Zatin. Burası ilahi Zatin "BEN" olarak kendini belirttiği mertebedir. Açığa çıkmamış yönünü temsil eder. Bu mertebeye "Mutlak Zat", "Kühü Zat", "Hüviyet-i Mutlaka", "Hüviyet Gaybı" isimleride verilir.

Kişi Allahuekber dediğinde "Hu" ile bu mertebeye yönelir. Gizli hazineye bir nokta gibi olan yerini alır. Ekber diyerekte, ilahi Zatin açığa çıkmış her türlü özelliğinin üzerinde vasıflarının olduğunu ve açığa çıkmamış vasıflarının olduğunu ilan ederek O'nu tenzih eder. Açığa çıkışıyla da teşbih eder. Yani "Allahuekber" sözüyle O'nu hem tenzih hem teşbih ederek tevhid etmiş olur. Aynı zamanda **"Kühü Zatinı idrak edemedik"** hadisini de bu mertebeye idrak etmiş olur.

Hüviyet Gaybı mertebesinin tam manasıyla idrak edilemeyeceğinin bilinciyle, O'nun huzurunda O'nunla "Hu" nun kulu olarak, kul mertebesinde namaza başlar. Bu kul duruşu namazdaki kişinin Allah'ın Zati, sıfatları, isimleri ve fiilleri ile varolduğunun itirafı ile oluşan bir kul duruşudur. İzafi varlığının tamamıyla Hakkın taayyün (açığa çıkış) ve tecellilerinin sayesinde devam ettiğini itiraf eden bir duruştur. Bu bilişle duruş hem sevgiyi hem saygıyı hemde korkuyu bir arada bulunduran değerli bir duruştur.

Aynı zamanda namazdaki kişi kendi izafi fiil, izafi isim, sıfat ve zatının Allah'ın nefsinde olan tecellileri ile açığa çıktığının bilincindedir. Zuhurunun bunlar sayesinde olduğunu anlayarak hüviyetinin hakikatine ulaşır ve "Mutlak Tevhid" ile namaza başlar. Zira "Allahuekber" sözü tam tevhidi içermektedir. Kişi "Allahuekber" kelamıyla Hakk'la halkı tevhid ederek, tevhidle huzurdadır. Bu nedenle namaz tam bir **"tevhid eylemi"** dir. Zaten her zaman huzurdadır. Hakk her an onu görmekte ve bilmektedir. **"Nerede olursanız O (hüve) sizinle beraberdir"** (Hadid/4) hükmü gereği her an, her yerde Hakk zuhurları ile birlikte dir.

Ancak namazda bu hususun "özel eğitimini" almaktadır. Bu eğitimle namaz dışındaki hallerinde, Hakk'ın huzurunda Hakk'la geçirebilirsin. Bu eğitim bunuda sağlayacaktır. İrfan yolu eğitiminde aldıklarını namazda O'na sunma fırsatını kazanacaktır.

Namaz bu açıdan Vahdet-Kesret ve Kesrette Vahdet eğitiminin gerçekleştiği ve uluhiyeti Zatin tevhid edildiği, kişiyi Zata ulaştırır kompleks bir eylemdir. Bu nedenle **"namaz müminin miracıdır"**. Ancak bu eğitimle ile **"lâ ilahe illallah"** kelamı manası ve gereği ile idrak edilebilir. **"Lâ ilahe illallah, işte Ben O'yum"** kudsi hadisi yaşama adapte edilir.

Namazda bir halden bir hale; bir mertebeden diğer mertebeye "Allahuekber" ile geçildiğine dikkat edilecek olursa, hem namazda hemde halk içinde bu sözün manasıyla yaşamanın anlamı dahada önem kazanacaktır.

Allahuekber; Allah ve Hu isminin diğer ilahi isimlerden her birinden alâ, yüce olduğuna işaretir.

Ayrıca Cenab-ı Hakkın Kendisinin Kendisini zikrelemesi, kullarının Hakkı zikrelemesinden büyüktür anlamında taşır. Zira kulun zikri Hakkın zikri ile kaimdir. Kim bu şekilde Hakkı zikrederse, bu zikir dolayısıyla kendisine Cenab-ı Hakkın o kimsenin "ayn" ı ve hakikati olduğu keşfen ve zevken olanda, mezkur olanda Cenab-ı Haktır demektir. Cenab-ı Hakk kendisini başkasının "kühü zatı" olarak bilmesinden ekberdir, alidir demektir. Yani büyüklüğünü yine Kendi bilir. Çünkü gayr yoktur.

Ayrıca Allah ismi cami vasıtasıyla ilahi isimlerin zuhuru ve sureti olan her "izafi hüviyetin" ötesinde hüviyet gaybı olarak ali ve büyüktür demektir. Hüviyet gaybı olarak bilinmekte, idrakten uzaktır. Kendini Kendi bilir. İlahi Hüviyetini Kendi bilir demektir.

"Allahuekber" demek Cenab-ı Hakkın Zatının, bizim nefy ettiğimizden de, ispat eylediğimizden de ali ve azam olduğunu idrak etmektir ve **"la ilahe illallah"** lafzı tenzihi; teşbihi ve tekberi öz olarak tahakkuk haline geçirme halidir. Bilki Allahu Tealanın bütün esmai hüsnasının manaları şu dört kelime içindedir. Bunlar **"süphanallah"**, **"elhamdülillah"**, **"lâ ilahe illallah"** ve **"Allahuekber"** kelimeleridir.

Allahuekber, ALLAHU-AHAD anlamındadır. Zahir, batın, evvel ve ahir olan ilahi hüviyetin (hüve) tek ve bir vücudu (vahdet-i vücud) temsil ettiğinin ifadesidir. O'ndan başka bir şey yoktur ki, en büyük olsun. İzafi ve itibari olan şeyler için EKBER dir. Yoksa O, ZAT İTİBARİYLE TEK ve BİR, zuhurları ve mertebeleri açısından çoktur. Bu izafi mertebelere göre EKBER; ZATI TEKLİĞİNDE ise AHAD' dır. **"Kulhüvallahuahad"** (İhlas/1) ayeti bu teklığı ve **"Allahussamed"** (İhlas/2) ayeti ise bu teklik (vahdet) içinde mertebelerdeki çokluğun (kesret) O'na olan fakrını ifade etmektedir.

"Allahuekber" lafzı şahadet alemiden (zahir-ahir) gayb alemine (batın-evvel) olan lafzıdır. "Allahuahad" manası ile "zahir, batın, evvel, ahir" itibar ve izafetleri ortadan kalkar. TEK-BİR-ALLAH açığa çıkar. Tevhid oluşur. Tevhid ise izafeleri kaldırmaktır. Bu mana ile "Allahuekber" lafzı ezeli-ebedi kelam olup, dünya ve ahireti içinde bulundurur. Allahuekber ile namazda kişi cennete dahil olur. Cennet hazinelerini nefesine ve alemlere sunar.

Ezan-ı Muhammedi de Allahuekber lafızları bu manaları taşır. Sondaki "Allahuekber" ve "La ilahe illallah" lafızları ile Allah'ın sonsuz hüviyetini ve hazinelerini uluhiyet gerçeği ile idrak edebildiği kadar idrak etmeye çağrılır. Allahuekber ile namaza başlayan kişi "La ilahe illallah Muhammeden Resulullah" tevhidini namazda yaşar. Ezan-ı Muhammedi ile davet edildiği yaşam şeklini namazda özel olarak yaşar. Namaz dışındaki yaşamında bu hale sokmaya çalışır. Bu hali idrak ile yaşamak ise "tasavvufta tevhid ve nefsi irfan yolu" ile mümkündür. Nefsini ve Rabbını bilmesi yolunu Hz. Resul (sav) herkese açmıştır.

EUZU BİLLAHİ...

Euzu, zatımla idrak ettiğim hakikatlerin Ahadiyeti Zata ait olduğunun şuuruna vardım ve bu idrakten ve tevhidinden ayrı düşmekten ve vereceğin ilimler için Uluhiyetine (ilahlığına) sığınırım demektir.

Kişi her nefis mertebesi ve tevhid anlayışından aşağı düşmemek ve ilminin, idrakinin artışı için "euzu billahi" ile Allah'la Allah'a sığınır. Bu sığınma Allah ismi camisi ile uluhiyeti Zatına sığınmaktır. Allah uluhiyeti ile tüm nefislere hükmeden tek ilahdır. Bu nedenle tek sığınılacak kalede O'dur. Tevhid ederek Zatının şemsiyesi altına girmektir. Daha sonra "Besmele" ile uluhiyeti Zatının özelliklerinin tecellilerle zuhurunu talep eder.

Euzu, nefsi natıkanın bulunduğu mertebedeki zuhur halinden, ilahi kadim Zati haline Allah'la, tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde, Ahadiyeti Zatına sığınmaktır. **"La ilahe illallah"** kalesine girmektir. Sığınılan yer Mutlak Zat'tır. Allah'ın Zatıdır. Sığınılan şey ise şeytandır. Şeytan Mudill esmasının tecellisidir. Düşüncede iblis, fiilde şeytan ismiyle Mudill esmasının açığa çıkışıdır. Mudilin kelime anlamı; şaşırtmak, bir şeyi karmaşık, güç, çetin hale getirmektir. Şeytan düşünce ve fiillerimizi açığa çıkaran ilahi isimleri idrak edip ortaya çıkarmamızı ve gerçek hakikatleri ile isimleri zuhura çıkarmamızı engellemeye çalışır. Bu ise kişiyi bulunduğu mertebenin altına düşürmeye, meşgul olduğu işlerde kişiyi şaşırtmasına neden olur. Mudil esması tüm ilahi isim ve sıfatların gerçek hüviyetleri ile açığa çıkmasını engellemeye çalışır. Yani her esmanın hakkına tecavüz eder. Böyle bir halden ise uluhiyeti Zatın temsilcisi "Allah ismi" ile Zatına sığınır. "Allah" cami ismi tüm esma ve sıfatları hakikatleri ile açığa çıkaran isimdir. Allah ismi Zati, sıfatları, isimleri ve fiilleri Hakkça zuhura getirir. **"Billahi"** ile kendinde ve alemlerde her an, her yerde hazır olan Allah'la Allah ismine sığınır. "Bi" takısı ile aracılığıyla ve içinde anlamlarını taşır. "Billahi" ile Allah ile Allah kanalıyla, Allah'ın tecellisi içinde olmuş olur. Bunu şöyle bir örnekle açıklayabiliriz. Denizin altına inen kişi denizin içinde, denizdedir ve deniz aracılığıyla fiillerini açığa çıkarır. insanda "Nur" denizinde yaşamaktadır. Zira ayette **"Allah göklerin ve yerin nurudur"** (Nur/35) buyrulur. İnsanın aslında nurdur. İnsan içi ve dışı nur olarak nur denizindedir. Yani Allah ile devamlı bir irtibattadır. Allah ile, Allah içinde, Allah aracılığı ile fiillerini açığa çıkarır.

Ayrıca **"billahi"** ile nefsi natıkamızda sırda dürülü olan Kur'an ile irtibat sağlanmıştır. Allah'ın Zati kelamı ve ilmi olan Kur'an, nefsi natıkamızın aracılığıyla herkesin kendi nefis mertebesi ve tevhid anlayışıyla açığa çıkar. Nefsi natıkamızı "billahi" ile Allah ismi altına almış ve euzu ile Zatına sığınmış oluruz. Allah isminde rahmet zahirde, kahr isimleri ise batındadır. Allah'ın rahmeti gazabını geçtiğinden bu sığınmayla, gazabının açığa çıkmasından da Zatına sığınmış oluruz. "Billahi" nefsimizde dürülü olan ilahi isim ve sıfatlarla da irtibat, münasebet kurmaktır. Kalpde tecellide olan isim ve sıfatların rahmetle zuhura çıkmasını taleptir aynı zamanda. Böylece Allah'ın Zati Nefsinin ilmi ve kelamı olan kur'an ile nefsi natıkamız irtibat haline geçer. Zira Kur'an **"Cemi esma ve sıfatı cami Zat"** yani tüm isim ve sıfatları bünyesinde bulunduran Zattır. Allah ismi Kur'anıda açığa çıkaran Zat ismidir. Nefsi natıka hangi nefis mertebesinde ise o mertebeden hakla iletişime girmiş olur. **"Billahi"** ile kendi zatını, Allah'ın Zatında tevhid

etmiş olur. O'ndan ayrı olmadığının bilincine varır. Sonra besmele ile nefsi natıkasını Kur'an okuyarak Hakla iletişime sokar. Bu anlayış içindeki kişi mutlak tevhidle Hakkın huzurundadır. Allah'ladır.

Allah'ın Zati, sıfati ve esma tecellileri denizinde Allah'ladır. O'ndan ayrı değil, O'nun tecellileri içinde, O'nun kayyumiyeti ile varlığını sürdüren kul zuhurudur. Allah'ın tecellileri olmasa, hayatının biteceğinin bilincine ulaşır. Kendi nefsinde uluhiyeti (ilahlığı) ile hükümandır. Bu nedenle O'na sığınır. Şeytan ise O'nu tevhid anlayışından uzaklaştırıp şirke düşürebileceğinden, böyle bir halden Allah'la Allah'a sığınır. Zira şeytan şirk ve kötü ahlaki oluşturacak insanı taciz etmek üzere planlanmıştır. Bu imtihan sırrı olup, insanın idrakinin artması ve irfanın gelişmesi için programlanmıştır. Mudil esmasının Haktan talebi bu yöndedir.

"Euzu billahi mineşşeytanirracim" diyerek Mutlak Tevhid ile namazına devam eden kişi Kur'anı okumaya başlayacaktır.

Her insanın Allah'ın Zati İlminde "ilmi hakikati" vardır. Buna "ayan-ı sabite" adı verilir. Bu hakikat "Allah ile", "Allah içinde", "Allah aracılığı ile" mevcuttur. Yani "BİLLAH" sırrını taşır. Bu hakikat ilahi isim ve sıfatlardan ibarettir. Uluhiyetin düzenidir. "Euzu billahi" bu sırla ve hakikatle beraber olmaktır. İşte namazda "euzu billahi" ile bu ilmi hakikat noktasında yükselir. Bu hakikatten ve bu ilimden daha aşağı seviyelere düşmekten yani şeytanın vesvesesinden Allah ile Allah'a sığınmış olur. Tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde Allah'ın korunması içine girmiş olur. Namaz TEK VÜCUD'da taayyün ve tecelli mertebelerinde seyahattir. Zahirden batına; ahirden evvele TEK HÜVİYET içinde hüviyetiyle seyrandır. Devrandır.

SÜBHANEKE ALLAHÜMME VE BİHAMDİKE...

"Sübhanek Allahümme ve bihamdike ve teberek kesmüke ve teala ceddüke ve lâ ilahe gayrûke"

Meal: Allah'ım! Sen bütün kusurlardan pak ve uzaksın. Seni daima böyle kusursuz kabul eder ve yüceliğini her zaman hamdınla dile getiririm. Senin adın mübarektir. Senden başka ilah yoktur.

"Sübhanek" derken Allah'ı tüm noksan sıfatlardan tenzih ediyoruz. "Allahümme" derken tüm ilahi esma ve sıfatları cami Zat ismi olan Allah ismi ve manası ile Allah'ın tüm esma, sıfat ve Zat tecellileri ile hakikati Muhammedi (mim) ile alemlerde zuhura çıktığını ifade etmiş oluruz. "Bihamdike" derken tüm bu zuhurların, açığa çıkışların O'nunla olduğunu ifade ediyoruz. Zatını ve açığa çıkışlarını "bihamdi" (O'nun kendi hamdıyla) tam olarak övüp kabul etmiş oluruz. Tabi ki O'nun hamdıyla, O'nun zuhurlarını, açığa çıkışlarını. İnsanda O'nun zuhurlarından olduğundan insanın övgüyü, hamdı tam manasıyla yapması mümkün değildir. O'nu ancak O'nun hamdıyla yüceltebilir. O ancak kendini hamd ettiği şekilde yine O'nun hamdıyla övülebilir. Bu zuhura çıkışları ve hamd "teşbih" hükümlerini oluşturur. Bu nedenle "Sübhanallah" lafzı tenzih; "Elhamdülillah" lafzı teşbihi; "Allahuekber" lafzı tenzih-teşbih ile birlikte "tevhid" hükümlerini ve manalarını kapsar. **Tenzih ve teşbihi birleştirerek** O'nu birleyerek tanımak, Allah'ı **tevhid** etmektedir. Bu nedenle **"lâ ilahe illallah"** kelamı hepsini bünyesinde bulundurur. Bu ise Mutlak Tevhide ulaşmaktır. Bu kelimelerdeki manalar ile İlahi Zat tenzih, teşbih ve tevhid edilmektedir. Allah ismiyle O'nu, ilahi hüviyetini anmak, O'nu hayatın merkezine almak, O'nunla yaşamak ve anmak mübarek bir bilinci gerektirir. Bu şekilde Hakk tenzih, teşbih ve tevhid edilerek O'nun ilahi hüviyetiyle yeni bir kimlik kazanılmış olur. Aynı zamanda O'ndan başka ilah olmadığı ifade edilerek, kişi kendi varlığını Hakkın uluhiyetine teslim ederek Müslüman kimliğiyle namaza başlar. Alemlerdeki zuhurları ile birlikte ilahi hüviyetten başka ilah olmadığını ilan eder. Mutlak tevhid ile namazına devam eder.

HAMDIN SIRRI

Hamd mertebesi zahirde fiil ve isim mertebeleridir, bunların konusu fiil mertebesidir.

Hamd sıfat ve bunların isimlerinin mertebesinde "hamd" değil, "medih" haline gelir. Eğer sıfat kalırsa bu durumda hamd, sıfat ve fiil mertebesini birleştiren Zata aittir.

Konusu Zat olan hamd, "Hamdin Hamdi" dir. Bu sıfatın kendisini ve sahibini, yani Zatını övmesinden ibarettir. Bu nedenle Peygamber Efendimiz **"lâ uhsi senaen aleyke ente, kema esneyte ala nefsike" (Ben Seni layıkıyla sena edemem, sen nefsin sena ettiğin gibisin)** diyerek Zata dönük Hamdi, yine Zatı Nefsıyla kendisinin yapabileceğini belirtmiştir.

Tenzih-teşbih ve tevhid ile ilgili bilgi aşağıda ayrıntılı bir şekilde hakikat ve marifet mertebelerinden ifade edilmiştir. Lugat anlamları ile;

Tenzih: Suç ve noksanlıktan uzak saymak, kabahatsiz olduğunun anlaşılmasının sözle ifade etmek; arındırma, uzak sayma, kusur kondurmama anlamlarını taşır.

Teşbih: Benzetmek, benzeyiş, bir nitelikte saymak ve zannetmek.

Tevhid: Birkaç şeyi bir etme, birleştirme, birliğine inanma, bir sayma, **"la ilahe illallah"** sözünü ve manasını kavrama olarak belirtilmektedir.

Tasavvuf ehli katında ise bu kelimelerin yaşam sahası içine bir çok izahları vardır. Bu kelimeleri söyleyecek kimseler hangi idrak düzeyinde iseler o mertebeden konuşacaklar. Hakikat ve marifet mertebesinden bu kelimelerin anlaşılabilirliğine ulaşma sokulması "Allah bilinci" oluşmasında çok önem arzeder.

Tenzih: Genelde yapılan tenzihler taklidi ve hayali beşeri tenzihlerdir. "Hakiki-Mutlak Tenzih" hakikati Muhammedi idrakiyle yapılır. "Hayali-taklidi" tenzihler ikilik üzerine bina edilmiştir. Mutlak Tevhidden önceki mertebedir. Hakkı noksan sıfatlardan tenzih etmeye çalışan kimse önce "kendini-nefsini" tanımalıdır. Nefsini noksan sıfat görmekten tenzih etmesi lazım gelmektedir.

Çünkü alemlerde noksan sıfat yoktur. Alemler Allah'ın isim ve sıfatlarının çokluğunun oluşturduğu mertebelerden ibarettir. Alemlerde Allah'ın isim ve sıfatlarının tecelli ile açığa çıkışları vardır. Bunların çokluğu ve zafî-itibari oluşları nedeniyle birbirlerine bakışları açısından "izafî noksanlıklar" varmış gibi görünür. Bütün isim ve sıfatlar Hakka ait olduklarından onlarda noksanlık bulmak mümkün değildir. Hissedilen noksanlık izafî-göreceli bir anlayıştır, mutlak manada değildir. Mutlak olan şey ise, Allah'ın ne isimlerinde ne de sıfatlarında ne fiillerinde noksanlık olmadığıdır. Her çoğalan şey birbirlerine bakış açılarından izafî noksanlıktır. Bizim şartlanmış anlayışımıza göre noksan bir şey görüyorsak işte o bizim Hakkı bilmedeki noksanlığımızdır. İrfan düzeyimizdeki eksikliğimizdir. Bu noksanlığı Hakk'a isnad edemeyiz. Eğer Hakka isnad ediyor isek, yapacağımız ilk şey, kendi nefsimizdeki noksanlıkları görmek ve irfanımızı arttırmak olmalıdır. Nefsimizi noksan görmekten arındırmak olmalıdır. Nefsimiz arındığında ve irfanımız arttığında noksan görmemiz ortadan kalkacağından, her şeyin hikmetini daha iyi idrak etmiş olacağız. Bu alemlerdeki tüm varlıklarda zuhur eden **"Hakkın bir isminin suretidir"** anlayışı bizde hakim olmuş ise, irfanımız bu mertebeye ulaştıysa, alemlerde noksan görmeyip, her şeyi yerli yerince tespit etmiş oluruz.

Bu anlayışın oluşması ile marifetullah ile yani "irfan yolu" ile gerçekleşir. Mutlak-Hakiki Tenzih ise bu anlayışı ve Hakkın hiç zuhurunun olmadığı Ahadiyeti Zat (Mutlak Birlik-Hüviyet Gaybı) mertebesinde isimleri O'na bağlamaktadır. Bu Mutlak Zati Birlik mertebesinde Hakk **"tenzih"** edilir. Taayyün (ortaya çıkma) ve tecelli mertebelerinde zuhura çıkma yönü ile **"teşbih"** edilir. Allah ancak hiçbir zuhurun dolayısıyla hiçbir suretin olmadığı Ahadiyeti Zat mertebesinde tenzih edilir ki, bu "Hakiki Mutlak Tenzih" tir. Zuhurları idrak edildiğinde bir suretle kayıtlanmış olur. Bu da "Zatı mukayyet (kayıtlanmış Zat) mertebesidir. Allah bu kayıtlanmış suretlerde ancak "teşbih" edilir. Bu açıdan bakıldığında **"tenzih-teşbih-tevhid"** idrakinde taayyün (açığa çıkma) mertebelerinin bilinmesinin ne kadar önemli olduğu ortaya çıkacaktır. Bu nedenle **gerçek tenzih Allah'ı zihinde suret kaydından arındırmaktır.** Zihnimizde bir suret oluşuyorsa bu tenzih değil, teşbih etmektir. **"Rabbın, o izzet sahibi, onların isnad ettikleri vasıflardan münezzehtir"** (Saffat/180) ayeti hakiki tenzihi ifade etmektedir.

Bu tenzih "Muhammediyet" mertebesinde yapılabilecek olan tenzihtir. Hakiki-Mutlak tenzihtir. Ahadiyeti Zatin idraki ile oluşacak irfandır. Çünkü bu mertebede henüz zuhur yoktur. Tecellide yoktur. Bu mertebede Zatin Zatiyla Zatinde olduğu mertebedir. Bu mertebeyi aklın idrak etmesi mümkün olmadığından, hakiki tenzih bu mertebeye aittir. İnsan bu konuda acz içindedir. Aczini ifade ederek "tenzih" te bulunur. Hz. Resul (sav), bu mertebeyi kastederek **"Kühü Zatını idrak edemedik"** buyurarak bu yolu bizlere açıklamıştır.

Teşbih: Kur'anı Kerimde "teşbih" i içeren misal ve benzetmelerle Hakk'a yol gösteren birçok ayet vardır.

"O yüce Mabud, ki senin üzerine Kur'anı indirdi. Ondan bir kısmı muhkem ayetlerdir ki onlar kitabın aslıdır. Diğer bir kısmında müteşabih ayetlerdir. Artık kalplerinde eğrilik bulunduran kimseler fitne oluşturmak ve tevil arzusunda bulunmak için o kitaptan müteşabih olanına tabi olurlar. Halbuki onun tevilini Allah'tan başkası bilemez. İlimde rüşuh sahibi olanlar ie "Biz iman ettik hepside Rabbimizin katındandır" derler. Bunları tam akıllı zatlardan başkası düşünemez" (Al-i İmran/7)

Yukarıdaki ayette "teşbih" ten açık olarak bahsedilmektedir. Teşbihin bir diğer yönü ise, kişinin irfan eğitimi sırasında idrakinde değişen fikirleri oluşturur.

Eğitimin başlarında müteşabih olan hususları, ayetleri ve hadisleri, daha sonra nefsinde yaşayarak, ilmen ve şuhuden hakikati açıldığında, müteşabih olanlar muhkeme dönüşecektir. Değişen ise sadece nefsindeki irfan düzeyidir.

"O'nun misli (benzeri) yoktur. O işitici ve görücüdür" (Şura/11) buyurarak "O'nun misli yoktur" denilerek Hakiki Tenzih yapılmış olur. "O işitici ve görücüdür" denilerek teşbih yoluna gidilmiştir. Teşbih, varlıklardaki tüm isim ve sıfatların Hakka ait olduğunun ve her mevcudun istidadi ölçüsünde bunları yansıttığının idrakine ulaşılmasıdır. Bu

açından bakıldığında varlıklardaki "kayıtlanmış" ve "sınırlanmış" özelliklerle Hakka ayna olduklarının idrakine varılmasıdır.

Cenab-ı Hakk alemlerde filleri, isimleri ve sıfatları yönüyle zuhurdadır. İnsanda bunlarla birlikte Zati tecellisinde bulundurur. Hakk, zuhura çıktığı suretten zati, sıfati ve isimleri ile "kayıtlanmış" ve "sınırlanmış" olarak açığa çıkar. İşte bu idrak ile "teşbih" anlayışı ortaya çıkar. Hakkın şehadet alemine zuhuru ve tecellisi teşbih hükümlerini açığa çıkarır. **"Teşbih bu açıdan Allah'ı tecellileri ve zuhurları yönünden tanımağa çalışmaktır"** denilebilir. **Tevhid, tenzih ve teşbih hükümlerini birleştirerek Allah'ı bilmektir.**

Mutlak Tevhidin oluşup oluşmadığının anlaşılması için irfan yolu gerekir. Tevhid anlayışının oluşmadığı kişinin varlıkları Allah'tan ayrı görmesi ile anlaşılır. Allah'tan ayrı varlıklar olduğu önyargısıyla tevhidten uzaklaşılır. Varlıkları Allah'tan ayrı ayrı görmek, O'nun uluhiyetinden ayrı tutmak, her varlığı bağımsız ve Allah ile ilişkileri olmadığı anlayışı tevhidten uzak olmaktadır. Şirkte bulunmaktır. Bu da noksan tenzih ve teşbih idrakinde oluşur.

Hakikat ehli, alemlerdeki varlığın Hakk'ın varlığından başka bir şey olmadığını idrak ettiğinde, nefsinin noksan görmekten tenzih eder. Allah'ın Ahadiyeti Zatiyla BİR ve TEK olduğunu idraktır. Alemlerin O'nun isim ve sıfatları ile farklı zuhurları olduğunun ve her suret zuhurun kendi nefsi mertebesinde Hakkın "kayıtlanmış" ve "sınırlanmış" suretler olduğunun idrakine varılmasıdır. Hakkı tek ve bir, mertebelerinin çok olduğunun şuuruna erilmesidir. Böylece Hakk alemlerde birlikte tevhid edilmiş olur.

Teşbih, varlıklarda ilahi cemali seyretmektir. Zuhurlarını kendi mertebelerinde ve düzeylerinde Hakk'la beraber görmektir. Hakkın esma ve sıfatları ile zuhurda olduğunu (açığa çıktığını) bilmektir. Suretlerin batınında Hakkı görmek, açığa çıktığı mertebesinde Hakkı idrake çalışmaktır.

"Nereye dönerseniz Allah'ın vechi (zati) oradadır" (Bakara/115) ve **"Nerede olursanız o sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetlerinin hakikatine ulaşmaktır. Bu ayetlerin hakkıyla anlaşılması, bakılan yerlerin Allah'tan ayrı görülmesi **"kesret teşbihi"** dir.

Görünen yerlerin TEK ve BİR olan Allah'ın o mertebeden, o suretle zuhura çıktığını Hakk'la beraber değerlendirilmesi **"Vahdet teşbihi"** dir. Tevhid hem tenzih ile teşbihin hem cem ile farkın hem batın ile zahirin hem de kesret ile vahdetin BİR görülmesi ve idrak edilmesidir.

"Rabbimi genç bir delikanlı suretinde gördüm" hadisi "Tevhid teşbihi" dir.

"Nasıl göreyim, bir nurdur O" hadisi "tevhid tenzini" oluşturur. "Bir nur gördüm" ve "gözümün nuru namaz" hadisleri ise tevhidi teşbih mertebelerini oluşturur.

"Ayetlerimizin Hakk olduğunu afakta ve nefsilerinizde göreceksiniz" ayeti "Tevhid-i Vahdet" mertebesidir. Hem tenzih hem teşbihi bünyesinde toplamıştır. **"Kulumun zannına göreyim"** buyurarak kesret-teşbih tevhidini açıklayıp, bizlere her yüzden idrak edilebileceğini vurgulamaktadır.

Sübhanallah, tenzih hükümlerini, Elhamdülillah teşbih hükümlerini, Allhuekber ve "la ilahe illallah" tenzih-teşbih ve tevhid hükümlerini bünyesinde bulundurur. Tenzih ve Teşbihin daha iyi idrakle anlaşılması için bazı tanımlar şöylece açıklamaya çalışılmıştır:

Tenzih: Hiçbir zuhurun olmadığı Ahadiyeti Zat mertebesinin bilinmezliğini idrak ve itiraf etmektedir.

Teşbih: Allah'ın halk ettiklerini zuhurları itibariyle bilmek, zuhurları oluşturan Allah'ın isim ve sıfatları kanalıyla Allah'ı idrak etme yoludur.

Tevhid: Tenzih ve teşbihi birleştirerek Ahadiyeti ve Samediyeti Zati kavramaktır. Tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde O'nu birmektir.

Tenzih: Hakkı zuhurlarıyla kayıtlamamaktır. Suret kaydından kurtararak ve suretlerin batınında Hakkı idrak etmektir.

Teşbih: zuhurlarda kayıtlanan Hakkı, zuhur mertebesi itibariyle kayıtladığı mertebede Hakkı isim ve sıfatları kanalıyla zuhurlarda müşahede etmektir.

Tenzih: Tevhide aykırı her türlü noksanlıktan ve özellikten, düşünceden O'nu arındırmaktır.

Teşbih: Hakkın zuhurlarında O'nu tevhid edecek özelliklerle kabul etmektir.

Tevhid: Tenzih tevhidini ve teşbih tevhidini Mutlak olarak birleştirmektir. Allah'ın Zatıyla kaim ve batın, vücuduyla mevcut, sıfatları ile muhit ve tecelli, esmasıyla malum ve tecelli, kudretiyle fail, fiiliyle zahir, eserleriyle meşhud batını ile sır olduğunu idrak ederek tüm taayyün (açığa çıkma) ve tecellilerini birleştirmektir. Bu yolla Mutlak Tevhide ulaşmaktır. Mutlak Vücutun Tek ve Bir, mertebelerinin ve düzeylerinin çok olduğunu şuuruna varılmasıdır.

Tenzih: Hakkın zuhurlarından, suretlerden Batın ve Evvel isimleriyle sırda olduğunu idraktır.

Teşbih: Hakkı zuhurlarda zahir ve ahir isimleriyle idrak etmektir.

Tevhid: Hakkın ilahi hüviyetini hem zahir, hem batın, hem evvel, hem ahir isimleriyle BİR olarak birlemektir. **"O evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır"** (Hadid/3) **"Nerede olursanız o sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayeti ışığında her taayyün ve tecellide ilahi hüviyetinin idrakidir.

"Nereye dönerseniz Allah'ın vechi (zâtı-hakikati) oradadır" (Bakara/115) ayetiyle de her yüzde ve mevcudda O'nu idraktır. Hakkın ilahi hüviyetiyle her mertebe zuhura çıktığını ve açığa çıktığı suretle "kayıtlanmış" ve "sınırlanmış" olduğunu, Hakkla beraber bulunduğunu idraktır. Alemlerdeki zuhurun Tek ve Bir Vücutun taayyün ve tecelli oranında isim ve sıfatları kanalıyla çoğaldığını idrak etmektir.

Çokluğu oluşturanın İlahi Zat olmayıp, çoğalanın Zatin izafetleri olan isim ve sıfatları olduğunu bilincinde olmaktır. Çoğalanın Zatinın itibar ve nispetleri olduğunu idrakine varmaktır. Bu idrakle kesrette vahdet ve vahdette kesret hükmüyle yaşamaktır. Ahadiyeti Zat mertebesinde vahdeti ve kesreti bünyesinde bulundurduğunun idrakıyla Mutlak Tevhid'e ulaşmaktır.

Tenzih: Gizli hazinede (Ahadiyeti Zat mertebesinde) hiçbir noksan kusur olamayacağını idraktır.

Teşbih: Hakkın taayyün, tecelli ve zuhurları ile Allah'ın Zatını temsil ve tafsil ettiğinin idrakine varmaktır. Her mevcudun zuhurunun kendi mertebe ve düzeyinde Hakkı ayrıntıladığının ve kayıtladığının şuuruna varmaktır. Zuhurdaki kesretin (çokluğun) isim ve sıfatların tecellisinin çokluğundan olduğunu bilincinde olmaktır. İsim ve sıfatların Zata ait olduğunu ve bunların çokluğunun kesreti oluşturduğunun idrakine varmaktır.

Tenzih: Kesretin kaynağının Tek ve Bir Zat olduğunu, kaynağın Ahadiyeti Zat mertebesi olduğunu kavramaktır.

Tenzih: "Ben gizli bir hazinedim" buyuran ilahi Zatin zuhurunda olmadığı mertebeyi (Ahadiyeti Zat) idraktır.

Teşbih: "Bilinmekliliğimi sevdim. Halkı zuhura getirdim" manasıyla tüm taayyün ve tecelli ve zuhurların Hakk'tan olduğunu şuuruna varmaktır. Hüviyet gaybında gizli hazinedeki bereketleri Hakkın, cömertliğiyle tecellileri ile zuhura çıkardığının idrakine varmaktır. İzafi yokluktan, gizli hazineden zuhura çıkan varlıkların O'ndan ayrı olmadığını idraktır. Zuhura çıkan her mevcut zuhur mahalli olup, ilahi hüviyetten eserler taşır. Her mevcudun kendi mertebesinde ve düzeyinden ilahi hüviyeti temsil ve tafsil ettiğinin bilincinde olmaktır. Gizli hazinedeki yeri ve kıymeti kadar Hakkın hüviyetini temsil eder.

İnsan ise bu hazinenin değerini idrak edebilecek surette yaratılmıştır. **"Allah Ademi kendi suretinde yarattı"** ve **"Allah Ademi Rahman suretinde yarattı"** hadisleri bu gerçeği ifade eder.

Allah **"Ey Ademoğlu! Seni Kendim için, alemleri de senin için yarattım"** buyurarak insanın kendi indindeki yerini açıklamış, insanı halifesi olarak zuhura getirdiğini, insanın sırrının kendi sırrı olduğunu vurgulamıştır.

"Ben insanın sırrıyım, insan benim sırrımdır". İşte insan namazda bu sırları taşıyan Hakkla kelam etmek üzere Hakk'ladır. **"O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O semî ve basirdir"** (Şura/11) **(leyse kemislihi şeyün ve hüvessemiül basir)**

Kendi hakikatini idrakle yapılan teşbih, tenzih Hakk'tan Hakk'a aid olmuş olur. Aynı şekilde hamdda Hakk'a raci olur, Hakka döner. Kulun kendi nefsiyle Hakka bağladığı, kendi istidadı hasebiyle taayyün etmiş olur.

"Sana biat edenler, gerçekte Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların elinin üstündedir" (Fetih/10) ayetiyle

"Kim o Resule itaat ederse, hiç şüphesiz Allah'a itaat etmiş olur" (Nisa/80) ayetlerinin sırrı tenzih ve teşbih yolu insana açılır. Hakk Teala, Resulullah (sav)'ın hüviyetinin aynı ve hakikati olduysa, Resulullah (sav)'ın hüviyetindeki teşbih, Hakk Tealanın hüviyetindeki tenzih için sabit olur ve Hakk Tealanın hüviyetinde olan tenzih dahi, Resulullah (sav)'ın hüviyetindeki teşbih için sabit olur. İşte biz bunun için tenzihinin yanında teşbih ile ve teşbihinin yanında tenzih ile sorumlu olduk ki tevhide ulaşabilelim. Zira Resulullah (sav) ın teşbih olunan suretinde zahir olan Hakk Tealanın münezzeh olan hüviyetidir. Ve teşbih olunan suret dahi Cenab-ı Hakkın ahadiyet mertebesinde münezzeh olan hüviyetidir. Sen hayat, ilim ve diğer isim ve sıfatların kemalatından Cenab-ı Hakka her

neyi teşbih ve isbat edersen et onların tümü mertebe-i ahadiyette Cenab-ı Hakktan tamamıyla menfidir, zuhuru yoktur. İşte bu da tenzihtir.

"Allah" ismi tüm ilahi isim ve sıfatları kapsar. Bu nedenle Sübhanallah, Elhamdülillah, Lâ ilahe illallah ve Allahuekber lafızlarında isim ve sıfatları bünyesinde toplar. Allah isminin sonundaki "Hu" ana kaynak olup tüm bu isimleri ve sıfatları kaynağa toplar. Aynı kaynaktan zuhura çıkarır. Bu nedenle her türlü tesbih, tahmid, tahlil ve tehbir "Hu"ya raci olur. **"O'ndan çıkar ve O'na döner"**. Bu idrakiyle yapılan tenzih-teşbih ve tekbir Mutlak Tevhidi sağlar. "Hu" zahiri, batını, evveli ve ahiri toplayarak, hiçbir şeyi dışarıda bırakmadan "gizli hazine" yi oluşturur.

SÜBHANE RABBİYEL AZİM (ALA)

"Sübhan" tenzih mertebesini temsil eder. Bu isimle Hakiki Tenzih idrakiyle Ahadiyeti Zatta hiçbir tecelli ve zuhurun olmadığı makama tekrar çıkan kişi "Rabbîyel" diyerek "Rab" ismi altında tüm esmaları ile zuhura çıktığını (nefsinde ve alemlerde) ilan edip kabul etmektedir. Nefsindeki Rabbani tecellilerin idrakine ulaşır. Bu idrak, "Rab" ismi altında kişinin kendi nefsinde ve alemlerin nefislerinde Allah'ın Zatı, sıfatları ve isimleri ile faaliyette olduğunu ilan eder. Zuhur mertebesi ise "teşbih" hükümlerini oluşturur. Bu şekilde kul tenzih ve teşbihi aynı cümlede kullanarak bu mertebede de Hakkı tevhid eder. Rab tecellisinin "azim" ve "ala" bir tecelli olduğunu açıklar. Allah'ın tecellileri ile tüm azameti, kibriyası, kudreti ve yüceliği ile açığa çıktığının ilanı ve kendi nefsinde bu tecelliye kabuldür. Bu zuhurun Kur'an vasıflarıyla olduğunu kabul ederek büyük bir tazim, sevgi ve saygıyla Allah'ın azameti ve yüceliği karşısında Hakk'a teslim etmektir. Bu nedenle rüku, alemlerdeki varlıkların ilahi tecelliler altında yok olduğunu ancak varlıklarını bu tecelliler ile devam ettirdiklerini müşahedeye işaretler.

Secdeler ise Mukaddes Zatin devamlı tecellisi ile beşeri izlerin tamamıyla silinip gitmesini ve ubudiyet mertebesinde olmaya işaretler. Rüku ve secde O'nun azameti ve yüceliği karşısında kulun acizliğinin ve fakrının farkına varılmasıdır. Her ilahi isim bünyesinde Allah'ın diğer isimlerini potansiyel olarak bünyesinde ve manasında taşır. "Azim" ve "Ala" isimleride bu yönüyle tüm isimleri bulundurduğundan Zat kaynaklıdır. İlahi Zat tüm isimleri ve sıfatların kaynağıdır. "Rab" ismi ile tüm isimleri açığa çıkaran Allah'tır. Bu ise uluhiyeti Zatinı tevhid etmektedir. Bu şekilde kul, kendinde ve alemlerde tasarruf edenin tek ve bir Allah'ın olduğunun idrakine varır. Tevhidin özüne ulaşmaktır. Bu sözle O'nu Zatiyla ve zuhura çıkardıkları ile hamd ile övmüş olmaktadır.

SEMİALLAHU LİMEN HAMİDEH

Bu kelamı söyleyerek namazdaki kişi Allah'ın hamd edişi işittiğini, bu hamdı Allah'la olduğu için işittiğini idrak eder. Bu nedenle namazda "Allah ile" oluş düzeyi çok önemlidir. İşitmeyi idrak edemeyen kişi ihsan mertebesinde olmaktadır. Zira ihsan mertebesi itibarıyla "O, Allah'ı görüyor da, Allah onu görmektedir".

Yakîn olarak işiten ise **"Ben size şah damarınızdan yakınım"** (Kaf/16) ve **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetlerinin hükümleri içinde müşahedededir. "Allah Kendine hamd edeni işitti" ifadesi Rabbin ifadesidir. Allah'ın verdiği kuvvet ve kudret ile, Allah ile bu ifadeyi kulun ağzından ifade eder. Kul bu mertebede "Ben kulumu sevince işiten kulağı, söyleyen dili ... olurum" ifadesiyle sevilen, Hakk'la miraçta olan kişi hükmündedir. Hakk kulun işiten kulağı ve söyleyen dilidir. Namazda Hakkla olunduğunun en güzel ifadesidir. Kul, kendisinde tecelli edenin Hakk olduğunun idrakiyle bu sözü söylemektedir. Nefse ulaştırdığı bilgi ise, bu hakikati idrak etmesi, Rabbin bilmesidir. Çünkü kul, Allah'ın tecellisi içinde O'nun diliyle, kalbiyle; zahiri ve batını olarak O'na hamd etmiştir. Bu söz insanın varlığını ve Hakkın indindeki değerini ve yerini çok güzel ifade etmektedir. Kul, "Allahümme Rabbena lekel hamd" diyerek zatı, sıfatları ve isimleri ile tecelli eden Rabbîyle konuşur. "Hamd Rabbimiz Allah içindir, O'na aittir" diyerek hamdın gerçek sahibinin Allah olduğunu, kişinin bu tecelliler olmadan hamd konusunda aciz olduğunu Rabbine bildirir. Allah'ın Zat, sıfat ve isim tecellileri olmasa, kuldaki hamd tecellisinin de çıkamayacağını idrakiyle Hakk'la konuşur. Aczini ve fakrını bilerek Allah'la Allah'a hamd etmektedir. Bu hamdın sahibine teslim edilişi ile hem tenzih, hem teşbih, hemde tevhid hükümleri gerçekleşir.

NAMAZDA KIRAAT

Peygamber Efendimiz (sav): **"Benim mucizem Kur'an'dır"** buyurmuşlardır. Fatiha Kur'anın özeti olduğu üzere her ayet ve surede Allah'ı insanı, dolayısı ile alemleri bir yönüyle izah etmektedir. Kişi okuduğu ayet ve surelerle nefsinde bu ayet ve sureleri talim etmektedir. Alemler fiili Kur'an, temsili Kur'an, tafsili kur'an olduğundan kişi nefsinde Allah'ı, insanı, alemleri okudukları ile okuduğu ve idrak ettiği yönleriyle kavramaya çalışmaktadır. Zammı sure ile Fatiha'nın özellikleri ayrıntılanmakta ve okunanlar yönüyle ve kişinin nefis mertebesi ve idrak düzeyiyle

ilgili olarak, kişiye Hakk ve alemler açısından yeni bilgiler sunmaktadır. Örneğin kişi İhlas suresini okuduğunda Allah'ın Zati ve Zati sıfatlarını kavradığı gibi, Allah'ın kendindeki ve alemlerdeki tecellilerini, insan ile ilişkili durumlarını, farklılıklarını kavrama yoluna girmektedir.

Zammı sure okunmasıyla, okuyan kişi, okuduğu yönüyle adeta Hakk ve alemler ile irtibata geçmektedir. "Ne var alemde, o var Ademde; Ne var Ademde, o var alemde" hükmüyle hem kendi nefsi natikasına, hemde alemleri oluşturan nefsi külliye adeta hizmet etmekte, onlara zuhur ediliş nedenleri, Allah'ı hatırlatmakta, adeta manevi zekatını alemlere vermektedir. Bu nedenle namaz ve zekat bir çok ayette yan yana zikredilmektedir. Allah'ın Rububiyetini idrak etmektedir. Okuduğu zammı sure ve ayetler ile Hakkın kelamını alemlere duyurmakta, hem kendi nefesine, hemde alemlere Hakk'ın tüm bilgilerini sunmakta, adeta onları okudukları yönüyle harekete geçirmektedir. Zaten fiili Kur'an olan alemlerden de, kendisine bilgi akışının imkanını da sağlamaktadır.

Miraç olan namazıyla, Hakkla irtibat kurduğu mertebenin altındaki tüm nefisler ile irtibat imkanı sağlamakta, böylece Hakkın kelamı o mertebelere de adeta talim edilmektedir. Kendi nefsinde oluşan, oluşacak olan bilgilerin temelinde atılmış olmaktadır. Namaz sırasında talim edilen bu bilgiler, namaz dışında da kişiye bilgi ve uygulama sahasını sunmaktadır. Namazda elde edilen bilgiler, pratiğe çevirmektedir. Özellikle namaz esnasında Hakkla irtibatla olan namazdaki birey, namazdan çıkıp halkın arasına karıştığında Hakk'la olan irtibatını unutmaz. Halkla olan münasebetlerini Hakk ve Hakkın koyduğu kurallar ile sürdürecektir. Bu surette namazda özellikle Hakk'ta halkı seyrederken, namaz dışında halkta Hakkı seyredecektir. Böylece halkın Hakkın isim ve sıfatlarını yönüyle zuhurları olduğunu idrak edecek bu suretle **kesrette vahdeti ve vahdette kesreti** yaşamına sokması kolaylaşacaktır.

"O'nun ahlakı Kur'an idi" diyen Hz. Aişe (ra) namazdaki kişinin namazda okuduğu Kur'anın ahlakına bürüneceğini ifade eder. Namazda aldığı bilgi ve Kur'an ahlakı ile namaz dışındaki zamanlarında bu Kur'ani ahlakla, Peygamber ahlakı ile geçirmeye çalışacaktır ve ahlaki açıdan Kur'an ve Peygamber Efendimiz, kişiye ahlaki yönden ayna olacaktır. Kişinin nefsi, Kur'an ahlakı ile donanacak ve nefis mertebelerini daha kolay aşır, kamil ve saf nefse ulaşması daha kolay olacaktır. Bu yönüyle namaz en güçlü nefis mücahedesi, terbiyesi ve tezkiyesi yoludur.

Kişi Kur'andan okuduğu bölümleri arttırdıkça, nefsinde talim ettiği bilgi ve ahlakta o kadar artacak ve bilgilerde o kadar artacaktır. Kişinin bilgi düzeyi arttıkça, nefis tezkiyesi arttıkça, Kur'anda kendini o kişiye açacak, kendindeki bilgileri namazdaki kişiye sunacaktır. Hz. Resulullah (sav) **"Kur'an'ın zahiri, batını, haddi ve matlâı vardır. 7 batını hatta 70 batını vardır"** buyurarak kişinin Kur'andan alacağı bilgilerin eksilmeyeceği, Kur'anın kişiye kendini devamlı açacağını bildirmiştir.

Nefis tezkiyesi arttıkça, kalpte miraç mertebeleri ilerledikçe Kur'anda namazdaki kişiye kendini o düzeylerde açacak, kişinin öğrenip, yaşamına adapte edeceği bilgilerde artacaktır.

Kur'ani İlmi Zati temsil ettiğinden ve Zatin İlmi sonsuz olduğundan kişiye Kur'anın sunduğu ilimlerde sonsuz olacaktır. Allah'ın İlmi Zatinı temsil eden ve cemi esma ve sıfatı cami Zat olarak tarif edilen Kur'an kişiye önce kendi nefsinin ve oradan Rabbini tanıttacaktır. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisi gereğince namazda Hakkın kelamı olan Kur'ani okuyan kişi bu kanalla Hakkı bilme, tanıma ve O'na uyma yolunda girmiş olacaktır. Nefsinde arttırdığı Kur'ani bilgiler ve ahlak oranında yaşamıda Allah'ın istediği ve görmek istediği bir forma dönüşecektir. Kişinin yaşamı adeta edindiği bilgi ve uygulama düzeyinde Kur'ani bir yaşama dönüşecektir. Peygamber Efendimizin ahlakı Kur'anda övülmüş olup, peygamber efendimizde **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"** diyerek gerçek amacın Kur'an ahlakı olduğunu vurgulamıştır. **"Gözümün nuru namaz"** diyerek bu ahlakı elde etmenin en önemli ibadeti namaz olduğunu vurgulamıştır. **"Namaz nurdur"** ve **"Namaz dinin direğidir"** hadisleri ile de bu bilgileri adeta perçinlemiştir.

Namazdaki kişi, okuduğu ayetler ve sureler ile nefsinin Kur'ana ayna olarak tutmakta, Hakk ve kelamı yoluyla nefsinin tezkiye etmektedir. Nefsi natikası mertebesine göre, namazda bazı özellikler, huyları ve karakterleri ona gösterecek, Allah'da ilham yoluyla nefsindeki özellikleri ve sıfatları kendisine bildirecektir. Namazdaki kişi nefsinin bu yolla da tanımış olacak, Rab ismi ile nefsindeki tecelli ile kendisini yönettiğini ve nefsinin kemal erme yolundaki kolaylıkları ve engelleri o kişiye ilham ettiğini anlayacaktır. Kişi nefsinde edindiği bu bilgilerle, hem nefsinin hem de nefsindeki Rab tecellisini hissedecektir. Bu yolla Rabbi olan Allah'a adım adım yaklaşacaktır. Doğaldır ki her nefis mertebesindeki tecelli farklı farklı, o nefsin özellikleri ve vasıflarına göre olacaktır. Bu nedenle tasavvufta tevhid ve nefsi irfan yoluna girerek, nefsi natikanın aslı olan Allah'ın Zati Nuruna ve Kur'an sırrına doğru yol almamız. Bu şekilde nefsi irfan yolu ile nefis hakkındaki bilgilerimiz artacak, nefsin aslına arız olan kötü ahlaki vasıflardan kurtulmak için gayret yoluna girmiş olacağız. **"İlim kadın erkek her müslümana farzdır"** hadisine göre hem nefsimiz, hemde Rabbimizin Kur'ani bilgilerini öğrenmek ve hayatımıza uygulamak yoluyla Allah'a yakınlaşmış oluruz. Her öğrenip hem uygulanıp, hayatımıza soktuğumuz hem zahiri, hemde batını bilgi, bizlere yarar sağlayıp, yeni ilimlerin ve bilgilerinde temelini oluşturacaktır. Kişi nefsindeki Allah'ın ilahi isim ve sıfat tecellilerini ve bunların fiiller ile olan ilişkisini irdeleyecek, bu yolla Rabbini bilmesi kolaylaşacaktır. Namaz da okunan ayetler ve zammı

sureler bu konuya aracılık etmiş olacaktırlar. Surelerin ve ayetlerin nurlarıyla nefsi arınarak aslına doğru yol alınmış olunacaktır. **"Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz"** hadisi şerifince kişi, hayatı boyunca Kur'an ve Sünneti Muhammediyi yaşamına adapte etmek suretiyle devamlı bir terakki ve ilerleme içinde olacaktır. Bu yol ilede Allah'la ve alemlerle olan ilişkileri çok önemli bir boyuta dönecektir. Bu suretle namazdaki kişi Hz. Adem (as) gibi arza halife olacaktır. Kendi nefsinin hakimi olacak, Rabbini, Allah'ını daha yakından tanıyacak, O'na olan ibadetleri yeni bir boyut kazanacaktır. Halife olan insan, Allah'ın Zat, sıfat, isim ve fiil tecellilerini en iyi yansıtan, Kur'ani özellikleri hayatına sokan bir ayna mesabesinde olacaktır.

Kur'anın sureleri, onun menzilleri demektir. Her surenin bir takım ayetleri olduğu gibi, herkese ait bir menzilin Allah katında bir takım delaletleri vardır. Fatıha Suresi, kulu ve Rabbi bir arada topladığı için toplayıcı Kur'andır. Diğer surelere ise namazda sadece kulun okuyacağı kısımlarla Rabden farklılaşmasını sağlayan bir ayırıcı Furkan'dır. Kur'andan okunan bu sure, kulun Allah katındaki menzilin belirlenmede anahtar rolü oynar. Sünnet olan sureyi tamamlamaktır. Hadiste şöyle buyrulur; **"Kıyamet günü Kur'an okuyan kimseye şöyle denilir: "Oku ve yüksel. Varacağın yer, okuyacağın son ayetin katında bulunmaktadır"** Bu nedenle ve idrakte Kur'anla olmak gerekir. Allah Hz. Peygambere bu açıdan **"De ki: Rabbim ilmimi arttır"** (Taha/114) diye emretmiştir. Kur'andan okunan surelerle ve ilmiyle nefsimizdeki ilmi arttırmamız ve menzilimizi yükseltmemiz murad edilmiştir. Bu açıdan kul, Allah'ı hakkel yakın bildiğinde (tahakkuk) gören ve görülen Allah olur: Müşahede eden ve edilen O'dur. Allah'ın nuruyla Allah müşahe edilmiş olur. Bu makamda Hz. Ali (kv) **"Görmediğim Allah'a ibadet etmem"** buyurmuştur. Kulun varlığı bu durumda silinir, geride Rab kalır. Kul Hakkın tecellisiyle fani ve baki olur.

Kur'an okumak, batında nefsi natıkasına emanet edilen Kur'anı zuhura çıkarmaktır. Bismillahirrahmanirrahim ile Be'nin altındaki nokta, künhü zatını la taayyün aleminin sırrını temsil etmektedir. Böyle bir bilinçle okumak ile Allah'ın tüm taayyün ve tecelli mertebelerini nasıl zuhura çıkardığını aynı zamanda yaşamaktır. "Be" ile Allah ismi ile irtibat sağlanır. Yani Uluhiyeti Zatla, tüm ilahi isim ve sıfatlarla Allah Zati ismi ile künhü Zat arasında irtibat sağlanır. Bu ise uluhiyet ile irtibatın sağlanmasıdır. Kişi Rahman ismi ilahi isim ve sıfatların gerçek, hakiki hüviyetleri ile zuhura çıkmasını sağlayacaktır.

Rahim ismi ise gerçek hüviyetleri ile zuhura çıkan ilahi isim ve sıfatları, hakiki hüviyetleri itibariyle fiile döndüren mertebedir. Böylece "Bismillahirrahmanirrahim" diyen kişi adeta kendini ve kendindeki alemleri gerçek, hakiki hüviyetleri ile harekete geçirecektir.

Bu nedenle Muhyiddin-i Arabi **"Kur'an okuyan kimse Allah (cc)'ın tercümanıdır"** buyurmuştur. Kur'an okuyan kimse hem nefsi natıkasına, hem de alemlere Allah kelamından O'nu tercüme etmektedir. İzah etmektedir. Faaliyete geçirmektedir.

Mevlana Hz. de **"Manalar kelime libaslarına, harf elbiselerine bürünerek ortaya çıkar"** buyurarak Kur'andaki manaların Hakk lisanı ile manalarının nefsi natıkaya, alemlere talim edildiğini ifade etmektedir. Kudsi Hadiste buyurulduğu gibi; **"Beni zikredenle Ben beraberim"** denilerek namazda ve Kur'an okunurken Hakkla beraber, Hakkla okunduğu bildirilmektedir. Namazda bu irtibatı sağlayan ise "billahi" kelimesidir. Allah'la olunan manalar, Arapça lisanından okunsa da manalar kişide kendi lisanından ilham olarak kendisine mertebesine göre bildirilecektir. Bu Allah'ın kuralı ve lütfudur.

Bu şekilde Kur'anı kıraat eden bir kişide üç marifet hasıl olacaktır.

1. Marifet-i Nefs: Kendi zatını ve hakikatini bilmek
2. Marifet-i Mübdi: Kendisinin mucidini bilmek Halkedeni tanımak
3. Mucidine karşı fakr ve ihtiyacı bilmek

Kur'anı Zat kaynaklı olduğundan, kelamı ile kıraat edilenleri batından zahire çıkarır. kişinin okuduğu mertebe itibariyle batınındakini açığa çıkarmasıdır. Namaz Hakkla (billahi), Hakkı, Hakkça zuhura çıkardığından yaşamın en üst derecesidir. Be nedenle Şemsi Tebrizi hakiki namazı şöyle tanımlamıştır: **"Namaz bir andır, bütün anları içine alan bir andır"**. Böyle bir namaz ancak künhüzetinin tam idrak edilemeyeceği idrakiyle, bismelenin (noktası) olarak kılınan bir namaz olmalıdır ki, tüm taayyün, tecelli ve zamanları "AN" a sığdırsın. Bu namaz ise insan-ı kamilin kıldığı namazdır. İkra (oku) emrinin zuhura çıkarılmasıdır. Nefsi natıkasında batında dürülü Kur'anın açığa çıkarılmasıdır.

Kur'anı Kerimi okuma kuralları şöyle belirtilmiştir:

"İla yemessehu illel mutahharın" (Vakıa/79) (Ona tamamen temiz olanlardan başkası el süremez)

Abdest ve namaz bölümünde bahsedildi. **"Feiza karatel Kur'ane festeiz billahi mineşşeytanirracim"** (Nahl/98) (Şimdi Kur'an okuyacağın zaman o kovulmuş şeytandan (Allah'la) Allah'a sığın).

Euzu bölümünde bahsedildi: **"Kur'anı güzelce tane tane bir ölçü üzere oku"** (Müzemmil/4)

Kur'an manaları anlayarak okumak, her mertebedeki manalarını idrak ederek okumaktır.

Kur'anın her ayetinin zahiri, batını, haddi ve matlai vardır. Zahiri, dış, zahir anlamı, batını iç içe sonsuz manalarını, haddi her ayetin sınırlarını, matlai ayetin köken aldığı mertebesini kaynağını göstermektedir. Batını anlamlarında, zahiri anlamlarında sırları ve zaman ve mertebeye göre anlamları vardır. İhlasla Kur'anı okuyan her kişide Allah manalarını kişinin bulunduğu nefis mertebesi ve tevhid anlayışına göre açar. Bu açış namaz sırasında olabileceği gibi, namaz dışında ayetlerin manalarını tefekkür ederken olur. Namazda okunan ayetlerin bu suretle açılmasına vesile olur. Bu nedenle hadisi şerifte **"tefekkür gibi ibadet yoktur"** buyurulmuştur. Ayrıca Kur'an zahir olarak şehadet aleminde Arapçadır. Ancak üst mertebelerde esma mertebesinde Rabça, sıfat mertebesinde Hakkça, uluhiyeti zat mertebesinde Allah'ça, Mutlak Zat mertebesinde Zatçadır. Şehadet aleminde Arapça aslından okunarak, daha üst mertebelere ulaşmak mümkündür. İhlasla okunan Kur'an, irfan yolu ile bu mertebelerin idraki ile, Allah bu manaları kişiye kendi dilinden ilham yolu ile bildirecektir. Bu da Kur'anın yüzünü, aslını, hakikatini ihlaslı kullara açmasıdır.

Kişiye bulunduğu nefis mertebesinde ve tevhid anlayışına göre, gerekli ilimleri ilham yoluyla bildirecektir. **"Bildiği ile amel edene Allah bilmediklerini de öğretir"** hadisinin hükmü içerisine girer. Yeter ki ihlaslı amel edilsin, ihlasla namaz kılınsın, Allah'la irtibat sağlanabilsin. **"Beni zikredin, bende sizi zikredeyim"** (Bakara/152)

Kur'an okuyan kişinin söylediği **söz** vardır. Her söze yüklü **mana**, söz ve manaya eklenen **ruh** ve **nur** mevcuttur. Bu dört husus bireydeki nefesi rahmanı zuhura çıkarmak için gereklidir. **"Ben ademe ruhumdan nefh ettim"** (Sad/72) buyurarak ruhumdan, nefsi natıkada aslı nur olduğundan kendi hakikatini idrak eden bir kişiden çıkan kelam bu dört hususu birden taşır. Yani Kur'an okuyan veya sohbet eden arif, söylediği kelama, manaları ruhu ve nuru yükleyerek karşıdaki kişiye hitap eder. Ancak böyle bir kelam, karşıdaki kişiye hayat ve nur bahşeder, kelamdaki manaların açılımını sağlar. Namazda bu husus çok özeldir. Bu özelliklerin eğitimi namaz sayesinde olur. **"Billahi"** ile Allah'la, Allah kelamına, kelamın ruhu ve nuru eklenerek mertebeler aşılarak miraç gerçekleştirilir. Arif kişi "daim namaz" içinde, daim Hakkla olduğundan, arif kişinin her kelamı bu özellikleri taşır. Bu nedenle Hz. Mevlana; **"Arif bir kişi ile bir saat sohbet, yüz senelik nafil ibadetten hayırlıdır"** buyurmuştur. Ancak böyle bir kelam kişiyi irfan yolunda ötelere götürür. Yüz yıllık yolu bir saatte aldırılmış olur. Arif kişinin okuduğu Kur'anda bu vasıfları taşıdığından, bu özelliklerle arif kişi, Kur'an ile alemlere ruh ve nur yaymış olur. Böyle bir meclis, Hakkın zikredildiği meclis olur ki Peygamber Efendimiz bu meclisleri övmüş şu hadisi söylemiştir: **"Cennet bahçelerine uğrayınız. Meyvelerinden yiyeceğiniz"**

Hak sohbeti yapan arifin meclisi cennetten bir örnektir. Alemler, tafsili Kur'an, temsili Kur'an fiili Kur'an olduğundan, Kur'anı bu mana, ruh ve nurla okuyan arif kişi; Kur'anla, alemleri adeta hareke geçirmektedir. Hakkın alemleri halk ettiği şekliyle onu idrak etmektedir. Alemlerle ve kendinle kesin bir irtibat sağlamaktadır. Bu irtibatın sağlanması ile "billahi" ve "besmele" hükmünde zuhura çıkmaktadır. Allah ile, Allah adına, Allah için batındaki Kur'an hakikatleri zuhura çıkarılmış olmakta ve bu hakikatler zahirde ve batında müşahade edilmektedir. Buda kelime-i şehadetin temelini oluşturmaktadır. Kur'an okunurken, ayet ve surelerin temsil ettiği vahdeti ve kesreti idrak edecek, vahdetin ve kesretin Uluhiyeti Zatin farklı açılardan zuhurlar olduğunu idrak edecektir. Bu suretle Hakk'la halkta yaşamanında eğitiminin temelleri her namazla atılmış, bina yapılmaya başlanmış olacaktır. Halkın içine dönüldüğünde bu eğitim ile halkın arasındaki yaşamda kolaylaşacaktır. Zira, **"Nerede olursanız O (İlahi hüviyetiyle) sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetinin hükümleri namazda açığa çıkmıştır. Allah halk içinde de kişiyle olduğundan, kişi halkla irtibatında Hakkı, Hakkça uyguladığında namazda gibidir. Hakla olduğu ve Allah için amel işlediği oranda "daim namaz" eğitiminide yapmış olacaktır.

Namazdaki kişi Kur'an okuduğunda alemler oluşana kadar açığa çıkan taayyün mertebelerininide kat etmektedir. Taayyün mertebelerine tasavvufta nikah mertebeleri adıda verilmektedir. Bunu belirten hadisinde Hz. Resul (sav):

"Peygamber (sav) ashabından birine sordu?

- **Evlendin mi?**
- **Hayır, vallahi evlenecek bir şeyim yok ki...**
- **Yanında "Kulhuvallahu ahad" damı yok?**
- **Var.**
- **İşte al sana Kur'anın üçte biri! İzacae' yi biliyormusun?**
- **Evet**
- **İşte Kur'anın dörtte biri! "Kul ya eyyühel kafirune" yi biliyormusun?**
- **Evet**
- **İşte sana Kur'anın dörtte biri "İza zülzilet" Biliyormusun?**
- **Evet**
- **İşte "Evlen evlen" buyurdu.**

Kur'anı okuyan kişi Allah ile ilişki içinde olduğundan "nikah" olarak adlandırılmıştır. Arifibillah Hacı Bekir Sıdkı Visali Hz. (ra) Kur'anın sırrını açıklayarak, Kur'anın bir harfinin (mesela Kaf) nurunun şehadet alemine aşarak "misal alemi"ne ulaştığını; bir kelimesinin nurunun "melekut alemine" ulaştığını; bir ayetinin nurunun ceberut alemine kapladığını bir surenin nuruyla lahut (Zat) alemine dahil olduğunu vurgulamıştır. İşte Kur'an okuyan kişi kendi nefsinde ve alemlerdeki her nefiste tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde Hakk'la olmakta ve nefesi rahman vasıtasıyla ilişki içindedir. Bu ilişki Allah'ın Zatı, sıfatları ve esmalarıyla ilişkidir. Bu ilişki ile Allah bu yönleriyle de Kur'an aracılığıyla tevhid edilmiş olmaktadır. Allah kudsi hadisinde şöyle buyurmuştur:

"Salacağınız bir ip sizi Allah'a ulaştırır". Ayeti kerimede **"Allah'ın ipine sarılınız"** buyurarak Kur'anı kastederek Kur'anın okunmasının Allah'a ulaşma ve Allah'la olmanın yöntemi olarak açıklamıştır. Diğer kudsi hadisinde; **"Ben kulumun zannına göreyim. O halde Benim için hayır zannında Benim için hayır zannında bulunsun. Ve Ben, Beni andığı zaman kulumun yanındayım"** buyurmuştur.

Kur'an sırf hayırdır ve Allah'ın kelimidir ve kişi nefsindeki zanlardan Kur'an'la uzaklaşmış olarak Allah'ladır. Allah'ı anmakta ve Allah'la beraberdir. Bu nedenle namaz sırf hayır ve sırf rahmettir. Başka bir kudsi hadiste ise şöyle buyurmuştur: **"Bir kimse Beni kendi kendine anarsa, Bende onu Zatımda anarım... Yine bir kimse Beni cemaat içinde anarsa, Bende onu o cemaatten daha hayırlı bir cemaat içinde anarım"**

Kişi namazda içinden-gizli olarak Hakkı zikrettiğinde Allah'ta onu Zatında anmaktadır. Her ne kadar melekler cemaat isede, meleğin insanın batınını bilme kudretleri yoktur. Bu nedenle Kur'anı nefsinde okuyan kişi Allah'ın Zati Nefsine, yani Zatına, ilmine dahil olmakta, Allah'la Allah'ı anmakta, Allah'ta ona tecelli ile onu anmaktadır. Kur'anı açıktan-cehri okuduğunda melekler ve alemler okunan Kur'andan haberi olmaktadır. Bu nedenle Allah, cematinden daha hayırlı bir cemaatte anmaktadır. Yani alemlere o şahsı tanıtmakta alemlerdeki her varlıkta onu sevip anmaktadır. Kendi nefis mertebesinde alemlere rahmet olmakta, karşılığında rahmet olmaktadır. Başka bir kudsi hadiste Allah şöyle buyurmaktadır: **"Tam ihlasla "lâ ilahe illallah" şahadetini yapanlar olmasaydı cehennemi dünya ehline musallat ederdim. Eğer bana ibadet edenler olmasaydı Bana asi olanlara bir anlık dahi mühlet vermezdim"**

Kamil insan ihlasla "lâ ilahe illallah" dediği için o kişinin ibadeti ve şahadeti genele yayılır. Yani tek tek herkesi kapsar. Allah'ın tevhid edilmesi diğer kişileri cehennemden yani Allah'ın Celal isimleriyle tecellisinden korur. Bu ise Mutlak Birliği bilen alemlere rahmet olmasıdır. **"Seni alemlere rahmet olarak gönderdik"** (Enbiya/107) ayetinin Peygamber den varislerine yansımalarıdır. Bunu açıklayan hadisinde Hz. Resul (sav); **"Yeryüzünde "Allah, Allah ..." diyen baki kaldıkça kıyamet kopmaz"** buyurmuşlardır. Bu Mutlak tevhidi yapan Allah'ın yeryüzünde halifesi İnsan-ı Kamildir. Dünya ehlinden murad nefsi emmare ve onun hilekar ahlakıdır. Bu ise kahır ve gazap cehennemidir. İnsan-ı kamil bunlara ulaşacak bu tecellileri de engelleyerek rahmet olacaktır. Diğer ibadetleri yapanlarada kendi nefis mertebeleri düzeyinde ve oranında bu rahmete ortak olmaktadır. Namaz ise bu rahmetin en üst düzeyde açığa çıktığı Allah'ın lütfudur. Alemlere rahmet vesilesidir.

"İnneni enallahu lâ ilahe illa ene fabudni ve ekimis salat eli zikri" (Taha/14) mealen; **"Muhakkak Ben Allah'ım. Benden başka ilah yoktur. Öyleyse Bana ibadet et ve Beni zikretmek için namaz kıl"**

Uluhiyetini ve Rububiyetini idrak edilmesi için ibadetler araçtır. Amaç Hakka vuslattır. Miraçla tahakkuk etmektir. Namaz tüm ibadetleri içinde bulundurur. Allah isminin yani uluhiyetin içinde olduğunu idrak vesilesidir. Uluhiyetin tasarrufu altında olmaktır. Namazda O'nu zikreden O'nunladır. O'da o kişiyi zikreder. Namazdaki kişi Uluhiyetin içine girmekte ve Allah'ın nefsimizdeki vasıfları bildiğini ve bu malum bilgiye göre ona rahmetle muamele edeceğine inanmaktadır. Allah'ın rahmeti ise her şeyi ve kişinin nefsindeki kötülükleride içine alır. Onları ya örter, ya affeder, yada dilerse kötülüklerini iyiliklere çevirir. Yani nefsi tezkiye eder. **"Bana itaat edene itaat ediciyim"** buyurarak, kulun dilemesinide itaat etmesini murad etmektedir. **"Allah onların kötülüklerini iyiliğe dönüştürür"** (Neml/70) ayetinin hükmü altına girer. **"Allah tevbe edenleri ve temizlenenleri sever"** (Bakara/222) ayeti hükmünce namazda Hakk tarafından sevilen kul vasfını kazanır. Namaz ve diğer ibadetleri ile Hakk'la beraber olan kişiyi Kendine seçer.

"Ben seni Zati Nefsim için seçtim" (Taha/41) hükmüyle adım adım seçilenlerden olup Rabbın özel terbiyesi dairesinde yerini alır.

Namazdaki kişi seçilmişlerden olduğunda özel olarak Hakk'ladır. O'nunla görür, işitir, söyler. Her fiili O'nunladır. Nitekim ayeti kerimede; **"Muhakkak ki Ben sizinle beraberim, işitirim ve görürüm"** (Taha/46) buyurulmuştur. Kul bu mertebeyi farz ve nafil ibadetlere sabırla devam ederek kazanır. **"Ben, Beni zikredenlerle beraberim"** buyuran Allah Teala bu beraberliğin namaz boyunca hatta namaz dışında da devam ettiğini ilan etmektedir. Kul her halinde Hakkın uluhiyeti altındadır. Her halinde Hakkı zikrettiğinde ve hatırladığında da O'nunla olur. Şu ayeti kerimeler bu gerçeği anlatmaktadır:

"Sizin ilahınız sadece Allah'tır ki, O'ndan başka ilah yoktur. İlmi ile her şeyi kapsamıştır. (Taha/98)

"Nerede olursanız O sizinle beraberdir" (Hadid/4)

"Sana katımızdan zikri (Kur'anı) verdik" (Taha/99)

Buyurarak uluhiyetini Kur'an ile açığa çıkardığını açıklamıştır. Bu gerçek "Muhammeden Resulullah" hakikatidir. Namazda Kur'an ile Allah'la olan insan zikrettiğinde tevhide ulaşır. Zikir, zakir, mezkur BİR olur. "Muhammed" "Kur'an" "Allah" bütünleşmiş, bir olmuştur. Yani namaz "İla ilahe illallah Muhammeden Resulullah" tevhidinin yaşandığı tevhid eylemidir. Kişinin nefsinde dürülü ve örtülü olan Kur'anı zuhura çıkarma eylemidir. Bu nefsi natikasını "Kur'an-ı Natık" haline dönüştürmesinin en etkili yöntemidir.

"Kim Kur'an'dan yüz çevirirse, o zaman muhakkak ki o, kıyamet günü ağır bir yük yüklenir" (Taha/100) buyurularak nefislerimizi bugünden uyarmaktadır.

"Mümin olarak salih amel işleyen kimseler artık zulümden (nefislerine) haksızlık yapılmasından ve (kazandıkları derecelerin) azaltılmasından korkmazlar" (Taha/112) buyurarak Kur'an ve zikir üzere olanları bugünden müjdelemektedir. Kul bu nedenle **"Rabbim ilmimi arttır"** (Taha/114) duasıyla Peygamberini örnek almaktadır. Namaz ve irfan yolu ile ilmimi arttırma gayretinde olmalıdır. Bu suretle kişi ayetin hükmü içine girer, **"Sonra Rabbi onu seçti. Böylece onun tevbesini kabul etti ve onu hidayete erdirdi"** (Taha/122).

Hidayetin hakikatide alemlerde Hakk'tan başka bir şey müşahede etmemektir. Bu ise Mutlak Tevhiddir. **"O'nun vechinden (zatından) başka her şey helak olacaktır"** (Kasas/88) ayetinin kişiye hakikatiyle açılmasıdır. Miraçtır. Hidayetin Kur'an ve Sünnete riayetle gerçekleşeceğinin, namazın Miraç için vesile olduğunun idrakine ulaşmaktır. Fatiha ise Kur'anın ve Sünnetin anahtarıdır. Zatin gizli hazinesinin kulda açığa çıkması içinde anahtardır. Bu nedenle Kur'anın özü, sırrı ve özetidir. Bu açıdan **"Fatihatsız namaz olmaz"** buyurulmuştur. Fatiha ile "gizli hazine" açılır, nefsi Fatiha ile Kur'an ilminin tecellisi altına girer. Hidayeti talep eden kul olarak Allah'a, Allah'la, O'nun kelamıyla müracaat eder. Tecellilere Hakkıyla riayet ederek "abduhu" (Hu'nun kulu) vasfını kazanır. Bu ise Allah'ın muradıdır. Eleste verilen sözün yerine getirilmesidir. Batını olarak ahde vefa yerine getirilmiş ve hakiki sıla-i rahim gerçekleşmiş olmaktadır. Kelime-i şehadetteki "Muhammeden abduhu ve resuluhu" hakikatine ulaşmaktır. Hakikat-i Muhammedi ahlakıyla ahlaklanıp Nuru Muhammedi'ye ulaşmaktır. Göz nurunun, Nuru Muhammedinin ve Allah'ın nurunun nefsi natikasındaki tecelli olduğunu idrak etmesidir. Nefsi natikasındaki bu nurun namazda gözden ve alından zuhura çıktığını fark etmektir. **"Nurun ala nur"** (Nur/35) hakikatiyle tanışmaktır. Namaz ve irfan yolunun hedefide miraç olan bu haldir. Peygamber Efendimiz (sav); **"Bana dünyanızdan üç şey sevdirdi: kadın, güzel koku, gözümün nuru namaz"** buyurmuştur. Kadın hakikatte nefsi natıkanın asli vasıflarını, hakikatini temsil eder. Nefsi natıka, özellikle namazda tezkiye olur. Namazdaki kişiden, arınan nefsinden güzel koku açığa çıkar. Bu ise "nefesi rahman" tecellisidir. Kur'an okuyorken bu nefesi rahman tecellisinde güzel koku zuhura gelir. Arınmış (tezkiye) nefsin müşahedesinde "göz nuru" dur. Bu üçlü en kemalli olarak namazda açığa çıkar. Bu nedenle "gözümün nuru namaz" diye belirtilmiştir.

Kul bu nurla "Tahir" ve "mutatahhir" yani tertemiz olur. **"Nefsini temizleyen felaha erer (kurtulur)"** (Şems/9) ayetinin sınırları içine girer. **"Benim kullarımın arasına katıl. Cennetime gir"** (Fecr/29-30) ayetinin hükmüyle irfan cennetine dahil olur. Bu ise tam kurtuluştur. Kul bu mertebeye ulaştığında **"Euzu bike minke" (Senden Sana sığınırım)** hadisinin sırrına ulaşmış olur. Zira her müşahede ettiği Hakk ve O'nun izafetleri ve itibarları olan isim ve sıfatlarıdır. O'ndan başka bir şey müşahede etmez. Namazın müşahede oluşunun sırrı budur. Allah'ın nuruyla Allah'ı müşahede eder. Bu nedenle arifler "Allah'ı ancak Allah görür" buyurarak bu mertebenin hakikatini ifade etmişlerdir. Kul **"Benimle görür, Benimle işitir, Benimle söyler, Benimle tutar, Benimle yürür"** kudsi hadisinin hükümleriyle tanışır.

Allah Rahman suresinde;

"Rahman. Kur'anı talim etti. İnsanı halketti. Ona beyanı öğretti" (Rahman/1-4) ayetleriyle insanın ilmi hakikatlerine ve nefsi natikasına Kur'an ile tecelli ettiğini ve insanı Kur'an ile kardeş olarak halk ettiğini buyurmuştur. İnsanın Kur'an ile beyan (kelam) etmesi gerektiğini açıkça ifade etmektedir. Amaç Kur'an-ı Natık olmak bu şekilde yaşamaktır. Hz. Ali (kv)'nin **"Ben yaşayan Kur'anım"** buyurduğu hale ulaşmaktır. Nefsini ilim ve tezkiye ile aslı olan Kur'an ile süslemektir. Namaz bu eğitimin alındığı en etkili ibadet yöntemidir.

Nefsi natıkanın aslı "nur" ve "Kur'an"dır. Kur'an Allah'ın Zatı, sıfatları ve isimlerini (Cemi esma ve sıfatı cami Zat) açıklayan, temsil eden Allah kelamı ve ilminin özüdür. Bu nedenle alemler fiili Kur'an temsili Kur'an ve tafsili Kur'an'dır. Kur'an sırf "nur" olduğundan, kişinin nefsi natıkası ve alemler nurdur. **"Allah yerlerin ve göklerin nurudur"** (Nur/35) ayetiyle bu hakikat açıklanır. Namazda bu nur **"göz nuru" "alın nuru"** olarak müşahede edilir. Ehline malumdur. Göz ve alın nuruyla, Allah'ın lütfuyla bu nur kişinin kendinle ve alemlerde müşahede edilir. Kur'an olmadan bu nura ulaşılmaz ve müşahede edilmez. **"Allah dilediğini nuruna ulaştırır"** (Nur/35) ayeti, **"Allah ve Resuluna itaat edin"** (Enfal/1) ayeti ve **"Bana itaat edene itaat ediciyim"** kudsi hadisi ışığında bakıldığında, Allah'ın nunura ulaşma yolu, Kur'an ve şariat-ı ve Sünnet-i Muhammediye uymaktır. Şariat-ı

Muhammedi hükümlerine uyulmadan bu hakikatlere ulaşılmaz. "Allah Ademi Kendi suretinde yarattı" ve "Allah Ademi Rahman suretinde yarattı" kudsî hadislerinde Allah insanı Zâtı, sıfatları ve isimleri üzerinde yaratmıştır. Zâtı, sıfatları ve isimleri "Nur" olduğundan, kendide "nur" olup insan olduğunda "hakiki halife" özelliklerini taşır.

Peygamber Efensimiz (sav) "**Ben Allah'tanım müminlerde benden**" ve "**Allah önce benim nurumu yarattı**" buyurarak nur-u Muhammedinin Allah'tan olduğunu vurgulamıştır. Bu nurdan tüm müminlerinde hissesi vardır. O'na varis olmanın delilidir. Bu nura sahip kişinin kendi vücudunu "nur heykeli" olarak müşahede ettiği ehline malumdur. Peygamber Efendimiz sırf nur olduğundan gölgesi yoktu. "Nur heykeli" olarak müşahede bu vasfın müminlere Nuru Muhammedi'nin yansımasıdır. Kişiler bu nuru müşahede etselerde etmeselerde, bu nur kanalıyla alemlerle iletişim içindedirler. Bunu müşahede eden arifbillahlar ise bu nur vasıtasıyla feyzlerini alemlere sunarlar. Bu ise sırf rahmet üzerinedir. Böyle arifler şöyle ifade edilmiştir.

Korkma de ona Kur'anı Natık

Gönül Kabesine gir ol mutabık.

SIRRI KUR'AN KASİDESİ

Dinle ey ârif-i kâmil hakikati Kur'an sırrını,
Etmemiş bu sırrı ifşa hem ârifan hem veli
Harf-ü savttan hem münezzeh gayrimahlûk kelâmı
Yüzbin küsur harfi cami ol Kur'an-ı ezeli
(K) kaf arştan büyük nurdan bir dağ misali
Kaf dağının üstünde arşı rahman suveri
Diğer harfler hem kafın ayıdır hem nuranî
Sığmaz bu harfler dünyaya âlemi misâl mahalli.
(Belhüve Kur'anün mecid) buyurdu
Kur'an-ü mecid âlemi misâl harflerinin esası
(K) — «Velkuranülmecid» esrarı, âlemi misal harfleri
Yüzbin nurdan dağları
Alemler misal yirmidokuz harfin oldu aslı, temeli.
Bu harflerin onbeşi noktalıdır bilmeli
(T.K.Y.) bu üçü oldu iki noktalı
(S.Ş.) bu iki oldu üç noktalı
(B,C,H,Zel,Ze,dat,Zı,Gayn,F.N.) bu onu oldu birer noktalı
Anla ey kâmil ruhî bu noktalar sırrını
İlmüledün sırrı hilâfet burası

Hem Niyazi buyurdu divanında bi garaz
Noktayı fehmeylemektir ilmü irfandan garaz
Oku hafız, Kur'anı gece gündüz hem kâlbî
Zahir olur Kur'an'dan ol nurların esrarı
Otuzaltı bin kelimatı cami ol Kur'ani ezeli
Bu kelimat alemler melekût hem münevver şehirleri
(Elif) surette harf, kıraette kelime-i elfazı
(Elif) Alemler melekût şehirlerinden bir şehri
(Elif) Zât, (lâm) sıfat, (F) efaletin esrarı
Zahir oldu bu sırdan hem vahdeti vücudu
Lenefidel bahrü kable entenfede kelimatü Rabbi
Yedi derya misali derya tükenir tükenmez kelimatı
(İnnehü lekurrânün kerim) buyurdu Kur'anı Kerim
Alemler melekût kelimatının esması
Sığmaz bu kelimat misali alemler melekût mahalli
Hem kudretin tasarrufu âlemi melekût esrarı
Oku hafız Kur'anı gece gündüz hem nuru

Zahir olur Kur'an'dan o nurların esrarı
Altıbin küsur ayeti cami ol Kur'an-ı ezeli
Bu ayetler âlemiceberut misalinin erkânı
Venünezilü minelkuranül mahüve şifaün verahmetün lilmü'-minin
Her ayetin te'siri âlemiceberut esrarı
Velekad ateynake seb'an minelmesani velkuranelazîm
Kur'an-î azîm âlemiceberut ayetinin esması
Oku hafız Kur'an-ı gece gündüz hem sırrı
Zahir olur Kur'an'dan o nurların esrarı
Yüzon küsur sureleri cami ol Kur'an-ı ezeli
Bu sureler alemilâhut hem mukaddes Resûlları
Sureyi Yusuf, Sureyi Nuh, Sureyi Hudud hem sureyi İbrahim-i Halil-i.
Kur'an-ı hâkim âlemi lâhut surelerin esması
Oku hafız Kur'an-ı gece gündüz hem hafi
Zahir olur Kur'an'da o nurların esrarı
Allah-ü nurüssemavati velardı ayetinin esrarı
Şecere-i mübareke-i zeytune ol Kur'an-ı ezeli
O mübarek şecere ne şarktadır ne garpda
Zatla kaim kelâmı tenvir eder âlemi
Misalinur ey salik havfi Muhammed
Misali zücade ey âşık sırrı Muhammed âyeti
Misali mısbahe ey arif ruhî Muhammed kelimatı
Misali mişkât ey zâkir kalbi Muhammed hurufi

Misali kevkeb kevkebdürri ey hafız lisanı Muhammed tebliği
Sıdkı bu tefekkürle oku bu Kur'an-ı
Ahfandadır eşcarı
Hafandadır süveri
Sırrındadır ayeti
Ruhundadır kelimatı
Kalbindedir hurufu
Hem lisanda gölgesi
Hafızların zihninde, samilerin üznünde (kulağında)
Hem elfazı Mushafta ol Kur'anın gölgesi
Oku hafız Kur'an-ı gece gündüz hem kavli
Zahir olur Kur'an'dan o nurların esrarı

FATİHA

Fatiha Kur'anın özü ve özetidir. Bunu Hz. Ali (kv) şöyle belirtmiştir:

"Bütün kitapların hepsi Kur'andandır. Kur'anın özeti ve sırrı Fatihadır. Fatihanın özeti besmeledir. Bismelenin özeti Ba harfinde. Onunda özeti ve sırrı altındaki noktadadır. O noktada Benim"

Kur'an Allah'ın kelâmı ve ilmidir. Fatiha ve Besmele bunu ve gizli hazineyi açan anahtardır. Kudsi Hadisinde Hz. Allah şöyle buyurmaktadır: **"Hemen herkes dünyadan susuz çıkar. Ancak "Bismillahirrahmanirrahim" diyenler hariç"**

Bu hadiste Allah, Kendi isim ve sıfatları ile kaim olmayı işaret etmektedir. Besmele ile tahakkuk eden Hakk ile kaim olmakta, beka vasfını kazanmakta Hakkın halifesi olmuş olmaktadır. Hemde bütün isim ve sıfatlarında vekil olmuş olur. Meğerki bütün esma ve sıfatlarla tahakkuk etmiş olsun. Ama hem celal hemde cemel sıfatları ile. Bu Kur'anı yaşamak Kur'anı Natik, Yaşayan Kur'an ve fiili Besmele olmaktadır. Kamil insanlar ve Peygamber varisleri bu özelliklerle vasıflanmıştır. Diğer insanlar ise kendi nefis mertebelerinde Kur'anı temsil ederler. Namaz Kur'an zikir olduğundan bu hale ulaşmak için anahtardır.

Burada amacımız Fatihayı açıklamak değil bazı hakikatleri belirtmektir. Fatiha Kur'anın özü ve özeti olduğundan onu anlatan Kur'anı açıklamış ve tefsir etmiş olur. Bu kitabın hacmi ise bunu kaldırmaz.

Fatiha okunması, Kemal varlığın insanda oluşmasına işaretler. Çünkü insan varlığın fatihasıdır. Allahu Teala insanla varlıkların kilitlerini açar. Fatihayı okumak insanıyet sırları altına girmek, Rabhani sırların zuhuruna işaretler. İnsan bu sırada kıyamdadır. Kıyam bekadan ibarettir. Rükudan doğrulurken **"Allah kendisine hamd eden işitti"** derken Hakkın sözünü-cevabını Hakkla duyar ve bunu alemlere bildirir. Hakk'la Hakk adına konuşmuş olur. "Allah ile" baki olduğuna arif olan ise "beka" makamındadır ve bu sözü ancak arif tam idrakle söyleyebilir. Çünkü bu söz ilahi bir halden haber vermektedir. Kulun kıyamında Hakkın halifesi olarak bekada olduğuna işaret eder. Bu halde kul ve Hakk beraberdir, birleşmiştir. O'ndan zikreden Haktır. Zikir, zikreden, zikredilen birleşmiştir.

Mutlak tevhid ile yola devam etmek için namazdaki kişinin "euzubillahi" ile Allah'la Allah'a sığınması gerekir. "Euzu" ile Allah'la Allah'a sığınan Allah isminin tecellisi altındaki namazdaki birey, Besmele ile yoluna devam eder. Böylece Fatiha ile yoluna devam etmiş olur. Besmelenin, Be harfinin altındaki nokta (ب) Allah'ın Zatının, ilahi hüviyetin, hüviyeti mutlaka ve hüviyet gaybının, Allah'ın ahadiyeti Zat mertebesinin temsilcisidir. Allahuekber ile Ahadiyeti Zata yükselen birey, tevhidi özellikleri sübhaneke ile ifade edip "euzu" ile şeytandan Allah'la Allah'a sığınıp, besmelenin be harfinin altındaki nokta ile Ahadiyeti Zata ulaşmakta ve Mutlak tevhid ile başlayıp, Allah ismi ile Zat, sıfat, esmaları ile bu mertebeden taayyün ve tecellileri ile Allah Zat ismi ile alemlere zuhurlarını yaydığını idrak etmektedir. Allah Zat ismi ile Uluhiyeti Zatını (mutlak ilahlılığını) alemlerde ilan etmektedir. Rahman ismi, taayyün mertebelerinde Allah'ın tüm isim ve sıfatlarının zuhura çıktığı taayyün mertebesidir. Bu surette ve Rahman kaynaklı isim ve sıfatlar alemlerde faaliyetini sürdürmektedir.

Rahim tecellisi ismi ile de bu isim ve sıfatlar efal aleminde fiiliyata geçmekte ve yürürlüğe girmektedir. "Bismillahirrahmanirrahim" ile Ahadiyeti Zatta, gizli hazineye mevcut olan, zuhura çıkması gereken tüm esma, sıfat ve fiiller alemlerde yürürlüğe girmektedir. Bu şekilde alemler ve Zatı ilahi "bir" olmakta Mutlak Tevhid sağlanmış olmaktadır. "Elhamdülilahirabbilalemiyn" ile Allah ismi caminin, alemlerde Rab ismi ile esma, sıfat, zatı ile zuhurda olup, fiiliyatta bulunduğu bu suretle hamd ve övgünün ancak Allah'a mahsus olduğu ifade edilir. Hamdın tek sahibi vardır. O da Allah'tır. Alemlerdeki her mevcuddan, her bireyden açığa çıkan hamd, Allah'la olan "hamd" tecellisi sayesinde bireyden açığa çıkan hamddir. Açığa çıkan bu hamdın asli sahibi ise yine Allah'tır. Hamd, övme ve övülmeyi kapsadığı gibi, ilahi Zatın tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde zuhura çıkmasında kapsar. Tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde hamd Allah'a mahsustur, hamdın gerçek sahibi Allah'tır. Kul hamdını, Allah'ın hamd tecellisi altında, bu idrakle yaparsa, hamdın gerçek sahibinin Allah olduğunu anlamış olur.

Allah, tüm esmaları ile "Rab" adı altında alemleri kontrol etmekte, idare etmekte, yönlendirmekte ve terbiye etmektedir.

RAB isminin anlamı: Rabb kelimesi terbiye eden ve yetki sahibi anlamında bir isimdir. Aynı zamanda ıslah etmek, üzerinde tasarrufta bulunmak, kemale erdirmek, efendi olmak, sorumluluğunu yüklenmek, başkanlık yapmak, malik ve sahip olmak, sözü dinlenmek, üstünlüğü ve otoritesi kabul edilmek gibi anlamlarına da gelir.

Rab, sadece terbiye eden (mürebbi) anlamında olmayıp, yardım etmek, yol göstermek, tasarruf etmek, korumak, her şeye hakim olmak, emretmek ve yasaklamak, sakındırmak gibi terbiyenin bütün gereklerine sahip olabilmeyide ifade etmektedir. Bunun için Rab denilince sadece terbiye ve malik olma durumları değil, her şeye sahip olan ezeli, ebedi ve sonsuz kudret sahibi Allah anlaşılmalıdır. Bu özelliğinden dolayı Rab kelimesi Allah'tan başka varlıklar için bir şeye izafe edilmeden tek olarak kullanılamaz.

Allah, Rab ismi ile tüm mevcut ve bireylerden oluşan alemlerde her türlü tasarrufu yapmaktadır. Allah Rab ismi kanalı ile alemler ile ilahi Zatını birklemekte, alemlerini Zatını, esma ve sıfatlar düzeyinde tevhid etmektedir. "Elhamdülilahirabbilalemiyn" lafzı ile kesreti oluşturan alemleri Rab olarak kontrol eden Allah Zatı ile uluhiyeti ve vahidiyeti ile Allah Zatı ismi ile tüm bu kesreti bünyesinde cem ve tevhid etmektedir. Zuhurdaki tüm alemler Allah ismi camisi altında toplanmakta, uluhiyeti ve vahidiyeti ile tevhid edilmektedir. Fatiha bu yönüyle de "la ilahe illallah muhammeden resulullah" kelime-i tevhidinin uygulamaya geçilmiş bir halidir. Hamd kelimesi altında zuhur yeri olarak insan-ı kamil Hz. Muhammed (sav) ve O'nun hakikati Hakikati Muhammedi temsil edilmektedir. Bu açıdan Makamı Mahmud'un alemlerdeki temsilcisi nokta zuhur mahalli Hz. Muhammed (sav) ve O'nun ezeli ve ebedi tecellisi Hakikati Muhammedi olduğu anlaşılır. Bu zuhurun ve tecellisinin sahibide Allah'tır.

"Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti" buyuran Hz. Resul (sav) Allah'ın kendi zatındaki tecellisinin de Rab ismi ile yine Allah'ın hakimiyeti, hükümraniği altında olduğunu açıklamıştır. İşte namazdaki birey, her zaman O'nun kontrolünde iken namazda huzurda iken kendini varlığını O'na teslim etmekte, Rab ismi kontrolüne girmektedir. Allah Rab ismi ile O'na tecelli etmektedir. Rab ismi kontrolünde nefsi natıkasındaki tüm tecelliler olmaktadır. Bu tecelli ile "Nefsini bilen, Rabbını bilir" hükmü altında Allah'ın Rab olarak nefsindeki tecellileri anlamak için miraç yoluna çıkmaktadır.

Nefs mertebelerine göre, kişinin nefis düzeyine göre tecellileri anlama düzeyide farklı farklı olacaktır. Dolayısıyla Rabbi olan Allah'ı, alemlerinde Rabbi olan Allah'ı tanıması ve bilmeside farklı farklı mertebelerde olacaktır. Bu

nedenle irfan yoluna çıkılmalıdır. Müminin miracı olan namaz, kişiyi irfan yolunda çıkarmakta ve irfan ile kılınan namazın değerinde önem kazanmaktadır.

Kişi her nefis mertebesinde, Allah'tan nefesine olan ilhamla karşı karşıyadır. Allah kişiye yaptığı ilhamla hem kötülüklerini hemde iyiliklerini ilham etmekte, adeta o kişiye geleceğini planlayacak, nefis muhasebesi ve mücahadesi yapacak yolu göstermektedir. Bunu Rab isminin tecellisi yoluyla yapmaktadır.

Kişinin nefesine Rab ismi tecellisi kendi içinde bulunduğu durum yönüyle olmaktadır. Nefsi emmare ve levvame mertebesinde nefis kötü ahlaklarla sıfatlandığı için, bu nefis mertebesindeki kişilerin, namazda fikrine düşen hatıralardan rahatsız olmadan namaza devam etmeleri çok önem taşır. Namazda akıllarına gelen bu düşünceleri namazdan sonra değerlendirip nefis muhasebesi yapılacak olursa, Allah'ın kişiye hangi yönlerde nasıl tecelli ettiği değerlendirilirse çok önemli bilgiler elde edilecektir. Nefis mücahadesi yoluyla da kötü haller düzeltilmeye ve iyi hallerde geliştirilmeye çalışılmalıdır.

"Namaz kötülüklerden ve fuhşiyattan alıkoyar" (Ankebut/45) buyurularak namazda nefis tazkiyesinin gerçekleştiği, kötü ahlaklardan arındırıldığı vurgulanmaktadır. Bu suretle her namazda akla gelen düşünceler olumlu yönde değerlendirilirse, gelen İlhami bilgiler değerlendirilmiş olur. Şeytanın vesveseleri ve vehimlerden de kurtulmaya yoluna girilmiş olur. Bu suretle "irfan yolu" fiili olarakta hayata geçirilmiş olur.

Allah insana namazda zahiri ve batını olarak ilham ile yardım eder. Kişinin nefis mertebesine göre. Bu nedenle "Sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin" ayeti ile bize bu hususta yardım yollarını göstermiştir.

"Nefse onu tesviye edene, Nefse kötülüklerini ve iyiliklerini ilham edene" (Şems/78) ayeti bunu açıklar. Tasavvufta tevhid ve nefsi irfan yolu ile nefsi natıkayı ve mertebelerini kavrayıp, uygulamak önemlidir.

"Errahmanirrahim" lafzı ile Rab olan Allah ismi Zatıyla tevhid edilen kesrette-vahdet ve vahdette-kesret özelliklerini anlayan namazdaki birey Rab adı ile "Rahman" kanalıyla Allah ismi camisi altındaki tüm isim ve sıfatların alemlerdeki zuhuru ile vahdetin kesrete dönüştüğünü ve kesretin izafi bir çokluk olduğunu aslında tüm zuhurların Allah'ın Zatına dayandığını idrak eder ve tüm bu isimlerin ve sıfatların tecellisi altında varlığını sürdürdüğünü kavrar, şuuruna varır. "Rahim" tecellisi ile de tüm bu esmaların özellikle şahadet alemide ve şahadet alemine gelene kadar tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde Allah'ın Zatına uluhiyetine ve vahidiyetine dayandığı idrakine varır. Alemlerdeki tüm fiillerin, efal alemi olan şahadet aleminde Allah'ın Zatının sıfatlarının ve ilahi esmalarının zuhuru olduğunu kavrar. Bu isimler çoğalsada Zatının tek olduğunun ifadesidir. "la ilahe illallah Muhammeden Resulullah" zikrinin namazda yaşanıp, kavranmasıdır. Uluhiyeti Zatında değişik olmayıp, kesretin yani izafi çokluğun ilahi isim ve sıfatların çokluğundan, sonsuzluğundan kaynaklandığını idrak eder. Bu şekilde namazda daima tevhid ile kendi benliğinde, varlığında Allah'ı bularak kul olarak namaz ibadetini yerine getirir.

"Malikiyevmiddin" ile din gününün gerçek sahibinin, maliki ve melikin Allah olduğu şuuruna varır. "Yevm" sözünün şu ana tekabül eden yüzü "AN" kavramıyla tüm zamanlarda şumullüdür. O, Allah ismi camisi olarak tüm isim ve sıfatların malikidir, tek sahibidir. Her an Zati esma ve sıfatları ile tecelli etmekte ve bu tecellilerin karşılığı görülmektedir.

Fatiha'nın bu ayeti ile Allah ismi camisi ile her an tüm mertebelerdeki fiiller Allah'ın kontrolü altında olduğunu ve bu kontrol ve yönetimde kendisine düşen zat, isim ve sıfat tecellilerinin olduğunu namazda yaşar. Ancak bu tecelliler ile var olduğunu, Allah bu tecellilerini bir an çekse, ölümün mukadder olduğunun şuuruna varır. Kendi benliği ve varlığının devamının ancak Allah'ın daim tecellileri ile mümkün olduğunu kavrayarak bu ayetle Allah'ı zati ve ilahi isim ve sıfatları ile tek ve bir bütün olarak tevhid eder. Bu tevhidin ahiret alemi içinde geçerli olduğunu tüm bu zati, ismi ve sıfati tecellilerinin ahiret aleminde (cennet ve cehennem) şartlarına göre devam edeceğinin idrakine varır. Bu idrakle ahirete olan inancı kemal noktaya varır. Tüm yaşantısını "dini" emir ve yasaklara ve tevhid inancına göre düzenler. Tüm bu esma, sıfat tecellilerine hem dünyada hem ahirette hem kendisinin, hemde alemlerin ihtiyacı olduğunu anlar. Bu idrakle "iyyekenabudu ve iyyekenestain" der. Hem kendi varlığı, hem de alemlerin bu esma ve sıfatlar kanalıyla Allah'ın Ahadiyeti Zatına iltica eder. Yalnız Allah'ın Zatına kulluk ettiklerini ve esma-i ve sıfati tecellilerle kulluk ettiklerini ve bu tecellilerin devamı için yalnız Allah'ın Ahadiyeti Zatından yardım dileyerek bu tecelliler için Allah'ın yardımını istemiş olur. Hemde bizim kanamızla tüm bizdeki isim ve sıfat tecellilerinin devamını niyaz etmiş olur.

Zira bu tecelliler olmasa ne benliğimiz, ne varlığımız nede kulluğumuz söz konusu olabilir. Ancak Allah'la, Allah'ın bu tecellilerini devam ettirerek varlığın devamı gerçekleşebilmektedir.

İşte namazdaki Allah'ın tecellileri altındaki kul, esma ve sıfat tecellilerinin altında var olduğunun idrakıyla ve Allah'ın zit isimlere de sahip olduğunun bilinciyle Allah'tan ne şekilde tecelli yardımı istediğini yine Allah'ın Zatından talep etmektedir. "İhdinas sıratel müstekim" diyerek benliğinde ve alemlerdeki tecellilerin (hem esma hem sıfati) hidayet üzere ve sıratimmüstakim, Allah'ın Kur'anda tariflediği yol üzere olmasını talep eder. Sonraki iki ayetle Kur'anı

adeta özetleyip nimet verdiklerinin yoluna, gazaba ve dalaletle düşmüşlerin yoluna değil diyerek, kendisinde, nefsinde ve alemlerdeki esma ve sıfat tecellilerinin Hakk yolda olmasını diler, talep eder. Bu duasıyla kendine ve alemlere rahmet olmaktadır.

Fatiha'nın ilk bölümü la ilahe illallah, 2. Bölümü Muhammeden Resulullah özelliklerini taşıdığından tevhidin yaşanmasıdır ve nefse talim ettirilmesidir.

Fatihanın ayetlerinin son harfleri "mim" ve "nun" dur. Mim, Hakikati Muhammediyi "nun" ise Nuru İlahiyi temsil etmektedir. Fatiha, Hakikati Muhammedi ve Nuru İlahiyeyi içinde bulunduran ve bunları birleyen Allah kelamıdır. Hakikati İlahiye ve Hakikati Muhammedi Fatihada özetlenmiştir. Uluhiyeti ve Rububiyeti açıklanmış olmaktadır.

Rububiyet bir açıdan şöyle açıklanır. Alemlerdeki her mevcudun, her bireyin "alem-mevcud-Hakk" ilişkisini sağlayan, bu irtibatı her an, her yerde sürdüren bir Rabb-ı hası vardır. Rabb-ı has Allah'ın isimlerinden bir isimdir. Bu isim vasıtasıyla Allah her mevcudla devamlı irtibat halindedir. Allah bu isim kanalıyla uluhiyetini her mevcudda, her bireyde ilan eder. Onların üzerinde tasarrufta bulunur. Allah'ın isimleri Zatını temsil ettiğinden her şey Allah'ın bilgisinde ve gözetimindedir. Rabb-ı hasları birleştiren ise Allah ismidir. Allah ismi camisi ile bütün her şeyi birleştirip, ilahlığını ilan etmektedir. Bu ise tevhiddir. Allah ismi tüm ilahi isimleri bünyesinde bulundurur. Kur'an'da Zatını temsil ettiğinden tüm ilahi isimleri kendinde cem etmiştir. Zati temsil eder. Allah ismi altındaki isimlerle ve sıfatlarla İlahi Zât, alemlerde tafsillenir ve temsil edilir. Alemlerdeki her mevcutta kendi nefis mertebelerinde Kur'andan işaretlerdir, kelimelerdir, ayetlerdir, surelerdir.

Allah insanı "kendi suretinde" ve "Rahman suretinde" halkettiğinden, halife insan sırrıyla Allah'ın tecellilerini yansıtan aynadır. Allah şöyle buyurmuştur: **"Ben insanın sırrıyım, insanda Benim sırrımdır"**. Her insan Allah'ın isim ve sıfatlarının açığa çıktığı zuhur mahallidir. Namaz'da Kur'an okurken bu vasıfları en üst düzeye çıkarmaktadır. Zira namaz sırf Kur'andır. Allah alemlerde de Zatiyla, sıfatıyla ve isimleriyle tecelli halindedir. Alemlerdeki her mevcudda bu tecelliden kendi mertebesinde zuhur mahallidir. Bu nedenle alemler tafsili Kur'an, temsili Kur'an ve fiili Kur'andır. Tabi ki her mevcud kendi mertebesinde O'nu temsil edip, açığa çıkarır.

Hamd sırrı, tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde Allah'ın ilahi kanunlarıyla zuhura çıktığını bilmektir. Hakkı tevhid eden, halk ve Hakkın ilişkisini bilmektir. Halkın Hakkın zahiri, Hakkın halkın batını olduğunu idrak etmektir. Fatiha bu sırrı en iyi açıklayan anahtardır. Alemlerde her tecellide Hakk'ın yüzünü görmektir. **"Nereye dönerseniz Allah'ın vechi (yüzü-zatı) oradadır"** (Bakara/115) ayetini idrak etmektir. **"O her an bir tecellidedir"** (Rahman/29) ayetiyle de bu tecellilerin devamlı olduğunu alemlerden tecelli edenin Hakk ve Kur'an olduğunu kavramaktır. Bu nedenle hamd O'na aittir, O'nun içindir. Gerçek ve hakiki hamdı ancak Allah yapabilir. Her insan kendi mertebesinde hamdı yaşayabilir. Nefislerindeki hamd tecellisi oranında bu hamdı idrak edebilir. Bu nedenle Peygamber Efendimiz **"Seni hakkıyla övemem, sen kendi nefsin övdüğün gibisin"** buyurmuştur (**lâ uhsi senaen aleyke ente kema esneyte ala nefsike**)

Rahman tecellisi isimlerin ve sıfatların gerçek yüzleriyle zuhura çıkmasıdır. Rahim, esma ve sıfatların Zati adına faaliyete geçmesidir. "Maliki yevmiddin" "din" olarak Kur'an ve Sünnet üzere hakkın bütün hükümlerini; "yevm" an hakikatiyle bu hükümleri her an yürürlükte olduğunu; "Malik" ise bütün bunun sahibinin ve tasarruf edicisinin Allah olduğunu ifade eder.

"İyyekenabudu" bu tecellilere hakkıyla riayet edileceğinin belirtilmesidir.

"İyyekenestain" Allah'ın Samed sırrının zuhurudur. İlahi isimlerin ve sıfatların açığa çıkışı için İlahi Zata olan muhtaçlığını ifade etmektedir. İnsanın aczini ve fakrını bilmesidir.

İhdi; hidayet ile yol gösterici demektir. Yolun sonuna, miraca eriştirici anlamını taşır.

"Sıratım müstekim" Hak yolu, Kur'an yolu, senin nimet verdiklerinin yolu ve miraca ulaştırdığın kullarının yoludur. "Dallin" ise o kısımda yanlış ahlaklarda kalan, tevhidi inkar edip yaşayandır. "Mağdub" ise, kesrette (çoklukta) kalıp, Rabbini bilemeyenleri anlatmaktadır.

Fatiha, Hakikati Muhammedi sırrıyla zuhura çıkmaktadır. **"Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım"** sırrını açan anahtardır. Kur'an ve Muhammed ahlakını bize yansıtır. Efendimiz (sav): **"Dinin temeli namaz, namazın temeli Fatihadır"** buyurarak bu özellikleri vurgulamıştır. **"İnsan ve Kur'an ikiz kardeştir"** hadisi ışığında bakıldığında insanın özü ve sırrıda Fatihadır. İnsan-ı Kamil "Hz. Muhammed", irsal ettiği "Kur'an" ve bunların sahibi "Allah" tır. "Muhammeden Resulullah" tevhidinde bu üçlü bir araya getirilmiştir. Bu nedenle namaz hakikatiyle **"Lâ ilahe illallah Muhammeden Resulullah"** tevhidinin yaşanmasıdır.

Fususul Hikem'de insan-ı kamil şöyle tarif edilmiştir: **"İnsan-ı Kamil sureti ilahiye üzere mahluktur. Sureti ruhiyye ve cismaniyesinin cümlesi "Allah ismi camisinin gölgesidir"**.

Bu nedenle insan-Kur'an namazda buluşmakta Allah'ın halifesi olunmaktadır.

SECDE

Secde, uluhiyet ve ubudiyetin tevhididir. Vücudun (varlığın) Ahadiyeti Zat'ta cem edilmesidir. Vücudu "bir nokta" da toplamaktır. O da "Zat nokta" sıdır. "Gizli hazine"den köken aldığı idraktır. Uluhiyet ve ubudiyetin aynı hakikatin iki farklı mertebede zuhuru olduğunu fark etmektir. Ubudiyet mertebesinde uluhiyeti idrak etmektir. **"İlâ ilahe illallah muhammeden resulullah"** sırrına ulaşmaktır. Bu açıdan secde halk ile Hakkı bir noktada toplamaktır, cem etmektir. Vahdeti – kesreti bir eylemektir.

Secde, marifet ve tenzih yakınlığı demektir. İnsan secde ederek İlah'ın hak ettiği yükseklik ve yaratılmışların niteliklerinden üstünlük özellikleriyle nefsinin tenzih eder. Nefsindeki tüm özelliklerin ancak Hakkla mevcut olduğunu ifade eder. Secde etmek kalbe vaciptir. Batın kalp secde ettiğinde ise, zahir yüz secdenin aksine, secdeden asla kalkmaz. Kalbin secdesi, Hakkın tecellisi altında olduğunu itiraf ve idraktır. Secde ederken bu nedenle "Allahuekber" denilerek, Hakk övülür. Tekbir, tenzih ve teşbihi birleştirendir. Kalp secde ettiğinde ise tüm organlar secde eder. Kalp temizliği, secde olması bakımından geçerlilik şartıdır. Secdede kibleye dönmek, zahiri ve batını birleştirdiği için gereklidir. Secdeyi yaparken şu hususta unutulmamalıdır. Allah her şeyi ihata edendir. Ona yer, mekan ve zaman tayin edilemez. O her mekanda bulunur. Secde eden kişi iki el bir araya geldiği gibi zahir ve batın kibleyi bir araya getirebilen kişidir.

Secdeler, Mukades Zatın devamlı zuhur ile, beşeri izlerin tamamıyla silinip gitmesinden ibarettir. İkinci secde, ubudiyet maamına işaretler. Hakk'la halka dönüşür.

İki secde arası oturma; ilahi isim ve sıfatların hakikatleri ile tahakkuk etmeye işaretler. **"Rahman arşı istiva etti"** (Taha/5) ayetiyle Allah tecellisi içinde, vücudun "Rahman" ismine mahal olmasıdır. Bu hakikatle tahakkuk etmektir. Kul iki secde arasında otururken Rahman ile konuşur. Oturuştan sonraki secdesinde ise, gecenin son üçte birlik bölümünde kullarına inmesi bakımından Rab ismiyle Hakk ile konuşur.

Allah kuluna **"Secde et, yaklaş"** (Alak/10) emriyle Kendisiyle kavuşmanın secdede olacağını müjdelemiştir. Bir kudsi hadisinde Allah Teala şöyle buyuruyor: **"Kulun Rabbine en yakın olduğu anı secde anıdır"**. Secde eden, secde ettiği zaman, varlığı Zatın cem kaynağından alıp ayrıntılı olarak aleme yaymaktadır. Yani yalnızlıktan çıkıp bütün alemle bir bağlantı ve iletişim kurmaktadır. Ama kurabilirse. Secdesini tam yapabilirse. Hak Teala kulu izafi yokluktan varlığa çıkardı. Nefsi natıkası aslı örtülerek şahadet alemine indirildi. Böyle bir durumda kulun cem aleminde ayrılıp, yaygın bir aleme geçtikten sonra Rabbına yakınlığı nasıl olacak? Evet, nasıl olacak ki tekrar eski yerine dönebilsin? Bu namaz ve irfan yoluna adım adım azim ve sabırla devam etmekle mümkündür.

Bu dönüş ancak, Hakkın esma, sıfat, ahlak ve ayetlerine bürünmekle ve bunları alemlere yaymakla mümkün olabilir. Bu en kemalli şekilde ancak secdede olabilir. Manasını anla...

Secdede **"Allahümme ecealni minessacidiyn livechike ve euzu bike minke (Allah'ım vechine (zatına) secde ettim ve Senden Sana Sığındım)"** duasıyla Ahadiyeti Zata, yani kul mertebesinde "hüviyet gaybına" secde eder. Bu dua ise hakiki tenzih ve tevhiddir. Zatının mahiyetinin bilinmediği ve idrak edilemeyeceği makamına sığındığımızı ifade edip, O'na teslim olmaktır. Bu Hakkın Zatına en yakın hal olduğundan secdede yapılan dualar Allah katında çok değerlidir. Peygamber Efendimiz **"Secdede çokça dua ediniz"** buyurarak bize bu gerçeği açıklamıştır. Secdede dua ile direkt Zatından talep etmekteyiz. Tabi secdeyi bu mana ile yapabildiysek. Bu talep alemlerinde Allah kanalıyla bize cevabını sunmasına vesile olacaktır. Secdede Allah'ın bizde, talebimiz doğrultusunda esma ve sıfatlarını zuhura çıkarmasını niyaz etmekteyiz.

Tüm varlığımızı O'na teslim ederek, varlığımızda tecelli halinde olan İlahi Zatını, sıfatlarını ve isimlerini O'na bağlamaktayız. Hakk'ta fani olmaktayız. Bu fani oluş hem fiil, hem esma, hem sıfat, hem zat olarak fani oluşur. Bütün bunların sahibinin Allah olduğunun idrak edilmesidir. Vücut ortadan kalkmayıp, bizdeki irfanın bu düzeye yükselmesidir. Fenafillah mertebesi olup, tüm varlığı Hakk'a vermekle gerçekleşebilir. "Allahuekber" lafzı ile İlahi Zata teslim edilen bu izafi fiil, esma, sıfat ve zat tecellilerinin nefsimizde Hakk'la devam ettiğinin idraki "bekabillah" makamıdır. Hakk'la baki olma mertebesidir.

Nefsimizde olan tecelliler sayesinde tecelli-i efal ile fillerimizi, tecelli-i esma ile ilahi isimlerimizi, tecelli-i sıfat ile ilahi sıfatlarımızı, tecelli-i zat ile zatımızı Allah ile birlikte idrak eder ve bu irfana ulaşırız. Bu suretle izafi hüviyetimizin, gizli hazine kaynaklı Zati hüviyetin aynası olarak halk edildiğimizi anlarız. Bu şekilde O'nu tam bir tevhidle anmış oluruz.

Secde, kişinin kendi hakikatini (vitriyetini) idrak mertebesidir. Hakikati Muhammedi kanalıyla nefsi Muhammedi den hissemizi fark etmektir. **"Allah önce benim nefsimi ve nurumu halketti"** buyuran Hz. Resul **"Ben Allah'tanım müminlerde benim nurumdandır"** diyerek bizlerinde nefslerimizin ve nurlarımızın öncüsü olduğunu ifade etmiştir. **"Nefsinizden bir peygamber geldi"** (Tevbe/128) buyurarak, nefsinin özelliklerine ayna olabileceğimizi bildirmiştir. Nuru Muhammedi namazda özellikle secdede "alın" ve "göz nuru" olarak zahir olur. Secdede dikkate alınan şey bu nedenle alın olmuştur. Alın nefsi natıkanın nurunun zuhur mahallidir. Kamil insanlarda bu nurun, nabız gibi atan, tesbih taneleri şekliyle zuhura çıkan bir nur olduğunu ehline malumdur. Namazda zahiri olan bu nur, Nuru Muhammedi'dir.

Secdede nefsini bilen ve Hakka teslim edip fani olan kişi Vitriyet ve Ferdîyet (kendi hakikati ve alemlerin hakikatini idrak) mertebesini idrak ederek "beka" kazanmış olur.

Secdede kendi nefsinde ve sende dürülü olan alemlerle birlikte Hakkın hüviyet gaybına (Kühü Zat) secde etmiş olursun. Kendindeki ve alemlerdeki tüm ilahi isim sıfatlarını, zuhurlarını Kühü Zatına teslim etmektir secde. Tüm varlığı kaynağına iade etmekle O'nunla kaim olduğunun şuuruna varmaktır. Bu anlayışla secdeden kalkıldığında, artık Hakk'la kaim olarak var olmaktır. O'nunla, O'nun hüviyetiyle süslenmenin idrakine ulaşmaktır. Bu vasıfları taşıyan kişi Hakikati ilahi ve hakikati Muhammedi'den yansımasıyla; Zat'la, Zat için, Zatça tüm zuhurların hakkını vermek için "bekabillah" hükmüyle namazını eda eder. Bu ise ubudettir. Ubudet kulun zahir, Hakkın batın olduğu namazdır. Hakk zahir, kul batın olduğunda ise fiil Hakkındır. Peygamber Efendimizin miraçta yaşadığı hale bürünür. **"Dur! Rabbin namaz kılıyor"** hitabını adeta yaşar. Peygamber Efendimizden gelen yansımanın idrakıyla bu hali tadar. Bu hal ile insana verilen değeri anlar. **"İnsan benim sırrımdır; sırrımın sırrıdır"** kudsi hadisini idrak eder. Secdelerini Hakkla Hakk olarak yapar. Bu hal ile alemlerle irtibat haline geçer. Hakla, Hakkça, Hakk için Kur'an tecellisine uyarak "abduhu ve resuluhu" hükmünü varlığında yaşar. İlahi hüviyeti nefsinde tahakkuk ettirerek bu hale ulaşır.

Secde kişinin kendi ilmi hakikatini (ayan-ı sabite) zuhura çıkaran nefesi rahman (genel varlık tecellisi) tecellisini ve ilmi hakikatini Hakka teslim etme makamıdır. Bunlar da Hakka teslim etme makamıdır. Bunlar da Hakka teslim ettiğinde, gizli hazinede bir nokta olduğunu idrak eder (Vitriyet). Kendi ilmi hakikati ile birlikte alemlerdeki her mevcudun ilmi hakikatini de İlmi Zatta (gizli hazine) farklılaşmış olarak idrak eder (Ferdîyet).

Vitriyet ve Ferdîyetin idrakıyla yapılan secdede Zattan (hüviyet gaybı) başka bir şey kalmaz. Zatına secde edilir. Ne istenirse Zattan talep edilir. Taleplerin gizli hazineden zuhuru için niyazda bulunur. Böyle bir secde Peygamber Efendimizin **"Kühü Zâtını (hüviyet Gaybı) idrak edemedik"** sözünü idrakle yapılan secdedir. Zattan, Zâtına, Zâtı için yapılan hakiki secdedir. Secdede yapılacak duaların direkt Kühü Zattan, gizli hazineden talep olduğunu idrak eder. Nefsine Rab ismi tecellisinin bu talepler doğrultusunda Zattan diler. Böyle dualar kişinin "istidat lisanı" ile yaptığı dualardır. Çok değerlidir. İcabet edileceği umulur. Zira bu istidat ile nefsinde ve Rabbine arif olmuş, nefsinde olan tecellileri idrak edecek boyuta ulaşmıştır. Bu nedenle **"Hasbunallahu ve nimel vekil" (Allah bana yeter, O ne güzel vekildir)** demeyi secdede adet haline getirir.

Kişinin hüviyetini, zatını temsil eden organı yüzdür. Hüviyeti, Zattan aldığı kimliğini oluşturur. Yüz bu hakikati temsil eder. Secdede yüzünü Allah'a teslim eden kişi, tüm varlığıyla zatını Allah'a teslim etmiş, emaneti sahibine, ehline iade etmiştir. Yüz, zatını temsil ettiğinden, kişinin isim ve sıfatları da hakikatinde taşır. İsim ve sıfatlar zattan ayrı düşünülmez. Bu açıdan zattan isim ve sıfatları da Allah'a teslim etmiş olur. Böylece varlığını Hakka sunar. Zaten baştan beri bu hakikat Allah'a aittir. Kişinin bu irfana ve idrake ulaşması, teslim yolundaki en önemli aşamadır. Varlığı yerli yerinde dururken, nefsindeki ilim ve irfan değişmiştir. Kişide fani olan varlığı değil; kendindeki, kendi hakkındaki ilim ve irfanın yeni bir anlayışla yer değiştirmesidir. Zaten kişi fakında olsada olmasada Hakkın Zâtı, isim ve sıfatlarının tecellileriyle yaşamaktadır. Buna irfanla ulaşan Hakkı bilmekte, diğeri Hakk'tan uzakta yaşamaktadır. Bu nedenle Kur'an'da **"Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?"** (Zümer/9) buyurulmuştur. Kişide değişen eski bilgilerdir. Yerini irfanla yeni bilgiler almıştır. Bu bilincindeki değişimi yaşantısına adapte ederse Hakk'la yaşamına devam edecektir. Bu haldeki değişim hemen olmaz, yaşama geçirilmesi zaman alır. İlim başka, ilmin hal olması başkadır. Bu irfanı yaşamak ise Hakkın zuhurları olan halkın içinde olacaktır. İşte bu irfanla halktaki yaşantısını Kur'an ve Sünnete göre ayarlayan kişide, irfan hal ve alışkanlık haline gelecektir.

Kişinin hüviyeti, ilahi hüviyetin temsili olan Kur'anla donanacaktır. Tabi Kur'andan yansıtabildiği kadarıyla, ayna olabildiği kadarıyla. Bu nedenle Peygamber Efendimiz (sav); **"Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim"** ve **"Benim mucizem Kur'andır"** buyurarak ve Hz. Aişe (ra) ise **"O'nun ahlakı Kur'an idi"** diyerek amacın ne olduğunu çok güzel ifade etmişlerdir. Secde bu irfanı sağlayan Hakka en yakın halidir insanın. "İnsan-Kuran-Allah" üçlüsünün secdede birleşmesidir. Secdede bunlar batın olmuş, ortada kalan sadece "Kühü Zâtı" olmuştur. Kühü Zâtı ise tüm ilahi hüviyetlerin zuhurdan silindiği, gaybe alındığı "hüviyet gaybı" mertebesidir.

Bu nedenle arif yüzü ile secde ederken, kendi hakikati ile secde eder. Ardından her organındaki "nur" tecellisile (**"Namaz nurdur"** hadis) "göklerin ve yerin nuruna" dua eder. Bu ise nur üstüne nurdur. Her şeyi ihata eden

Allah'ın Zatına yapılan duadır. Secde eden kişi bütün varlığının bu suretle "NUR" olmasını Allah'tan istemiş olur. "Allahım beni nur eyle, nefsimi nur eyle..." duasıyla nefesine yardımcı olur. Rabbinden diler. Nur olduğunda ise Allah o kişide **"Ben kulumun gözü, kulağı, dili, eli... olurum. Benimle görür, Benimle işitir, Benimle söyler, Benimle tutar"** kudsi hadisinin tecellisi içine dahil olur. Bu ise kişinin cem ve vücud mertebesine gelmesi, adeta Kabenin içinde secde etmesi demektir. Böyle bir secdede yapılan dualara icabet edileceği umulur.

Arif böyle bir secdede "AN" a ulaşır. Burası "Be" nin altındaki Zatın sır noktasına ulaşmaktır. Böylece noktanın sırrını idrak eder. Tüm varlığın "be" ile Allah ile beraberliğini idrak ederek "nefesi rahman" tecellisini ve bu tecelli ile varlığına çıkan tüm alemleri Hakka teslim eder. Bu ise Zatın kalması olup Mutlak Tevhid mertebesidir. Emanet ehline teslim edilmiş olur. Varlığın devamının "Allah ile (billahi)" mümkün olduğunun şuuruna varır. Varlığın oluşumu devamlılık arzeder. **"O her an tecellidedir"** (Rahman/29) hükmüyle, her tecellisinde "Allah ile" zuhura çıktığını anlar. Bu ise süreklilik arzeder. "An-ı daim" olarak tüm mevcudlara sirayet eden "genel varlık nuru tecellisi (nefesi rahman)" nin her mertebede, o mertebenin vasıflarına bürünerek açığa çıktığını arif idrak eder. Böyle bir bilis Allah'tan korkmayı gerektirir. Bu nedenle **"Allah'tan bilen kulları korkar"** (Fatır/28) buyurulmuştur. Bunu bilen ariflere göre tüm mevcudat Allah'ın tükenmeyen kelimeleridir. Bu idrak, halkın Hakkın Zahir ismiyle açığa çıkışı olduğuna ulaşmaktır. Hakkın halkta batın olduğunun ifadesidir. Böyle bir idrakle acz ve fakr içinde ilahi ihsana muhtaç olarak her halde O'na yönelir. Bu acz içinde bütün güç, kuvvet ve kudret Hakka verilmiş, her şeye kadir Allah'ın gizli hazinesinden talep edilir.

Namaz kılan kişi Allah karşısında aczini ve fakrını idrak ettiğinde, Allah'ın Zatına "kalp secdesi" yapar. Bu kişiye hal olduğunda beden secdede olmasada, kalp ebediyete kadar secdede demektir. Bu hal, Hakkın "Gani" olduğunu, kendimizin "fakr" içinde olduğunu ve her an Hakk'ın tecellisine muhtaç olduğunun şuuruna varmaktır. Allah'ın Vahdaniyetine secde halindedir. Bu hal devamlılık arzeder. Böyle bir hal "varlığında tevhid ile tahakkuk" eden kişide gerçekleşir. Namazda bir tevhid eylemi olduğundan, böyle bir hal kişiyi "daim namaz" hükmüne ulaştırır. Allah anıldığında nefis-ruh secdedir. Zira kul Hakk ile olduğu sürece, Allah'da kuluyla beraberdir.

SIRRI SECDE-İ TİLÂVET KASİDESİ

Oldu ondört yerde bilkimsecdei kuran tamam
Yedisi farz üçü vacip dördü sünnet ey hümam
Farz: Araf, Nahil, İşra, Raad, Meryem, Haccü Sad
Vacibi: Fûrkan elif lâm mim hamim vesselâm
Sünnet: Oldu nemlü ikre dahi neçmü inşikak
Karlü sami olana emreder Rabbül enam
Rahman, Rahman, Ya Rahman eyle kalbimi Kur'an
Farz olan secde'de zahir lezzetü veçhil kerim
Aşıkların cismini tenvir eder ruhunu

Vacibi secdede zahir nuru kur'an-i azim
Ariflerin kalbini tenvir eder envarı

Sünneti secdede zahir sırrı efali kerim
Ahitlerin amali arşa çıkar envarı

Sıdkıya bu sırrı secde oldu vuslatı rahim
Sende daim et kiraet bulasın nuri mübin

Hacı Bekir Sıdkı Visali (ks)

TEHİYYAT (Teşehhüt)

Tehiyyat gerçekte huzura yani "Allah ile" bulunma bilincine ulaşmak demektir. Şuhud ise huzur demektir. İnsana namazında huzur sahibi ve bilinçli olması emredildi. Huzur ve huzura ulaşmak ve bilinçli olmak ise, bilgi ve ilim olmadıkça geçerli değildir. Dolayısıyla kişinin Hakka dair bilinci ve huzuru O'nu bildiği kadardır. İnsanların ilah hakkındaki görüşleri ve hayalleri başka başkadır. Nefsini bildiği kadar Rabbini bilebilir. Bu nedenle Peygamberlerin

bildirdiğine uymak, kendi düşüncesi ile Allah karşısında, Allah ile bulunmasından daha uygundur. Tehiyyatta celal, cemal ve kemal makamı birleşmiştir. Tehiyyatta kulluk, "Allah ile" ilahi hüviyete izafe edilerek Hz. Resul' e (sav) kemal makamında uyularak gerçekleşebilir. Buda ilim ve irfanı gerektirir. Kulluk Allah'a yapılırsada uygundur. Ancak herkesin Allah inancı kendi düşüncesine göredir. İlahi Hüviyeti Zata yönelik Resul kanalıyla yapılan kulluk kemali oluşturur. Bu nedenle Allah **"Ey iman edenler! Peygambere salat ve selam getirin"** (ahzab/56) buyurmuştur. Namazda ve başka durumlarda peygambere salat ve selam getirmek Hz. Muhammed'e (sav) gıyabında dua etmektir. **"Gıyabında kardeşine dua eden bir kimseye melek bir katıda sana diye dua eder"** buyuran Resul bu duaya cevap vermiş olduğunu ifade eder. Bu ise rahmet üzerine rahmettir.

"Ettahiyatû lillahi vesselavatû vettayyibat. Esselamu aleyke eyyühen nebıyyü ve rahmetullahi ve berakatuhu. Esselamu aleyna ve ala ibadillahissalihın. Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluhu" Mealı:

"Salavat ve tayyibatlar (iyi işler) Allah içindir (Allah'a mahsustur). Ey Peygamber Allah'ın selamı, rahmet ve bereketleri senin üzerine olsun. Selam bizim üzerimize ve Allah'ın salih kulları üzerine olsun. Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Yine şehadet ederim ki Muhammed O'nun kulu ve O'nun Pegamberidir"

Tehiyyat Hakla karşılıklı konuşmadır. "Ettahiyatü" ile yapılan tüm ibadetlerin salavatların ve tüm iyi işler Allah içindir. "Allah için" olmak ise ihlaslı kul olmakla gerçekleşir. Bir kudsi hadisinde Allah şöyle buyurur: **"İhlas sırrımdan bir sırdır. Onu kullarımdan sevdiğimin kalbine bir vedia olarak bıraktım"**.

İhlaslı kul Allah'la Allah için olduğundan hiçbir fiiline riya karışmaz. Zira bilirki tüm ibadet ve hayırlı işlerin kaynağı Allah'tır. Allah'a mahsustur. Nefsimizdeki tüm tecellilerin kaynağı Allah olduğu için, kaynakta, sahipte O'dur. Nitekim ayeti kerimede;

"Bütün iyilikler Allah'tan, kötülükler nefsinizdendir" (Nisa/79) buyurularak bu gerçekler açıklanmaktadır.

Biz bütün ibadet ve amellerimizi Allah'ın bize emanet olarak verdiği kuvvet ve kudretle, emanet bedenimizle yapmaktayız. Allah bizdeki tecellilerini bir an olsa çekse, bizden hiç bir fiil açığa çıkmaz. Ölü vasfını alırız. Fiilerimizi O'nun kudretiyle açığa çıkarabilmekteyiz. Bu kelamıyla ve Nübüvvet Nuru ile Peygamber Efendimiz bu yolu bize açan Yüce Zattır. Allah'ın rahmeti ve bereketi sayesinde bu nurla bize gerçekler sunulmuştur. "Nübüvvet nuru" ve o nurun batını olan "velayet nuru" ile bizlere ulaşmaktadır. Bunu açıklayan kudsi hadiste şöyle buyrulur:

"Bir kimse Allahü Teala katındaki menzilesini bilmek istiyorsa Yüce Allah'ın kendi yanındaki menzilesini öğrensin. Çünkü Allahu Teala kula vereceği dereceyi kulun kendi nefsinde onun için verdiği derece üzerinden tayin eder".

Bu hadisi şerifte Hakka izafe edilen nefis Yüce Hakkın Zatıdır. Burada Zata nispetle nefis ikinci mertebede sayılır. Kamil kula izafe edilen nefis ise nübüvvet nurunun kendisidir. Nübüvvet nefsi ve nuru ise velayet nefsi ve nurudur. Buda velayet nefsinde göre ikinci mertebede sayılır. Velayet ise nefsin özüdür. Velayet mücerret Zat-ı İlahide ikinci mertebede sayılır. Diğer kulların dereceleri kendi nefis mertebesindedir. Her birey nefsinde Allah'a ait menzilesini ilim ve irfanına göre tayin eder. "Menzile" kelimesinin anlamı, Zatı İlahiye ait arzusunun tafsili, yayılışı ve dağılışıdır. Allah'ın nefsin mertebesine göre açılmasıdır. İlahi tecellinin muradı zuhurdan sonra marifetin oluşmasıdır. Bu manaya şu kudsi hadisle işaret etmektedir: **"Ben gizli bir hazine idim... Bilinmeyi sevdim..."**

Burada "kul" kelimesinden murad ise furkani bir akıldır. Yani her şeyi ayırt etme kabiliyetine sahip olan nefis. Ve bu Zatından hasıl olan ismidir Mevlanın. Kul yüce Hakkı kendine göre bir menzileye yani bir dereceye indirir. Bu derece nübüvvet derecesidir. Burası aynı zamanda bağlantı merkezidir. Resulun nuru ile irtibat merkezidir. Hakkın cem kaynağından nüzul edip tüm varlıklara tecelli ile dağılması demektir. Bu noktadan "beka" makamına çıkış sağlanır.

Bahsedilen "kul" mertebesinde olmayan her birey kulluğunu kendi nefis mertebesindeki dereceden (menzile) Hakk'la irtibatlıdır. Hadisin zahiri anlamında bu zaten oldukça açıktır. Hz. Resul, nübüvvet nefsi ile herkese ayna olmakta, herkesin nefsinin velayet nefsi düzeyine taşımak için Kur'anla gerçek hedefi göstermektedir. Tehiyyatta Efendimize sunulan Selam, rahmet ve bereketler nübüvvet nefsi nedeniyledir. Salih kullarda da velayet nefsi bulunduğundan bu onlarada ulaşmakta ve onlar velayet nuruyla O'nun varisi olmaktadır.

Allah'ın ilk rahmeti ve bereketi bizleri varlık sahnesine çıkarmasıdır. **"Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım"** hadisiyle kaynak Hz. Resul ve O'nun nübüvvet nefsidir. Zati Nefsin aynası ve tecelli ile aynasıdır. Hakikati Muhammedi ile ezeli ve ebedidir. O'nun rahmeti ve bereketi asaleten, varisleri kanalıyla da vekaleten alemlere sirayet etmektedir. O'na yakınlık oranında rahimiyetinden de müminlere sirayet etmektedir.

"Ettehiyatü" miracın doruk noktasıdır. Peygamber Efendimizin miraçta Hakk ile arasında tek perde kaldığında, o perdeyi aralamaya çalıştığında kendisine **"Dur! Rabbin namaz kılıyor"** hitabı yapılmaktadır. Bu hitapla perde açılmış ve Efendimiz Hakkın ve alemlerin aynası ve tecelli mahalli olduğunu idrak etmiştir. Hakk O'nda bütün esma ve sıfatlarıyla açığa çıkmıştır. Bu idrakle **"Beni gören Hakkı görmüştür"** buyurarak miraçın hakikatini insanlığa armağan etmiştir.

Efendimiz, Hakkın kendinde tecellide olduğunu, O'nunla tahakkuk ettiğini idrak ederek, bunu tüm müminlere bildirmiştir. Namaz bu nedenle miraçtır. Hakkı müşahede mertebesidir. Nefsi hüviyetinin, ilahi hüviyetin aynası olduğunu bizlere bildirmiştir.

"Nefsinizden peygamber geldi" (Tevbe/128) ayetiyle nefsi Muhammedi kanalıyla miraç yolu tüm müminlere açık tutulmuş ve namaz miraç hediyesi olarak Efendimizce miraç dönüşü müminlere getirilmiştir. Hakikati Muhammedi ezeli ve ebedidir.

"Biz son gelen ilkleriz" ve **"Adem su ve balçık arasında iken ben peygamberdim"** buyurarak batını olarak ilk olduğunu, zuhur olarak en son geldiğini bildirmiştir.

Miraç Hakkla kelam edilip, kişinin kendi hakikatini ve alemlerin hakikatinin idrak edilmesiyle, varlık aleminde Hakk'tan başka bir şey olmadığını müşahade edilmesiyle sonuçlanır. Bu ise Mutlak Tevhiddir. Hak-kul-alem üçlüsünün mertebeler itibarıyla tevhid edilmesidir. Bunların Hakkla kaim olan Hakkın farklı mertebelerden zuhurları olduğunun bilincine erişilmesidir. Alemlerde halkın zahir, Hakkın batın olduğunu bilmektir. Hakk, halkta zahir ismiyle açığa çıkmış; Hakk halkın batınında onun ruhu oluşu ile müşahade edilmektedir. Vahdet ve kesreti uluhiyeti Zatta birleştirmektedir. Bu oluşumlar ise **"La ilahe illallah muhammeden resulullah"** tevhidinin açılımlarıdır. Alemlerdeki her şeyin fiili Kur'an, temsili Kur'an ve tafsili Kur'an olduğunu ve bütün her şeyi Allah'ın uluhiyetiyle tasarrufu altında bulundurduğunu müşahade etmektir. Bu nedenle miraç **"kelime-i şehadet"** ile tamamlanır. Hak-kul-alemler bu tevhid ile bütünleşir, uluhiyeti ve O'nun tafsili müşahade edilmiş olur. Bu ise hakiki şehadettir ki, miracın son hedefi bu şehadetle dünya hayatını Hakkla, Hakk için, Hakk adına sürdürmektir. Bu halk arasına dönüşte Hz. Resul kaynak olduğundan ve şehadetle O tasdik edildiğinde salavat getirmek gerektiğinden, salavatlarla namaz devam eder. Salavatlar tevhidle halk arasına döndüğünde Kur'an ve Sünneti Muhammedi üzerine amel edilmesi gerektiğini bildiren duadır. Rahmetin kaynağını göstermektedir.

Hz. Resul (sav) **"Beni Rabbim terbiye etti ve güzel terbiye etti"** buyurarak, nefisler üzerinde Rab tecellisine dikkati çekmiştir. Kişi nefesine ve Rabbına arif olarak Rabbena duaları ile nefsi Allah'ın tecellilerini talep etmektedir. Bütün "Rab" kaynaklı dualar bu özelliği taşır. Bu dualarla nefis tezkiyesi ve terbiyesi sağlanmış olur. Kişi nefse olacak tecellileri bu duayla talep etmektedir.

"Bana itaat edene itaat ediciyim" buyuran Allah'ta nefse tecellilerini bu dualar üzerine yapıp, nefsi terbiye ve tezkiye edecektir. **"Nefsi temizleyen felaha erer (kurtulur)"** (Şems/9) ayetinin hükmü gereği, bu temizliği varlığında hisseden kişi selamete ulaşır. Bu selamı alemlerde yaymak üzere selamla namazını bitirir.

Tehiyat; halkın idrak edildiği Hakka nispet edilen kemal durumuna işaretidir. Zira o, Allah'a senadır. Peygambere senadır. Salih kullara senadır. Bu ise kemal makamıdır. O'na uymadan kemale ulaşmak mümkün değildir. Kemal makamı ile halkın hakikatini idrakle hakkı bilmektir. Bu ise nefis tezkiyesinin tamamlanması ile mümkündür. Tezkiye ise zekat hükmüdür. Varlıkta Hakkı müşahadeyi, halkla Hakkı ve Hakkta halkı müşahadedir. Halkın zuhurunda Hakkı etkin görmektir. Hakkın Zatını, ilahi hüviyetini bulmaktır. Nefsini bilip, Rabbını bilmektir. Zekat tezkiye hükmüyle Hakkın Samediyet sırlarına vakıf olmaktır. Oruçta samediyete yönelinir. Oruçta nefis tezkiyesi yöntemidir. Bu durumda Samediyet sırlarında, eserleride kuldun zuhura çıkmaya başlar. Kulun varlığı silinir gider. Nefsin hakikati idrak edilir. Nefsinde tecelli edenin Hakk olduğu idrak edilir. Bu yolla Samediyet sırrı aşkar olur. Kul her yönden O'na muhtaç olduğunu ve O'nunla kaim ve baki olduğunun şuuruna varır. Kul olana Hakk'la Hakk için zuhurda olduğunu idrak etmek yararlıdır.

Tehiyat Rabba münacat makamıdır. Allah her nefse Rab ismiyle tecelli ederek kişiyi tasarrufu ve ilahlılığını içinde tutar. Kişi bu tecelliler ile Rabbinı bilir. Kişi nefsindeki Rab tecellilerini artırmak için "Rab ayetleri" ile namazda ve namaz dışında "Rab" ismini bünyesinde bulunduran ayetlerle Hakk'a münacat etmelidir. Bu hususa yardımcı olmak için "Rab ayetleri" kitabın sonuna eklenmiştir.

SIRRI İNSANİYE KASİDESİ

Aslımı bilmek için çok tefekkür eyledim
Nefsime bilmez idim zattan ilham olmasa
Aynı zatta zatının aynı idim
Zahir olmazdım ebed, aslım kadim olmasa
Hem sıfatın aynı idim ezeli
Zahir olmazdı ilim bende malûm olmasa
Alemü ervahda Rabbıma Allah dedim
Bezmielâst hitabına belâ demezdim bende idrak olmasa
Rabbım ile devrû afak seyrini ettim tamam
Unsur libasını giymez idim bende ruhu hayvan olmasa
Aslımı bulmak için salâtle emretti hüda
Salâtle emreder miydi bende kulluk olmasa
Mahiyetü salât: Marifetullah bil ey veli
Mahiyeti salât bilinmezdi fedhüvücut fatiha nazil olmasa
Salâti cismani: Riyazattır ey Abit
Salâti cismani bilinmezdi on iki şart olmasa
Salâti ruhani: Miraçtır rüyeti cemal
Salâti ruhani bilinmezdi bende nefsi natika olmasa
Aşinalık ta ezelde Sıdkı'ya yar olmasa
Bu muhabbet kandan gelir rüyet mukaddema olmasa

Hacı Bekir Sıdkı Visali (ks)

PEYGAMBER'E VUSLAT KASİDESİ

Vardım Medine şehrine Sürdüm yüzümü ravzana
Selâm verdim zatına, Kokladım miski amberi
Ya Resulullah, Ya Resulullah, Ya Resulullah
Seni göresim geldi — Bir canım var yoluna
Kurban edesim geldi
Hasretin nardan beter — Aşkın kalbimi yakar
Görsem rüyada yeter — Nur'un namazda zahir

Veda ettim ruhum seninle Vatana geldim kalbim seninle
Bir an meclisinden ayırma — Nuru cemalinden mahrum bırakma

Cismim burada — Kalbim orada
Dünya arada perde — Derman senden bu derde

Mücavir olayım sana — Mihmanın olayım sana
Elan bekliyorum davetini defnolayım kürbüne
Muhammed kabrinden kalkar — Yüzünü topraktan silker
Ebubekir sağında — Ömer solundan kalkar
Topraktan insanlar biter — Şefaath nurlarını saçar

Fatıma anamız yanından kalkar—Hasan, Hüseyin gömleğin açar
Maşherde huzurda durur — Kadınlara şefaath yapar

Visali yandı aşkından — Kalmadı senden gayri kalbinde
Emval ve evlât çıktı hayalinden

Hacı Bekir Sıdkı Visali (ks)

SELAM

Selam emandır. Cenab-ı Hakk selam tecellisi ile bizi hem zahirden hem nefsimizden gelen hatır ve varidattan emniyete almaktadır. Allah bizi Selam ismi ile Allah'ın Müntakim isminden emniyet tahtına almış, korumuş olmaktadır. Her türlü menfi zahmetlerden de muhafaza etmektedir. Cemal sıfatlarının zuhuru Selam ismiyle artar, celal sıfatlarının açığa çıkışında frenlenmiş olmaktadır. Diğer ilahi isimlerde buna benzer. Ayrıca Selam ismiyle diğer ilahi isimlerin hakkı ve hakikati ile açığa çıkışlarına tecavüz eden Mudill esmasından da korunma gerçekleşmiş olmaktadır. Kişi selam verirken Allah'ın rahmetini alemlere sunmaktadır. **"O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir"** (Şuura/28) ayetinin hükmüyle selamı alemlere ulaştırır. İnsanın sağı ve solu vücudunun en uç noktalarıdır. Yani vücut aleminin doğusu ve batısıdır. **"Ne var Ademde o var alemde"** gerçeği ışığında selam verirken Allah'ın rahmetini kendine ve alemlere ulaştırmaktadır. Miraç olan namaz ile selamete ulaştırılmış, nefesine ve Rabbine arif olarak Mutlak tevhid üzere rahmeti alemlere yaymıştır.

Arif kişinin selam vermesi, namazda Rabbiyle konuşup Allah'tan başka her varlıktan habersiz kalmasıdır. Onların hakikatini idrak ile bir halden bir hale geçmesidir.

Selam esması şu özellikleri taşır:

Her çeşit arıza, kötülük ve hadiselerden salim kalan.

Her türlü tehlikelerden kullarını selamete çıkaran

Dünyada ve cennette bahtiyar kullarına selam eden.

Selam ismi geleceğide içinde aldığından, selamdan sonra koruma ve selamette olmayıda kapsar.

Allah ezeli ve ebedi Selamdır.

"Allahümme Entesselamü ve minkesselam teberekte ya Zül celali vel ikram" (Ey Allah'ım! Sen Selamsın, Selam sendendir (Dünya ve ahiret selameti de senin yardım ve inayetindir). Sen mukaddessin ey Celal ve ikram sahibi Allah'ım)

Kişi, "Allahümme" ile Allah'ın Zâtı, tüm isim ve sıfatları ile Hakikati Muhammedi üzere alemlerde ve kişinin kendisinde olan "Selam"ın "Allah ile" olduğunu idrak eder. Selametın tüm nefislerde "Selam" isminin tecellisi sayesinde gerçekleştiğini anlar. Namazını bu sözle tevhid ile bitir. Tevhid anlayışını rahmet olarak alemlere aktarır. "Teberekte ya Zül Zelali ve ikram" diyerekte bunun yüce ve Allah'ın bereket ve ikramı ile Zâtından olduğunu belirtir. Varlığının devamının Allah'ın bu bereketli ve rahmet üzere yüce ikramları ile sağladığını idrak eder. Aczini, fakrını aynı zamanda kadrini bilerek şahadet alemine, halkın arasına döner. Bu dönüş tevhid üzere "kulluk bilinci" ile halkın arasına karışmaktır.

Namazdan "selam" ile çıkılması, miraçın tamamlandığının ve Hakk'ı Mutlak Tevhid ile idrak ve müşahede edildiğinin ifadesidir. Miraç'dan dönen ise halk içinde "Selam" ismi ile halka Hakk'ça muamele eden Hakk'ın halifesi ve vekili konumundadır. Temsil ettiği nefis mertebesinde ve Sünneti Muhammediyeyi ve Kur'anı açığa çıkardığı ölçüde Hakk'ın halifesidir. Namazdaki miraçda katedebildiği yol, idrak ve müşahede oranında yani nefis mertebesinde halife ve vekildir. Miraç tamam olup, tüm mertebeler tadılıp yaşanıldığında kişi **"Beni gören Hakk'ı görmüştür"** hadisinin hakikatiyle nurlanır. Bu hadisten varis olarak hissesini yaşar. Mertebesini "daima ileri" parolasıyla yükseltmek ve halka ve insanlara faydalı olmak temel hedefidir. Miraçdan dönen ve bu yüksek bilinç ile "kul" mertebesinde "abduhu" vasfıyla duaya başlar. Bu açıdan her namaz hac hakikatini yaşama için bir provadır. İki namaz arasında halifelüğün vekilliğın halk içinde getirilmesidir.

DUA

"Dua ibadetin özüdür" hadisi ışığında, kulların ibadetinde dua sayesinde güçlenir. Allah ile irtibat mühürlenir. Dua Allah'ın iradesi altında, cüzi iradeyi O'nunla O'na yöneltmektir. Burada ibadet duanın kendisidir. Eller tutma, vermek ve kudretin açığa çıkma mahallidir. Onlar ile alınır ve onlar ile verilir. Yükseklik Rabbin ellerine (kudretine) ait bir özelliktir. Çünkü Allah üstün olan eldir. **"Veren el alan elden üstündür"**. Duada hakiki Gani'den yani Allah'tan hakiki fakr ve muhtaç olan insana lütfedilir. **"Allah'ın iki eli de (Celal ve Cemal tecellisi) açıktır. Dilediği gibi infak eder"** buyurulmuştur. Allah ise zahir ve batında nimetlerini verendir. Öyleyse eller her türlü nimeti talep etmek için Allah'a yöneltilir. Duada kul muhtaç ve acz içinde, adeta dilenci konumunda olmalıdır. **"Dilenciye geri çevirmeyiniz, kovmayınız"** hadisi ışığı altında değerlendirildiğinde, Hakk verici, kul alıcıdır. Hakk, dilenciye karşı en merhametli olandır. Onu geri çevirmez, kader sınırları dahilinde, duasına icabet eder. Vereceğini verir. Kader sırrı gereği açığa çıkaramadıklarının karşılığını ahirette vermek üzere erteler. Duaya icabette en önemli husus kişinin Alah'a olan irfan düzeyidir.

Zikredilen dua lisanlarından birisiyle dua edenden sadır olan bütün dua ve taleplerin mukabilinde bir icabet bulunur; bu icabet dua sahibinin ilmine ve inancına göre dua lisanının dayandığı mertebenin aslındandır. Bu dua sahibi, bu icabeti bu lisan yönünden davet etmektedir ve sonuçta dua esnasında dua sahibine hakim vasıf ve hal ile ortaya çıkar. Bu konuda tasavvurun sahipliği ve huzurun genişliğinin büyük tesiri vardır. Nitekim Hz. Peygamber (sav) bunu dikkate almış ve Hz. Ali'ye **"Allah'ım, beni hidayete ulaştır ve bana yol göster"** duasını öğrettiğinde şöyle demiştir: **"Hidayetin ile yol hidayetini zikret ve yol göstermekle de okun hedefine gitmesini düşün"**

Böylelikle Hz. Peygamber, Hz. Ali'ye dua esnasında bu iki şeyi aklında tutmasını emretmiştir. Bu anlaşılırsa, Hakkın; resullerin, kamillerin ve benzeri seçkinlerin dualarına icabet etmesinin pek çok sırrına erilir; ayrıca talep ve yakarıta tasavvurun, marifetin ve halin düzgün oluşunun icabet için güçlü bir şart olduğu idrak edilir. Bu ifadeyi destekleyen hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz (sav): **"Eğer Allah'ı hakkıyla bilseydiniz, duanızla dağlar hareket ederdi"** buyurur.

Böylece Hakkı daha sahih olarak bilen marifet sahibi ve O'nu tasavvur eden kimseye Hakkın istediği şeyde icabet etmesi daha süratlidir. Hakkın emirlerini gözetmede ve onlara koşmada daha yetkin olandan, Hakkın hoşnutluğu diğer kullarına göre daha yetkin olur. Bunun için Ehlullah'ın büyüklerinin halinin gereği şudur: Onlar Hakk'tan hoşnut olup, Allah'ı bildikleri ve O'nu kamil ve salih anlamda tasavvur edebildikleri için dualarının büyük kısmı kabul edilen dualardır. Nitekim şu ayette duaların kabul edilmesine işaret vardır: **"Bana dua ediniz ki, size icabet edeyim"** (Mü'min/60)

Buna göre sahih müşahedeye dayanan marifetten yoksun, Allah hakkında kötü tasavvur sahibi olan kimse ise **"Bana dua edin ki, size icabet edeyim"** ayeti ile duasının kabul edileceği vaat edilen kimseler gibi Hakka dua eden birisi değildir. Böyle bir insan, dua ederken duasında kendi zihninde somutlaşan surete teveccüh etmektedir. Bu suret, o şahsın kendi nazarı ve hayalinin veya başka birisinin hayal veya nazarının veya bu işaret edilen şeylerin toplamının bir ürünüdür. İşte bu nedenle, bu durumdaki kimsenin Haktan talep ettiği şeye karşılık verilmez veya duasının kabulü geciktirilir.

Böyle bir insanın duası kabul edilirse bunun sebebi, hiçbir şeyin Haktan yoksun kalmayışını gerektiren "ilahi maiyet" (Hakkın her şey ile beraber olması) veya dua edenlere mahsus "tam camilik" (her şeyi kuşatma) sırrıdır. Bunların, zorlulukla ve buna bağlı olan istidadlarıyla yaptıkları taleplerine karşılık verileceği vaat edilmiştir.

Bu özellikteki bir kimsenin hali, sahih bir tasavvur ve tahkik edilmiş bir marifete sahip olan kimse, Hakkı tefekkür eder ve bütün vecihlerden olmasada "huzuri ve gerçek teveccüh" ile O'na yönelir. Bu kişinin, bazı mertebelerde ve bazı isim ve sıfatlar cihetinden olsa bile teveccühünde Hakkı tasavvuru ve tefekkürü ona yeter. Bu durum Ehlullah'ın orta mertebeliklerin halidir. Buna karşın önceden zikredilenler ise perdeli olanların halidir.

Bu bağlamda Kamiller ve Efrad'a gelince, onların Hakka teveccühleri, zati tecelliye tabidir. Bu tecelli, kendileri için hasıl olmuştur ve onların kemal makamına ulaşmaları, bu tecelliye elde etmelerine bağlıdır. Bu tecelli onlara bütün isim, sıfat, mertebe ve itibarları birleştiren "kamil marifeti" verir.

Bunun yanı sıra onlar Hakkı işaret eden ve kendileri için en yetkin müşahede ile gerçekleşen zati tecelli açısından sahih tasavvur etmişlerdir. İşte bunun için dua ettiklerinde dualarına karşılık gecikmez. Allah'ın diledikleri, bazı makam ve mertebelerin sırrına ererler, böylece ilahi ilim gerçekleşmesi hükmünü verdiği için gerçekleşmesi takdir edilmiş şeylerin farkına varırlar. Bu nedenle onlar varlığı takdir edilmiş, imkansız bir şeyi talep etmezler. Onların himmetleri de böyle bir şeyi istemeye veya onu irade etmeye kesinlikle yönelmez. İrade etmeye değişimin sebebi şudur: Bazıları vardır ki, dua etmese ve böyle bir şeyi Haktan dilemese de bazı şeylerin gerçekleşmesi ve meydana

gelmesi iradesine bağılı olur. Bu makam dualara icabet edilen makamın üstündedir ve rızanın kemalinin özelliklerindedir. Çünkü bu özelliğe sahip olan kimse Hakkın iradesinde ayrı bir irade sahibi değildir; bilakis o Rabbinin iradesinin ve diğer sıfatlarının aynıdır. Bu durumda insan-ı kamilin duası, kendi iradesinde silinir gider. Söz konusu bu irade Hakkın iradesinden ve diğer sıfatlarından farklı değildir. Bunun neticesinde ise, insan-ı kamilin irade ettiği şey gerçekleşir. Burada belirtilen özelliğe tam olarak sahip olan kişi, eğer dua ederse, bütün alemlerin ve mertebelerinin lisanlarıyla dua eder; çünkü o, bütün alemler ve mertebelerin bir aynası olmuştur.

Şayet bu insan duayı terk ederse, Hakka tecelligah olmasından dolayı terk eder; bu, insan-ı kamilin Hakkın mertebesini takip eden iki vechinden birisi ve "irade ettiğini yapar" özelliğinde Haktan ayrı olmayışı itibarıyla gerçekleşir. Bunun ardında ise hiç kimsenin ulaşabileceği bir makam ya da elde edilebilecek bir merteye yoktur. Bu makamın altında bulunan kişi "kamil marifet" ile ve **"Bana dua ediniz ki, size icabet edeyim"** hitabıyla kast edilen doğru tasavvur ile Hakka yönelmiştir.

Namazda oturan kişi ellerini Hakka açtığında zahiren Muhammed (ﷺ) yazısını yazar. Bu hem insan olarak O'nunla O'nun izinde olduğunu, O'nun kanalıyla Hakka yönelmiş olur. Duaya estağfurullah ve salavatlarla başlayarak batınında O'na bağlar. O'nunla Allah'a yöneliş olur. Bu yazı aynı zamanda, Muhammed'in dualarının ezeli ve ebedi dualarının rahmeti içine girer. O'nun duaları namazdaki kişiyi rahmete ulaştırır. Kişinin dualarında batınen katılmak için, O'nun bütün duaları içine alan dua diye tarif ettiği şu duayı yapması yerinde olur.

"Allahümme inni eselüke min hayri ma seeleke minhü nebiyyüke Muhammedin (sav) ve neuzu bike min şerri mesteezeke minhü nebiyyüke Muhammeden sallahu aleyhi ve semem ve entel müsteanü ve aleykel belagu vela havle vela kuvvete illa billah" Mealen

"Allah'ım! Muhakkak ben Peygamberin Muhammed Aleyhisselam'ın, Zatı Ecelli Alâ'ndan istediklerini isterim. Senin Peygamberin Muhammed (s.a.v.)'in sana sığındığı şeylerin şerrinden de Sana sığınırım. Yardım ancak Zatı Ecelli Alâ'ndan beklenir. Dünyada da ahirette de istenilen şeye ulaştıracak ancak Sen'sin. Kuvvet ve kudret ancak senin yardımınıdır."

"Dua ibadetin özüdür", "Dua müminin silahıdır" hadisleri **"Dua edin icabet edeyim"** ve **"Duanız olmasa Ben sizi ne yapayım?"** ayetleri ile duanın önemi son derece açıktır.

Kişi namazda elde ettiği tüm bilgilerin ışığında O'na hakiki ibadet edilemeyeceğinin şuuruyla tevbe-istiğfar ve salavatla duaya başlar.

Dua, Allah'ın Ahadiyeti zatına müracaat, O'nunla münacattır (konuşmaktır).

Dua, uluhiyeti Zata iltica etmek, Hakkın nefse tecellilerinin ne şekilde, ne vasıfta olacağının ve murad edilenin talebidir. Bu taleplerle Hakka ilticadır.

DUA, ULUHİYETİ Zatta Allah ismi ile dürülü olan isim ve sıfatların tecellisini yönlendirmek, tecellileri ile onları Hakkça O'na iade etmektir.

Hakkın Rahmaniyet ve Rahimiyetinin dua ile ilahi isim ve sıfatların talep ettiği şekilde O'na yönelerek, Allah'ın tecellilerini beklemektir.

Dua, Hakkın Rububiyetini nefsinde ne vasıfta murad ediyorsa, o yöndeki tecelliler için Rabbindan istemektir. Rabbe muradını arz etmek, niyazda bulunmaktır. Alemlerdeki tecellilerini seyredip, kendi isteklerini O'na bildirmektir.

Dua Hakkla aracısız irtibattır. Karşılıklı iletişimdir. Dua, ihlas ve irfanın birleştirilmesi ile Ahadiyeti Zatin kapısını çalarak Uluhiyeti Zattan istidat lisanı ile muradlarını O'na sunmaktır.

Dua, Hakkın ilahi hüviyetini ve uluhiyetini her zaman, her yerde görüp bilerek yine O'na sığınıp yine O'ndan dilemektir. Dua, Hakkın uluhiyetinde dürülü olan zıt isimlerden içinde bulunduğu hale göre Hakkın isimleri içinden murad ettiği tercihi Hakka sunmaktır.

Dua, külli irade ve kudret tecellisi altında, şahsın izafi cüz-i iradesi ve kudretini ne şekilde yönlendirmesinin arzu edildiğinin sonucunu Hakka bildirmek, bu konudaki Hakkın tecellisini beklemektir. O'nu vekil edinerek en hayırlı

tecelliye beklemektir. Dua ihlaslı kulluğun Hakka sunulmasıdır. Dua istidat lisanı ile Hakla direkt ilişki içinde olmaktır. Allah bizimle beraber olduğundan dileklerimizi, muratlarımızı dinleyip kayda alandır.

“Ben size şah damarınızdan daha yakınım” (Kaf/16) ve **“Nerede olursanız O sizinle beraberdir”** (Hadid/4) ayetleri ile direkt irtibatın ve beraberliğin dua ile yaşanmasıdır. Zira O, her zaman, her yerde bizimledir. Dua Hakka teslimiyetin özüdür ve özetidir. Dua tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde Allah’a yönelmek, O’ndan talepte bulunmaktır.

Duanın kader içinde önemli bir faktör olduğu bilinciyle kendi kaderini yönlendirmek için Allah’la olmaktır.

Dua Allah’ın Tek ve Bir olduğunun idrakiyle, uluhiyetini Kur’an ile çizdiğini bilerek Hakikati Muhammedi kuralları çerçevesinde yine O’na sığınmak ve O’ndan dilemektir. Kulluğunu Allah’a arz etmektir.

“Kullarım beni sana soracak olursa, gerçekte ben pek yakınım. Bana dua ettiği zaman dua edenin çağrısına cevap veririm. Öyleyse onlarda Bana cevap versinler ve bana inansınlarki doğruya erişsinler” (Bakara/186)

“Yalnız sana kulluk eder Senden yardım dileriz” (Fatiha/5)

“Dua ibadetin ta kendisidir” hadisi bizi Hakka duaya çağırılmaktadır.

Dua, O’nunla olduğunu, O’nunla konuşulduğunun farkında olmaktır. Dua Hakkın vahdaniyetine, birliğine yönelmedir. Dua tevhid hakikatini birebir yaşamaktır. Bütün hakikatleri bünyesinde cem ile Allah’ı irfanla acz ve fakr içinde uluhiyeti içinde O’ndan O’na yönelmektir.

Duayı ifade eden bir kudsi hadiste Allah şöyle buyuruyor:

“Yüceliğine yüce, mübarekliğine mübarek Allah dünya semasına nüzul tecellisi eyler ve buyurur:

- **Yok mu tevbe eden? Ki onun tevbesini kabul edeyim.**
- **Hani duacı? Ki onun duasına icabet edeyim.**
- **Bağış talebinde bulunan yokmu? Ki onuda bağışlayayım.**

Zahiri olarak kudsi hadis açıktır. Batını manası iç açar, gönlü ferahlatır, gözü aydınlatır. Aşağıdaki cümlelerde bu manayı bulacaksınız. Bilmelisin, Yüce Allah’ın nüzulu bir başkadır. O’nun adına Ruhani, Nurani ve Manevi nüzul denir. Sonra bu nüzul tecellisi, özellikle isimlerin hükümlerini, izlerini, yer ve sema boşluğu alanında zuhurlarını göstermekten ibarettir. O, bütün her şeyi kapsamıştır. Unutulmamalıdır ki, tüm bu zuhurlar –ister açık ister gizli olsun belirli remizleri taşıyın –hemen hepsi Hakkı temsil eder.

Bütün bu olanlar ahadiyeti Zat makamından çoşarak gelir. Öyle gizli bir haldeki, ona “Ben gizli bir hazine idim” mealine gelen kudsi hadisi ile işaret edilmektedir. Allahü Tealanın ilk kudsi hadiste belirttiği üzere şu manalarında içermektedir. Allahu Tealanın kelamı beşeri kelimelere benzemez. O halde nasıl bir kelimedir. Şöyle ki; Allahu Teala ezeli ve ebedi bir kelamla konuşmaktadır. Ama şekilsiz. Harfin ve sesin verdiği şekilden yana münezzehtir. Şimdi yukarıdaki cümleleri şerh edelim:

Allah Teala “Yokmu tevbe eden?” buyurdu. Yani nefsi makamında iken, onun vasıflarını takınmış iken, tabiatın gereği olan aykırılıkları bırakıp şer’i uyarılığa dönen yok mu? Evet böyle biri yokmu ki “Tevbesini kabul edeyim” Bu cümlede şu mana anlatılır: “Evet... Hani o kimse ki, nefsinin tabi aykırılıklarını bırakıp şer’i uyarılığa döner. Ve onun böyle yapmasının bir sonucu olarak Ben de ilahi isimlerin nurları tecellisi ile ona döneyim. Zati sıfatlarla ona yöneyim. Nefsi natkasını asli haline döndüreyim. Hakikatine ulaştırayım.”

Şimdi ikinci cümleye geçelim. Burada Allah Teala şöyle buyurdu: **“Hani duacı?...”** Bunda aracak mana şudur: “Nerede o talip? Ama rahmet feyzime hak kazanan talip; birde şefkat fazlıma hak kazanan...” Ama bu talep ve hak kazanmak kalp ve onun sıfatları makamında olacak. “Evet... Hani böyle bir talip ve böyle bir duacı ki, onun duasına icabet edeyim”. Bunda anlatılmak istenen manada şudur: “İsimlere has tecelli aydınlığı ile onu aydınlatayım. Sıfat inşilerinin şimşekleri ile ona gürlüreyim ve onun sonradan olma nefsinde sonradan arız olan sıfatlarını ifna edeyim”. Bu sıfatlar nefsin hakikatine arız olmuşlardır.

Şimdi üçüncü cümlemin açıklamasına geçelim. Allah Teala şöyle buyuruyor:

Bağış talebinde bulunan yok mu? Bunun manası şöyle anlatılabilir: Bilhassa ruh ve sır makamında, örtülmeyi ve kapanmayı, gizlenip Hakkla olmayı isteyen yok mu? Evet... Böyle bir talebi olan yok mu ki, kibraya örtümle örteyim. Azamet izarımla onu saklayayım?

Evet, bütün bunları Zati isimlerimden gelen tecellilerle yapayım. Böylece onu izafet yolu ile gelen zamandan ve izafet yolu ile kendisinde bulunan benlikten onu kurtarayım. Bütün bunlardan sonra, O Hakiki varlığımdan bir varlık aleminde tahakkuk eder. Bundan sonra örtülmüş olur. Yani Benimle, isimlerimle, sıfatlarımla fiillerimle beka kazanır. Anlatılan bu hallerin yerleri ve belli makamları vardır:

"Fiillerimle" denirken, bu durum nefis makamı ile sıfatlarında olmaktadır. **"İsimlerimle"** denirken, kalp ve sıfatlarında hasıl olacak örtme işine işaret edilir.

"Sıfatlarımla" denirken, ruh ve onun ahkamının kapacağına işaret edilir. **"Benimle"** denirken şüphesiz Zata geçilir. Bunun kapadığı yerler sır ve ondan hasıl olan esrardır. Yüce Allah şu manayı anlatır: "Ve Sen baki kalırsın. Ama sensiz olarak. Ve sen Ben olursun. Sonra ben sen olurum. Sen dahi bensin. Hasılı her şey O'nda O olur.

Namaz ve irfan yolu ile miraca çıkılır. Miracın sonunda yukarıdaki hakikattir. Yukarıdaki manaya şu ayeti ile işaret edilir:

"Gerçekten Ben çok çok bağışlayanım. Ama tevbe edeni. İman edip yarar iş yapanı" (Taha/282)

Miraç olan namazın hakikati budur. Hakkta fani olup Hakkla beka kazanmaktır. O'na halife ve vekil olarak yaşamaktır. Namaz ve irfan yolu hedefe götüren tüm mertebeleri bünyesinde bulundurur.

"Allah'ım! Ben Peygamberim Muhammed aleyhisselamın senden istediği şeylerin hayrından diler: O'nun sana sığıdığı şerhlerde sana sığınırım. Yardım ancak senden beklenir, dünya ve ahirette arzu edilen şeye ulaştracak sensin. Bütün güç ve kuvvet ancak Allah'ın yardımını iledir.

Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma; Rabbim hayırla sonuçlandır.

VARİDAT KASİDESİ

Bismillahirrahmanirrahim

Zatı paki akdesinde mahfı iken ehadiyetle vücud eyledin

Feyzi mukaddes ile ilminden mevcudatı vahidiyetinle mevcut eyledin

Alemi ervahta emanetle insanı ekmele kıldın diğerlerinden

Misali âlemden elestün ile said şaki fark eyledin şuhud

Devre girip eflaki enasır mevalitten bu âleme

Sulbı peder ve rahmi mader ile ruh nüzul edip doğdu

Ruhi paki Mustafa'dan hisse alıp ademi unsurundan kemalat

Seyru sülûkle Miraç edip devri afakla kürbiyeti şuhud

Aciz Ruhi sen dahi mertebe-i saniye Visali mürşidi kamille bul

Aşkî ilmi muhabbet ile bir an durma varidatla bul şuhud

Hepsi burada Şeriat, Tarikat Hakikat Marifet bul ummam

Yevmi mahşer haşir, neşir, sırat, mizan livaulhamde bulmak için

Subhi mesa durma çalış sırrı muti ile gör seyranı

Ya ilahi aciz kemteri iki cihanda aziz kıl hem sultanlarla

Himmeti Mustafa Piran Mürşidan Müridanla hem cemali püryan

Sıfat zatın aynı değil gayrı hiç

Sıfat zattan ayrılmaz zat sıfattan asla hiç

İsim zâtın gayri değil aynıdır

Bu hakikat ehli sünnet ehlibeytin sözüdür

NAMAZ VE İNSAN

İnsan suret olarak Kur'anı temsil etmektedir. Başımız (.) nokta şeklinde vücudumuzun en üst kısmında yerini almıştır. Başımızın altı elif (ل) harfi formunda yerini almıştır. Vücut ayaklar yan yana getirildiğinde ise lam (ل) harfi şeklindedir. Baş ise aynı zamanda mim (م) harfi şeklinde yerini almıştır. **"Elif, lam, mim. Zalikel kitabü lâ raybe fihi"** (Bakara/1-2) **"Elif, lam, mim. Bu kitapta hiç şüphe yoktur"** buyurulmuştur. İnsan-ı kamil, elif lam mim harfleri ile temsil edilmektedir. **"İnsan ve Kur'an ikiz kardeşidir"** hadisi ve yukarıdaki ayetle birleştirilerek değerlendirilirse, insan hem zahiri suret hem batını suret açısından Kur'an ile dürülü olarak halk edilmiştir. Başımızın nokta (.) şeklinde olduğu düşünülürse, ve besmeledeki noktanın kühü zat mertebesini yani ilahi zâtın sırrını temsil ettiği hatırlanırsa, insan aynı zamanda Allah'ın sırrını başında ve kalbinde taşıyan ulvi bir varlık olarak halk edilmiştir. **"İnsan benim sırrımdır, sırrımın sırrıdır"** kudsi hadisiyle bu gerçek bize hatırlatılmıştır. Aynı zamanda insanın yüzü zâtını temsil eder. Her insanın yüzü kendini temsil eder. Allah ahadiyetinin temsilini göstermek için, yüzünü kişiye özel kılmıştır. Ona ahadiyetinin anlaşılması için numune sunmuştur. Tıpkı parmak izi, ses izi, göz izi vb. kişiye özel olması gibi.

İnsanın yüzü zâtını temsil eder. Herkesin yüzünün farklı olması Allah'ın ahadiyeti sırrının insandaki tecellisidir. Tıpkı parmak izi, göz, ses izinin farklı farklı olması gibi. Yüz ayrıca Allah'ın zati ve sübuti sıfatlarının yansıdığı yerdir.

Göz basarın, kulak sem'in, akıl irade ve ilmin, ağız kelamın, ağız ve burun ise nefes yoluyla hayat, irade ve kudretin yüzdeki temsilcisidir. Alında iki kaş ortasında ise kalpteki nefsi natıkanın zahire yansıdığı kısımdır. Nefsi natıka ise Allah'ın Zati sıfatlarının mazharıdır. İşte secdede kalpteki nefsi natıka merkezinden alındaki zahir yönüyle kalpteki tecelli vasıtasıyla alemlerle ilişki kurulur. Nefsi natıkanın batını kalp, zahiri alındır. Bu iki yerden nurun müşahede edildiği ehline malumdur.

Namaza başlarken Allahuekber derken erkeklerde kulağa kadınlarda kalp hizasına getirilen ellerle (99 esma) namaza başlaması, Zati, sıfatları, esmaları ile onlara bürünerek başlanmasıdır. Secdede ise hepsi sahibine teslim edilmiş olur. Namaz bu nedenle zahiri ve batını olarak "Allah" tecellisidir. "Rahman" tecellisidir. **"İster Allah deyin, İster Rahman deyin, hangi isimlerle çağırırsanız çağırın en güzel isimler Allah'ındır"** (İsra/110) ayetiyle zahiri olarak Allah'a duadır, salattır. Kulluk mührünün zahirinde ifadesidir. Batında buna uydurulursa kamil namaz oluşur.

Aynı zamanda nokta (.) olan baş ve elif (ل) olan vücut yan yana getirildiğinde Arapçada 10 (ل) sayısı oluşmaktadır. 10 sayısı tasavvufta kamil sayıyı oluşturmaktadır. Nokta (.) kühü zâtın sırrını göstermekte, elif (ل) ise kühü zâtın taayyün ve tecellisi ile oluşan alemleri göstermektedir. Nokta (.), nefesi rahman ile genişleyip, elif (ل) şeklini almıştır. Eliften (ل) de tüm harfleri oluşturmak dolayısıyla, kaynağını noktadan alan elif, harfleri bünyesinde bulundurduğundan, nokta ve elif, tüm Kur'anı temsil etmektedir ve (ل) 10 sayısı bu nedenle kamil sayıdır.

İnsanda hem suret hem suret olarak bu kemal üzere halk edilmiştir.

"Biz insanı en güzel surette yarattık" (Tin/4) vurgulanarak bir açıdan bu gerçekte belirtilmiştir.

İnsanın başının nokta olması yanında nefsi natıkasının zuhura çıktığı yerde yüzdendir. Alında, iki kaşın arasında nefsi natıkası nur ve tesbih taneleri şeklinde zuhura çıkmaktadır. Bu ehline malumdur. Nefsi natıkanın bu noktasal yönünün batını yönü ise kalpte nokta-i süveyda'da dürülmüştür. "Nokta-i süveyda" sını nur edip, aslına dönüştüren kişide bu batını nefsi natıka noktasından secdede Nuru Muhammedinin ve göz nurunun müşahede edildiği ehline malumdur. İşte bu iki noktayı zahiri ve batını nefsi natıka noktalarını nur eden insan "Yasin" hitabına muhatap olmaktadır. Arapçada ye harfi (ي) altta olan iki nokta olarak ifade edilmektedir. Bu zahiri ve batını nefsi natıka noktalarını temsil ettiği gibi, aynı zamanda bir nokta kühü zâtın sırrını, diğer nokta ise alemleri kendinde düren nefsi natıkasını nur edip nokta olarak diğer noktaya ayna olan insanı temsil etmektedir. Yasin ayetinden sonra **"Velkuranilhakim" (Hikmetli Kur'ana and olsunki)** ayetinin gelmesi İnsan ve Kur'anın ikiz kardeş olduğunu

insanın hakikatının Kur'an ve ilahi hüviyet kaynaklı olduğunun delilidir. İnsan bu nedenle hem zahiri hem batını olarak "Ahsen-i takvim" olarak halkedilmiştir.

Kişi, secdede yüzünü yani zatını, zatına ait tüm isim, sıfat ve fiilleri Hakkın Kühü Zat mertebesine teslim ederek, bu sahip olduğu varlığın kaynağına, Zata secde etmektedir. varlığını Zatin taayyün ve tecellilerine bağlı olarak sürdürdüğünün idrakine varmaktadır. Nefsi natıka olan noktanın sırrı kühü zat noktasında eriterek tekliğe, tek noktaya ulaşır. Buda bismelenin altındaki noktaya ulaşmaktır. İşte bu sırta binaen Hz. Ali (kv): **Ben Be'nin altındaki noktayı** buyurmuştur.

İşte namaza nokta; elif, lam, mim özelliklerini yani Kur'anı bünyesinde ve suretinde taşıyarak Allah'la huzurdadır. Ayakta elif (ل), rükuda dal (د) secdede mim (م) şeklini alarak Adem (ادم) mührünü her rekatta şeklen yazmaktadır. Tehiyatta oturduğunda başı ile mim (م), vücut ve bacakları ile ha (ح) dizleri ve ayakları ile mim (م), kolları-dirsekleri ile dal (د) çizerek Muhammed (ﷺ) ismini şeklen yazar. Böylece muhammediyet mertebesine ulaşır. Namaz Adem'den Muhammed'e tüm peygamberleri, enbiyayı velayeti bünyesinde bulunduran bir sistemdir. Bu suretler ile de onların ahlaklarından, ilimlerinden faydalanma imkanına da sahiptir. Bu hususu destekleyen en büyük delilde ellerimizdir. Ellerimizde sağda (ل) 18, solda (ل) 81 olarak Arapça olarak mühür vurulmuştur. Genetik yapı değişmediğinden Adem'den, kıyamete gelecek insanlara kadar her insan bu mührü taşıyacaktır. Kur'anın Arapça geleceğinin ve son peygamberin Hz. Muhammed olacağına en büyük delillerinden biride budur. Bu mühür ezeli ve ebedidir. İşte namaza başlarken 18+81=99 esma ile huzura çıkmamız bu delille ve esmaların manaları ile zuhura çıkmamız demektir. Allahuekber diyerek **hu** temsili olan kulaklarımıza ellerimizi götürdüğümüzde parmaklarımız Allah (الله) yazmaktadır. Secdede aynı zamanda bu esmaları gerçek sahibine iade edip, teslim etmekteyiz aynı zamanda.

Namazda Ademden, Muhammed'e kadar tüm peygamberlerin mertebelerinden feyz, ilham, mana, nur, ruh ve ahlak almaktayız.

Ayrıca dua aşamasına geçtiğimizde, başımız mim (م), vücudumuz ve bacaklarımız ile ha (ح) ayaklarımız ile mim (م) kollarımızı gövdeden açarak dal (د) yazarak Muhammed ismini ebedi olarak yazıyoruz. Dualarımızı şeklen ve manen peygamber efendimizin dualarına katmış oluyoruz. Duadaki Muhammed yazısı ile O'nun duaları ezeli ve ebedi olarak mühürlenmiş olmaktadır.

Bizde dualarımızı bu şekle ve manaya katarak dualarımızı O'nunla perçinlemiş olmaktadır.

Başın hem nokta (.) hem (م) mim olması peygamber efendimizin hakiki insanı kamil olması, mim ile Hakikati Muhammediyi temsil etmesi, Yasin hitabının ona gelmesidir. Nokta ile de kühüzatının sır noktası olmasıdır. Zira kühüzat mertebesinden ilk zuhura çıkan hakikat, hakikati Muhammedidir. O da noktanın zuhurudur. Aynasıdır. Elifte noktadan zuhura çıkmış olup hakikati Muhammedi onun aynasıdır.

Sureten bu şekilde alemleri içine alan insan, batını olarak alemleri bünyesinde taşımaktadır.

Allah kudsi hadisinde;

"Allah Ademi kendi suretinde yarattı", "Allah Ademi Rahman suretinde yarattı" buyurarak bu gerçekleri açıklamaktadır. Sureten bu gerçekleri bünyesinde bulunduran insan, nefesi ile, kelamı ile nefesi rahmanı da bünyesinde bulundurmaktadır. Eğitilir ve aslına ulaşırsa batınındaki hakikatleri nefesi rahmani özellikleri ile ruhu ve nuru ile zuhura çıkaracaktır. Arif kişinin durumu bu nefesi rahman ile yaşaması nedeniyle özellik arzeder. Namazda okuduğu Kur'an alemlere onun kelamıyla ulaşmaktadır. Kısacası Allah'ın tercümanı olmaktadır. Amaç bu mertebede Kur'anı okumaktır.

Ancak her Kur'an okuyanda kendi mertebesinden Kur'anı okumaktadır. Aslı üzere okuduğundan kendi mertebesi ve bu mertebeye altındaki her varlığa bu özellikleri sunacaktır. Buda herkesin kendi mertebesinden manevi zekatı olacaktır. Bu da maddi zekat eğitiminde namazda olduğunun delilidir. Allah'ın insan kanalıyla alemlere rahmetidir. Zira kudsi hadiste: **"Ey Ademoğlu! Seni Kendim için yarattım. Alemleride senin için yarattım"** buyurulmuştur.

NAMAZ HALK EDİLİŞ VE TAAYYÜN (TECELLİ) MERTEBELERİ

Allah Teala Kudsi Hadisinde şöyle buyuruyor:

“Ben gizli hazineydim. Bilinmekliliğimi sevdim. Halkı zuhura getirdim (yarattım). Ta ki Beni bilsinler.”

Allah Zatı itibariyle gizli bir hazinedir. Ahadiyeti Zat mertebesinde henüz ne isimlerin ne sıfatların, nede şekillerin herhangi bir zuhuru yoktur. Zatı ahadiyetinde (birliğinde) gizli bir hazine hükmündedir. İşte Mutlak Tenzihin gerçek manada yapıldığı bu mertebedir. Bu mertebe Allah'ın isim ve sıfatlarının zuhuru olmadığından faaliyette yoktur. Allah, Zatındaki sevgi ve muhabbet teveccühü ile bilinmekliliğini arzu etti. Bu mertebe sevgi, muhabbet ve aşkın zuhura çıktığı mertebedir. İlk zuhura çıkan şey ilahi muhabbettir. Bu ise Rahman tecellisidir. Bu tecellinin ilk zuhuruda Hakikat-i Muhammedi'dir. Bu nedenle habibullahtır. Ondan sonra halkı yani alemleri bu muhabbet ile zuhura getirmiştir. Muhabbetin kaynağı Allah, muhabbetin yansıdığı yer Hakikati Muhammedi ve hakikati Muhammedi'den yaratılan (halk edilen) alemlerdir. Bu nedenle nefesi rahman tecellisi alemleri içten ve dıştan, hiçbir zerreyi dışarıda bırakmadan sarmaktadır. Bu nedenle Allah, Hz. Resulün bu hakikatine yönelik olarak **“Sen olmasaydın alemleri yaratmazdım”** hitabını yapmıştır. Alemler bu muhabbetle Hakikati Muhammediyi yansıtan ayna olmuştur. Aynanın sırrı ve cilası insan-ı kamil Hz. Muhammed'dir. O asaleten, varisleri vekaleten bu sırrı taşır.

Feyzin ve muhabbetin ana kaynağı hakikati Muhammedidir. Allah halk ettiği bu zuhurları ile teşbih mertebesinde isim ve sıfatları ile tanınır. Zatı mahiyetinin bilinmeyişi yönüyle tenzih edilir. İnsanda hem isim ve sıfatları hemde sırrındaki Zati tecelli ile tanınır, idrak edilmeye çalışılır.

Allah'ın alemleri halk edilmişinde şu üç unsur rol oynar:

Zatı, Zatının iradesi ve Zatının kelamı.

Allah Zatı itibariyle tek olup bu üç vasfıyla Ferdîyet özelliğine bürünür. Hz. Resul “Ferd” ismiyle bu üç özelliği bünyesinde taşır. Bu üçlü Ferdîyeti Zat makamını temsil etmektedir. Allah gizli bir hazine iken, Zatından Zatına bir tecelli ile İlmi Zat mertebesini oluşturmaktadır. Zatından olan bu tecelli ile gizli hazinesindeki tüm varlıkları ilmi hakikatler (ayan-ı sabite) olarak meydana getirmiştir. İlmi Zatta birbirinden ayrışan ilmi hakikatler Ferdîyeti Zat mertebesini oluşturmuştur. İlmi Zatında, Zatıyla onları farklılaştırmıştır. Her mevcudun ilmi hakikati (ayan-ı sabite) onun istidadını oluşturur. Bu “ilmi hakikatlere Zati kelamı olan Kur’an ile tecelli ederek, onların hakikatlerini Kur’an kılmıştır. Sonra onlara **“Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?”** sorusunu yöneltmiş; onlarda isdatları ile “Evet Rabbinizdir” cevabını vermişlerdir. Tüm nefesler bu hadiseye şahit tutularak mertebe mertebe şahadet alemine inmişlerdir. Şahadet aleminde görülen “ilmi hakikatlerin” sureti ve eserleridir.

Zatında olan bu ilmi hakikatlere, Zatın iradesiyle Zatin kelamı olan “KÜN-OL” sözü ile Kur’an talim ettirilmiştir. “Kün” sözü ile “ilmi hakikatler” istidadlarına göre farklılaşmış ve Zati ilimde sabit hakikatler olarak yerini almıştır. “Kün” sözü Zatından Zatına olan Zati kelamıdır. Allah'ın Zati, iradesi ve kelamı birleşerek bu hakikatleri zuhura getirmiştir. Kur’an “cemi esma ve sıfatı cami Zat”ı, temsil ettiğinden, ilmi hakikatlerin aslında Allah'ın isim ve sıfatlarından oluşmuştur. İlmi Zattaki bu hakikatler, şahadet aleminde suretler ve isimlerin eserleri ile anlaşılır. Kudsi hadiste **“Halk zulmette idi. Allah onların üzerine nurundan serpti ve zuhura çıkardı”** buyurulmuştur. Bu tecelli “genel vücut nuru tecellisi” olup nefesi Rahman olarak adlandırılmıştır. Nefesi rahman, nur tecellisi alemlere sirayet etmiştir. Nefesi rahmanın nur tecellisinin kalpteki nokta-i süveyyadan “siyah zemine doğan nur” tecellisi olarak müşahede edildiğini ehline malumdur. Allah nur tecellisi olan nefesi rahman tecellisi ile, varlıkları gizli hazineden, izafi yokluktan varlığa çıkarmıştır. İşte insanada bu nurun temsili olarak ve Kur’anın sırrı dürülü nefsi natıkası Nur olarak bu nur ve sır ile şahadet alemine indirilmiştir. Bu iniş sırasında geçtiği mertebelerden ve her mertebede değişik ahlaklarla vasıflandığından nefsi natıka örtülmüş ve hakikati sırlanmıştır. Namaz ve irfan yolu ile nefis tezkiye edilerek “uruç” (yükselme) yolu ile kişi aslına ulaşmaya çalışır. Hedef nefsinin asli haline getirmek ve onu sahibine teslim etmektir. şahadet aleminde örtülmüş hakikatine ulaşması için namaz ve irfan yolu en etkili yöntemlerdir. Eleste Rabbinin verdiği sözü yerine getirmektir. “İşittik ve itaat ettik” ayetini müşahedeli olarak yaşamaktır. Namazda nefsi natıkasını Kur’an ile süsleyen kişi nefsinin terbiye ve tezkiye etmektedir. Besmele nefsi natıkada dürülü olan zati, sıfatı ve esmai hakikatleri Allah ismiyle zuhura çıkarmaktır. Nefsi hakikatinin Allah'a ait olduğu bilinciyle, kulluk mertebesinde Allah ile, Allah adına fiile başlamaktır. Bu nedenle Fatıha sırrı ve ilmi ile hakikate ulaşmada anahtardır. İrfan yoluda bu hakikatlerin eğitiminin anılarak hakikatlerin yaşama sokulmasıdır. Kişi her halinde Hakla olduğunun bilincinde olarak, her anını ibadet haline bu eğitimle getirebilir.

Halk ediliş ve taayyün mertebelerini idrak ile kişi hangi yönlerden Hakk'ın aynı, hangi yönüyle gayrı olduğunu anlayabilir. Bunun yoluda Kur'an ve Sünneti Muhammedi'den geçmektedir. Kişinin sırrına Kur'an yerleştirildiğinden Kur'anı ne kadar idrak edip yaşarsa Allah'ı bilmeside o kadar olacaktır.

Allah **"İnsan benim sırrım, Ben insanın sırrıyım"** buyurmaktadır. İnsan hakkın tüm taayyün ve tecelli mertebelerini varlığında cem edip bilebilecek yegane varlıktır. Bu hakikatler üzere halk edilmiştir.

VAHDET-İ VÜCUD MERTEBELERİ

Vücutun Türkçedeki karşılığı varlıktır. Vücut lafzı ile bir hakikat murad olunur ki O'nun varlığı KENDİ ZATINDAN ve KENDİ ZATI ile. Baki mevcudatın varlığı O'NDAN olup O'NUNLA KAİMDİR.

Mutlak vücudun (Zati vücud) tecelli mertebeleri yedidir:

1. La taayyün mertebesi
2. Taayyün-i evvel
3. Taayyün-i sani
4. Ruhlar mertebesi ve melekut alemi
5. Mertebe-i misal
6. Hz. Şehadet alemi
7. İnsan-ı kamil mertebesi

Taayyün-i sani ile Ruhlar mertebesi ve Misal mertebesi ile Şehadet alemleri bir arada değerlendirildiğinden "Beş hazret mertebesi" (beş ilahi boyut) tenezzül mertebeleri olarak adlandırılır.

1. LA TAAYYÜN – KÜNHÜ ZAT MERTEBESİ

Buraya bilinmezlik mertebesi denilse de uygun olur. Çünkü bir şeyin bilinmesi, isim, sıfat ve filleri ile bilinmekle mümkündür. Bilinmeyi gerektiren bütün belirtiler, nitelikler, isimler bu mertebede mestur (örtülü) ve gizlenmiştir. Bütün görülen, görülmeyen, gayri alemlerin menşe-i, kökeni, kaynağı asılları bu mertebededir. Bu mertebe Hakk Teala Hazretlerinin künhü olup, O'nun fevkinde başka bir mertebe yoktur. Bu mertebenin diğer bazı isimleri şöyledir: İtlak alemi, mutlak ama, sırf vücud, mutlak vücud, sırf zat, ümmül kitab, gaybların gaybı, ahadiyetül zat, hüviyet gaybı.

Kur'an-ı Kerim'de;

"Gaybın anahtarları O'nun indindedir, onları ancak O bilir." (Enam/59) buyrulur.

Gaybın anahtarları ilahi isimler olup bu mertebede gizlenmişlerdir, henüz zuhurları yoktur.

Bu durumda, ne makam, ne mertebe, ne isim, ne resim, ne sıfat, ne de sıfatlanan vardır. Ancak bu durumun idrak edilebilmesi için tabirlere de lüzum vardır.

Zira bu mertebede zat, tam bir tenzihtedir. Henüz esma ve sıfat dairesine tenezzül etmemiştir. Bütün isimlerin ve resimlerin Zati Hakk'ta zuhura çıkmadan izafi yoklukta olduğu makamdır.

"Muhakkak ki Allah alemlerden ganidir" (Enam / 59), **"İnsan üzerinden bir zaman geçmedi mi ki, o zaman insan anılan bir şey değildi"** (İnsan/1), **"Rabbine karşı hayretini derinleştir, Rabbin tenzih sahibidir"** (Saffat/180) ayetleriyle buyrulmuş hususlar bu mertebe ile ifade edilmiştir

"Ben gizli hazineydim" kudsi hadisindeki bu ifade bu mertebeyi ifade eder. Ayrıca bu mertebede; **"Allah var idi, O'nunla birlikte beraber başka bir şey yok idi"** buyurulmuştur. Ancak Arifibillah katında her an öyledir. Nitekim Hz. Ali keremallahu vechehu hazretleri **"Allah var idi..."** hadisini duyunca; **"Bu anda da o andaki gibidir"** diyerek adeta anlatılmak istenen sırrı açıklar mahiyette konuşmuş, meseleyi geçmiş zamandan çıkartarak geniş zaman içinde ifade etmiştir. Anlayamayanlara yeni bir idrak kapısı açmıştır. Yani Allah'a göre tek bir an vardır. Tüm zamanlar ve alemler zatının taayyün mertebeleri ile latif halden kesif hale geçmesinden ibarettir. İzafi tüm hal ve zamanlar bu an kavramında mahvolmuş hükmündedir. Bu mertebe latiften de latif bir mertebedir.

2. TAAYYÜN-İ EVVEL (VAHDET MERTEBESİ)

Birinci tecelli de denir. La taayyün – Kühü zat tan sonra Mutlak Vücutun, Hakkın ilk tenezzülü, ilk zuhur mertebesidir. Meretebe-i uluhiyyet, Hakikati Muhammedi isimleri de çokça kullanılmaktadır.

Bu mertebenin hakikati, ilahi sıfatlar ve ilahi isimlerin hepsinin, mücmel, öz, muhtasar ve toplu halde ve bir arada zuhur etmeleridir.

Aralarında temeyyüz, ayrılma yoktur. Bu tecellinin kaynağı Kühü Zat mertebesi olduğundan tecelliye meydana getiren kuvvenin ismine FEYZİ AKDES denilmiştir. Zatından zatına olan bir tecellidir.

Uluhiyyet, ilahi sıfat ve isimlerin var olmaları ile mümkün olur. Bu ilk zuhurda KÜN emri ile "genel vücut tecellisi" ile vaki olmuştur ki buna nefesi rahmanda denilmiştir. Allah'ın İlâhi Zati Nuru ile varlıkları zuhura getirme dileğidir, iradesidir.

La Taayyün mertebesinde, örtülü ve gizlenmiş olan sıfatlar ve isimler ilk olarak örtü ve gizliliklerini çıkararak, ilim yoluyla varolmuşlar, daha belirgin ismi ile ilmi suretler olarak "ayan-ı sabiteler" halinde zuhur etmişlerdir. Zati ilminde, Zati ilmiyle zuhura gelmişlerdir. Bu meretebe latiftir. Ancak bu letafet bir sonraki Taayyüni-sani mertebesine göredir. Evvelki mertebesi olan Kühü Zat'a göre bir derece daha kesiftir. Bundan sonraki mertebelerde ruhları, melekleri ve bütün alemleri meydana getirecek olan ilahi isimler bütün muhtevası ve teferruatı ve incelikleri ile bu mertebede ilmen tespit edilmiş olduklarından bu ilmi suretlere "ayan-ı sabite" de denmiştir. Ayan'ı sabiteler yaratılan ve yaratılacak olan tüm mahlukatın Zati İlimdeki halleridir. Bu mertebeye Levh-i Mahfuz da denilmektedir.

Böylece Uluhiyyet, Vahidiyyet, Hakikat-i Muhammedi, Ayan-ı Sabite, Levh-i Mahfuz hakikatleri, bu mertebenin bize öğrettikleridir.

Bekir Sıtkı Visali Hazretleri bu mertebeler için şöyle buyurmuştur:

Hakikati nefsin misali – Kühü Zat La Taayyünü

Zati nefsin misali – Taayyün-i evvel misali

Cümle vücudun El Hay Bismillah'dır misali

3. TAAYYÜN-İ SANİ

Hakk vücudunun ikinci mertebede zuhuru, ikinci tecelli de denir. Taayyün-i evvelde ilahi esma ve sıfatların mücmel, öz, toplu ve birarada tecelli edip, Hakkın mutlak vücudu Zati ilim mertebesinde belirlenmiştir. Taayyün-i sani Hakk'ın Zati Vücut'unu bir derece daha yoğunlaştırarak, ikinci belirlemenin zuhuru, meydana çıkışıdır. Anlatılan hususun enfüsi alem olan insanın varlığından bir örnek verecek olursak; kişinin eylem haline dönüştürmek istediği şeylerin, zihinde, akılda, gönülde hatıralar ve önbilgiler halinde zuhur etmesidir. İlim suretler denilmesinin hakikati budur. Vücut-u Zihni de denilir.

Hakk varlığının ilk mertebede zuhuru olan taayyün-i evvel ile Hakk varlığının ikinci mertebede zuhuru olan taayyün-i sani mertebelerinin her ikisinde ilmi suretler, kalbe gelen düşüncemeler gibi olmasına rağmen, aralarındaki fark şudur. İlk belirlemede, muhtasar, toplu, öz, mücmel halde bilinirler; her birinin diğerinden ne şekilde ayrı oldukları belli değildir. İkinci mertebedeki ilmi suretler, kalpteki düşüncemelerin adedlere ve çokluğa dönüşmesi gibi çokluğa dönüşür ve bir suretin diğerinden ayrı olarak özellikleri de bilinir. Bu mertebede mevcudların, Ferdiyeti zatta ilk fark makamındaki halleridir. Eşyanın, (her mevcudun) her birinin hakikatleri, kendilerinin illeti ve sebebi olarak esmaları ile ayrılarak bilinir. En son bu belirleme ise Hakk Vücutunun, varlığının, bu mertebede uluhiyyetin, zatına illet ve sebep olmasıdır. Uluhiyyet gerçeğinin açılmasıdır.

4. RUHLAR MERTEBESİ VE MELEKUT ALEMİ

Taayyün-i Sani mertebesindeki ilmi suretler bir derece daha kesifleşerek, basit cevher haline dönüşürler. Bu kesifleşme nedeni ile ruh adını alırlar. Ancak bir sonraki mertebeye göre ise daha latiftir. Ruh ise sübuti sıfatların mazharıdır. Allah hayatıyla ruhları var etmiştir.

Melekler kuvvet ve şiddet manasında kullanılır. Melekler ruhun kudret sıfatının mazharı ve temsilcisidirler. Melekler kudret sıfatı ile oynadıkları rollerle ilahi isimlerin zuhura çıkmasında rol oynarlar. Meleki kuvvetler, esma-i nuru ilahiyedir, yani ilahi esma nurlarıdır. Her bir esma bu ilahi nur ile açığa çıkar. Melekler halkiyet ve hakkiyet melekleri olarak adlandırılıp, sınıflandırılırlar.

5. MİSAL ALEMİ MERTEBESİ

Mutlak vücudun bir merteye daha kesifleşerek zuhura çıkmasıdır. Dünya gözüyle görülebilecek suretler mertebesidir. Misal alemi, rüyada görülen haller, aynada görülen suretler, televizyondaki görüntüler, katı cisimlerin gölgeleri gibi latif cisimler halindedir. Bu latif cisimler bölünmez, parçalanmaz.

6. HAZRETİ ŞEHADET ALEMİ MERTEBESİ

Bu merteye Mutlak Vücut'un, Zatı Hakkın varlığının iyice kesifleşerek eşya ve cisimler şeklinde, suretlerle zuhur etmesidir. Kâinat düzeninde her bir mevcud, düzenin devamı için kendine verilen vazifeyi yapar.

7. İNSAN-I KAMİL MERTEBESİ

Mutlak Vücut'un tüm bahsedilen mertebelerini bünyesinde bulduran cem eden mertebedir. Allahu Teâlâ'nın, kendi varlığından kullarını haberdar etmesi, kendini bildirmesidir.

İnsan-ı Kamil kâinat ağacının meyvesidir. Ağaçtaki meyve tüm ağacın son hedefidir. İnsan-ı kâmil de kâinatın yaratılış amacıdır. Nasıl meyve kendi çekirdeğinde, kendinden sonraya genetik materyali taşıyorsa, insan-ı kâmil de âlemlerin devamını sağlayan, Hakikati Muhammedi'yi temsil eden hedefdir, gayedir.

İnsan-ı kamil, Mirat-ı Hakk'tır. Hakkın aynasıdır. Allah'ın zat, sıfat, isim ve fiillerine mazhar ve tecelligah olması itibarıyla umumi manada insana değer kazandırmaktadır; çünkü Allah diğer varlıklara nazaran ancak insanda kemal derecede tecelli eder ve zuhur eder. İnsan-ı kâmil bu tecellinin en kemalli görüldüğü yerdir. İnsan-ı kâmil âlemlerin sırrıdır.

Bu nedenle gerçek ve hakiki insan-ı kâmil olan Hz. Muhammed (SAV): **"Beni gören Hakk'ı görmüştür"** buyurmuştur. Yani Allah'ın zati, sıfati, esmai tüm tecellilerin en kemalli şekli O'nda görülmüştür. Tabii ki görülmesi, bilinmesi gereken sadece zahiri değil aynı zamanda batını hakikati olan Hakikat-i Muhammediye'dir.

Ancak bu âlemler tüm mertebelerde ve taayyünlerde yoktan değil, zati inkılaptan, aynı zati vücudun latif halden her mertebeye kesifleşmek suretiyle zuhura gelmiştir. İzafi yokluktan zuhura geldi dedikleri şey, Zatı Zatında gizli iken, Zati iradesi ile açığa çıktı demekten ibarettir.

Deryayı Zatin inkılabından âlemler zuhura geldi. Bu âlemlerin cümlesi nurdur. Bu nur, değişik hal ve şekillere girerek türlü türlü görünür. Arifler katında evvel ne idiyse şu anda da öyledir. Bütün âlemler bir nur deryasıdır ve daima coşup dalgalanarak tecelli etmektedir. **"Allah göklerin ve yerin nurudur."** (Nur/35) ayeti bu gerçeği anlatmaktadır.

"O her an tecellidedir." (Rahman/29) buyrularda ta bu nurun devamlı halde olduğu ve daima değişikliklere uğradığı anlatılmaktadır. Bütün bu coşmalar, tecelliler Zat'tan gelir ve Zat'a döner. **"Bütün işler O'na döndürülür."** (Hud/23) Evvel, ahir, zahir, batın, vücut, varlık Hakk'tır. Var görünenler ancak Mutlak Vücut'la vardır. Mutlak Vücut'un taayyün mertebelerinin daha iyi anlaşılması için örnek verilecek olursa; Mutlak Vücut latif halden kesif hale dönerek her mertebeye zatı ve ismi, sıfatları ile zuhurda olduğunu "buhar, su, buz" temsili örnek verilebilir.

Buhar latif bir maddedir. Bir merteye kesifleşerek tenezzül edince bulut olup idrak edilebilir. Bir merteye daha tenezzül ettiğinde kesifleşerek su olup dokunma duygusu onun vücudunu hisseder. Bir merteye daha tenezzül edip kesifleşince donarak buz olur. Bu tenezzüllerde buharın zatı bozulmadı. Çünkü bozulmuş olsa buharın eriyip su, suyun buharlaşarak bulut ve bulutun latifleşerek buhar olmaması gerekirdi. Bu tenezzüllerinde, buharın içeriğine başka bir şey dâhil olmadı. Buharın her bir mertebeye kazandığı suret, onun arızı sıfatlarından ibarettir. Buharın hüviyetinde değil, suretinde değişiklikler olmuştur. Buzun hüviyeti ve batını buhardır. Ve buz buharın zahiridir. Buzun vücudundaki buhar buza "hulul" etmedi yani girmede. Buzun vücuduyla "ittihat" etmedi yani birleşmedi. Buz buharın aynı değildir ama gayı da değildir. Sadece taayyün ve tenezzül ile vasıfları değişmiştir. Bundan dolayı biz buz hakkında, "hakikati" ve "hüviyeti" itibarıyla buhardır ve "taayyünü" dolayısıyla buhar değildir, deriz.

Vücut mertebelerinin anlaşılması için şöyle bir örnek de verebiliriz:

Kapalı bir bilgisayarın henüz hiçbir faaliyeti ve taayyünü olmadığı (la taayyün mertebesi) durumda zatı temsil ettiği düşünüldüğünde, güç düğmesi devreye girdiğinde bilgisayara ve içindekilere (bilgisayarın vücuduna) "genel vücut tecellisi" şeklinde zuhura çıkmasını temsil eder. Bu bilgisayarın tüm vücudunun nur tecellisi altında bırakmaktır. Yani bilgisayarın tüm içeriğini varlık âlemine getirmek, izafi yokluktan varlığa getirmektir. Bilgisayar ekranına "Windows" yazısının gelmesi, tüm bilgisayardaki ilmin "öz" olarak açığa çıkmasıdır (Taayyünü evvel). Windows programında ilim olarak ne yüklü ise, öz olarak, bu programda bulunduğu bize açıklar. Bu bilgi henüz bilgisayarın zatındadır. Öz olarak zuhura çıkmamıştır. "Windows" programındaki tüm yüklü bilgilerin ayrıntılarıyla suret olarak bilgisayarın

ekranında belirmesi zati ilimdeki bilgilerin, ilimlerin bir mertebe daha ayrıntılanması, tafsillenmesidir (taayyün-i sani). Bu ilmi programların ruh ve meleki kuvvetler ile (bilgisayarda tıklanarak) zuhura çıkması hali (ruhlar ve melekût mertebesi) dir. Zuhura çıkan isim ve suretlerinin belirmesi anı "misal mertebesi" ni belirtir. Ekranda beliren bilgilerin ayrıntılı olarak (şehadet) belirmesidir. İnsan-ı kâmil tüm bu mertebeleri bünyesinde bulunduran ve bunları değerlendirebilecek tek varlıktır. İnsan olmasa tüm bunları gösterebilecek ve değerlendirebilecek varlık âlemde yoktur. İnsan-ı kâmile bu mertebeler tamamlanır ve âlemler değer kazanır.

Bu noktada "ayan-ı sabite" denilen ilmi suretlerin anlaşılması için yine bilgisayardan örnek vererek bu kavrama anlam kazandırmaya çalışalım:

İnternet ilmi programında; örneğin "www.milliyet.com.tr" adresli siteyi ayan-ı sabite olarak kabul edersek, bu site adresi bilgisayarın zatında, ilminde mevcuttur. Kendisi olarak bu siteye girildiğinde bu sitenin tüm ayrıntıları suret olarak zuhura çıkacaktır. Açığa çıkan sitenin kendisi değil, bu sitenin ayrıntıları ve suretleridir, tafsili ve temsildir. Bu ilmi bilgi şeklindeki siteden bilgilerin suretleri ve eserleri açığa çıkmaktadır. Bu site Allah'ın ilahi isimlerinden biri olan "HABİR" esmasının temsili olup, habir esmasının zuhurları açığa çıkmaktadır. Bu zuhura çıkan tüm bilgilerde diğer bütün ilahi isim ve sıfatları da taşıdığı ayrıntılı bir şekilde görülecektir. Yani "habir" esmasıyla açığa çıkan her zuhurda, zati, isim ve sıfatlarının suretler olarak açığa çıktığını görmek mümkündür.

İşte her insanın da ayan-ı sabitesi ilahi isimlerden oluşmuştur. Ağırlıklı olarak bir ilahi ismin kontrolü, yönetimi, terbiyesinde altında iken, bütün ilahi isimleri potansiyel olarak açığa çıkarma, zuhura çıkarma eğiliminde olduğu kolayca anlaşılacaktır.

Bilgisayardaki bu site adreslerinin çokluğu dikkate alındığında, ulaşılacak bilgilerin, ilimlerinde çokluğu dikkat çekicidir. Allah'ın isimlerinin sonsuzluğu dikkate alındığında, Allah zati ilminin, zati ilmindeki ayan-ı sabitelerin sonsuzluğu ve ilmi daha iyi anlaşılacaktır. Üstelik Allah geçmişteki, şu andaki ve gelecekteki tüm zuhura çıkaracağı ayan-ı sabiteleri zati ilmiyle ezelen ve ebeden bilmektedir. **"Sübhanallahi ve bihamdihi ve estağfurullahi ve etubu ileyh"**

Vahdet-i vücud mertebeleri aslında bir bütündür. Akla yaklaştırmak ve zati daha iyi idrak edebilmek için bu mertebeler ihdas edilmiştir. Bu taayyün ve zuhura çıkış mertebeleri Zati meyilin gerekliliğidir. Bu âlemlerin hepsi göz açıp kapaması kadar hatta çok daha kısa süre içerisinde Zat'tan zuhura geldi. Nitekim Kur'an-ı Kerimde; **"Emrimiz tek bir emirdir. Göz kırpması gibidir."** (Kamer/50) Emirinden murad "kün" (ol) emridir. Yani zatın "genel vücud tecellisi" ile tüm mevcudları izafi yokluktan, ayan-ı sabitelerin suretleri olarak, göz açıp kapayınca kadar kısa sürede zulmetten nura çıkarması, suretler olarak şehadet âleminde vücuda getirmesidir.

"O her an tecellide" olduğundan, tecellisi devamlı olduğundan, bu zati inkılaplar ancak idrak ehli tarafından anlaşılacaktır. Bu süreklilik ile Zat-ı Mutlak'tan meydana gelen mevcudlar varlıklarını devam ettirirler. Eğer bu tecelli bir an kesilse, tecelli kesildiği anda her şey mahvolur.

İnsanın varlığında tüm taayyün ve tecelli mertebeleri cem edilmiştir. İnsan nefsi natıkası vasıtasıyla Allah'ın Kühnü Zati ile devamlı irtibat ve münasebet içindedir. Nefsi natıka şehadet alemine gelene kadar ne kadar örtülmüş, mertebelerde ne kadar çok ahlak kendisine ilişmiş, vahdetten ne kadar uzaklaşmış ise Allah ile irtibatı o kadar azdır. Allah irtibatı her an devam ettiği halde, bu durumdaki kişinin bu irtibattan haberi yoktur. Allah'ı ayrı, kendini ayrı zanneder. Taayyün ve tecellilerden haberi yoktur. **"Ben size şah damarınızdan daha yakını"** (Kaf/16) ve **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetlerinin hakikatinden çok uzaktır. **İman nerede olursan ol, Allah'ın seninle olduğunu bilmendir"** hadisinide idrak edememektedir.

Namazdaki her insan kendi nefis mertebesi düzeyinde Hakkla irtibat halindedir. Bu irtibatı en iyi anlatan Allah kelamı **"Bismillahirrahmanirrahim. Elhamdülillahirabbil alemin"** (Fatiha/1-2) ayetleridir. Besmele ile Allah ile irtibatı sağlar ve Alemlerde tecelli eden Rab ismiyle Allah'ı alemlerle birleştirerek tevhide ulaşır. Alemler halk olup, Hakkın tecellisinden ibarettir. Haktan ayrı değil, Hakkla kaim olan varlığını sürdüren zuhurlardır. Allah Rab ismi kanalıyla Zatiyla tüm taayyün ve tecelli mertebelerinde kişi ile beraberdir. Namaz müminin miracı olduğundan ve miraçta da bu mertebelerden geçilerek vuslat gerçekleştiğinden namazda her mertebede Hakkla irtibat sağlanmaktadır.

KALBİN MİRAC YOLU

*Kalbin yedi tabakası miraç yolu bilmeli
Sadır'dır anın biri-nuru İslam madeni
Fuaddır ikincisi keşfi ayan madeni*

*Zakirlerin rüyası tecelli-i esma nurları
Zatı kalbdır üçüncü nuru iman madeni
Kamil olsa imanı tecelli efal şuhuda
Şegaftır dördüncüsü, aşkı ilahi madeni
Kaplar aşkın envarı görmez hakdan gayrıyı
Habbetül kalb beşinci muhabbetullah madeni
Hakayıkı eşyanın aslı nuru Muhammed şuhudu
Noktayı süveyda altıncı ilmi ledün madeni
Sırrı kader şuhudu kabe kavseyn makamı
Beytü izzet yedinci, ilmü esrar madeni
Allahın hazinesi zatü ehad makamı.*

Bu nedenle "salatül vusta (orta namaz)"a dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. "orta namaz" diye vurgulanan husus namaza kalbinde katılmasıdır. Sadece dilde kalan kelamı değil, kalbe nakşolan bir kelam edilmelidir. Ki vücudun tamamı bu namazdan faydalansın. Zira nefsi natıka merkezi kalpteki nokta-i süveydadır. Buradan yayılan nur vücudun her zerresine ulaşır. Kalpteki mertebeler aşılarak miraca yol bulunur. Kalpte gerçekleşen miraç mertebeleri aşılarak, Hakkın gizli hazinesine, Ahadiyeti Zata ulaşılır. Mutlak Zata ibadet edilir. Bu ise ubudiyettir. Hayali rablara değil, Allah'ın Zatına varlığını döndürmesidir. Böyle kalple miraca ulaşan kalp şöyle tarif edilmiştir. **"Müminin kalbi beytullah, arşullah, miratullah ve hazinetullahtır"**. Hakkıyla kılınan namaz kalbi bu mertebelere ulaştırır. Bu vasıflara sahip kalp ile "Hakk ile" olunur. Hakkla, Hakkça kelam edilir. Hakk fiiller ile zuhura çıkar. Bu hale erişen kişi "abduhu" olur. Bu kamil insanlara hastır. Mevlana Hazretleri (ks) bu gerçeği belirtmek için; **"Kamilin ibadeti nazarında hazır olan Hakkadır; noksan kişinin ibadeti nazarında gaib olan Hakkadır"** buyurmuştur. Kamilin ibadeti tüm taayyün ve tecelli mertebelerini, tüm zuhurları kapsar ve hepsine sirayet eder.

Kamil kişi kendi hakikatini tüm mertebelerde idrak ettiğinden Vitriyeti Zattan hissesini alır. Alemlerin hakikatini idrak ile de Ferdietü Zattan hissesini alır. Bu hakikatleri varlığında cem ederek "Vitriyet" ve "Ferdiet" ile namaz kılar. Böyle bir kişi tek başına namaz kılsada cemaatle namaz kılmış hükmündedir. Bu yakîn idrak ile kılınan namazda gönül kabe olur, alemlerde cemaat. Yunus Emre şu şiirinde bu gerçeği ifade etmiştir:

AŞK İMAMDIR BİZE

Aşk imamdır bize, gönül cemaat,
Kiblemiz dost yüzü, daimdir salat.

Can dost mihrabına secdeye vardı,
Yüz yere vuruban eder münacat.

Beş vakt tertibimiz bir vakte geldi,
Beş bölük oluban kim kıla taat.

Şeriat der ki bize şartı bırakma,
Şart o kişiyedir eder hiyanet.

Dost yüzün görücek şirk yağmalandı,
Onun için kapıda kaldı şeriat.

Münacat gibi vakt olmaz arada,
Kim ola dost ile bu demde halvet.

Kimsenin dinine hilaf demeyiz,
Din tamam olıcak doğar muhabbet.

Erenler nefsidir şu devletimiz,

Onun çün fitneden olduk selamet.

Kalu bela dedik evvel ki demde,
Dahi bugündür o dem-ü bu saat.

Doğruluk bekleyen dost kapısında,
Gümansız o bulur İlahi devlet.

Yunus öyle esirdir o kapıda,
Diler ki olmaya ebedi rahat.

Yunus Emre

Allah'ın Zâtının imam olduğunu, gönülün cemaat haline geldiğini vurgulamıştır. Gönül kabesini ziyaret eden ilahi isimlerin ve sıfatların hakikatleriyle cemaat olduğunu vurgulamıştır. "Kiblemiz dost yüzü" diyerek bu ilahi isim ve sıfatların her zaman her yerde zuhurda olduğunu ve **"Nerede dönerseniz Allah'ın vechi (Yüzü-Zatı) oradadır"** (Bakara/115) ayetini açıklamıştır. Her gördüğünde zatıyla, isim ve sıfatlarıyla Hakkla olduğunu vurgulayarak bunun "daim salat", "daim namaz" hükmünde olduğunu ifade ederek çok büyük bir irfanı açıklamıştır.

"Allah sizin dış görüşünüze bakmaz, kalbinize ve amellerinize bakar" hadisi kalpteki miraç mertebelerini bir yönüyle ifade etmektedir. Kalpte dürülü nefsi natıkanın hangi mertebeden açığa çıktığıyla ilgilenilmektedir.

Kişi namazda ve namaz dışında Hakkla olduğunun bilinciyle Kur'an ve Sünnet üzere amellerini gerçekleştiriyorsa ve isimlerin hakkını veriyorsa "daim namaz" dadır (salatün daimün). Böyle bir namazda "Selam" ismiyle her an namazını korur. Hakk'la daim ilişki ile namazını korur, bu ise "korunmuş namaz" hükmünü taşır. Kişi **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetinin hükmünü idrak etmiştir.

Namazdaki kişi Kur'an okurken tüm taayyün ve tecelli mertebeleri ile irtibat ve münasebet içindedir. Kur'an'ın her harfi (örneğin mim) şahadet alemini aşarak misal alemine ulaşır. Her kelimesi ile melekut alemine yol alınır. Her ayet ise ceberut alemini menzilededir. Okuduğu her sure ile lahut (zat) alemine ulaşır. Bu nedenle Kur'an okuyan kişi her mertebede Hakkıdır. Allah kudsi hadisinde şöyle buyurur:

"O mümin ki insanlar arasına girer ve onların eziyetlerine sabreder; bu o, müminden hayırlıdır ki, insanlar arasına giremez ve eziyetlerine sabredemez"

Kamil insan namazdan sonra, halkın arasına karışarak Hakk'la halkın arasında yaşaması "daim namaz" hükmü altına girmektedir. Hakk'la olan ise halktan zuhura gelen eziyetlere katlanabilir. Bu halkta Hakkı görme mertebesidir. Her zuhura Kur'an ve Sünnet ile muamele ederek, halka Hakkın hakkını vermesidir. Kamil olmayan insan ise bu manaya ulaşamadığından halktan gelene sabredemez. Zuhurlara Hakkça muamele edemez.

NAMAZLAR ve BAZI HAKİKATLERİ

SABAH NAMAZI

Sabah namazı karanlıktan (amaiyetten) aydınlığa (zuhura) ulaşmaktır. Nefesi rahman tecellisi ile gizli hazineye zuhuru yaşamaktır. Kişinin cem halinden farka gelmesidir. Vahdetten kesrete yönelmesidir. Mutlak Tevhid anlayışıyla çokluğu (kesreti) idrak etmektir. Cem halinde gizli olan "ilmi hakikatlerimizin" nur tecellisi ile birer kimlik, hüviyet kazanıp kendi mertebelerinde ilahi hüviyetin temsilcisi olarak zuhura çıkıp, kesreti oluşturduğunu gösteren namazdır.

Cem halinde Allah ismi camisinin idrak edilmesidir. Fena halinden bekaya yönelmektir. Sabah namazının hakiki imamı Hz. Ebubekir (ra) dir. Hz. Ebubekir'in (ra) ahlakı "Sıddikiyet" mertebesidir. Sabah namazı kılan kişinin, Hz. Ebubekir (ra)'ın ahlaki vasıflarıyla boyanmasıdır. Güne "sıdk" ile başlayacak ahlaka bürünmektir. "Sıdk" ile başlanan her iş ise hayırla sona erecektir. Cemaatle namaz kılan kişi zahiren imama uyarken, batınen kalple vaktin hakiki

imamına yönelmesi halinde zahir ve batını hakiki imamına yönelmiş olup zahir ve batını birleştirmiştir. Her vaktin hakiki imamı Hz. Resul (sav) olup, onun vasıflarını temsil eden halifeleri vekaleten batını imam olurlar.

ÖĞLE NAMAZI

Öğle namazı "nur tecellisi" ile zuhura çıkan halktaki farklılıkların farkına varılmasıdır. Kesrette farklılıkları idrak edip, bu kesretin batınında Hakkın olduğunun idrak edildiği mertebedir. Kesrette vahdeti idrak etmektir. Cem halinden farka gelişidir. Kesreti zahir, tevhidi batın idrak etmektir. Zahir ve batının Hakkın izafet ve itibarları olduğunu idrak ederek kesrette vahdeti yaşamaktır. Öğle namazının batını hakiki imamı Hz. Ömer (ra) dır. Namazdaki kişi batını olarak O'nun ahlakı ile ahlaklanma yoluna girer. O'nun ahlakında açığa çıkan özellikler ise "adalet" ve "Furkan" (Hakla batılı ayıran) dır. Bekabillah mertebesini idrak ettirir.

İKİNDİ NAMAZI

İkinci Namazı, nur tecellisinin dorukta olduğu ve farkları cem etmek ve kesrette vahdeti idrak etmenin zirve noktasına ulaştığı idrak mertebesini temsil eder. Fark aleminde kesretteki ayrı ayrı zuhurlarının "ahadiyeti Zat" mertebesinde cem edilmesidir. Bütün müşahede edilen farklı zuhur mahallerini Allah'ın uluhiyeti ile birleştirdiğinin idrak edilmesidir. Tevhidin yaşanmasıdır. Bekabillah aşamasıdır. İkinci namazının batını-hakiki imamı Hz. Osman (ra) dır. O'nun ahlakının ana vasıfları "haya" "edep"tir. Namazdaki kişi bu vasıflardan hissesini alır.

AKŞAM NAMAZI

Farkların ortadan kalkması (karanlığın geçmesi), fark idrakinin ceme dönüşmesidir. Kesretten vahdete yolculuktur. Vahdet idrakinin oluşmasıdır. Allah'ın amaiyetinden (karanlık) bütün bu kesreti cem ettiğinin bilincine varılmasıdır. Bekadan fenaya seferdir. Hakkın amaiyetinde kendini "ilmi hakikat" olarak fark edip, onuda Hakka teslim ederek Hakta fani olduğunun şuuruna varılmasıdır. Görünen farkları kendi mertebelerinde "ilmi hakikat" olarak görüp, hepsini ilmi Zatta birlemektir. Farkların Hakk ile, Hakkla kaim ve baki olduğunun idrak edilmesidir. Akşam namazının batını-hakiki imamı Hz. Ali (kv) dır. O'nun ahlakının ana vasıfları "ilim ve "marifettir". Bu vasıflarla donanma için yola çıkmaktır.

YATSI NAMAZI

Cem ve farkın beraberliği; vahdet ile kesretin aynı hakikatte değerlendirildiği; kesretin aynı vahdet vahdetin aynı kesret idrakinin oluştuğu "Muhammedi Şuhud" mertebesidir. Fena-Beka alemlerinde yolculuk etmektir. Hakta fani, Hakkla baki olarak yaşamaktır. Bu mertebede kesret vahdeti, vahdet kesreti örtmez. Zahir ve batın isimleri yürürlüğe girer. Halkın (kesret) zahir, Hakkın (vahdet) batın olduğunun idrakine erilmesidir. Zahir ve Batının ilahi hüviyetin izafet ve itibarları olduğunu idrak ederek hepsini Ahadiyeti Zat mertebesine bağlayıp, Mutlak Tevhide ulaşılmasıdır. Fena-beka yolculukları ile Hakk'la olmaktır. Yatsı namazının batını-hakiki imamı Hz. Muhammed (sav) dır. O'nun ahlakı Kur'an olduğundan Kur'anla tahakkuk edip, Kur'anı Natık olarak yaşamaktır. Kur'andan hissemizi alıp onu yaşama mertebesidir.

Namazların rekat sayılarındaki bazı özellikleri şöylece belirtelim: 2 rekatlı namazlar fenafillah ve bekabillah vasıflarını tek namazda birleştirir. 4 rekatlı namazlar tek namaz içinde her rekatı şeriat, tarikat, hakikat, ve marifet olmak üzere tüm şeriat-ı ve sünneti Muhammediyeyi bünyesinde taşır. 3 rekatlı namazlar tüm bu irfanın ilmi yakîn, aynel yakîn ve Hakkel yakîn mertebelerinde tek namazda cem eder. Ayrıca 3 rekatlı namazlar "ferdiyete" hakikatini bünyesinde bulundurur. Ferdiyete hakikatini Zat, Zatin iradesi ve Zatin kelamı (Kün emri) yani üçlü teklifi bünyesinde bulundurur. Üçlü teklifi bünyesinde cem ettiği yönüyle tümü "Vitriyete" hakikatini açıklar. Vitriyete ise Hakkın Mutlak Tevhidini ve BİRliğini temsil eder. Günde 40 rekat olması kemal sayıyı ve kemal yaşı temsil etmesindedir. Zira peygamberlik Efendimize bu kemal yaşta gelmiştir. Bütün kemalat yatsı namazı ile tamamlanır. Vitr namazı hariç yatsı namazı 10 rekattır. 10 sayısı kemal sayı olup tek ve çift sayıları birleştirir. Ayrıca Arapçada 10 sayısı elif (l) ve nokta (.) ile yazılır. Nokta ve elif ise hem harflerin hem rakamların kaynağıdır. Noktadan nefesi rahmani ile elif

meydana gelmiş ve bu eliftende tüm sayılar ve rakamlar açığa çıkmıştır. Bu hakikate binaen camilerin kubbeleri noktayı ve minareleri elifi; içinde okunan her kelam O'nu temsil etmektedir. Nokta ise Allah'ın Ahadiyeti Zatını ve hüviyet gaybını temsil eder. Hüviyet gaybından elif ile alemler zuhura çıkmıştır. 10 bu nedenle kemal sayıdır. Yatsı vitr namazı ile 13 rekattır. 13 asal sayıdır. Kendinden ve birden başka sayıya bölünmez. Bir kaynak sayıdır. 13 ile Allah mutlak tekliğini (vitr özelliğini) ilan eder. Günlük farz namazların toplam rekat sayısında 17 dir. 17 sayısında asal sayı olup Allah'ın mutlak birliğinin ve tekliğinin ilanıdır. Sünnet namazların toplamıda 23 olup oda asal sayıdır. Hakikati Muhammedinin ayna olup bu tevhid hakikatini gösterdiğini ilan etmektedir. Bu nedenlerle namaz her yönüyle "tevhid hakikati"ni bünyesinde bulundurur. Vahdetteki kesreti, Kesretteki vahdeti göstermesi açısından da manidardır.

DUHA NAMAZI

Duha vakti, fenafillah hükmünün hakim olduğu sabah namazı vaktinden sonra, gün işiği ile her varlığın farklı tecelliler ile ortaya çıktığı zamanda kılınan namazdır. Bekabillah hükmündedir. Yani nefsi natıka emanetinin Allah'ın Zatına teslim edilip fena oluştuktan sonra, nefsin Allah'ın Zati, sıfati ve isimleri ile tecelli ile "beka" kazandığı zamanı temsil eder. "Abduhu ve resuluhu" tecellisinin olduğu makamdır. Bu özelliklerin belirtilmesi açısından şu hadisler bize ışık tutar:

"Duha namazı kılan doğduğu gibi günahsız olur"

"Duha namazı kabul olmuş bir hac ve umreye bedeldir"

Kur'an'daki "Duha" sureside Peygamber Efendimizin Nur-u Muhammedi ile bekabillah makamında oluşunu ifade etmektedir.

EVVABİN NAMAZI

Evvabin namazı nafîle-sünnet namazlardandır. Hadis-i şerifte buyrulur: **"Akşam namazından sonra altı rekat namaz kılanın günahları deniz köpüğü kadar da olsa affolur"**

Akşam namazı ilim ve marifetin kemale erdiği namazdır. Kişinin "fenafillah" olgusunu yaşamasıdır. "Fena"nın gerçekleşmesi içinde kişinin varlık (vücut) emanetini Hakka teslim etmesi gerekir. Yani nefsi natıka hakikatini idrak edip, emanetini Allah'a teslim etmek ve tecelliyi beklemek "fena"dır. Marifetin ve irfanın kemalidir. Peygamber Efendimiz bu gerçeği **"Vücudun kadar büyük günah olamaz"** hadisiyle vurgulamıştır. İşte evvabin namazını bu idrakte kılan kişi vücut (varlık) emanetini de Hak'a teslim edip, fenaya ulaştığından "günah" yükünden kurtulmuş olur. Nafîle namaz hükmünde olduğundan nafîle ibadetle Hakka yaklaşmış (kurbu nevafil) olur. Nafîlelerle yaklaşan ise Allah tarafından sevilir. Kudsi hadiste belirtilen hale ulaşmaya başlar: **"Ben kulumu sevince gören gözü, işiten kulağı, söyleyen dili, tutan eli... olurum. Benimle görür, Benimle işitir, Benimle söyler, Benimle tutar..."**

Bu hal ise fenadan sonraki "beka" halidir ki, Hakk'ın ana muradı da bu hale ulaşmaktır.

VİTR NAMAZI

Vitr eşyada Hakkı bilmek içindir. "Eşyanın hakikatine ermek" demektir. "Allah neye tecelli ederse o şey Allah'a boyun eğer" hadisince eşyanın Allah'ın esma ve sıfatlarının tecellisi içinde O'nun uluhiyetinin ve Rububiyetinin idrakinde olmaktır. Tek ve Bir Allah'ı vasıflarıyla idrak etmek demektir. Allah'ı vekil edininip O'nun önünde adeta ölümler haline gelmek ve bu açıdan Allah için nefislerin tezkiyesini sağlamaktır. Bu namazla tezkiye hakiki anlamda gerçekleşmektedir. **"Vitr bütün Müslümanlar üzerinde haktır. Kim üç rekat vitr kılmak isterse, bunu yapsın, kim bir rekat vitr kılmak isterse o da öyle kılsın"** hadisi bize Allah'ın hakikatine ulaşmanın anahtarı "vitr namazı" kılınmıştır. Vitr ikincisi olmayan tek rekattır. Zatı bakımından Hakkın bizden ayrıştığı yöndür. Tenzihdir.

Tek rekat vitr, Mutlak Birliğe aittir. Üç rekat vitr kılınan vitri kılınan vitri ise uluhiyetin ve rububiyetin bilinmesidir. Bu özellikleri ile İlahi Zatı birlemektir. Ferdiet özelliklerini birlemektir. Ferdietin vitriyetidir. **"Allah vitrdır (birdir), biri sever"** hadisinde bu özellikler vurgulanmaktadır. Kalble Allah'ı tevhid etmek demektir. Üç rekatlık vitr Zatı, sıfatlarını ve fiillerine ait birliği içinde toplamıştır. Hz. Resul (sav) bu özellikleri birleştirerek, **"Ey Kur'an ehli! Vitr namazı kılınız. Çünkü Allah tektir ve teki sever"** buyurmuştur.

Vitr, alemlerdeki her şeyde tecellide olan Hakkın Mutlak Birliğini gösteren Allah'a ait bir ayettir. **"Namaz en hayırlı iştir"** hadisi ışığında bakıldığında namazın son hedefi Allah'ı tevhid etmek ve O'nu müşahede etmektir. Namazda Kur'an kıraat edilir ve Kur'anın hepsi güzeldir ve onu okuyan kişi kendi idrakiyle Rabbiyle konuşarak, O'nu tevhid eder.

Tüm namazların hakikatlerinin kişinin varlığında cem edilip idrakte yaşanmasıdır. Kendi ilahi hüviyetinin Hakkın hüviyetiyle nefsi mertebesinde aynı olduğu idrakine ulaşılmasıdır. **"Kühü Zatını idrak edemedik"** hükmünün açıkça yaşanmasıdır. Vitr namazı kişiyi vitriyet ve ferdiet hakikatlerine ulaştıran namazdır. Bu nedenle "teklik" namazıdır. Ahadiyeti cem ve Ahadiyeti kesreti varlığında cem edip kişiyi "kühü Zat sırrı" na ulaştıran namazdır. Noktanın idrak edildiği fiili besmele olarak yaşamını sürdürme bilincidir. Bunun ötesi ise "kühü Zat-hüviyet gaybı" olup gizli hazinedir. Allah'ın gizli hazineden çıkardıklarını Hakk olarak görüp, gaybının bilinemeyeceğinin idrakine varılmasıdır. **"Zatını tefekkür etmeyiniz"** emrinin hakikatinin açılmasıdır.

TEHECCÜD NAMAZI

Teheccüde kalkan isimlerin Zata dayandığını ve sadece nispetler olduğunu daha yakından idrak eder. Nefsinin Zatının Hakka bağlandığını idrak eder. Anlarki hakk kendisi (Zatı Nefsi) nedeniyle kendisiyle kaldığında alem var olmaz. Alemin var olması için genel vücut tecellisi" olan Nefes-i Rahmana ihtiyaç vardır. Ve bu tecelli ile Hakk aleme yöneldiğinde, bu yöneliş nedeniyle alemin varlığı açığa çıkar. Bütün alemin ilahi isimlerden ibaret izafi varlıktan meydana geldiğini anlar. İsimler zuhura çıkmak istediklerinden Hakkın Zatından bu tecelli ile yönelişle açığa çıktıklarının şuuruna varır. Nefsinin hakikatinde Zat kaynaklı olduğunun idrakine varır. Bu ise Allah'a karşı olan aczini ve fakrını anlamasına ve ayrıca Hakk ile var olduğunun bilgisine insanı ulaştırır. Teheccüde Allah, Hakk ismi ile tecelli etmiş olur ki, bu tecelli ile kendi hakikatini ve alemlerin hakikatine insanı kavuşturur. Bununla övülmüş makamdan hissesine düşen yeri kazanmış olur. "Hak geldi batıl yok oldu. Kuşkusuz batıl yok olucudur" (İsra/81) ayetini idrak etmiş olur. Gece karanlığında kılınması, Amâ aleminden Rab ismiyle tecelli etmesidir. Nefsi ve Rabb-ı bilmeyi gerektirir.

Allah uykuda iken ruhları indinde tutar. Ecel gelmediğinde uyanıldığında o ruh bedenle etkin faaliyete geçer. **"Ey Muhammed; gecenin bir vaktinde kalk teheccüd namazını kıl; umulur ki Rabbin seni Makamı Mahmuda ulaştırır"** (İsra/79) ayeti kerime teheccüd namazının hakikatini açıklar.

Kişi teheccüd vaktinde uykudan uyanıp ruh kendisine iade edildiğinde; kişi kendi halk edilmiş rolü oynayan "genel vücut nuru tecellisi" olan nefesi rahman ile var olduğunu idrak eder. Bu tecelli nefesi rahman tecellisidir. Bu tecelli ile kişi varlık bulur. Nefesi Rahman tecellisi İlahi Zatın sıfatları ve isimleri ile o kişiyi var etmesidir. "Ruh" da bu sıfatların mazharıdır. Kişideki sıfat ve isim tecellisi ile ruhu ona iade edilmektedir. Nefesi Rahman tecellisi, Allah'ın ilmi zattaki "ilmi hakikatleri" (ayan-ı sabite) varlık sahnesine suretler olarak açığa çıkarmasıdır. Kişi, gece karanlığında (amaiyet) zulmette iken, nur tecellisi ile varlık sahnesine geldiğini idrak eder. "İlmi hakikatlerin" aslı ilahi isim ve sıfatlar olup Kur'anın sırrı makamını temsil eder. Yani nefesi rahman tecellisi ile "ilmi hakikat" lerimize Kur'an vaz edilmektedir.

Bunu belirleyen ayetlerde **"Rahman. Kur'anı talim etti. İnsanı yarattı. Ona beyanı öğretti"** (Rahman/1-4) buyurulmaktadır.

Uykuda ruhun (İlahi isim ve sıfatların) faaliyeti yoktur yani minimum düzeydedir. Ruh Allah ile asli irtibatını nefis mertebesinde sağlamaktadır. **"Ben Ademe ruhumdan nefh ettim"** (Hicr/19) ayetiyle bu ruhun nefse kabiliyetlerini vererek ona "insani ruh" vasfını kazandırdığı belirtilmektedir. Yani nefsi natika Allah ile uykuda irtibat halindedir. Nefis mertebesinde görülen rüyaların hakikatide bu irtibat ile ilişkilidir. Kişi hangi nefis mertebesinde ise, o mertebeden "ilmi hakikatleri" nden nefse misal olarak ilimler yansır. **"Rüya Allah'dan vahiydir"** ve **"Rüya**

müminlere müjdedir” hadisleri bu hakikati açıklar. Hak rüyalar tabir gerektiren ve gerektirmeyen olarak iki kısımdır. Rüyalarında ancak Allah’ın ilmi nuru ile tanışmış kişiler hakkıyla yorumlayabilir. Kişi uyandığında tüm taayyün mertebelerinde seyreden ruh bedenle ilişkisine girer. Nefsi natıkası bedenle tekrar ilişkiye girip bedene kuvvet vermektedir. Yani Hakkın ezeli ilmindeki “ilmi hakikatinden” şehadet alemine nüzul (iniş) yolunu tekrar yaşamış olmaktadır. Gece kılınması uykuda Hakkta fani (fenafillah) hükmünü yaşayan kişinin uyanınca Hakkın sıfat ve isimleri ile (ruh) tekrar Hakk’la baki (bekabillah) hükmünü yaşayıp bu hali idrak etmektedir. Bu namaz “fena” ve “beka”nın zirve mertebesini temsil eder.

Nüzul yoluyla gece karanlığı gibi örtülmüş nefsi natıkamızın, kendi hakikatine tekrar ulaşması için “teheccüd namazı”nın kılınması tavsiye edilmiştir. Miraç hakikatinin en üst düzeyde idrak edildiği ve mertebe mertebe nefsin kendi hakikatine (nura ve Kur’ana) ulaştığı namazdır. Bu hakikate binaen **“Namaz müminin miracıdır”** ve **“Namaz nurdur”** buyurulmuştur. Teheccüd namazı, irfan yolunun temelini oluşturan uruç (yükseliş) ile kendi hakikatimize olan yolculuğu temsil eder. Nefesi rahman (nur) tecellisi ile Zata ulaşmaktır. Zira nefesi rahman tüm tecelli mertebelerine sirayet etmiştir. **“Nefsini bilen Rabbını bilir”** hadisinde belirtilen kendi hakikatimizi idrak ederek Allah’la Allah’a olan yolculuğu temsil etmektedir. Peygamber Efendimizin nefsi natıkası tüm alemlerin nefislerini (nefsi kül) varlığında bulundurur. Bu hakikate Nuru Muhammedi, Hakikati Muhammedi ve Ruhü Muhammedi adlarında verilmektedir. “Ferd” isminin Hz. Resul’e ve hakiki varislerine ait olmasında bu hakikate binaendir. “Ferdiyeti Zat” idrakinin oluşması için bu namaz ona tahsis edilmiştir. Müminlere de bu hakikate ulaşmaları için tavsiye edilmiştir. Ferdiyet hakikati “Makamı Mahmud” un da hakikatini içerir. Bu idrake ulaşan müminlerde idrakleri oranında Makamı Mahmudda yerlerini alır ve bu hakikatten ilim tahsil ederler. Teheccüd namazı bu idrake ulaşılması için anahtar rolü oynar. Teheccüd namazında da özellikle Kur’an tilaveti bizim nefsi natıkamızın aslını temsil etmesindedir. Nefsi natıkamıza talim edilen Kur’an’ın zuhurunu idrak ediş mertebesini temsil etmektedir. Arifibillah Hacı Sıdkı Visali (ks) teheccüd namazının bu hakikatini şöyle belirtmiştir:

Hem gecenin namazı oldu ayet menzili
Aşkla oku Kur’anı tekrar tekrar ayeti
Hem düşünerek manayı, zahir olur nurları
Git gel oku onu, tekrar tekrar ayeti
Çünkü Resul okudu bir ayeti sabahı

Kendisi nur olan Kur’an, nefsi natıkamızı nurlandırarak onu aslına ulaştıran anahtar konumundadır. Allah bir kudsi hadisinde gece namazının ve gece vaktinin önemini şöyle açıklamaktadır:

“Yüceliğine yüce, mübarekliğine mübarek Allah, dünya semasına nüzul tecellisi eyler ve buyurur:

- **Yok mu tevbe eden? Ki onun tevbesini kabul edeyim.**
- **Hani duacı? Ki onun duasına icabet edeyim.**
- **Bağış talebinde bulunan yok mu? Ki onu bağışlayayım.**

Zahiri anlamı oldukça açıktır. Batini anlamı ise daha önce açıklandı.

Kişi nefesine sonradan ilişen hususlardan arınmak ve Hakk’la Hakka ulaşması için teheccüd namazının önemini çok iyi idrak etmelidir.

Hakkın gece alemlere nüzulu ruhani, manevi ve nuranidir. Bu nüzulun amacı “gizli hazinenin” açığa çıkışının bilinmesidir. İnsanda gizli hazinenin zuhurudur.

Teheccüd namazına devamla kişinin hakikatine ulaşması, nefsin tezkiyesi ve manevi gelişimi artar. O kişide idrak seviyesine ve nefsin mertebesine göre Peygambere uzak veya yakın olarak Makam-ı Mahmudda yerini alır. Hakikati Muhammediyi idrak eder.

CUMA NAMAZI

Cuma, Vahdette kesret ve kesrette vahdeti idrak edebilmenin en önemli yöntemidir, pratiğidir. Cuma, ilahi isimler mertebesindedir. Cemaatle kılınması bu hakikate dayanır. Cuma dışında her namaz, başlama tekbirinden son selama kadar, namaz olması bakımından Cuma'nın sağladığı bilgiyi verirken, Cuma namazı yaşantı itibariyle ilmi Zattaki ilmi hakikatlere (ayan-ı sabite) nefesi rahman ile "genel vücud nuru tecellisi"nin zahirde yaşantısını adeta temsil eder. Cemaatle kılınan diğer namazlarda bu bilgiyi versede sınırlı ve rahmet yönüyle sınırlıdır. Cuma özel ve genel rahmetin nurla yayılması olup, farz kılınmıştır. Hakkın bilgisini vermesi yönüyle diğer namazlarla aynı, bu yönüyle Cuma diğerlerinden farklılık içerir. Uluhiyetin (ilahlığın) genel hitabı, vahdet-kesret ilişkisini genelleştirmede anahtar rolü oynar. Nefsini bilme ve Rabbini bilme özel şahsi yönden çıkıp, Rabbin uluhiyeti ile Allah ismi ile tüm nefislerde aynı ve farklı tecellilerle tasarrufta bulunduğunu aynel yakın yaşama mertebesidir. Zatin ve vasıflarının isimlerinin cemaat kanalıyla genele yönelik olduğunun idrak edilmesidir. Nefsi ve alemlerdeki tüm nefislerin (kesret) tek bir Allah'ın tasarrufu (vahdet) altında olduğunun şuuruna daha kolay ulaşma yöntemidir. Zahirde olan cemaatteki (kesret) tasarrufun tek bir ilahlığa (uluhiyet) dayandığı (vahdet) bilincine buradan tüm alemlerin tek elden yönetildiğinin idrakine varılmasını kolaylaştırır. Rab ismi ile alemlerdeki tasarrufun Allah'a ait olduğunun idrakidir. Zira alemlerdeki her mevcut Allah'a aittir, halk edilmesi ve tasarruf Allah'a aittir. Zira Allah her şeye muhittir. **"O, Her şeyi ihata eder"** (Fussilet/54) ve **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetleri ile her an, her yerde tasarruf sahibi uluhiyeti ile Allah'a aittir.

Cuma namazında hakiki imam Allah'tır. Uluhiyeti ile tasarruftadır. Batını imam Allah'ın aynası Hz. Muhammed (sav) dir. Zahirdeki imam Allah ve Resulünün vekili ve varisidir. İmamın kıldıracağı namaz Hakk adına Hakla, Hakkın kelamıyla cemaate yönelmesidir. Batını Allah uluhiyeti ile cemaatle beraberdir. Cemaate tecelli etmektedir.

Cemaatle namazdaki mutlak birlik, gerçekte mevcudların varlığın ve hüviyetinin hakikatidir. Nefsin hakikatine dayanır. Hakkın dışındaki hiçbir şeyin kendi başına kaim olmayacağını, her şeyin hakla kaim olduğunu ve Hakka muhtaç olduğunu idrak eder. Hakkın uluhiyetiyle varlıklara (mevcudlara) nüfuz ettiğini idrak ederek, uluhiyet kaynaklı ilahi isimler ile ahlaklanmak bu suretle başlar. Diğer namazlarda da bu vardır. Kendi namazıyla cemaat arasındaki fark cemaatteki insanların farklı Rabb-ı hassları kanalıyla Hakkın tecellilerinden istifade etmektir. Böylece cemaatteki farklı ilahi isimlerden oluşan Rabbi haslara yönelik tecellilerden de istifade ederek, bu kanalla ilahi isimlerle ahlaklanma konusunda istifadesi artar. Bu suretle her nefeste istifadesi artar. Zira insan her nefeste bu yolda yol almaktadır. İnsan bütün bir alemdir. **"Ne var alemde o var Adem'de"** buyurulmuştur. Tecelli insan üzerinde farklılaşırsa hem zahir hem de batın ismi yönünden değişiklikler oluşur. Zahir ve Batın olarak Hakk'tan faydalanmış olunur. Her ilahi isimde diğerinde bulunmayan bir alem vardır. Böylece cemaatle cumada, insanın zatında nefsindeki alemlerin farklılığı nedeniyle pek çok "Cuma" kılınmış olur. Bu ilahi isimlerin cemaatteki kişilerdeki farklılığından köken alır. Her ilahi ismin kendi aleminde ve cemaatinde hükmü ve otoritesi vardır. Her bir ilahi isimde kişinin nefsinde büyük mana değişimlerine yol açar. İlahi isimler, nispetler ve izafetler yönüyle çoğalırlar. Bu rahmetten cemaatteki herkes faydalanır. **"Ey iman edenler! Cuma günü namaza çağrıldığınızda Allah'ı zikretmeye koşunuz"** (Cuma/9) ayetiyle Allah'ı zikretmek kastedilir. Allah ismi tüm isimleri ve sıfatları cami olan Zat ismidir. Yine Kur'anda **"Allah'ı zikretmek en büyüktür"** (Ankebut/45) buyurularak Cuma namazında cemaatteki insanların ilahi isimlerle hem zahir hem batın farklılıkları ile Allah tüm isimleri ile zikredilmiş olur. Bu nedenle Cuma namazı Cem-ül Cem namazı olup, Ahadiyeti Zata tek bir imam arkasında ubudette bulunulur. Zira imam Hakkın vekilidir. İmama uymak Allah'ın Zatina uymak manası taşır. Zahir ile zahir imama, batını ile batın imama yönelmek kemali gerektirir. Böylece namaz zahir ve batın olarak tamamlanır. Zira **"O, evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır, O her şeyi bilicidir"** (Hadid/3) buyurularak bu idrak içinde olmamız emredilmiştir.

Allah kulunun diliyle, zahiriyle bildireceği şeyleri bildirmektedir. Hutbede bu konunun içindedir. İmam hutbedede Hakkın vekilidir. Namazda kendisiyle konuşulan Allah, konuşan ve yönelen ise kuldur. Kulda tecelli halinde olan Allah'tır. Kul tecelliye riayet eder. Adeta nefsinin Allah'a teslim eder ve bu ise nefsi kurban etmek anlamını taşır ki, kurbanların en üstünüdür. Kul Kur'an ve namazdaki zikirlerle nefsinin temizler ki bu en yetkin temizliktir. Bu şekilde Rabbi hoşnut eder. Allah ve kul arasındaki perdelerin kalkmasına vesile olur. Nefs mertebeleri daha kolay kat edilir. Temizlik ve namazla Allah razı edilmiş olur. Huzur elde edilmiş olur. İçteki bu huzur, dışdaki fiillerle desteklenir. Namaz kılan hem namazda, hem namaz sonrasında halk içindeki haliyle güçlenmiş ve korunmuş olur. Kulun Rabbiyle konuşurken, yaşarken giydiği en güzel elbise kulluk ve takva elbisesi olur. Allah'da **"Ben onun kulağı, gözü, eli, ayağı ve dili olurum"** buyurarak kulu kendisiyle süsler. Bunu ise tasavvufta irfan yolu ile ilim ile amel etmek sağlar. Hem namazda, hem namaz dışındaki yaşamında Hakk'la olabilmeyi ilim, amel ve ihlaslı niyet sağlar. Bu ise hem dünyada hem ahirette üstünlük demektir. Gerek namazda gerekse namazın dışındaki hallerinde Hakk,

kulun haline göre kuluyla beraberdir. **"Ben kulumun zannına göreyim. Öyleyse kulum Benim hakkımda iyi zanda bulunsun"** kudsî hadisiyle kul hangi haldeyse, Hakk o hale göre kuluyla bereberdir ve ona göre kendisine muamele eder. Bu nedenle nefsi bilmek, nefis mertebelerini tahsil etmek nefsi tezkiye edip, asıl haline getirmek Hakk'la olmada en etkin yöntemdir. **"Beni zikredin Bende sizi zikredeyim"** (Bakara/152) ayetiyle Allah zikir karşılık vereceğini, hangi nefis mertebesi ve tevhid anlayışı ile O'na yönelinirse o şekilde kulla beraber olacağını ilan etmiştir. Bu bilgiden faydalanmak ve nefsi tezkiye etmenin en önemli yöntemlerinden biride namazdır. Zira **"Namaz müminin miracıdır"** buyurularak Allah'la olmamızın yolu açılmış ve **"Namaz nurdur"** buyurularak hem irfan yolu ile hem de namaz ile Hakk'a ulaşmanın sonucu, nefsin aslına döndürme yolu belirtilmiş olmaktadır. Allah **"Sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin"** (Bakara/153) buyurarak adeta bunu emretmiş ve yardım garantisi vermiştir. Peygamber Efendimizin (sav) her an Hakk'la olduğunu Hz. Aişe (ra) şöyle bildirmiştir. **"Hz. Peygamber her anında Allah'ı zikrederdi"**.

Hz. Resul (sav) zikri hem namazda, hem diğer hallerinde O'nda, O'nunla, O'ndan, O'na yönelmiş, hiçbir halde O'nun dışında bir hal içinde olmamıştır. Her halin gereğine göre Hakkça muamele ile kesret-vahdet anlayışını tek Zatla bütünleşmiş, "Muhammedi Şühud" ile yaşamını "Allah ile baki" olarak sürdürmüştür. O'nun zahirdeki meşguliyeti O'nda O'nunla olmuş; alemlerde O'ndan başka bir şey müşahede etmemiştir. Bu görüş tasavvufta irfan yolu miracı ile eğitim sayesinde gerçekleşir. Namaz burada en önemli eğitim yöntemidir.

Cuma'nın bir hikmetide budur. Bu nedenle Cuma namazından sonra rızık aramak emredilmiştir. Bu emirle "halk içindedeki Hakk'la" yaşamak ve namazlardan sonra "Selam", halkla yaşarken daim namaz kılmamız istenmiştir. "Selam" ile halkın içine dönülürki "namazların korunması" bu selamın korunması anlamını da taşır. Halkta Hakkı, Hakkta halkı görebilmek olarak bu yaşantı özetlenebilir. **"Halka Hakkça hizmet Hakk'a hizmettir"** düsturu ve **"El işte gönül Hakkta"** anlayışı bu konuda anahtarlarımız olmaktadır.

Namaz kılmak, Hakk ile konuşmak ve O'nu müşahede etmektir. Halk'ın Hakk'ın "zahir" ismiyle tecelli mahalli olduğunun idrakiyle halkın içindeki her türlü yaşamda namaz kabul edilebilir. Kur'an bunu "salatun daimun-daim namaz" olarak adlandırmış "namazlarınızı koruyun" ayetiyle de halk içinde Hakkı müşahede ile yaşamamız istenmiştir. Bu anlayışla **"Çalışmak ibadettir"** hadisinde hakikatine ulaşılır. İnsana görürcesine Allah'a ibadet et denildiği ve **"Allah namaz kılan kişinin kiblesindedir"** buyurulduğu açıktır. **"Her ne yöne dönerseniz Allah'ın vechi (zâtı) oradadır"** (Bakara/115) ve **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetleri ile Allah bizim gönül kabemizdedir. Gönümüzle ne yöne yönelirsek, ne ile meşgul olursak O bizimle olduğundan "daim namaz"da ve ibadette olduğumuzun bilincinde olmamız gerekir. Cuma'da elde ettiğimiz her insanın, her mevcudun uluhiyetiyle Allah'ın tasarrufunda olduğu bilinciyle ve **"O her şeyi bilicidir"** (Hadid/3) ayetiyle her an, her şeyin şahidi olan Allah idrakiyle halkta Hakkı müşahede ederek namazımıza "daim namaz" ve "korunmuş namaz" mührü vurulur ki bu "hakiki namaz anlayışıdır". Peygamber sünnetidir.

Burada dikkate alınacak husus insanları ve maddeleri Hakk yerine koyup putlaştırmamak, her insanın ve her mevcudun nefsi hakikatının Allah'ın Zati Nefsindeki ilmi hakikatını (ayan-ı sabite) kendi mertebesinde temsil ettiğini idrak etmektir. Bu idrakle Cuma namazında tüm alemlere okunan Kur'an temsili olarak, her insanı her mevcudu Kur'an ve Sünneti Muhammedi ölçüsüyle değerlendirmek ve yerli yerince, adaletle Hakkça muamele etmek gerektiği bilincine ermek gerekir. Bu ise irfan yolu eğitimi ile kazanılacak hallerdendir. Tatmayan bilmez ve yaşayamaz. Bu makamı elde etmek için bu anlayışı yaşama almak gerekir.

BAYRAM NAMAZI

Bayram namazı, diğer namazlar ve cemaatle kılınması yönüyle Cuma namazının tüm özelliklerini kapsar. Bayram namazı "tekbirleri" ile diğer namazlardan ayrılır. Tekbir ile ilgili bilgi verildi. Teşrik tekbirleri, kulun hem tenzih hem teşbih mertebesinde Hakkı "müşahede ile tevhid" ettiğinin Hakk'ça ifadesidir. Tekbirli bayram namazı, Allah'ın mutlak birliğinin ve tevhidi zahiren ve batinen açıkça ilan etmektir. Tenzih, teşbihi ve tevhidi yani İslam'ın ilan edilmesidir. Ramazan bayram namazı, orucun arkasından bu ilahi birliği ilan etmektedir. **"Oruçlunun iki sevinci vardır. Biri iftar ettiğinde, ikincisi de Rabbini müşahede ettiğindeki sevincidir"** buyurulmuştur. İnsan ramazan orucunu tutmuş ve iftar sevincini yaşamıştır. Bayram namazında, namaz müşahede olduğundan, "Allah ile" oturma, olma yönüyle bayram namazıda "Rabbini müşahede" müjdesine ulaşmaktır. Teşrik tekbirleri ise bu

müjdeye ulaşıldığının ilanidir. **"Mücadele eden müşahede bulur"** buyurulmuş ve oruç, sabır, aydınlık ve nur olduğundan bayram namazında "Rabbini müşahede" etme yolunda büyük yol katetmiştir. Allah **"oruç benim içindir. Karşılığını Ben veririm"** buyurarak, kulunu bayram namazında "müşahede" ile dünyadaki karşılığını vermiş olur. Ahiretteki karşılığını alacağına müjdesidir. Oruç, nefisle cihad ve nefsi tezkiye olduğundan, nefste nur olan hakikate ulaşır, namazda "göz nuru" olma özelliğine kavuşmuştur.

Kurban bayramındaki namaz ise, Hacc ile ilgili olup, kabeyi görmek, Allah'ın Zatını, uluhiyetini ve Rububiyetini müşahededir. Hacc'ın en önemli vasfı ve müjdesi, tek olan kabenin müşahedesinin temsilinde, Rabbini bu alemde müşahede edileceğinin müjdesidir. İşte kurban bayramı namazında kul, bu müşahedeye ulaştığını teşrik tekbirleri ile ilan eder. Bu ilan ediş O'nun tekliğini, birliğini, Ahadiyetini, uluhiyetini, Samediyeti ve Rububiyetini ilan edıştır. Ki bu ise İslam'ın özü ve hakikati nihai hedefidir.

Kul tüm ibadetleri ile nefsinin tezkiye etmiş, nefis cihadı ile nefsinin bilmiş, nefsinin kendinin bilinmesi için kula bir emanet olduğunu idrak etmiştir. Cemaatle kılınan bayram namazlarında diğer kullarında "tek bir nefisten" halk edildiğinin şuuruna vararak, tüm nefislerin Allah'ın uluhiyetinin tasarrufunda olduğunu idrak ederek, nefsinin sahibine teslim ederek "Müslüman olmuş" olur. Nefsinin Hakka teslim ettiğinin nişanesi olarak "kurban" keser. Bu teslim ediş namazda müşahede ile taçlanır ve İslamın temsili olan **"Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abduhu ve resuluhu"** tevhidini müşahedeli olarak fiilen yaşamış olur. **"Nefsinin bilen Rabbini bilir"** hadisini hayatına ibadetlerle adapte etmiş olur.

Cuma ve Bayram namazları, Hakk'la Hakk'ta olmak "genel varlık (vücut) tecellisi" olan nefesi rahmanı idrak etmek için emredilmiştir. Nefesi Rahman ile "Kün" emri verilerek, her varlığın ilmi hakikati (ayan-ı sabite) varlık sahnesinde yerini almıştır. Peygamber Efendimizin nefsi natıkası (Nefs-i Muhammedi) tüm ilahi hakikatleri içine alan "hakikat-i Muhammedi"dir. **"Sen olmasaydın alemleri halk etmezdim"** hitabını Nefs-i Muhammedi kanalıyla bu namazlarla idrak etmek daha kolaydır. Cemaatle olan namazlardır. Cemaatle olan her bireyin Allah katında "ilmi hakikati" vardır. İşte bu "ilmi hakikatlere" Kün emrini veren Nefesi Rahman kanalıyla Allah'tır. Cemaate imam olan ise gerçekte Allah'tır. Ayna olan Hz. Muhammed (sav) Allah'ın vekili olarak hakiki imamdır. Hz. Resul (sav) "Allah" ve "Rahman" isimleri ile imamlık yapmaktadır. Allah ismi tüm "ilmi hakikat programlarına" yani her bireye nefesi rahman ile haklarını bu namazlarda vermektedir. Cemaatle kılınan her namaz bu hükümleri taşır. Bu idrake insanı yaklaştırır. Cuma ve bayram namazlarında cemaat daha çok olduğundan "rahmette" genişlemektedir.

Nefesi Rahman tecellisi Hakkla halkı bir arada toplamaktadır. Hakkla halkı cem ettiğinden bu namazlar "cem-ül cem" namazlarıdır. Ahadiyet-i Zat mertebesinde tüm ilahi hakikatlerin bir arada bütünleşmiş gizli hazinede olduklarını ve nefesi rahman ile her bireyin ilmi hakikatinin açığa çıktığını, zuhurda olduğunu idrak eder. Namaza gelen her kişiyi, kendi gibi gizli hazineden bilir. Allah'ın tecelli mahalli olarak görür. Gizli hazineden istihkaklarını toplamak ve Allah'ın rahmetini cezp etmek için namazdadırlar. Bu nedenle cemaatle namazda Hakk'la halkın içindedir. Diğer kişilerinde böyle olduğu şuurundadır. Hakta halkı, halkta Hakkı görebilmesinin vesilesidir bu namazlar. Her birey kendi nefis mertebesinde halk olarak Hakk'ladır. Özü ve batını ise Haktır. Bu bilinçle abduhu (Hu'nun kulu) olarak, ilahi hüviyetin temsilcisi olarak namazdadır. Diğer kişilere bu anlayışla bakarak, hatta namazda olmayan halkıda bunun içine katarak halkta Hakkı görür. Tevhide ulaşır. Kendi hakikate (vitriyet) ve alemlerin hakikate (ferdiyet) ulaşmada çok iyi bir ilim sahasıdır Cuma ve bayram namazları. Cemaatle kılınan namazların 27-28 kat daha faziletli olmasının nedeni bu hakikatlere dayanır. 27. Peygamber Hz. İsa (as) olup vitriyet hakikate ulaşmayı; 28. Peygamber Hz. Muhammed (sav) olup ferdiyet hakikatinin temsilidir. Diğer peygamberlerin hakikatlerinin özüdür. Bu hakikatleri idrakle tek başına namaz kılan kişide bu faziletleri aynıyla kazanır, cemaatle namazdadır.

CENAZE NAMAZI

Ölüye namaz kılmak, Rabbinin katında ölüye şefaet etmek demektir. Şefaet ise, Hakkın kendisi hakkında şefaet edilmesinden razı olduğu kimseler için olabilir. Ölüm bilgisizlik demektir. Yaşayan cahillere ilim öğretmek bir anlamda ona şefaet etmek demektir. İlahi ilim kemalin zirvesidir. Zahiri ve batını birleştirmek mükemmeli oluşturur.

Cenaze namazı, cenazeye dua için Allah'tan verilmiş bir izindir. Allah, dilek sahibinin dileğini kabul ettiği şefaet iznidir. Allah, dilek sahibinin dileğini kabul etmediği halde buna izin vermez. Bu nedenle şefaatede izin vermiş

demektir. Zahir ve batın olarak cenaze namazı Fatihanın fiiliyata geçirilmiş halidir. Fatiha, Kur'anın özetidir. Ölüye Fatiha ve Kur'an ile şefaati izni verilmiş olur. Bu şekilde cenaze namazında Fatiha ile ölüye dua etmiş olur. Allah da duaya icabet edendir. Cenaze namazı, namaz olduğundan Fatiha gerekir. Zira **"Fatiha'sız namaz olmaz"** buyurulmuştur. Getirilen salavatlar ile de Hz. Resul (sav) den şefaati istenmiş olur, zira oda duadır.

Müminlerin cenaze namazındaki duaları kabul edilir. Zira din kardeşinin gıyabında yapılmıştır. Hem cenaze namazı kılan ve namaz kılınan kişi hakkında iyilik gerçekleşmiş olur. Zira hadiste **"Mümin insan gıyabında kardeşine dua ettiğinde bir melek "bir mislide sana, iki mislide sana" diye karşılık verir"** buyurulmuştur. Namaz selamı ölü hakkında Allah'tan bir müjdedir. Artık ölü için "selamet" vardır.

TERAVİH NAMAZI

Teravih namazı Ramazan'da kılınan bir namazdır. **"Ramazan ümmetimin ayıdır"** buyuran Resul, kendine bağlılığın anahtarı saymıştır. **"Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah'da sizi sevsin"** (Al-i İmran/31) ayeti ışığında Allah ve Resulünün sevgisini kazanma ayıdır.

Ramazan ayı Kur'an ve İnsanın birbirine ilk kavuştuğu aydır. **"İnsan ve Kur'an ikiz kardeşir"** hadisiyle Ramazanda özel bir kavuşma söz konusudur. İnsanın nefsi natikasını "Kur'anı Natık"a çevirdiği aydır.

Oruç ile nefis tezkiye edilmekte asli hali olan Allah'ın nuru, Zati sıfatlarına ve Kur'anın sırrına ulaşma sağlanmaktadır. Allah'ın ahadiyeti-samediyet ve uluhiyetinin en üst düzeyde tecelli ettiği aydır.

Namaz-Ramazan-Oruç-Kur'an ile "Allah ile" olan beraberlik, billahi sırrı, en güzel şekilde yaşanmaktadır. Farzlarla ve nafilelerle Allah'a vuslat gerçekleşmektedir. Bu vasıflarla Allah'ın sevgisi kazanılmış olmaktadır. Ramazan ve teravihin önemi şu iki kudsi hadis ile belirtilmiştir.

"Kulum bana kavuşmayı severse, bende ona kavuşmayı severim... ama Bana kavuşmayı sevmeyince Bende ona kavuşmayı sevmem"

"Bir kimse Beni kendi kendine anarsa, Ben de onu Zatımda anarım. Yine bir kimse Beni cemaat içinde anarsa, Ben de onu o cemaatten daha hayırlı bir cemaat içinde anarım"

Yine kudsi hadisinde Allah şöyle buyuruyor:

"Yaklaşanlar, kendilerine farz kıldığım ibadetlerin edasında olduğu kadar hiçbir şeyde yaklaşamazlar. Gerçekten bir kul Bana nafilelerle de yaklaşır. Böylece Bana yaklaşanı severim. Sevinede kulağı olurum, eli olurum, dili olurum... Böyleki oldum. Benimle iştir, Benimle görür, Benimle konuşur, Benimle tutar, Benimle yürür... O'na dilediği verilir"

İşte Ramazan-oruç-Kur'an ve teravih ile fitir sadakası ve diğer ibadetlerle Allah'a yakınlığın zirvede olduğu aydır. Teravih ve diğer nafile ibadetler ile sevmeye, "Habibullah" sırrına kapı aralanmış olmaktadır. Diğer zamanlara yayılan farz ve nafilelerle "vesile" olarakta, **"Bana uyunuz ki Allah da sizi sevsin"** ayetinin nuruyla Allah sevgisinin kazanılmaya başlanmasıdır. Sünnetin yoluyla "Habibullah" sırrının açılmasıdır.

EZAN-I MUHAMMEDİ

Ezan, Hakk'ın kullarını kendisini bilmeye davet etmesi ve çağırmasıdır. **"Nefsini bilen Rabbını bilir"**.

Ezan, Hakkı müşahede etmek üzere, zatların (nefslerin) temizlenmesi için ilahi tecelliyi bildirmektir. Kamet ise tecelli için ayağa kalkmaktır. Kamet Allah'tan bir müjdedir.

Ezan nefislerin Allah'a çağırılmasıdır. Gerçekte Allah'tandır. Müezzin Allah'tan olan tecelli ile basiretle Hakka çağırandır. Ezan her vakte uygun özel bir duadır. Davetçi ise Allah'tır. Hakkın kendisiyle, isim ve sıfatlarını ve bunların tecelli mahallerini huzura çağırmasıdır. Uluhiyet ve Rububiyetinin ilanıdır.

Ezan bize her an eleste verdiğimiz "Evet Rabbımızsın" sözüne şahid olan nefsimize hitap etmekte insanın bu sözüne sadakat göstermesini hatırlatmaktadır. Ezan Allah'a nasıl kulluk edileceğini açıklayan Allah kelimidir. Ezan bizleri İlahi Zatını tanıyıp bilmemiz için bir çağrıdır. Bizleri Ahadiyeti Zatına ve uluhiyeti Zatına davet etmektedir.

"Allahuekber" sözü dört kez tekrarlanarak Ahadiyeti Zatına, Hüviyeti Zatına, Samediyeti Zatına ve Uluhiyeti Zatına bizleri davet etmektedir. Bu vasıfların tanınmasını murat etmektedir.

Bu dört mertebeden davetle; zahirde, batında, evvelde ve ahirde Allah'ı bilmemiz ve O'na itaat edilmesi için nefsimize hatırlatılmaktadır. Allah isminin bu dört itibarı birleştirdiğini belirterek Allah'ı bilmeye davet etmektedir.

Allah ismi camisiyle tüm ilahi isim, Sıfat ve fiiller; Uluhiyeti Zatta cem edilmiştir. Allah ismi O'nun uluhiyetini (ilahlığını) ifade eden Zat ismidir. Tüm tecelli mertebelerinde Allah'ın Samediyetine muhtaç olduğumuzu hatırlatmaktadır. Hüviyeti Zatiyla hem zahirde, hem batında, hem evvelde, hemde ahirde hüviyetinin mertebelerini zuhura çıkardığını ilan ederek, bize mertebemiz itibariyle ilahi hüviyetin birer temsilcisi olduğumuzu hatırlatarak Zatına, Zatını bilmeye çağırılmaktadır. Bunu açığa çıkaran uluhiyetini idrak etmemiz gerektiğini ilan etmektedir. Ahadiyeti Zatının bütün bu mertebeleri cem ettiğini bildirmektedir. "Allahuekber" denildiğinde kişi tüm ilahi isim ve sıfatları ve sıfatlarını O'nun hüviyet gaybına teslim etmektedir. "Kühü Zatının, yani hüviyet gaybının idrak edilemeyeceğini bildirmektedir. O uluhiyeti Zatiyla bilinebileceğini bildirmektedir. Böyle bir anlayış Müslüman olmayı gerektirir. Bunu açıklamak için İslamın düsturlarını bize hatırlatır. **"Eşhedü enlâ ilahe illallah"** denilerek birinci itibari **"Eşhedü enne Muhammeden Resulullah"** denilerek ikinci itibari bizlere hatırlatarak bizi islama davet etmektedir.

Buraya kadar olan kısım ilmi hakikatlerimiz olan ayan-ı sabitelerimizde "Kün" emri ile bu hakikatle oluşturulmuş olan gerçeği bize bildirmektedir. Eleste bu bölümler bizde dürülü olan bu hakikat olduğundan **"Ben sizin Rabbiniz değilmiyim?"** sorusuna, nefislerimizin şahitliğiyle "Evet Rabbımızsın" cevabını verebilmişizdir. **"Eşhedü en lâ ilahe illallah"** bölümü uluhiyeti Zatının her şeyin hakkını veren, zuhurları istidatlarına göre zuhura çıktığının müşahede etmemiz gerektiğini bizlere bildirilmektedir. Allah ismi zıtlıklarda bünyesinde bulundurduğundan, müşahede edilen her zuhur uluhiyetine (ilahlığına) bağlanmaktadır. İki kez okunması zahir-batın ve evvel-ahir bu idrakin gelişmesi içindir.

"Eşhedü enne Muhammeden Resulullah" sözü ise, nefsi natıklarımızın Hakikati Muhammedi ve Kur'an ile dürüldüğünü bize hatırlatmaktadır. Bu hakikati zuhura çıkarmak için şehadet alemine indirildiğimizi ve nefislerimizdeki bu hakikatle yaşamamız gerektiğini bizlere hatırlatmaktadır. Kur'an ve Sünneti Muhammedi ile yaşamaya davettir. Allah Uluhiyetini alemlere Kur'an ile açığa çıkarmış. Hz. Muhammed (sav) kanalıyla bu gerçeği açıklamıştır. Uluhiyetin kabulünün ancak bu yolla idrak edilebileceğini ilan etmektedir. Buraya kadar olan bölüm eleste "ilmi hakikatlerimize" ve onun zuhuru olan nefsi natıkamıza yerleştirilen istidattır. Özetle nefislerimize eleste İslam vaz edilmiş ve İslam istidatı ile dürülmüşüzdür. Bu hakikate binaen **"Her doğan çocuk İslam fitrında doğar"** buyurulmuştur hadisle.

Bu hakikat iki kere okunarak "zahir-batın" ve "evvel-ahir" olarak bizlere bildirilmektedir. Müşahedeli bir idrak ile yaşamaktır. Bu gerçeğe binaen İslam olmanın şartı kelime-i şehadettir. Herkesi, her nefsi aslını oluşturan İslama çağırılmaktadır. Allah ismi bu hakikatleri bünyesinde cem etmektedir. Bu ifadelerin iki kere okunmasının bir sırrıdır, bu düsturların ezeli ve ebedi olmasıdır. Allah gizli hazinesini bu ifadelerle zuhura getirmiş, gizli hazinenin açılmış hali olan alemlerde her mertebede mertebelerine göre tecellide olan Hakkı müşahede etmemiz istenmiştir. Böyle bir idrak ahiret aleminde kapsadığı içinde edebi bir hakikattir.

Bu ezeli ve ebedi gerçekler açıklandıktan sonra Allah, "Hayye alessalah" ile namaz gerçeğine, yani yukarıdaki hakikatlerin yaşanmasına davet etmektedir.

Namaz gerçeği ile zahir-batın ve evvel-ahir olarak dört itibariyle Hakkı tanımamız gerektiği açıklanmaktadır. Eleste verdiğimiz sözü dünya aleminde yerine getirmemiz gerektiği bildirilmektedir. Bu davet alemlerdeki her mevcudun kendi mertebelerinden kulluğa çağırılmasıdır. Alemlerdeki her şeyi kapsar. Bu çağrı sayesinde, uluhiyetin tasarrufu altında bitkiler, hayvanlar ve her mevcut insana hizmet için yarışa girerler. İnsanda kulluğa davet edilerek yukarıda belirtilen hususlara riayetle "yaşam namazını" yerine getirilmesi istenmektedir. Bu ise Allah'ı bilmeyi gerektirir. Nefsimizde dürülmüş olan bu hakikatleri açığa çıkarmamız istenmektedir. Nefsini bilen, Rabbinde bilecek, O'na kulluğa yönelecektir. Bu ise namaz ve irfan yolu ile mümkündür. Genel olarak "yaşam namazına" çağrı, özel olarak

"namaz" ile Allah'ı bilme yoluna girmemiz istenmektedir. Bütün bu mevcudat bu gerçeği tesbih etmektedir buyurularak bir bakıma bu gerçekte açıklanmaktadır. Ezan alemlerdeki her şeyi harekete geçiren Allah kelimidir. Alemlerdeki insan halife olduğundan, ezan "insan sesi" ve "nefesi" ile okunmaktadır. Bu gerçek Hak rüyalar olarak zuhura çıkmış, rüya ile insan sesi ve nefesi ile ilan edileceği Hakk tarafından bildirilmiştir. Nasıl okunacağı talim ettirilmiştir. Rüya ile açığa çıkmasındaki bir hikmette, ilmi hakikatlerimizin ve nefsi natıkamızın bu hakikatlerle örülü olmasındandır. Ezan bu hakikatle Allah ismiyle alemlerde ki her şeyi O'nun uluhiyetine bağlamaktadır. Tevhidin her an, her yerde okunması ve açıklanmasıdır. Ezan Allah kelamı ve nur olduğundan, kelimelerin nuruna katılmakta alemleri harekete geçirmektedir. Tabiki her mevcudu yine kendi mertebesinden.

Allah ezanla "Bilinmekliğini sevdiğini" alemlere ilan etmektedir. Allah ise ilim ve irfan yolu ile bilinebilir. Ezan aynı zamanda ilim ve irfan yolu ile Allah'ı bilmeye çağırır. "Yaşam namazını" ilimle süslemektir. İşte gerçek kurtuluş budur. "Hayya alel felah" buyurarak zahirimizi ve batınımızı kurtuluşa çağırılmaktadır. **"Nefsini temizleyen felaha erer (kurtulur)"** (Şems/9) ayetini yaşamaya davettir. Söz verdiği gerçekleri nefsin örtülmesi ile unutan kişiyi kendi hakikatini ve Allah'ı bilmeye davet etmektedir. Kurtuluşun ise nefsin bilip, Rabbin bilmele olacağını ilan etmektedir. "Yaşam namazının" ve "namaz"ların gerçek gayesinde bu kurtuluşa erebilmektir. Nefsi natıkayı, terbiye ve tezkiye yoluyla tekrar Allah'ın nuru ve Kur'anın sırrına ulaştırmaktır. Kurtuluşun anahtarı ise **"Lâ ilahe illallah muhammeden Resulullah"** tevhidini idrakte yaşamaktır. Daha sonra "Yaşam namazı" ve diğer "namaz"larımızın gerçek hedefi açıklanmaktadır. "Allahuekber" ve "La ilahe illallah" ifadeleri istenen sonuçtur. Bu idrakte yaşamaktır. Bu idrakte yaşam bitmediğinden ezeli ve ebedi, TEK GERÇEKTİR. Sonuç Allah'ı bilmek, tanımak ve Uluhiyetini (ilahlığını) kabul etmektedir. Hemde yakın olarak. Zira Allah kudsi Hadisinde şöyle buyuruyor:

"Lâ ilahe illallah işte ben O'yum". Yaşam namazının son hedefide açıklanarak ezanla her insan ve mevcud kendi mertebelerinden kulluğa davet edilmektedir. Bu davete uyan insan; **"Ne var Ademde o var alemde"** hükmü gereği, alemlerle dürülü olduğundan, alemlerdeki her mevcud insan kanarıyla miraç yolunda yerini almaktadır. Namazdaki son amaçta budur. Hakkı her yönüyle bilmektir. Ezan yoluyla Allah her şeyi kulluğuna davet etmektedir.

Ezan, insanın eleste "işittik" deyip, işittiklerine "itaat ettik" diyebilmesi için Zatına davettir.

HAC

Kur'an "şear" kavramını hac için kullanmaktadır. Şear, semboller demektir. Her sembol kendi dışında bir hakikati açıklar ve sembolize ettiğinin ise değeri vardır. Hac yolu, "hayat yolunu" sembolize eder. Hayattaki doğru yolu tarif etmektedir. Haccın amacı yolun sonunu unutmamaktır. Bu açıdan hac mahşerin provasıdır. Hac, terk ile başlar. Hac avantaj değil sorumluluktur. Kur'anın şهادetiyle, hacca tüm insanlık davet edilmektedir.

Kabe, Hakk'ın Mutlak Tevhidini sembolize eder. Kabenin içi amâiyet, kabenin örtüsü amâiyetten Kur'an ile zuhura çıkışı yani uluhiyeti Zatını temsil eder. Bu hakikatlerin müşahedeli bir idrakle yaşanmasını sembolize eder. Kısaca **"eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resulullah"** hakikatinin müşahede edileceğinin müjdesidir Kabe.

Haccın mebrur olduğu, kabul olduğu ise, kişinin nefsinin idrak etmesi ve bilmesi, kendinden ölmesi Hakkla dirilmesi ile belli olur. **"Ölmeden önce ölünüz"** ve **"İnsanlar uykudadır, ölünce uyanırlar"** hadislerinin yaşanması ile "mebrur hac" hükmünü kazanır. Hacca gitmek başlamak, bitirmek değil. Allah'a söz vermektir. Allah'ın hayat yolunu da "hac" kılması dileriz. Sembollerle ifade edilen hakikatleri yaşamak, hayat yolunda kullanmayı kolaylaştırmasını isteriz.

Hac, "Allah ile" "Allah için" yapılmalıdır. Bu "Bismillah" sırrı ile şهادet aleminden gayb alemine yönelmekle "nefsini" ve "Rabbini" bilme yolculuğudur. Bu nedenle Hac, bütün ibadetleri içinde bulunduran bir farzdır. Hac, Allah'la Allah'a yönelmektir. Allah, Hz. İbrahim (as)'a hitapla **"Evimi kendisini tavaf ve secde edenler için temizle"** (Hac/26) buyurarak Ev (beyt) kendisine ait yapmış, insanların kendini idrak için mescit ve ibadethane yapmıştır. Ev kendinin olunca sahibide orada olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle Hac, Allah'ın şهادet alanında idrak ve müşahede edileceğinin insanlara bir müjdesidir. Hac, Allah'ın Mutlak Zatının birliğini (Ahadiyet), uluhiyet ve Rububiyetinin idrak edilebileceğinin, nefsi natıkanın bu bilinme için insanlara emanet edildiğinin bir ifadesidir. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisinin müşahedeli, fiili bir yaşamıdır Hac. Allah nefsi natıkayı insanın kalbine koyduğundan, onu idrak edip hakikate ulaşan mümin kulunun kalbini "beytullah" kılmıştır. **"Yere göğe sığmadım, mümin kulunun kalbine sığdım"** buyurarak orada tecellide olduğunu bildirmiştir. Allah Hac'da Kabe ile mümin kulunun kalbini bir araya getirerek **"Mümin, müminin aynasıdır"** hadisini fiilen yaşatır. Kalbin, Allah'ın tecelli mahalli olduğunun idrakine ulaşır. Haccın tamamında Allah ile, Allah için, Allah'ın tecelli mahalli (tecelligah, mazhar) oluşuyla Hakkın müşahede, bilinme makamına ulaşır. Çünkü Hakkın her şeyi gördüğü, bildiği, duyduğu vs. bilinci en yüksek idrake ulaşır. Şهادetten gayba yolculuğunda, Allah her mertebeyi bildiğinden, nefsindeki her türlü düşünceyi, ilmi, gizliyi, gizlinin gizlisinde bildiğinin bilinciyle ibadetini yerli yerince Hakkça, Hakk'la yapar. Zira nefse, kalbe ait düşüncelerini şeriati Muhammedi vasıflarla süsleyerek Allah'ın ve Resulünün ahlakı ile donanma yoluna çıkmıştır. Bu tüm Hac boyunca değişik mertebelerde, değişik boyutlar kazanır. Özü ise "Allah ile" olduğunun bilincinde olmaktır. Beyt "Allah'ı müşahede" ettiğinin ifadesidir. Namazdaki müşahedenin, zahir olarak yaşanmasının ifadesidir bu idrak. Bu idrakte olarak haccı yerine getirmek gerekir. "Allah ile" olduğunun bilincinde olmadan yapılan hac ise gafleti içerdiğinden, "Allah ile" değil "Allah'a doğru" tavaf yaparlar. Yani gaybı ile değil, gayba doğru yolculuk halindedirler. Halbuki kabede olmakla kişi, Allah iledir. Kabenin Rabbi ile birlikte, gaybıyla beraber olarak tüm mertebeleri barındıran kalbinde yani nefsi natıkasını O'nunla oluşu, birlikteliğiyle Haccını yerine getirmek gerçek hedeftir. Kabe müşahede edilmiş, O'nun ahadiyeti, uluhiyeti, Rububiyeti ile samediyet vasfıyla O'nunla birliktelik müşahedeli olarak gerçekleşmiştir. Bundan sonraki amaç O'nun Ahadiyetini, Samediyetini, uluhiyetini, Rububiyetini idrak etmektir. Haccın bütün rükünleri bu irfanı elde etmek için kabe gibi temsili, tafsili ifadelerin fiilen yaşanmasıdır. Haccı "Allah ile" "Allah için" yerine getiren kişiye ise Allah vekil olacaktır. Zira kudsi hadiste **"Kim Allah için olursa, Allah'da Onun için olur"** buyurulmuştur. Kabeyi görünce duanın kabul sırrında burada yatmaktadır. Kabeyi zahiren görmek, batında ise O'nun Ahadiyetini, Samediyetini, uluhiyetini ve Rububiyetini idrak etmek demektir. Gerçekten bu idrakle yapılan dua Allah'ın Zatına yönelmektir ki, bu duaya icabet ise en hızlı şekilde olacaktır. Zira "Hakk ile" beraberdir. "Nefsi Hakk ile olmakla" Hakkın vasıflarıyla bezenmiştir. Nefsinde ise tecelli eden Hakk olduğundan, tecelliyi murad olan duaya icabet Hakk'ça Hakk'la, Hakk'tan olacaktır ki, bu duaya icabettir. Hacer-i esvede "Allahuekber" ile selamlamak tevhid tanıklığı ile Allah'ı birlemektir. Her şaytta bu tevhid tanıklığı ile rıza ve sevinç ile Hakka biat etmiş oluruz (Rıdvan biati).

TAVAF

Kabe Allah'ın Ahadiyetinin sembolüdür. İçi âmâiyet kendisi ahadiyet, dışı uluhiyeti, samediyeti ve Rububiyeti temsil eder. Kabe örtüsü (Kur'anla süslü) ise tüm bu fonksiyonları "**Muhammeden Resulullah**" sırrıyla Kur'an ve İnsan-ı Kamil vasıtasıyla alemlerde yerine getirdiğinin ifadesidir. Hacer-i esved ise Allah'ın alemlere yönelmesinin yani içindeki, gizli hazinesindeki sırların ilk açılma, zuhur mahallidir. Allah'ın eli ve gözü mesabesindedir. Kur'andaki ilk ayet olan bismelenin "bâ"sındaki noktayı temsil eder. Hacer-i esved selamlayan Allah'ı ve O'nun alemlere açılış noktasını selamlamaktadır. Selamlayan kendisi ve diğerleri ise Kur'an ile bütünleşmiş, nefsi natıkasının hakikati olan Allah'ın nuruna ve Kur'anın sırrı makamına yönelmek, kendi hakikatini bilerek, bu hakikatide sahibine teslim edip Müslüman vasfıyla "Allahuekber" diyerek, Hacer-i esved kanalıyla şehadet aleminden tüm mertebeleri içine alarak, gizli hazine olan kabenin içine gayba yönelmektedir. Zuhurda tecelli mahalli olduğunun idrakiyle, gizli hazineden zuhura çıktığının şuuruyla tavafa başlar. İlk karşılaştığı "kabenin kapısı"dır. Kabenin kapısı, gizli hazine olan âmâiyetten alacağı ikram ve ihsanlarla süslenir. Bu ise "Allahuekber" deyişindeki niyet ve ihlas oranındadır. Yani nefsi ve rabbine arif olduğu düzeydedir. Namazda her meretebe "Allahuekber" ile geçilirken, tavafta her meretebe bu kelim ile geçilir. Bu nedenle Hz. Resul (sav) "**Tavaf yürüyerek eda edilen namazdır**" buyurmuştur. Namazdaki kişi ise "Allah ile" ve namaz Allah ile kulu arasında ikiye ayrılmıştır. Kula daha önce belirtildiği üzere istediği verilecektir. Bu nedenle tavaf eden, "Allah ile" olduğunun bilincinde olmalıdır. Fatiha ise namazın esasıdır. Fatiha 7 ayettir. Tavafta 7 şafttır. Her şaftta bir ayetin hükmü kişiye ikram edilir. Fatiha Kur'anın özü ve özeti olduğundan, tavaf eden Kur'an ahlaki ile "Allah ile"dir. Yani nefsi natıkası aslı olan "Allah'ın nuruna" ve "Kur'anın sırrına" ulaşmış olacaktır. Namaz tezkiye olduğundan her şaftta nefsin mertebeleri katedilip, nefis tezkiye olacak ve felaha ulaşacaktır. "**Nefsini tezkiye eden kurtuluşa ermiştir**" (Şems/9) ayetinin tecellisine mazhar olacaktır.

Tavafta her şaftta "nefsi emmare, nefsi levvame, nefsi mülhime, nefsi mutmainne, nefsi raziye, nefsi marziyye ve nefsi safiye (zekiye) mertebelerini yani 7 nefis mertebesini katederek asli saf, arınmış haline ulaşacaktır. Allah bu nefis mertebeleri katedilirken gerekli olan Kur'anın ahlaki vasıfları üzerine halk edildiği hale göre tesviye edilmiş olacaktır.

Nefsi tezkiye olan kişiye ise Allah ruhundan nefh ettiğini (üflediğini) bildirmiştir. Nefh edilen ruh ise nefsin Hakkani vasıflarıdır. Bunlar kabede bulunan altı yüzü temsil eden 6 Zati sıfatların (vücut, kıdem, beka, vahdaniyet, kaim bi nefsihi, muhalefetül lil havadis) tecellisidir. Bu ise nefsi natıkanın temsil ettiği bu sıfatlardan tecelli ile, tecelli oranında hissesini alır. 7 şaft ile tavaf ile nefsi sübuti sıfatları nefh edilir. Bunlar, hayat, ilim, irade, kudret, semi, basar, kelim sıfatlarıdır.

Kabe örtüsü "Kur'an"ı temsil ettiğinden ve Kur'an ise "Cemi esma ve sıfatı cami Zat" yani "tüm esma ve sıfatları açığa çıkaran Zat" mertebesinden tecelli altında olduğunun idrakidir. "Allah" zat ismi ise tüm bu isim ve sıfatları içerdiğinden, tavafta tüm esma ve sıfatları kulum nefsiye nefh edilmiş olur. Yani nefsi hakikatinin Kur'an ile techiz edilmiş olduğunun idrakine varır.

Bu bilinç kulu Allah'ın İlmi Zattaki hakikatine yani ayan-ı sabite bilincine götürür. İlk halkedilişinin halini idrak eder. Nefsi hakikatinin Hakkın ilmi Zattaki (ki Kur'andır) ayan-ı sabite olarak adlandırılan "ilmi hakikatine" kulu ulaştırır. İhramı giymesindeki amaçta bu hale ulaşmaktır. Yani "ayan-ı sabitenin" sureti olarak şehadet aleminde mevcut olduğunun idrakine varmaktır. Tüm taayyün mertebelerindeki bu açığa çıkış Allah'ın "genel vücut nuru tecellisi" olan Nefsi Rahman ile meydana gelir. Bu "nur" tecellisi bütün mertebeleri kapsar. Kul, bu "nur" tecellisinin altında olduğunu ifade için "beyaz ihram"a bürünür. Bu "nur tecellisi" ile nefsiye arif olur, bu suretle Rabbine arif olur. Kendini Hakkta, alemide, halkıda Hakk'ta bulur. Bu Hakk'ta halkı müşahededir. Vahdette kesreti müşahededir. Hakkın halk üzerindeki uluhiyetini yani ilahlılığını bilmektir. Bu idrakle "**İlâ ilahe illallah**" demektir. Yaşantısı ve ahlaki ile Kur'anın sırrına ulaşmaktır ki, bu da "**Muhammeden Resulullah**" ın şuuruna varmaktır. Allah'ın kabede temsil ettiği hazinesine ulaşmaktır. Allah kula "Allah'ı bilme" irfanını nefsi natıkasına, kalbine yerleştirerek, hazineden ikram ve ihsanda bulunmasıdır. Bu ise tevhid tanıklığıdır. Kabenin sembolüdür. Tevhidin kalbe hazine olarak konulmasıdır. Bu suretle "**Müminin kalbi beytullah, hazinetullah, miratullah ve arşullah'tır**" hadisinin sırrına ulaşılır. İlahi isimler ve sıfatlar böyle bir kalbi ziyaret eder ve oradan aleme yayılır. İşte Allah'ın insanlar üzerindeki hakkı kalbi bu hale ulaştırmaktır. Bu ise nefsi hakiki haline Allah'ın nuru ve Kur'anın sırrı makamına

ulaştırmakla olur. Bu ise **"nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisinin fiilen yaşanmasıdır. İşte bu **"Kabeyi haccetmek Allah'ın insanlar üzerindeki hakkıdır"** (Ali İmran/97) ayetiyle belirtilir.

Kendi ilmi hakikatine "nefesi rahman" yani "nur tecellisi" ile "OL" denmiş ve **"Ben sizin Rabbiniz değilmiyim"** sorusuna "Evet Rabbimizsin" cevabını eleste verirken, hac vasıtasıyla müşahede aleminde de bu sözümüze sadık kalarak Allah'ı Rab olarak ilan edişimizdir. Tüm ibadetlerde de bu hakikati ilan etmek, ahde vefa göstermemiz için Allah'ın nefse arif olmadaki yöntemleridir. Nefs bu yollarla Allah'ı müşahede etmek ve bilmek ister. Hakikatine ulaşmak, nefsin hakkıdır. Allah'ın nefsin üzerindeki hakkında, bu hakikatle Rabbini bilmesidir. Bu suretle namaz nur, hac ise bu hakikate ulaşmakla ifa edilen kulluktur. Böylece ikisi irtibatlı olmuştur. Kul bu suretle nefsinin hakikatine ulaşmış ve onu korumuş olarak Allah'ın hakkını eda etmiş olur. Kudsi hadiste **"Büyüklük (kibriya) ridam (örtü), azamet izarımdır (peştamal)"** buyurarak nefsin üzerindeki "nur tecellisi" ile ona hakim olduğunu ifade etmektedir. İhram ile kul aynı zamanda O'nun tecellisi ile var olduğunu itirafla bu konularda Hakk'la ortaklık iddia etmediğinin ilanınıdır. Bu ise nefsin şirkten arınmasıdır. Tevhide ulaşmaktır. Çünkü her şey O'ndan O'nadır, hatta her şey O'nun "ayn"ıdır. Biz bu birliği bilmek ve ispat etmekle yükümlüyüz. **"Sizin ilahınız tek bir ilahdır"** (Bakara/163) ve **"Muhakkak bil ki Allah'tan başka ilah yoktur"** (Muhammed/19) ayetleri bu idraki anlatır.

Hac ise Mutlak Birliğe ve O'nun uluhiyetini idrak için farz kılınmıştır. O'nun zahir, batın, evvel, ahir olduğunu ve O'nun her şeye alim olduğunun idrakine varmaktır. Kabeye yönelmek ilmi hakikatine (ayan-ı sabite)ye dolayısıyla nefsinin hakikatine yönelmektir. **"Nefsini bilen Rabbini bilir"** hadisince aynı zamanda hakikatine yönelmedir. Kabeye yöneldiğinde nefesine yönelmiş olursun. Nefsine yöneldiğinde kim olduğunu ve Rabbini öğrenmiş olursun. Bu suretle nefsinin, Rabbini, Rabbin indindeki yerini ve değerini ve insanın Hakkın indindeki değerini idrak etmiş olursun. İnsan, suret üzerinde yaratılmış olması nedeniyle Rabbine en yakın kanıttır. Böylece **"Allah Ademi kendi suretinde yarattı"**, **"Allah Ademi Rahman suretinde yarattı"** hadislerinin sırrına ulaşırsın. Hakka yakınlığın derecesini ve duanın sırrına ulaşırsın. Hakk bu suretle kulun nefsinin terbiye halindedir. Bu nedenle Hz. Resul (sav) **"Beni Rabbim terbiye etti, ne güzel terbiye etti"** buyurmuştur. Nefsini bilmek ile de "nefsi külle" ulaşarak alemlerde Allah'tan başka bir şey olmadığının idrakine varır. Hakkın mevcudun suretinde o isimle zuhurda olduğunun idrakine ulaşır.

O'nun özüyle bir, suretleri ile çok olduğunun bilincine ulaşır. Hakk ise bu mevcutlarda ve suretlerde devamlı tecelli halindedir. Hac bu hareketliliği ile ve değişkenliği ile Hakkın alemlerdeki devamlı tecellisini yansıtır. Allah'ın tecellisi sürekli ve yakınlığının zorunlu olduğunu idrak eder. **"Nerede olursanız O sizinle beraberdir"** (Hadid/4) ayetiyle bu hakikati yaşar. Hac ise bu ve buna benzer marifetlere ulaşmaktır. Hakkın ilminden inci, mercan elde etmektir.

İBRAHİM MAKAMINDA NAMAZ

"İbrahim'in makamını namazgah ediniz" (Bakara/125)

İbrahim makamının özelliği mutlak tevhidin idrak mahalli oluşudur.

İbrahim makamının diğer özelliği, O'nun Hakka teslim (Müslüman) olmasıdır. **"Eslemtülirabbilalemin"** (Bakara/131) ayetiyle bu gerçekleşmiş olmaktadır. İbrahim makamının diğer özelliği salah (iyilik) ve felah (kurtuluş) makamı oluşudur. Kulun en şerefli makamıdır. Allah'ın seçkin kullarına ihsan ettiği niteliklidir.

İbrahim makamının diğer özelliği, Allah'ın dünya hayatındayken ödülünü vermiş olmasıdır. **"Benim ücretim Allah'a kalmıştır"** (Hud/29) ayetiyle karşılık hem dünya hem ahireti kaplamıştır.

İbrahim makamının bir özelliğide ahde vefadır. Eleste verdiği sözü, şahadet aleminde de yerine getirdiğinin gösterildiği makamdır. Burada namaz ve duada İbrahim (as) ulaştığı bu makamlara ulaşma gerçekleştiğinin bir ifadesidir. Bu makamlara ulaşmak için namaz kılıp, dua edilmelidir.

SAFA ve MERVE

Safadan başlanır. Oraya çıkarak Kabeyi görür yani "Allah ile" olduğu bilincine varır. Kibleye yönelerek Allah birleşir ve tekbir getirilir. Şöyle denir: **"Allah'tan başka ilah yoktur. O'nun ortağı yoktur. Mülk O'na aittir, hamd O'na aittir. O her şeye kadirdir"** böylece tavaf ile elde ettiği bilgiyi idrak ile saya başlamış olur. Bundan sonra Merve'ye gitmek üzere inmiştir. Allah'ın hakkı bakımından halk içinde Rabbine yönelmesidir. "Allah ile" halk içinde Hakk'ça, Kur'an ve Sünnet ile yaşamaktır. Bu yönelme kulluğun hakkına vefa göstermek demektir. Çünkü kul bunu yapmaya kadir olmasaydı yükümlü olmazdı. **"Allah bir nefsi yapabileceğiyle yükümlü tutar"** (Bakara/286) ayeti bunu açıklar. Zahirde ve batında temizlik ve arınma ile, "Allah ile" halkın arasında Hakkı müşahede etmektir. halkta Hakkı müşahede ve idrak etmektir. Kesrette vahdeti yaşamaktır.

Merveye ulaşmak ise ihsana kavuşmaktır. 7 nitelikle onu donatmaktır.

Safa ve Merve arasında koşmak üç hali kendinde toplar. İnmek, yükselmek ve düz gitmektir. Hakkın ismi ve sıfatlarıyla Allah ile, Allah'a, Allah için fiilde bulunmasıdır. Zira isimler zıtlıklarında bünyesinde bulundurur. Sıfat ve İsimlerin hakkını vererek halka Hakkı sunmaktır. Bu ise nefsin arınmasından, nefsin hakikatine ulaştıktan sonradır. Zira nefis arınmış ve hakikatine ulaşmış, Kur'anın sırrıyla Kur'an-ı Natık olarak halk içinde Hakkla yaşamaktır.

TELBİYE

Allah insanı Hacca davet etmiş, kulda telbiye ile O'na olumlu cevap vermektedir. Hacdaki telbiye namazdaki tekbire benzer. Telbiye ile Hakka yönelinir. Zatiyla, sıfatıyla, esmasıyla, fiiliyle O'na yönelmektir. **"Beni zikredin, bende sizi zikredeyim"** ayetinin yaşama geçirilmesidir. Bizim zikrimizde Biz ve O vardır. O'nun zikrinde, sadece O vardır. Bu nedenle O'nun zikri en büyüktür. Telbiye ile O'na buyur demek kulluk gereğidir. O'nun tecelli edip kulun kendini, nefsini bilmesi Hakkın ayetlerinden sayılır. Böylelikle Hakk kulun nefsinde delil olur. Telbiye sünnet olduğundan, Peygamber gibi telbiye getirirken Hakk kuluna Peygambere tecelli ettiği gibi tecelli eder. Allah'ı bilmek ise tecelli kaynaklıdır. Allah bu tecelli ile **"Ben kulumun görmesi, duyması, konuşması olurum"** hakikatine ulaşır. Zira Hakk kulunu zikretmektedir. Telbiye aynı zamanda bu duaya karşılık vermektir. Dua ise hacdaki bütün fiillerle ilgilidir. Hakk kuluna bu nispetleri açığa çıkaracak şekilde tecelli etmektedir. Zira hacda kul, Allah'ın misafiridir. Misafire ise ikram edilir. Kul bu suretle kulluğunu pekiştirir. Rablığı ise yüceltir. Arifler ise her durumda, her yerde, her an telbiye eder gibidir. Onlar sürekli Hakkın çağrısını duyarlar ve kendilerini çağırdığı şeye göre nefslerindeki çağrıya Hakkça uyarlar. Bu şekilde bir halden bir hale intikal ederler.

ARAFAT

Allah ile, Allah için nefsinde arif, Rabbine arif olmak makamıdır. Nefsinin ve alemlerdeki her nefsin Hakkın tecelli mahalli oluşunun idrakine varmaktır. Nefs-i külliye ulaşmaktır. Halkı ve Hakkı Mutlak Birlikte ve Ahadiyetül Cem mertebesinde birlemektir. İlahi hüviyetiyle Allah'ın Zahir ismiyle halk Batın olarak Hakk olarak müşahede etmek, Ahadiyetin bu iki itibarı birleştirdiğinin ve tüm nefslere tecellinin bu Cem makamından yapıldığının idrakine varmaktır. Zira ayette **"O evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır, O her şeyi bilicidir"** (Hadid/3) buyurulmaktadır. Arafat mescittir ve kulluk mescididir. Nefsinden ve nefislerde tecelli edici olan Hakkı müşahededir. Tecelliye hakkıyla riayet ederek O'na kulluk etmektir. kulluğunu idrak etmektir. "Abduhu" mertebesine ulaşmaktır. Cem vasıtasıyla O'nunla olmaktır. Kul nefsinde bilerek, hakikatini bilerek O'na teslim etmekle Müslüman olmuş, batını olarak O'na secde etmiştir. Mescidin hakkını eda etmiştir. Cemaatle olduğundan adeta Cuma namazı hükmündedir. Cem vasfı ile namazlarını birleştirerek bu makamın hakkını verir ve zahiri ile de secde eder. Bütün itibarları ile O'na kulluk etmiş ve bu kulluğu irfan vasıtasıyla oluşmuştur. "Abduhu" olarak O'nun uluhiyetine ve hüviyet gaybına secde ve kulluk etmektedir. Allah'da tecellisi ile kul ile birlikte. Böylece namaz hükmünde gerçekleşmiş olmaktadır. Çünkü "mutlak tevhide" ulaşmıştır. Fark ve Cem makamını bu "mutlak tevhide" Ahadiyet-i Cem mertebesinde birleştirmiştir. Tüm mertebeleri ile Rabbine arif olmuştur. Bu tevhid açısından Peygamber Efendimiz (sav): **"Hac arafattır"** buyurmuştur. Zira Hakikati İlahiye tüm mertebelerden tevhid edilmiş olmaktadır. Bu yolla Allah'ı bilmek "Mutlak Birliğin" niteliğidir. Arafat baştan sona zikir ve rahmettir. Bu nedenle mutlak tevhide ulaştığından Hz. Resul (sav) için **"Peygamber her halinde zikrederdi"** buyurmuştur Hz. Aişe (ra). Zira O, nefsinde ve Rabbini ve Mutlak Tevhidi en kemali şekilde bilendir. Bu ise namazdır. "Daim namaz" hükmüne ulaşmaktır. Zatiyla, sıfatıyla, esmasıyla, fiiliyle "Mutlak Tevhide" ulaşmaktır. Bu nedenle **"Attığın zaman sen atmadın, Allah attı"** (Enfal/17)

ayeti bu makama aittir. Zira O, her an, her yerde Allah ile olup, Allah'ın tecelligahıdır. Bu nedenle O, tevhidi ve uluhiyeti bilmemizi istedi. Arafat sırf rahmet olduğundan, arife günü genel ve kapsayıcı mağfiret ve bağışlama günüdür. Zira nefsin hakikatini idrak yeridir. **"Nefsini arındıran kurtuluşa ermiştir"** (Şems/9) ayetiyle kul için bu sırf rahmettir.

MÜZDELİFE

Cemden sonra nefsi hakikatiyle, Kur'anın sırrıyla farka gelişir. Şeriat-ı Muhammedi hükümlerinin açığa çıktığı yerdir. Vahdette kesreti, kesrette vahdeti birleştirerek, Ahadiyetül-kesret makamında bulunmaktır. Her şeye hakkını Hakkça verme makamıdır. Bu makam **"Ey Muhammed deki; Allah'ı seviyorsan, bana uy, Allah'da seni sevsin"** (Ali İmran/31) ve **"Sizin için Allah'ın peygamberinde en güzel örnek vardır"** (Ahzab/21) ayetleriyle Hz. Resul'e (sav) uyma makamıdır. Kesret aleminde nasıl yaşanacağını, Kesrette vahdet yaşamını özetleyen ayetlerdir. Akşam ve yatsı namazını cem ederek ilim-marifet; muhabbet, aşk ve Kur'an makamını birleştirmiştir. Sabah namazını "sıdk" vasfıyla kılarak yaşamına adeta yeniden başlamıştır. Müzdelife bu nedenlerle "yakınlık" makamıdır. Allah ile, Allah için marifetle halkta yaşamaktır. **"Şah damarınızdan yakınlık"** (Kaf/16) ayetinin sırrıyla kesrette vahdetle bulunmaktır.

TAŞ ATMA

Büyük şeytan, orta şeytan, küçük şeytan taşlamış olarak ifade edilen hadise; kulları nefesine ilişen düşüncelerdir. 3 merteye oluşu şu açıdandır. Hakk Zatı, sıfatları, isimleri ile üç mertebededir. Fiiller ise bu üç mertebeden kulda zuhura çıkar. Taş atmak fark ve kesret alemine dönen kulun nefesine ilişen, zati, sıfatları, isimlerinin hakikatinden kulu uzaklaştıran şeytani evham ve düşünceleri nefsinden uzak tutacağını mücadelelerinin temsilidir. Kul fiil merci olduğundan, fiillerinde Şeriat-ı Muhammediye aykırı düşünceleri nefsinden uzak tutmaktadır. Kuldaki fiilleri "salih amel" hükmüne çevirmektir. Bu nedenle kul taşları atarken "Bismillahi Allahuekber" der. Bismillah her hayrın başıdır. Allah ile, yani zatının, sıfatlarının, isimlerinin ve fiillerinin gerçek hakikatleri ile açığa çıkmasını gözeterek, nefsinde bunlara ilişkin oluşan şeytani fikirleri ile mücadele eder ve o fikirleri nefsinden uzaklaştırır. Zira artık, sıfatları ve isimleri ile "hu" (hüviyet gaybının) tecellisinin en büyük olduğunun idrakıyla, bütün bunları "abduhu" olarak nefsinden açığa çıkarır. Fiillerini yaparken Şeriat-ı ve Sünneti Muhammediyeyi esas almış olur. Bu idrakle güvene ulaşır. Her türlü kir, şirk, pislikten nefsi arınmış olarak muhafaza ve müdafaa edilmiş olur.

TRAŞ

Hakk hakkında daha önceki düşüncelerinin, zanlarının ve cehaletinin uzaklaştırılmasıdır. Yerine gelen yeni sacların, yeni bilgiyle yerini değiştirmesidir. Bilgisizliğin yerini, ilim ve marifetin almasıdır.

KURBAN KESME

Nefsini hakka teslim edip, tecellisine rıza göstereceğinin ifadesidir. Müslümanlığının ifadesidir. Zira kurban Hakka teslimiyetin göstergesidir.

VEDA TAVAFI

Haccın tüm gereklerini yerine getiren kişi, veda tavafı için Hakkı ziyaret eder. Bu hal tıpkı eleste verdiği "Evet Rabbımızsın" cevabını nefsinde yaşamasıdır. Nefsi zahirde de, evveli olan ayan-ı sabitesi üzerine saf, arı ve duru halini almıştır. "Evet Rabbımızsın" cevabı ile müşahede alemine gönderilişini hatırlar. Veda tavafı "evvel-batın" halinden "zahir-ahir" haline dönüşü temsil eder. Veda tavafı ile insan, nefsin ve Rabbinin bilmiş olarak halkın arasına "ilahi hüviyeti" ile katılır. Adem olmuş, Hakkın halifesi ünvanını kazanarak, nefsi ilahi tecellilere ayna vasfını

kazanmıştır. Onda tecelli eden Hakk olduğundan dışı şeriat-ı Muhammedi, içi Hakikat-i Muhammedi vasıflarıyla Halka rahmet olmuş olurlar.

Allah ile, vahdet-kesret birliği içinde kula yasakladığı şeyleri serbest bırakarak tasarruf izini vererek Hacer-i Esvedî selam vererek (O'nun gözetiminde) Kur'an ile yaşanacağına ifadesidir. Kur'an nefsi natıkanın makamıdır, aslıdır. En kemalli nefsi natika Hz. Peygamber'in (sav) nefsidir. Bu nedenle her insanın batınında Peygamberden bir payı vardır. Bu ise insanın batınında olan surettir. Yani her insanın batınında Peygamberden bir pay vardır. Peygamber, her nefste o şahsın kendisi hakkındaki inanca göre bulunur. Dua ve salavatla bu kanaldan Hakka ulaşır. Bu ise **"umre yapan şefaatiye ulaşır"** hakikatine ulaşmaktır. Umre "hakikati muhammedide cemalullahı seyr"dir. Hac "hakikati ilahiyede cemalullah ve celalullahı seyr"dir. Bu iki hakikatte insanda kalbinde nefsi natika ile dürülmüştür. Bu nedenle Allah, **"Ey Ademoğlu! Seni kendim için, alemleride senin için yarattım"** hitabını yaparak, insanın kendi indindeki yerini belirtmiştir. Zira her insanın nefsi natıkanının hakikati ilahiyeden ve hakikati Muhammedi'den payı vardır. Nefsi natika aslından ne kadar uzaklaşırsa, perdelenirse bu hakikatlerden uzaklaşır. Aslına ulaştıkça Allah'ın nurunu, Kur'anın sırrını yansıtır ve Kur'an-ı Natık olur. Bu hakikate binaen **"İnsanların hayırlısı insanlara faydalı olandır"** buyurulmuştur. Kul bu hakikatleri nefsinde yaşayarak, ve nefsini Allah'a teslim ederek ilahi fiillerin nefsinde açığa çıktığı bir mahaldir. Allah ile insana yapılan iyi veya kötü fiil bir yönden Allah'a (tecelli ve kudret ile) ve bir yönden kesb nedeniyle kula nispet edilir. Nefsi natıkanın hakikati ilahiyeyi taşımasıyla insana yapılan her iyilik hac, hakikati muhammediyi taşımasıyla umre hükmünü taşır. Bu idrak, niyet ve ihlasla salih amel Allah'a ulaşır. Bu hakikat ise şu hadisile açıklmıştır: **"Din kardeşinin maddi ve manevi ihtiyacını gideren kişi hac ve umre sevabı alır"** bu işte **"Halka Hakkça hizmet Hakk'a hizmettir"** kelamının açıklımıdır.

Veda tavafı, halkta Hakkı, Hakkta halkı müşahede edip hepsini bir bilmektir. Vahdette kesreti ve kesrette vahdeti BİR bilerek hac boyunca tahsil ettiği eğitimleri nefsinde talim ettirerek yaşadığı yere "Hakk'la" dönmesidir. Allah'ın halifesi olduğunun idrakiyle halkın arasına dönmesidir. Halife vasıflarıyla yaşamasıdır. Hac ve irfan yolu ile elde ettiği ilimleri ve yaşantıyı halkın arasında halka sunması ve uygulamaya sokmasıdır. Halkında nefsi natıkanının aslının Allah'ın nurundan ve Kur'anın sırrından olduğunun idrakiyle, her kişiye kendi mertebesinden ilmi aktarmasıdır. **"İnsanlara akılları düzeyinde hitap ediniz"** hadisini yaşamına almasıdır.

Herkesin nefsinin aslının ve hakikatinin aynı olduğunun bilinciyle insanlara faydalı olmaktır. **"İnsanların hayırlısı insanlara faydalı olandır"** hadisini yaşamına alarak insanlarda dürülü olan "hakikati ilahiyeye" ve "hakikati Muhammediye"ye yönelmesidir. Bu hakikatlerin insanda olduğunu idrak ettiren hadiste şöyle buyurulmuştur: **"Bir din kardeşinin maddi ve manevi ihtiyacını karşılayan hac ve umre sevabı alır"**.

İnsanlardaki "hakikati ilahiyeye" dikkate alınarak hac, "hakikati Muhammedi" dikkat alınarak umre sevabı alınır.

"Bir insanın haccetmesi kırk cihad etme, haccını ifa eden bir insanın bir mücahadesi kırk hac değerindedir" hadisi ışığında bakıldığında; hacdan sonra nefsi mücahadesi ve tezkiyesinin devamı murad edilmiş ve büyük müjdelere verilmiştir.

İnsanların bu değerini Hz. Mevlana şöyle açıklamıştır: **"Mümin önce mimarı Allah olan kalbinin etrafını tavaf ederek orayı kötülüklerden temizlemelidir. Sonra ilk mimarı Hz. Adem (as) olan kabeyi tavaf etmelidir"**

İnsanların kalbi her an Allah'ın tecellileri ile ziyaret edilmektedir. Bu nedenle Allah'ın nazargahı olan kalpteki nefsi natika tezkiye edilmelidir. Her insanın aslında böyle olduğundan, insanların kalbini Hakkça kazanmak kabeyi batını olarak ziyaret etmek demektir. Zahirî hacca kendini hazırlamaktır.

Nefsin mertebelerine uygun esmaların zikriyle nefsi tezkiyesi gerçekleşir. Bu yolla miraca çıkılarak her mertebede Hakka kurbîyet kazanıp Hakkla beraber olunur. Hac yolculuğunda bir bakıma budur. Abdülkadir Geylani Hazretleri (ks) "Sırrul esrar" eserinde "Haccın hakikati"ni bu şekilde açıklamıştır. Her esma zikrinin Hac ve irfan yolunun bir mertebesi ile ilişkili olduğunu bildirmiştir. Oniki esmanın nefsi mertebelerine göre telkinle zikrinin "manevi-batını hac yolculuğu" olduğunu belirtmiştir. Nefsi tezkiyesinin bu yolla gerçekleşerek insanın kendi hakikatine ulaştığını ve "Allah ile" beraberliğinin "billahi" sırrıyla gerçekleştiğini vurgulamıştır.

Hacdaki sembollerin hakikatlerini kısaca belirtelim:

HAC

Haccın niyeti: Allah için olmada sabit kararlı olmaktır.

İhram giyinmek: Mahlukatı müşahedeyi terk, Allah ile olma yoluna girmek, Ahadiyeti zatı murat etmek, Hakkın ilmi Zatındaki ayan-ı sabitesi gibi saf haline gelmek.

Dikişli elbiseyi terk: Nefs-i natikasına sonradan arz olan kötü sıfatlardan soyunmak, güzelliğe (nefsinin hakiki, ilahi sıfatlarla) bürünmek.

Başı traş etmek: nefse arız olan sıfatları, benliğin baş olma sevda ve arzusundan kurtulup, ilahi isim ve sıfatlarla ortaya çıktığını idrak etmek.

Tırnak kesmeyi bırakmak: nefsinin ilahi tecellilere bırakmak, fiillerin Hakk'tan zuhura çıktığını müşahede etmek.

Güzel koku sürünmeyi terk: İlahi isim ve sıfatların kaynağı Mutlak Zata yönelmek.

Kadınla cinsi münasebeti terk: Vücutta tasarrufu terk, her türlü fiili Hakka bırakmak, tecelliye razı olmak.

Sürme çekmeyi bırakmak: Ahadiyet hüviyetinde sırf zata, gizli hazineye yönelmek.

Mikat: Kalbi hazırlamak.

Mekke: İlahi Zat mertebesine, Ahadiyeti Zata girmektir.

Kabe: İçi gizli hazine ve ahadiyet ve samediyete yönelmek ve uluhiyet ile rububiyet tecellilerini müşahede etmek.

Hacer-i Esved: İnsani hakikatten (nefsi natika) ibaret olup, zatın sır noktası ve besmelenin noktasına yönelmektir. O'nunla zuhura çıkışın idrakidir.

Tavaf: Allahu Tealanın Kur'anına uyararak, insanın hüviyeti, aslı, menşei (ayan-ı sabite) itibariyle müşahede yerinin idrak olunmasıdır. Yedi oluşu (1) Fatiha (2) Yedi sıfat (3) Yedi nefis mertebesi. Tavafla nefse sonradan arız olan sıfatlardan ve vasıflardan kurtulup, ilahi sıfatlarla hallenmektir. Bu sıfatlarla donanan kişi ise şu hadisile müşerref olur: **"Ben onun işiten kulağı, gören gözü, söyleyen dili, yürüyen ayağı olurum".**

Tavafın arkasından kılınan namaz: Ahadiyetin zuhuru ile O'nun hayat ve kayyumiyeti ile yine O'na, gizli hazineye yönelmektir. "Kühü Zata" ubudettir. İlahi hüviyetiyle kul mertebesinden Mutlak Zata yönelmektir. Makamı İbrahimde kılınışı; İlahi isim ve sıfatları giyinerek (Hullet makamı) O'nunla O'na yönelmektir. Makamı İbrahim kabenin kapısının yüzünde olduğundan "Allahuekber" ile kapının adeta açılarak "gizli hazineye", "amâ"ya, "Kühü Zatta" ulaşmak ve kendini adeta oradan gizli hazineden zuhura çıktığını idrakle tüm taayyün mertebelerini kendinde bulmaktır. Bu vasıflarla kendini bulan ise Hakkın halifesi olarak, Hakkla Hakka ubudet halindedir. Zira O'nda Allah'ın tecellisinden başka bir şey yoktur.

Zemzem: Gizli hazineden Hakikat-i İlahiye ve Hakikati Muhammedi ilimlerini almak.

Safa: Halka nispet edilen sıfatlardan soyunmaya işaret.

Merve: İlahi isim ve sıfatlardan kana kana içmeye işaret.

Taş: İlahi, ruhi riyazetle Kur'ana uymaktır. Kur'anla tahakkuk etmektir.

Bıyıkları kısaltmak: Sıratı müstekimde olmak. Hakk ve halk mertebelerini bünyesinde cem etmek.

İhramdan çıkış: Halka açılmak, sıdk makamıyla onların mertebelerine inerek halkla olmak.

Arafat: Allah'ın marifet mertebesinden ibarettir.

Arafatta iki bayrak dikilmesi: Cemal ve Celal sıfatlarından ibarettir.

Müzdelif: Makamın yükselmesinden ibarettir.

Meşar-i Haram: Şeriatı Muhammedi, Sünneti Muhammediye riayetden ibarettir.

Mina: Kurbet makamı ehli zatlar için, murad edilenlere kavuşmaktan ibarettir.

Şeytan taşlama: İlahi isim ve sıfatlara ve Hakka ait yanlış fikir ve düşünceleri kalbinden uzaklaştırılmasına, yok edilmesine, ilahi marifet bilgileri ile onların üstesinden gelinmesi.

İfaza tavafı: İlahi feyzin devamı ve daim ileriye gitmek için Allah'ın Zatına yönelmek. Kesilmeyen bir feyze ulaşmak. Sonsuz, nihayetsiz tecellilerinden talepte bulunmak.

Kurban: Kurbiyeti ve kayıtsız şartsız teslimiyeti temsil eder.

Veda Tavafı: Hal ile, Allah'tan hidayet bulmaya işaretler. Bu hidayet Hakk Teala'nın sırrını, hak edenlere emanet eylemesinden ibarettir. Halife olarak onu halkın arasına iadesinden ibarettir.

SON

İrfan yolu, Hac ve namaz, miraç yoluna girmek ve Hakka doğru sefere çıkmaktır. Allah kudsi hadisinde şöyle buyurmaktadır: **"Sefere çıkınız; sıhhate erer, ganimet bulunursunuz"**. Burada belirtilen sefer, nefsanî karanlıktan, nura olan yolculuktur. Nefsi aslı olan "Nur"a ve "Kur'an"a doğru ilerlemektir. Sıhhat ise, bu vasıflarla yani Kur'an ahlakı ile ahlaklanmaktır. Ganimet ise beka olup, Allah'ın isim ve sıfatlarının hakikatiyle tecelli mahalli olmak ve Kur'an-ı Natık halini yaşamaktır. Risale-i Gavsîyede belirtilen hakiki namazın **"O namazki içinde Benden başkasının kalmadığı, kılanın onda kaybolduğu namazdır"** olarak tarif edilen hakikate ulaşmaktır. Bu "fena" halidir. Bu hale eren nefsi natıkasını Hakka teslim ederek Müslüman olur. Hakkın böyle bir nefse tecelliside "beka" üzerine olur. Ganimet budur. Allah'ın boyasıyla boyanıp, Kur'an-ı Natık olarak yaşayıp, fiili Kur'an ve temsili Kur'an olmaktır. Allah kudsi hadisinde şöyle buyurmaktadır:

"Mümin Allahu Tealanın nimetlerine bir konuktur".

Tasavvufî manada mümin kul cüz-i iradesini Allah'ın iradesine teslim edendir. Kur'an ve Sünnete göre teslimiyetini Allah'ın istediği yöne yöneltir. En büyük nimet ise Kur'andır. Bu vasıftaki mümin kulu Allahu Teala Zatından, sıfat ve isimleri makamına geçirdiği zaman, Allah'ın arzusuna tabi olur. İsim ve sıfatları hakikatleri ile zuhura çıkarır. Onun nefsanî heva ve hevesleri olmaz. Çünkü onun kendisine mal edeceği iradesi kalmamıştır. Hadisin zahiri anlamında zaten çok açıktır. Allah her durumda ona nimetlerini hazırlamış, onu dünyada misafir etmiştir. Onu ziyaret etmektedir. Namazda bu hal en üst düzeydedir.

Başka bir kudis hadiste ise şöyle buyurulmaktadır:

"Ziyaretin hayırlısı, ziyaret edilenin yok olmasıdır"

Hayy olan Hakkın nüzul (iniş) ile kulunu ziyaret etmesindeki hayır, mümin kula tecellisindeki bereket, gerek tecelli gerekse nüzul anında o kulun yok olmasındadır. Yani nefsinin Hakka teslim ederek, O'nun tecellisine hakkıyla riayet etmesindedir. Yüce Rabb hayat ve ilim tecellisini alemlere yaymıştır. Bu durum Zattan cem kaynağından gelip bütün eşyayı sarmasından ibarettir. Bu manadan hareketle, Hak Teala, sevgili bir kulun ziyaretini dilediği zaman, Zatının cem alemi olan ahadiyeti Zat makamından tenezzül ederek, kul mertebesine iner. Kulda "beka" vasfıyla tecelli eder. Ve böyle bir gelişle arada yabancı kılmaz. Ortada sadece O kalır. Kişi namazda Allah'ın misafiridir. Hakkladır. Hakk onu ziyaret eder. Kul namazda nefsinin "fena" haliyle hakka teslim eder. Hakkın bu nefse tecelliside "beka" üzerine olur. Rasale-i Gavsîyede belirtilen özellikle kul kaybolur. Namazda sırf O kalır.

Kul, namaz dışında halkla olduğunda da Hakk'ladır. Allah'ın nimetlerine konuktur. Hakk ev sahibidir. Kişiyi zatı, sıfatları ve isimleri ile ziyaret etmektedir. Kişi Kur'an ve Sünnet ise bunların hakkını vererek misafirlik adabına uyar. Hakta onu bu vasıflarla süsleyerek ona beka verir.

Hacda da kişi Hakkın misafiridir. Hacda Hakk'ta halkı, halkta Hakkı müşahede edip bu iki itibari BİR olarak idrak eder. Hac bir ömür boyu ve ahiret boyutunda da Allah'ın nimetlerine konuk olduğunun idrakiyle yaşanmasıdır. Kişi

hacdaki yaşantısında olduğu gibi O'nu ziyaret eden Hakkın kullarına riayetle, ziyaret edenin hukukunu tanımış O'nunla birlikte konuk olarak hayatını sürdürmüştür.

"Sabır ve namazla Allah'tan yardım dileyin, Allah sabredenlerle beraberdir" (Bakara/153) ayetinde belirtildiği üzere sabır ve namaz her an, her halde, her durumda O'nunla olmaktır. Rahmeti içinde yüzmektir. Böyle bir durumda da Hakk en bereketli ve en güzel şekilde kuluna tecelli edecektir. Hacda bu vasıfların hepsi mevcuttur.

Şeriat-ı Muhammedi'yi açıklayan hadisinde Hz. Resul (sav) şöyle buyurmuştur. **"Şeriat sözlerim, tarikat fiilerim, marifet tavırlarım, hakikat sırlarımdır"**. Şeriat-ı Muhammedi zahir ve batın hükümlerin toplamıdır. Allah ise **"O (Hüve) evveldir, ahirdir, zahirdir, batındır, O (hüve) her şeyi bilicidir"** (Hadid/3).

Hac, seferler faslı denilen sonsuz manevi yolculuktaki üç seferi bünyesinde taşıyan ibadettir. Kabe'de yapılan ilk tavaf, kişinin zatını temsil eden Zati ilimdeki hakikati (ayan-ı sabite) ile O'nda Zati, sıfatı ve isimleri ile NURU ve Kur'anın sırrını almasını temsil eder. Bu birinci seferdir. Bu tevhid sırrı ile "tevhidin babası" Hz. İbrahim (as) makamında namaz kılar. Bu namaz hem nefslerin "Evet Rabbımızsın" cevaplarını hem de dünyaya "İslam fitratında doğumu" temsil eder. Kişinin dünyaya gelişi" hayat namazına" yani ikinci sefere başlangıçtır. Bu sırta binaen tevhid özü olan Ezan-ı Muhammedi çocukların kulaklarına okunur ve hayat namazı başlar. Hayat namazı Veda Tavafına kadar devam eder. Bu namazdan murad "Nefse ve Rabbe arif" olmaktır. Tevhid makamında namazdan sonra tanımlanan yöntemlerle kişi bu irfana ulaşır. Halkla Hakkı yaşar.

Veda tavafı ile Hakk'la Hakk'tan halkın arasına "halife" ve "vekil" olarak döner. Bu ise üçüncü seferdir. Halkın içinde halka Hakkı sunar talipleri davet eder. Bu üç sefer bir ömür boyunca devam eder. Bu nedenle Hacc ömürde bir kez farzdır. Bu sırları Hz. Resul şu hadisi ile açmıştır: **"Haccetmemiş bir kişi için hacc 40 cihad hükmündedir. Hacceden bir kişi için bir cihad 40 Hacc hükmündedir"**.

İşte bu sır ve hakikate binaen manevi yolculuğa çıkanda manen hac yolculuğunda bu seferleri yaşar. Nefs mücahedes ve tezkiyesi ile Haccını manende tamamlamış olur. Zaten en kemallisi zahir ve batın hacı beraber götürülebilmektir. Mebrur Hacc'da budur. İlahi hüviyet (Hakikati İlahiye) hem zahir, hem batın, hem evvel, hem ahir yönleriyle tanınmış olur. Bu hal ise en kemalli oluşumdur. **"Nefsine arif olan Rabbine arif olur"** hadisinin yaşanarak hal olması. Mutlak Tevhide ulaşılmasıdır. Hac ibadetinin farziyetide bu noktada gerçekleşir. Şeriat, tarikat, hakikat ve marifet mertebesinde Hakikat-i İlahiye'ye ve hakikati Muhammediye'ye ulaşmaktır ki, ana gayede budur.

Her birey Allah yolunun kendi nefsinde yaşayarak miraca ulaşacaktır. Hac, Namaz ve diğer ibadetlerimizi zahir ve batın hükümleri ile yerine getirmemiz sünnete uymada en önemli faktördür. Böyle bir davranış namaz, hac ve irfan yolu ile miraca, nura ve Allah'ı müşahedeye götürecektir. Yaşanıp tadılması niyazıyla...

Gayret bizden, Tevfik Allah'tandır.

"Rabbena atina fiddünya haseneten ve fil ahireti haseneten ve kına azabennar"

"Rabbi zidni ilma"

"Rabbi yessir ve lâ tuassir Rabbi temim bil hayr"

Abdurrahman Efe, 29 Mayıs 2013

RAB AYETLERİ

1) FATİHA/2. Hamd (övme ve övülme), âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.

1A) BAKARA/5. İşte onlar, Rablerinden gelen bir hidayet üzeredirler ve kurtuluşa erenler de ancak onlardır.

2) BAKARA/21. Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk ediniz. Umulur ki, böylece korunmuş (Allah'ın azabından kendinizi kurtarmış) olursunuz.

3) BAKARA/26. Şüphesiz Allah (hakkı açıklamak için) sivrisinek ve onun da ötesinde bir varlığı misal getirmekten çekinmez. İman etmişlere gelince, onlar böyle misallerin Rablerinden gelen hak ve gerçek olduğunu bilirler. Kâfir olanlara gelince: Allah böyle misal vermekle ne murat eder? derler. Allah onunla birçok kimseyi saptırır, birçoklarını da doğru yola yöneltir. Verdiği misallerle Allah ancak fâsıkları saptırır (çünkü bunlar birer imtihandır).

4) BAKARA/30. Hatırla ki Rabbin meleklere: Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım, dedi. Onlar: Bizler hamdinle seni tesbih ve seni takdis edip dururken, yeryüzünde fesat çıkaracak, orada kan dökecek insanı mı halife kılıyorsun? dediler. Allah da onlara: Sizin bilemeyeceğinizi herhalde ben bilirim, dedi.

5) BAKARA/37. Bu durum devam ederken Âdem, Rabbinden bir takım ilhamlar aldı ve derhal tevbe etti. Çünkü Allah tevbeleri kabul eden ve merhameti bol olandır.

6) BAKARA/46. Onlar(sabır ve namaz ehli), kesinlikle Rablerine kavuşacaklarını ve O'na döneceklerini düşünen ve bunu kabullenen kimselerdir.

7) BAKARA/49. Hatırlayın ki, sizi, Firavun taraftarlarından kurtardık. Çünkü onlar size azabın en kötüsünü reva görüyorlar, yeni doğan erkek çocuklarınızı kesiyorlar, (fenalık için) kızlarınızı hayatta bırakıyorlardı. Aslında o size reva görülenlerde Rabbinizden büyük bir imtihan vardı.

8) BAKARA/68. "Bizim adımıza Rabbine dua et, bize onun ne olduğunu açıklasın" dediler. Musa: Allah diyor ki: "O, ne yaşlı ne de körpe; ikisi arasında bir inek." Size emredileni hemen yapın, dedi.

9) BAKARA/69. Bu defa: Bizim için Rabbine dua et, bize onun rengini açıklasın, dediler. "O diyor ki: Sarı renkli, parlak tüylü, bakanların içini açan bir inehtir" dedi.

10) BAKARA/70. "(Ey Musa!) Bizim için, Rabbine dua et de onun nasıl bir siğir olduğunu bize açıklasın, nasıl bir inek keseceğimizi anlayamadık. Biz, inşaallah emredileni yapma yolunu buluruz" dediler.

11) BAKARA/76. (Münafıklar) inananlarla karşılaştıklarında "İman ettik" derler. Birbirleriyle başbaşa kaldıkları vakit ise: Allah'ın size açtıklarını (Tevrat'taki bilgileri), Rabbiniz katında sizin aleyhinize hüccet getirmeleri için mi onlara anlatıyorsunuz; bunları düşünemiyor musunuz? derler.

12) BAKARA/105. (Ey müminler!) Ehl-i Kitaptan kâfirler ve putperestler de Rabbinizden size bir hayır indirilmesini istemezler. Halbuki Allah rahmetini dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir.

13) BAKARA/124. Bir zamanlar Rabbi İbrahim'i bir takım kelimelerle sınamış, onları tam olarak yerine getirince: Ben seni insanlara önder yapacağım, demişti. "Soyumdan da (önderler yap, yâ Rabbi!)" dedi. Allah: Ahdim zalimlere ermez (onlar için söz vermem) buyurdu.

14) BAKARA/127. Bir zamanlar İbrahim, İsmail ile beraber Beytullah'ın temellerini yükseltiyor (şöyle diyorlardı:) Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin.

15) BAKARA/128. Ey Rabbimiz! Bizi sana boyun eğenlerden kıl, neslimizden de sana itaat eden bir ümmet çıkar, bize ibadet usullerimizi göster, tevbemizi kabul et; zira, tevbeleri çokça kabul eden, çok merhametli olan ancak sensin.

16) BAKARA/129. Ey Rabbimiz! Onlara, içlerinden senin âyetlerini kendilerine okuyacak, onlara kitap ve hikmeti öğretecek, onları temizleyecek bir peygamber gönder. Çünkü üstün gelen, her şeyi yerli yerince yapan yalnız sensin.

17) BAKARA/131. Çünkü Rabbi ona: Müslüman ol, demiş, o da: Alemlerin Rabbine boyun eğdim, demişti.

18) BAKARA/136. "Biz, Allah'a ve bize indirilene; İbrahim, İsmail, İshak, Ya'kub ve esbâta indirilene, Musa ve İsa'ya verilenlerle Rableri tarafından diğer peygamberlere verilenlere, onlardan hiçbiri arasında fark gözetmeksizin inandık ve biz sadece Allah'a teslim olduk" deyin.

19) BAKARA/139. De ki: Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbiniz olduğu halde, O'nun hakkında bizimle tartışmaya mı girişiyorsunuz? Bizim yaptıklarımız bize, sizin yaptıklarınız da size aittir. Biz O'na gönülden bağlananlarız.

20) BAKARA/144. (Ey Muhammed!) Biz senin yüzünün göğze doğru çevrilmekte olduğunu (yücelerden haber beklediğini) görüyoruz. İşte şimdi, seni memnun olacağın bir kıbleye döndürüyoruz. Artık yüzünü Mescid-i Haram tarafına çevir. (Ey müslümanlar!) Siz de nerede olursanız olun, (namazda) yüzlerinizi o tarafa çevirin. Şüphesiz yok ki, ehl-i kitap, onun Rablerinden gelen gerçek olduğunu çok iyi bilirler. Allah onların yapmakta olduklarından habersiz değildir.

21) BAKARA/147. Gerçek olan, Rabbinden gelendir. O halde kuşkulananlardan olma!

22) BAKARA/157. İşte Rablerinden başlangıçlar ve rahmet hep onlardır. Ve doğru yolu bulanlar da onlardır.

23) BAKARA/178. Ey iman edenler! Öldürülenler hakkında size kısas farz kılındı. Hüre hür, köleye köle, kadına kadın (öldürülür). Ancak her kimin cezası, kardeşi (öldürülenin velisi) tarafından bir miktar başlanırsa artık (taraf) hakkaniyete uymalı ve (öldüren) ona (gerekli diyeti) güzellikle ödemelidir. Bu söylenenler, Rabbinizden bir hafifletme ve rahmettir. Her kim bundan sonra haddi aşarsa muhakkak onun için elem verici bir azap vardır.

24) BAKARA/282. Ey iman edenler! Belirlenmiş bir süre için birbirinize borçlandığınız vakit onu yazın. Bir kâtip onu aranızda adaletle yazsın. Hiçbir kâtip Allah'ın kendisine öğrettiği gibi yazmaktan geri durmasın; (her şeyi olduğu gibi) yazsın. Üzerinde hak olan kimse (borçlu) da yazdırsın, Rabbinden korksun ve borcunu asla eksik yazdırmassın. Şayet borçlu sefih veya akli zayıf veya kendisi söyleyip yazdıramayacak durumda ise, velisi adaletle yazdırsın. Erkeklerinizden iki de şahit bulundurun. Eğer iki erkek bulunamazsa rıza göstereceğiniz şahitlerden bir erkek ile -biri yanlırsa diğerinin ona hatırlatması için- iki kadın (olsun). Çağırıldıkları vakit şahitler gelmemelik etmesin. Büyük veya küçük, vâdesine kadar hiçbir şeyi yazmaktan sakın üşenmeyin. Böyle yapmanız Allah nezdinde daha adaletli, şahadet için daha sağlam, şüpheye düşmemeniz için daha uygundur. Ancak aranızda yapıp bitirdiğiniz peşin bir ticaret olursa, bu durum farklıdır. Bu durumda onu yazmamanızda sizin için bir sakınca yoktur. (Genellikle) alışveriş yaptığınızda şahit tutun. Ne yazan, ne de şahit zarara uğratılsın. Eğer bunu yaparsanız (zarar verirsiniz) şüphesiz yok ki bu, sizin yoldan çıkmanız demektir. Allah'tan korkun. Allah size gerekli olanı öğretiyor. Allah her şeyi bilmektedir.

25) BAKARA/283. Yolculukta olur da, yazacak kimse bulamazsanız (borca karşılık) alınmış bir rehin de yeterlidir. Birbirinize bir emanet bırakırsanız, emanet bırakılan kimse emaneti sahibine versin ve (bu hususta) Rabbi olan Allah'tan korksun. Şahitliği bildiklerinizi gizlemeyin. Kim onu gizlerse, bilsin ki onun kalbi günahkârdır. Allah yapmakta olduklarınızı bilir.

26) BAKARA/285. Peygamber, Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler. "Allah'ın peygamberlerinden hiçbiri arasında ayırım yapmayız. İştittik, itaat ettik. Ey Rabbimiz, affına sığındık! Dönüş sanadır" dediler.

27) BAKARA/286. Allah her şahsı, ancak gücünün yettiği ölçüde mükellef kılar. Herkesin kazandığı (hayır) kendine, yapacağı (şer) de kendinedir. Rabbimiz! Unutursak veya hataya düşersek bizi sorumlu tutma. Ey Rabbimiz! Bizden öncekilere yüklediğin gibi bize de ağır bir yük yükleme. Ey Rabbimiz! Bize gücümüzün yetmediği işler de yükleme! Bizi affet! Bizi başla! Bize acı! Sen bizim mevlâmızsın. Kâfirler topluluğuna karşı bize yardım et!

28) ALİ İMRAN/7. Sana Kitab'ı indiren O'dur. Onun (Kur'an'ın) bazı âyetleri muhkemdir ki, bunlar Kitab'ın esasıdır. Diğerleri de müteşâbihdir. Kalplerinde eğrilik olanlar, fitne çıkarmak ve onu tevil etmek için ondaki müteşâbih âyetlerin peşine düşerler. Halbuki Onun tevilini ancak Allah bilir. İlimde yüksek pâyeye erişenler ise: Ona inandık; hepsi Rabbimiz tarafından, derler. (Bu inceliği) ancak akıselim sahipleri düşünüp anlar.

- 29) ALİ İMRAN/8.** (Onlar şöyle yakarlar:) Rabbimiz! Bizi doğru yola ilettikten sonra kalplerimizi eğiltme. Bize tarafından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin
- 30) ALİ İMRAN/9.** Rabbimiz! Gelmesinde şüphe edilmeyen bir günde, insanları mutlaka toplayacak olan sensin. Allah asla sözünden dönmez.
- 31) ALİ İMRAN/15.** (Resûlüm!) De ki: Size bunlardan daha iyisini bildireyim mi? Takvâ sahipleri için Rableri yanında, içinden ırmaklar akan, ebediyyen kalacakları cennetler, tertemiz eşler ve (hepsinin üstünde) Allah'ın hoşnutluğu vardır. Allah kullarını çok iyi görür.
- 32) ALİ İMRAN/16.** (Bu nimetler) "Ey Rabbimiz! İman ettik; bizim günahlarımızı bağışla, bizi ateş azabından koru!" diyen;
- 33) ALİ İMRAN/17.** Sabreden, dürüst olan, huzurda boyun büken, hayra harcayan ve seher vaktinde Allah'tan başış dileyenler (içindir).
- 34) ALİ İMRAN/38.** Orada Zekeriyya, Rabbine dua etti: Rabbim! Bana tarafından hayırlı bir nesil bağışla. Şüphesiz sen duayı hakkıyla işitensin, dedi.
- 35) ALİ İMRAN/40.** Zekeriyya: Rabbim! dedi, bana ihtiyarlık gelip çattığına, üstelik karım da kısır olduğuna göre benim nasıl oğlum olabilir? Allah şöyle buyurdu: İşte böyledir; Allah dilediğini yapar.
- 36) ALİ İMRAN/41.** Zekeriyya: Rabbim! (Oğlum olacağına dair) bana bir alâmet göster, dedi. Allah buyurdu ki: Senin için alâmet, insanlara, üç gün, işareten başka söz söylememendir. Ayrıca Rabbini çok an, sabah akşam tesbih et.
- 37) ALİ İMRAN/43.** Ey Meryem! Rabbine ibadet et; secdeye kapan, (O'nun huzurunda) eğilenlerle beraber sen de eğil.
- 38) ALİ İMRAN/47.** Meryem: Rabbim! dedi, bana bir erkek eli değmediği halde nasıl çocuğum olur? Allah şöyle buyurdu: İşte böyledir, Allah dilediğini yaratır. Bir işe hükmedince ona sadece "Ol!" der; o da olur.
- 39) ALİ İMRAN/49.** O, İsrailoğullarına bir elçi olacak (ve onlara şöyle diyecek:) Size Rabbinizden bir mucize getirdim: Size çamurdan bir kuş sureti yapar, ona üflerim ve Allah'ın izni ile o kuş olur. Yine Allah'ın izni ile körü ve alacalıyı iyileştirir, ölüleri diriltirim. Ayrıca evlerinizde ne yeyip ne biriktirdiğinizi size haber veririm. Eğer inanan kimseler iseniz, bunda sizin için bir ibret vardır.
- 40) ALİ İMRAN/50.** Benden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak ve size haram kılınan bazı şeyleri de helâl kılmam için gönderildim. Size Rabbinizden bir mucize getirdim. O halde Allah'tan korkun, bana da itaat edin.
- 41) ALİ İMRAN/51.** Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyle ise O'na kulluk edin. İşte bu doğru yoldur.
- 42) ALİ İMRAN/53.** (Havârîler:) Rabbimiz! İndirdiğine inandık ve Peygamber'e uyduk. Şimdi bizi (birliğini ve peygamberlerini tasdik eden) şahitlerden yaz, dediler.
- 43) ALİ İMRAN/60.** Gerçek, Rabbinden gelendir. Öyle ise şüphecilerden olma.
- 44) ALİ İMRAN/73.** Sizin dininize uyanlardan başka hiçbir kimseye inanmayın. " (Resûlüm!) De ki: Doğru yol ancak Allah'ın yoludur. Yine (onlar, kendi aralarında şöyle dediler:) "Size verilenin benzerinin başka herhangi bir kimseye verildiğine, yahut Rabbinizin huzurunda onların size karşı deliller getireceklerine de (inanmayın)." De ki: Lütf ve ihsan Allah'ın elindedir. Onu dilediğine verir. Allah'ın rahmeti genişdir ve O her şeyi hakkıyla bilir.
- 45) ALİ İMRAN/79.** Hiçbir insanın, Allah'ın kendisine Kitap, hikmet ve peygamberlik vermesinden sonra (kalkıp) insanlara: Allah'ı bırakıp bana kul olun! demesi mümkün değildir. Bilakis (şöyle demesi gerekir): Okutmakta ve öğretmekte olduğunuz Kitap uyarınca Rabbe hâlis kullar olunuz.

- 46) ALİ İMRAN/84.** De ki: Biz, Allah a, bize indirilene, İbrahim, İsmail, İshak, Ya'kub ve Ya'kub oğullarına indirilenlere, Musa, İsa ve (diğer) peygamberlere Rableri tarafından verilenlere iman ettik. Onları birbirinden ayırdetmeyiz. Biz ancak O'na teslim oluruz.
- 47) ALİ İMRAN/124.** O zaman sen, müminlere şöyle diyordun: İndirilen üç bin melek Rabbinizin sizi takviye etmesi, sizin için yeterli değil midir?
- 48) ALİ İMRAN/125.** Evet, siz sabır gösterir ve Allah'tan sakınırsanız, onlar (düşmanlarınız) hemen şu anda üzerinize gelseler, Rabbiniz, nişanlı beş bin melek sizi takviye eder.
- 49) ALİ İMRAN/133.** Rabbinizin başına ve takvâ sahipleri için hazırlanmış olup genişliği gökler ve yer kadar olan cennete koşun!
- 50) ALİ İMRAN/147.** Onların sözleri, sadece şöyle demekten ibaretti: Ey Rabbimiz! Günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı başla; ayaklarımızı (yolunda) sabit kıl; kâfirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl!
- 51) ALİ İMRAN/169.** Allah yolunda öldürülenleri sakın ölü sanmayın. Bilakis onlar diridirler; Rableri yanında rızıklara mazhar olmaktadır.
- 52) ALİ İMRAN/191.** Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından kuru!
- 53) ALİ İMRAN/192.** Ey Rabbimiz! Doğrusu sen, kimi cehenneme koyarsan, artık onu rüsvay etmişindir. Zalimlerin hiç yardımcıları yoktur.
- 54) ALİ İMRAN/193.** Ey Rabbimiz! Gerçek şu ki biz, "Rabbimize inanın!" diye imana çağıran bir davetçiyi (Peygamberi, Kur'an'ı) işittik, hemen iman ettik. Artık bizim günahlarımızı başla, kötülüklerimizi ört, ruhumuzu iyilerle beraber al, ey Rabbimiz!
- 55) ALİ İMRAN/194.** Rabbimiz! Bize, peygamberlerin vasıtasıyla vâdettiklerini de ikram et ve kıyamet gününde bizi rezil-rüsvay etme; şüphesiz sen vâdinden caymazsın!
- 56) ALİ İMRAN/195.** Bunun üzerine Rableri, onların dualarını kabul etti. (Dedi ki:) Ben, erkek olsun kadın olsun - ki hep birbirinizdensiniz- içinizden, çalışan hiçbir kimsenin yaptığını boşa çıkarmayacağım. Onlar ki, hicret ettiler, yurtlarından çıkarıldılar, benim yolumda eziyete uğradılar, çarpıştılar ve öldürdüler; andolsun, ben de onların kötülüklerini örteceğim ve onları altlarından ırmaklar akan cennetlere koyacağım. Bu mükâfat, Allah tarafındadır. Allah; karşılığın güzeli O'nun katındadır.
- 57) ALİ İMRAN/198.** Fakat Rablerine karşı gelmekten sakınanlar için, Allah tarafından bir ikram olarak, altlarından ırmaklar akan, ebedî olarak kalacakları cennetler vardır. İyi kişiler için Allah katındaki (nimetler) daha hayırlıdır.
- 58) ALİ İMRAN/199.** Ehl-i kitaptan öyleleri var ki, Allah'a, hem size indirilene, hem de kendilerine indirilene tam bir samimiyetle ve Allah'a boyun eğerek iman ederler. Allah'ın âyetlerini az bir paraya satmazlar. İşte onlar için Rableri katında ecirleri vardır. Şüphesiz Allah, hesabı çabuk olandır.
- 59) NİSA/1.** Ey insanlar! Sizi bir tek nefisten yaratan ve ondan da eşini yaratan ve ikisinden birçok erkekler ve kadınlar üretilen Rabbinizden sakının. Adını kullanarak birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'tan ve akrabalık haklarına riayetsizlikten de sakının. Şüphesiz Allah sizin üzerinizde gözetleyicidir.
- 60) NİSA/75.** Size ne oldu da Allah yolunda ve "Rabbimiz! Bizi, halkı zalim olan bu şehirden çıkar, bize tarafından bir sahip gönder, bize katından bir yardımcı yolla!" diyen zavallı erkekler, kadınlar ve çocuklar uğruna savaşıyorsunuz!
- 61) NİSA/77.** Kendilerine, ellerinizi savaştan çekin, namazı kılın ve zekâtı verin, denilen kimseleri görmedin mi? Sonra onlara savaş farz kılınca, içlerinden bir gurup hemen Allah'tan korkar gibi, hatta daha fazla bir korku ile insanlardan korkmaya başladılar da "Rabbimiz! Savaşı bize niçin yazdın! Bizi yakın bir süreye kadar ertelesen (daha

bir müddet savaşı farz kılmasan) olmaz mıydı?" dediler. Onlara de ki: "Dünya menfaati önemsizdir, Allah'tan korkanlar için ahiret daha hayırlıdır ve size kıl payı kadar haksızlık edilmez."

62) NİSA/174. Ey insanlar! Şüphesiz size Rabbinizden kesin bir delil geldi ve size apaçık bir nur indirdik.

63) MAİDE/24. "Ey Musa! Onlar orada buldukları müddetçe biz oraya asla girmeyiz; şu halde, sen ve Rabbin gidin savaşın; biz burada oturacağız" dediler.

64) MAİDE/25. Musa: "Rabbim! Ben kendimden ve kardeşimden başkasına hakim olamıyorum; bizimle, bu yoldan çıkmış toplumun arasını ayır" dedi.

65) MAİDE/28. "Andolsun ki sen, öldürmek için bana elini uzatsan (bile) ben sana, öldürmek için el uzatacak değilim. Ben, âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım."

66) MAİDE/64. Yahudiler, Allah'ın eli bağlıdır (sıkıdır), dediler. Hay dedikleri yüzünden elleri bağlanası ve lânet olasılar! Bilâkis, Allah'ın elleri açıktır, dilediği gibi verir. Andolsun ki sana Rabbinden indirilen, onlardan çoğunun azgınlığını ve küfrünü arttırır. Aralarına, kıyamete kadar (sürecek) düşmanlık ve kin soktuk. Ne zaman savaş için bir ateş yakmışlarsa (fitneyi uyandırmışlarsa) Allah onu söndürmüştür. Onlar yeryüzünde bozgunculuğa koşarlar; Allah ise bozguncuları sevmez.

67) MAİDE/66. Eğer onlar Tevrat'ı, İncil'i ve Rablerinden onlara indirileni (Kur'an'ı) doğru dürüst uygulasalardı, şüphesiz hem üstlerinden, hem de ayaklarının altından yerlerdi (yeraltı ve yerüstü servetlerinden istifade ederek refah içinde yaşarlardı). - Onlardan aşırılığa kaçmayan (iktisatlı, mutedil) bir zümre vardır; fakat çoğunun yaptıkları ne kötüdür!

68) MAİDE/67. Ey Resûl! Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer bunu yapmazsan O'nun elçiliğini yapmamış olursun. Allah seni insanlardan koruyacaktır. Doğrusu Allah, kâfirler topluluğuna rehberlik etmez.

69) MAİDE/68. "Ey Kitap ehli! Siz, Tevrat'ı, İncil'i ve Rabbinizden size indirileni hakkıyla uygulamadıkça, (doğru) bir şey (yol) üzerinde değilsinizdir" de. Rabbinden sana indirilen, onlardan çoğunun küfür ve azgınlığını elbette arttıracaktır. Kâfirler topluluğuna üzülme.

70) MAİDE/72. Andolsun ki "Allah, kesinlikle Meryem oğlu Mesîh'tir" diyenler kâfir olmuşlardır. Halbuki Mesîh "Ey İsrailoğulları! Rabbim ve Rabbiniz olan Allah'a kulluk ediniz. Biliniz ki kim Allah'a ortak koşarsa muhakkak Allah ona cenneti haram kılar; artık onun yeri ateştir ve zalimler için yardımcıları yoktur" demişti.

71) MAİDE/114. Meryem oğlu İsa şöyle dedi: Ey Rabbimiz! Bize gökten bir sofrayı indir ki, bizim için, geçmiş ve geleceklerimiz için bayram ve senden bir âyet (mucize) olsun. Bizi rızıklandır; zaten sen, rızık verenlerin en hayırlısısın.

72) MAİDE/117. Ben onlara, ancak bana emrettiğini söyledim: Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin, dedim. İçlerinde bulunduğum müddetçe onlar üzerine kontrolcü idim. Beni vefat ettirince artık onlar üzerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeyi hakkıyla görensindir.

73) ENAM/1. Hamd, gökleri ve yeri yaratan, karanlıkları ve aydınlığı var eden Allah'a mahsustur. (Bunca âyet ve delillerden) sonra kâfir olanlar (hâla putları) Rab'leri ile denk tutuyorlar.

74) ENAM/4. Rablerinin âyetlerinden onlara (kâfirlere) bir âyet gelmeyedursun, o âyetlerden ille de yüz çevirirler.

75) ENAM/15. De ki: Ben, Rabbim'e isyan edersem gerçekten büyük bir günün (kıyametin) azabından korkarım.

76) ENAM/23. Sonra onların mazeretleri, "Rabbimiz Allah hakkı için biz ortak koşanlar olmadık!" demekten başka bir şey olmadı.

77) ENAM/27. Onların ateşin karşısında durdurulup "Ah, keşke dünyaya geri gönderilsek de bir daha Rabbimizin âyetlerini yalanlamasak ve inananlardan olsak!" dediklerini bir görsen !.

- 78) ENAM/30.** Rablerinin huzuruna getirildikleri zaman sen onları bir görsen! Allah: Bu (yeniden dirilme olayı), hak değil miymiş? diyecek. Onlar da "Rabbimize andolsun ki evet!" diyecekler. Allah da, Öyle ise inkâr ettiğinizden dolayı azabı tadın! diyecek.
- 79) ENAM/37.** O'na Rabbinden bir mucize indirilseydi ya! dediler. De ki: Şüphesiz Allah mucize indirmeye kadirdir. Fakat onların çoğu bilmezler.
- 80) ENAM/38.** Yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve (gökyüzünde) iki kanadıyla uçan kuşlardan ne varsa hepsi ancak sizin gibi topluluklardır. Biz o kitapta hiçbir şeyi eksik bırakmadık. Nihayet (hepsi) toplanıp Rablerinin huzuruna getirilecekler.
- 81) ENAM/45.** Böylece zulmeden toplumun kökü kesildi. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur. (Allah'ın verdiği nimete şükredecekleri yerde nankörlük ettiler, böylece kendilerine zulmettiler. Yüce Allah da yeryüzünü onların zulüm ve küfürlerinden temizlemek için onları helâk etti.)
- 82) ENAM/51.** Rablerinin huzurunda toplanacaklarından korkanları onunla (Kur'an ile) uyar. Onlar için Rablerinden başka ne bir dost, ne de bir aracı vardır; belki sakınırlar.
- 83) ENAM/52.** Rablerinin rızasını isteyerek sabah akşam O'na yalvaranları kovma! Onların hesabından sana bir sorumluluk; senin hesabından da onlara herhangi bir sorumluluk yoktur ki onları kovup ta zalimlerden olasın!
- 84) ENAM/54.** Ayetlerimize inananlar sana geldiğinde onlara de ki: Selâm size! Rabbiniz merhamet etmeyi kendisine yazdı. Gerçek şu ki: Sizden kim, bilmeyerek bir kötülük yapar, sonra ardından tevbe edip de kendini ıslah ederse, bilsin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.
- 85) ENAM/57.** De ki: Şüphesiz ben Rabbinden gelen apaçık bir delile dayanıyorum. Siz ise onu yalanladınız. Çabucak gelmesini istediğiniz (azap) benim yanımda değildir. Hüküm ancak Allah'ındır. O hakkı anlatır ve O, doğru hüküm verenlerin en hayırlısıdır.
- 86) ENAM/71.** De ki: Allah'ı bırakıp da bize fayda veya zarar veremeyecek olan şeylere mi tapalım? Allah bizi doğru yola ilettikten sonra şeytanların saptırıp şaşkın olarak çöle düşürmek istedikleri, arkadaşlarının ise: "Bize gel!" diye doğru yola çağırdıkları şaşkın kimse gibi gerisin geri (inkârcılığa) mı döndürüleceğiz? De ki: Allah'ın hidayeti doğru yolun ta kendisidir. Bize âlemlerin Rabbine teslim olmamız emredilmiştir.
- 87) ENAM/80.** Kavmi onunla tartışmaya girişti. Onlara dedi ki: Beni doğru yola iletmişken, Allah hakkında benimle tartışıyor musunuz? Ben sizin O'na ortak koştuğunuz şeylerden korkmam. Ancak, Rabbinin bir şey dilemesi hariç. Rabbinin ilmi herşeyi kuşatmıştır. Hâla ibret almıyor musunuz?
- 88) ENAM/83.** İşte bu, kavmine karşı İbrahim'e verdiğimiz delillerimizdir. Biz dilediğimiz kimselerin derecelerini yükseltiriz. Şüphesiz ki senin Rabbin hikmet sahibidir, hakkıyla bilendir.
- 89) ENAM/102.** İşte Rabbiniz Allah O'dur. O'ndan başka tanrı yoktur. O, her şeyin yaratıcısıdır. Öyle ise O'na kulluk edin, O her şeye vekildir (güvenilip dayanılacak tek varlık O'dur).
- 90) ENAM/104.** (Doğrusu) size Rabbiniz tarafından basiretler (idrak kabiliyeti) verilmiştir. Artık kim hakkı görürse faydası kendisine, kim de kör olursa zararı kendinedir. Ben üzerinize bekçi değilim.
- 91) ENAM/106.** Rabbinden sana vahyolunana uy. O'ndan başka tanrı yoktur. Müşriklerden yüz çevir.
- 92) ENAM/112.** Böylece biz, her peygambere insan ve cin şeytanlarını düşman kıldık. (Bunlar), aldatmak için birbirlerine yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi onu da yapamazlardı. Artık onları uydurdukları şeylerle başbaşa bırak.
- 93) ENAM/114.** (De ki): Allah'dan başka bir hakem mi arayacağım? Halbuki size Kitab'ı açık olarak indiren O'dur. Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler, Kur'an'ın gerçekten Rabbin tarafından indirilmiş olduğunu bilirler. Sakın şüpheye düşenlerden olma!

94) ENAM/115. Rabbinin sözü, doğruluk ve adalet bakımından tamamlanmıştır. O'nun sözlerini değiştirecek kimse yoktur. O işitendir, bilendir.

95) ENAM/117. Muhakkak ki senin Rabbin, evet O, kendi yolundan sapanı en iyi bilendir. O, doğru yolda gidenleri de iyi bilendir.

96) ENAM/119. Üzerine Allah'ın adı anılıp kesilenden yememenize sebep ne? Oysa Allah, çaresiz yemek zorunda kaldığınız dışında, haram kıldığı şeyleri size açıklamıştır. Doğrusu bir çokları bilgisizce kendi kötü arzularına uyarak saptırıyorlar. Muhakkak ki Rabbin haddi aşanları çok iyi bilir.

97) ENAM/126. Bu (din), Rabbinin dosdoğru yoludur. Biz, öğüt alacak bir kavim için âyetleri ayrıntılı olarak açıkladık.

98) ENAM/127. Rableri katında onlara esenlik yurdu (cennet) vardır.Ve yapmakta oldukları (güzel) işler sebebiyle Allah onların dostudur.

99) ENAM/128. Allah, onların hepsini bir araya topladığı gün, "Ey cinler (şeytanlar) topluluğu! Siz insanlarla çok uğraştınız" der. Onların, insanlardan olan dostları ise: "Ey Rabbimiz! (Biz) birbirimizden yararlandık ve bize verdiğin sürenin sonuna ulaştık" derler. Allah da buyurur ki: Allah'ın dilediği hariç, içinde ebedî kalacağınız yer ateştir. Şüphesiz Rabbin hikmet sahibidir, bilendir.

100) ENAM/131. Gerçek şu ki: Halkı habersizken, Rabbin haksızlık ile ülkeleri helâk edici değildir.

101) ENAM/132. Herkesin yaptıkları işlere göre dereceleri vardır. Rabbin onların yaptıklarından habersiz değildir.

102) ENAM/133. Rabbin zengindir, rahmet sahibidir. Dilerse sizi yok eder ve sizi başka bir kavmin zürriyetinden yarattığı gibi sizden sonra yerinize dilediği bir kavmi yaratır.

103) ENAM/145. De ki: Bana vahyolunanda, leş veya akıtılmış kan yahut domuz eti -ki pisliğin kendisidir- ya da günah işlenerek Allah'tan başkası adına kesilmiş bir hayvandan başka, yiyecek kimseye haram kılınmış birşey bulamıyorum. Başkasına zarar vermemek ve sınırı aşmamak üzere kim (bunlardan) yemek zorunda kalırsa bilsin ki Rabbin başıslayan ve esirgeyendir.

104) ENAM/147. Eğer seni yalanlarsa de ki: Rabbiniz geniş bir rahmet sahibidir. Bununla beraber O'nun azabı, suçlular topluluğundan uzaklaştırılmaz.

105) ENAM/150. De ki: Allah şunu yasak etti, diye şahadet edecek şahitlerinizi getirin! Eğer onlar şahitlik ederlerse, sen onlarla beraber şahitlik etme; âyetlerimizi yalanlayanların ve ahiret gününe inanmayanların arzularına uyma. Onlar, Rablerine eş tutuyorlar.

106) ENAM/151. De ki: Gelin Rabbinizin size neleri haram kıldığını okuyayım: O'na hiçbir şeyi ortak koşmayın, ana-babaya iyilik edin, fakirlik korkusuyla çocuklarınızı öldürmeyin -sizin de onların da rızkını biz veririz-; kötülüklerin açığına da gizlisine de yaklaşmayın ve Allah'ın yasakladığı cana haksız yere kıymayın! İşte bunlar Allah'ın size emrettikleridir. Umulur ki düşünüp anlarsınız.

107) ENAM/154. Sonra iyilik edenlere nimetimizi tamamlamak, her şeyi açıklamak, hidayete erdirmek ve rahmet etmek maksadıyla Musa'ya da Kitab'ı (Tevrat'ı) verdik. Umulur ki, Rablerinin huzuruna varacaklarına iman ederler.

108) ENAM/157. Yahut "Bize de kitap indirilseydi, biz onlardan daha çok doğru yolda olurduk" demeyesiniz diye (Kur'an'ı indirdik). İşte size de Rabbinizden açık bir delil, hidayet ve rahmet geldi. Kim, Allah'ın âyetlerini yalanlayıp onlardan yüz çevirenden daha zalimdir! Âyetlerimizden yüz çevirenleri, yüz çevirmelerinden ötürü azabın en kötüsüyle cezalandıracağız.

109) ENAM/158. Onlar ancak kendilerine meleklerin gelmesini veya Rabbinin gelmesini yahut Rabbinin bazı alâmetlerinin gelmesini bekliyorlar. Rabbinin bazı alâmetleri geldiği gün, önceden inanmamış ya da imanında bir hayır kazanmamış olan kimseye artık imanı bir fayda sağlamaz. De ki: Bekleyin, şüphesiz biz de beklemekteyiz!

110) ENAM/161. De ki: Şüphesiz Rabbim beni doğru yola, dosdoğru dine, Allah'ı birleyen İbrahim'in dinine iletti. O, ortak koşanlardan değildi.

111) ENAM/162. De ki: Şüphesiz benim namazım, kurbanım, hayatım ve ölümüm hepsi âlemlerin Rabbi Allah içindir.

112) ENAM/164. De ki: Allah her şeyin Rabbi iken ben ondan başka Rab mı arayacağım? Herkesin kazanacağı yalnız kendisine aittir. Hiçbir suçlu başkasının suçunu yüklenmez. Sonunda dönüşünüz Rabbinizedir. Ve O, uyumsuzluğa düştüğünüz gerçeği size haber verecektir.

113) ENAM/165. Sizi yeryüzünün halifeleri kılan, size verdiği (nimetler) hususunda sizi denemek için kiminizi kiminizden derecelerle üstün kılan O'dur. Şüphesiz Rabbin, cezası çabuk olandır ve gerçekten O, başlıyan merhamet edendir.

114) ARAF/3. Rabbinizden size indirilene (Kur'an'a) uyun. O'nu bırakıp da başka dostların peşlerinden gitmeyin. Ne kadar da az öğüt alıyorsunuz!

115) ARAF/20. Derken şeytan, birbirine kapalı ayıp yerlerini kendilerine göstermek için onlara vesvese verdi ve: Rabbiniz size bu ağacı sırf melek olursunuz veya ebedî kalandan olursunuz diye yasakladı, dedi.

116) ARAF/22. Böylece onları hile ile aldattı. Ağacın meyvesini tattıklarında ayıp yerleri kendilerine göründü. Ve cennet yapraklarından üzerlerini örtmeye başladılar. Rableri onlara: Ben size o ağacı yasaklamadım mı ve şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi? diye nidâ etti.

117) ARAF/23. (Adem ile eşi) dediler ki: Ey Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi başlıyamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz.

118) ARAF/29. De ki: Rabbim adaleti emretti. Her secde ettiğinizde yüzlerinizi O'na çevirin ve dini yalnız Allah'a has kılarak O'na yalvarın. İlkin sizi yarattığı gibi (yine O'na) döneceksiniz.

119) ARAF/33. De ki: Rabbim ancak açık ve gizli kötülükleri, günahı ve haksız yere sınırı aşmayı, hakkında hiçbir delil indirmedeği bir şeyi, Allah'a ortak koşmanızı ve Allah hakkında bilmediğiniz şeyleri söylemenizi haram kılmıştır.

120) ARAF/38. Allah buyuracak ki: "Sizden önce geçmiş cin ve insan toplulukları arasında siz de ateşe girin!" Her ümmet girdikçe yoldaşlarına lânet edecekler. Hepsi birbiri ardından orada (cehennemde) toplanınca, sonrakiler öncekiler için, "Ey Rabbimiz! Bizi işte bunlar saptırdılar! Onun için onlara ateşten bir kat daha fazla azap ver!" diyecekler. Allah da: Zaten herkes için bir kat daha fazla azap vardır, fakat siz bilmezsiniz, diyecektir.

121) ARAF/43. (Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini çıkarıp atarız. Ve onlar derler ki: "Hidayetiyle bizi (bu nimete) kavuşturan Allah'a hamdolsun! Allah bizi doğru yola iletmeseydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler." Onlara: İşte size cennet; yapmış olduğunuz iyi amellere karşılık ona vâris kıldınız diye seslenilir.

122) ARAF/44. Cennet ehli cehennem ehline: Biz Rabbimizin bize vadettiğini gerçek bulduk, siz de Rabbinizin size vadettiğini gerçek buldunuz mu? diye seslenir. "Evet!" derler. Ve aralarından bir çağrıcı, Allah'ın lâneti zalimlerin üzerine olsun! diye bağırır.

123) ARAF/47. Gözleri cehennem ehli tarafına döndürülünce de: Ey Rabbimiz! Bizi zalimler topluluğu ile beraber bulundurma! derler.

124) ARAF/53. (Fakat onlar), Onun tevilinden başka bir şey beklemiyorlar. Tevili geldiği (haber verdiği şeyler ortaya çıktığı) gün, önceden onu unutmış olanlar derler ki: Doğrusu Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler. Şimdi bizim şefaathlarımız var mı ki bize şefaath etsinler veya (dünyaya) geri döndürülmemiz mümkün mü ki, yapmış olduğumuz amellerden başkasını yapalım? Onlar cidden kendilerine yazık ettiler ve uydurdukları şeyler (putlar) da kendilerinden kaybolup gitti.

- 125) ARAF/54.** Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra Arş'a istivâ eden, geceyi, durmadan kendisini kovalayan gündüze bürüyüp örten; güneşi, ayı ve yıldızları emrine boyun eğmiş durumda yaratan Allah'tır. Bilesiniz ki, yaratmak da emretmek de O'na mahsustur. Alemlerin Rabbi Allah ne yücedir!
- 126) ARAF/55.** Rabbinize yalvara yakara ve gizlice dua edin. Bilesiniz ki O, haddi aşanları sevmez.
- 127) ARAF/58.** Rabbinin izniyle güzel memleketin bitkisi (güzel) çıkar; kötü olandan ise faydasız bitkiden başka birşey çıkmaz. İşte biz, şükreden bir kavim için âyetleri böyle açıklıyoruz.
- 128) ARAF/61.** Dedi ki: "Ey kavmim! Bende herhangi bir sapıklık yoktur; fakat ben, âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir elçiyim.
- 129) ARAF/62.** Size Rabbimin vahyettiklerini duyuruyorum, size öğüt veriyorum ve ben sizin bilmediklerinizi Allah'tan (gelen vahiy ile) biliyorum.
- 130) ARAF/63.** (Allah'ın azabından) sakınıp da rahmete nâil olmanız ümidiyle, içinizden sizi uyaracak bir adam vasıtasıyla size bir zikir (kitap) gelmesine şaştınız mı?"
- 131) ARAF/67.** "Ey kavmim! dedi, ben beyinsiz değilim; fakat ben âlemlerin Rabbinin gönderdiği bir elçiyim.
- 132) ARAF/68.** Size Rabbimin vahyettiklerini duyuruyorum ve ben sizin için güvenilir bir öğütçüyüm.
- 133) ARAF/69.** Sizi uyarmak için içinizden bir adam vasıtasıyla Rabbinizden size bir zikir (kitap) gelmesine şaştınız mı? Düşünün ki O sizi, Nuh kavminden sonra onların yerine getirdi ve yaratılışta sizi onlardan üstün kıldı. O halde Allah'ın nimetlerini hatırlayın ki kurtuluşa eresiniz."
- 134) ARAF/71.** (Hûd) dedi ki: "Üzerinize Rabbinizden bir azap ve bir hışım inmiştir. Haklarında Allah'ın hiçbir delil indirmedeği, sadece sizin ve atalarınızın taktığı kuru isimler hususunda benimle tartışıyor musunuz? Bekleyin öyleyse, şüphesiz ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim!"
- 135) ARAF/73.** Semûd kavmine de kardeşleri Salih'i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin; sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir. O da, size bir mucize olarak Allah'ın şu devesidir. Onu bırakın, Allah'ın arzında yesin, (içsin); ona kötülük etmeyin; sonra sizi elem verici bir azap yakalar.
- 136) ARAF/75.** Kavminin ileri gelenlerinden büyüklük taslayanlar, içlerinden zayıf görülen inananlara dediler ki: Siz Salih'in, Rabbi tarafından gönderildiğini biliyor musunuz? Onlar da Şüphesiz biz onunla ne gönderilmişse ona inananlarız, dediler.
- 137) ARAF/77.** Derken o dişi deveyi ayaklarını keserek öldürdüler ve Rablerinin emrinden dışarı çıktılar da: Ey Salih! Eğer sen gerçekten peygamberlerdensen bizi tehdit ettiğin azabı bize getir, dediler.
- 138) ARAF/79.** Salih o zaman onlardan yüz çevirdi ve şöyle dedi: Ey kavmim! Andolsun ki ben size Rabbimin vahyettiklerini tebliğ ettim ve size öğüt verdim; fakat siz öğüt verenleri sevmiyorsunuz.
- 139) ARAF/85.** Medyen'e de kardeşleri Şuayb'ı (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin, sizin ondan başka tanrınız yoktur. Size Rabbinizden açık bir delil gelmiştir; artık ölçüyü, tartıyı tam yapın, insanların eşyalarını eksik vermeyin. Düzeltmesinden sonra yeryüzünde bozgunculuk yapmayın. Eğer inananlar iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır.
- 140) ARAF/89.** Doğrusu Allah bizi ondan kurtardıktan sonra tekrar sizin dininize dönersek Allah'a karşı yalan uydurmuş oluruz. Rabbimiz Allah dilemiş başka, yoksa ona geri dönmemiz bizim için olacak şey değildir. Rabbimizin ilmi her şeyi kuşatmıştır. Biz sadece Allah'a dayanırız. Rabbimiz! Bizimle kavmimiz arasında adaletle hükmet! Sen hükmedenlerin en hayırlısın.
- 141) ARAF/93.** (Şuayb), onlardan yüz çevirdi ve (içinden) dedi ki: "Ey kavmim! Ben size Rabbimin gönderdiği gerçekleri duyurdum ve size öğüt verdim. Artık kâfir bir kavme nasıl acırım!"
- 142) ARAF/104.** Musa dedi ki : "Ey Firavun! Ben âlemlerin Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamberim.

143) ARAF/105. Allah hakkında gerçekten başkasını söylememek benim üzerime borçtur. Size Rabbinizden açık bir delil getirdim; artık İsrailoğullarını benimle bırak!"

144) A1ARAF/121. "Âlemlerin Rabbine iman ettik" dediler.

ARAF/122. "Musa'nın ve Harun'un Rabb'ine " dediler.

145) ARAF/125. Onlar da : "Biz zaten Rabbimize döneceğiz".dediler.

ARAF/126. Sen sadece Rabbimizin âyetleri bize geldiğinde onlara inandığımız için bizden intikam alıyorsun. Ey Rabbimiz! Bize bol bol sabır ver, müslüman olarak canımızı al, dediler.

146) ARAF/129. Onlar da, sen bize (peygamber olarak) gelmeden önce de geldikten sonra da bize işkence edildi, dediler. (Musa), "Umulur ki Rabbiniz düşmanınızı helâk eder ve onların yerine sizi yer yüzüne hakim kılar da nasıl hareket edeceğinize bakar" dedi.

147) ARAF/141. Hatırlayın ki, size işkencenin en kötüsünü yapan Firavun'un adamlarından sizi kurtardık. Onlar oğullarınızı öldürüyorlar, kadınlarınızı sağ bırakıyorlardı. İşte bunda size Rabbiniz tarafından büyük bir imtihan vardır.

148) ARAF/142. (Bana ibadet etmesi için) Musa'ya otuz gece vade verdik ve ona on gece daha ilâve ettik; böylece Rabbinin tayin ettiği vakit kırk geceyi buldu. Musa, kardeşi Harun'a dedi ki: Kavmimin içinde benim yerime geç, onları ıslah et, bozguncuların yoluna uyma.

149) ARAF/143. Musa tayin ettiğimiz vakitte (Tûr'a) gelip de Rabbi onunla konuşunca "Rabbim! Bana (kendini) göster; seni göreyim!" dedi. (Rabbi): "Sen beni asla göremezsin. Fakat şu dağa bak, eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin!" buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti, Musa da baygın düştü. Ayılınca dedi ki: Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tevbe ettim. Ben inananların ilkiyim.

150) ARAF/149. Pişman olup da kendilerinin gerçekten sapmış olduklarını görünce dediler ki: Eğer Rabbimiz bize acımaz ve bizi bağışlamazsa mutlaka ziyana uğrayanlardan olacağız!

151) ARAF/150. Musa, kızgın ve üzgün bir halde kavmine dönünce: "Benden sonra arkamdan ne kötü işler yapmışsınız! Rabbinizin emrini (beklemeyip) acele mi ettiniz?" dedi. Tevrat levhalarını yere attı ve kardeşinin (Harun'un) başını tutup kendine doğru çekmeye başladı. (Kardeşi): "Anam oğlu! Bu kavim beni cidden zayıf gördüler ve nerede ise beni öldüreceklerdi. Sen de düşmanları bana güldürme ve beni bu zalim kavimle beraber tutma!" dedi.

152) ARAF/151. (Musa da) Ey Rabbim, beni ve kardeşimi bağışla, bizi rahmetine kabul et. Zira sen merhametlilerin en merhametlisisin! dedi.

153) ARAF/152. Buzağıyı (tanrı) edinenler var ya, işte onlara mutlaka Rablerinden bir gazap ve dünya hayatında bir alçaklık erişecektir. Biz iftiracıları böyle cezalandırırız.

154) ARAF/153. Kötülükler yaptıktan sonra ardından tevbe edip de iman edenlere gelince, şüphesiz ki o tevbe ve imandan sonra, Rabbin elbette bağışlayan ve esirgeyendir.

155) ARAF/154. Musa'nın öfkesi dinince levhaları aldı. Onlardaki yazıda Rablerinden korkanlar için hidayet ve rahmet (haberi) vardı.

156) ARAF/155. Musa tayin ettiğimiz vakitte kavminden yetmiş adam seçti. Onları o müthiş deprem yakalayınca Musa dedi ki: "Ey Rabbim! Dileseydin onları da beni de daha önce helâk ederdin. İçimizden birtakım beyinsizlerin işlediği (günah) yüzünden hepimizi helâk edecek misin? Bu iş, senin imtihanından başka bir şey değildir. Onunla dilediğini saptırırısın, dilediğini de doğru yola iletirsin. Sen bizim sahibimizsin, bizi bağışla ve bize acı! Sen bağışlayanların en iyisisin! (Hz. Musa'nın, kavmini temsilen seçip Al lah'ın huzuruna getirdiği kimseler, Allah ile kendi arasındaki konuşmayı işitince, onunla yetinmediler ve: ""Ey Musa, Allah'ı açıkca görmedikçe sana asla inanmayacağız"" dediler. Bunun üzerine orada şiddetli bir deprem oldu ve bayılıp düştüler. Hz. Musa, Allah'a yalvardı da bu afet kaldırıldı.)

- 157) ARAF/164.** İçlerinden bir topluluk: "Allah'ın helâk edeceği yahut şiddetli bir şekilde azap edeceği bir kavme ne diye öğüt veriyorsunuz?" dedi. (Öğüt verenler) dediler ki: Rabbinize mazeret beyan edelim diye bir de sakınırlar ümidiyle (öğüt veriyoruz).
- 158) ARAF/165.** Onlar kendilerine yapılan uyarıları unuttunca, biz de kötülükten men edenleri kurtardık, zulmedenleri de yapmakta oldukları kötülüklerden ötürü şiddetli bir azap ile yakaladık.
- 159) ARAF/167.** Rabbin, elbette kıyamet gününe kadar onlara en kötü eziyeti yapacak kimseler göndereceğini ilân etti. Şüphesiz Rabbin cezayı çabuk verendir. Ve O çok bağışlayan, pek esirgeyendir.
- 160) ARAF/172.** Kıyamet gününde, biz bundan habersizdik demeyesiniz diye Rabbin Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini çıkardı, onları kendilerine şahit tuttu ve dedi ki: Ben sizin Rabbiniz değil miyim? (Onlar da), Evet (buna) şahit olduk, dediler.
- 161) ARAF/187.** Sana kıyameti, ne zaman gelip çatacağını soruyorlar. De ki: Onun ilmi ancak Rabbimin katındadır. Onun vaktini O'ndan başkası açıklayamaz. O göklere de yere de ağır gelmiştir. O size ansızın gelecektir. Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki: Onun bilgisi ancak Allah'ın katındadır; ama insanların çoğu bilmezler.
- 162) ARAF/189.** Sizi bir tek candan (Âdem'den) yaratan, ondan da yanında huzur bulsun diye eşini (Havva'yı) yaratan O'dur. Eşi ile (birleşince) eşi hafif bir yük yüklendi (hamile kaldı). Onu bir müddet taşıdı. Hamileliği ağırlaşınca, Rableri Allah'a: Andolsun bize kusursuz bir çocuk verisen muhakkak şükredenlerden olacağız, diye dua ettiler.
- 163) ARAF/203.** Onlara bir mucize getirmediğin zaman, (ötekiler gibi) onu da derleyip getirseydin ya! derler. De ki: Ben ancak Rabbinden bana vahyolunana uyarım. Bu (Kur'an), Rabbinizden gelen basiretlerdir (kalp gözlerini açan beyanlardır); inanan bir kavim için hidayet ve rahmettir.
- 164) ARAF/205.** Kendi kendine, yalvararak ve ürpererek, yüksek olmayan bir sesle sabah akşam Rabbinin an. Gafillerden olma.
- 165) ARAF/206.** Kuşkusuz Rabbin katındakiler O'na kulluk etmekten kibirlenmezler, O'nu tesbih eder ve yalnız O'na secde ederler.
- 166) ENFAL/2.** Müminler ancak, Allah anıldığı zaman yürekleri titreyen, kendilerine Allah'ın âyetleri okunduğunda imanlarını artıran ve yalnız Rablerine dayanıp güvenen kimselerdir.
- 167) ENFAL/4.** İşte onlar gerçek müminlerdir. Onlar için Rableri katında nice dereceler, bağışlanma ve tükenmez bir rızık vardır.
- 168) ENFAL/5.** (Onların bu hali,) müminlerden bir gurup kesinlikle istemediği halde, Rabbinin seni evinden hak uğruna çıkardığı (zamanki halleri) gibidir.
- 169) ENFAL/9.** Hatırlayın ki, siz Rabbinizden yardım istiyordunuz. O da, ben peşpeşe gelen bin melek ile size yardım edeceğim, diyerek duanızı kabul buyurdu.
- 170) ENFAL/12.** Hani Rabbin meleklerle: "Muhakkak ben sizinle beraberim; haydi iman edenlere destek olun; Ben kâfirlerin yüreğine korku salacağım; vurun boyunlarına! Vurun onların bütün parmaklarına! diye vahyediyordu.
- 171) TEVBE/21.** Rableri onlara, tarafından bir rahmet ve hoşnutluk ile, kendileri için, içinde tükenmez nimetler bulunan cennetler müjdeler.
- 172) TEVBE/129.** (Ey Muhammed!) Yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben sadece O'na güvenip dayanırım. O yüce Arş'ın sahibidir.
- 173) YUNUS/2.** İçlerinden bir adama: İnsanları uyar ve iman edenlere, Rableri katında onlar için yüksek bir doğruluk makamı olduğunu müjdele, diye vahyetmemiz, insanlar için şaşılacak bir şey mi oldu ki, o kâfirler: Bu elbette apaçık bir sihirbazdır, dediler?

- 174) YUNUS/3.** Şüphesiz ki Rabbiniz, gökleri ve yeri altı günde yaratan, sonra da işleri yerli yerince idare ederek arşa istiva eden Allah'dır. Onun izni olmadan hiç kimse şefaathçi olamaz. İşte O Rabbiniz Allah'tır. O halde O'na kulluk edin. Hâla düşünmüyor musunuz?
- 175) YUNUS/9.** İman edip güzel işler yapanlara gelince, imanları sebebiyle Rableri onları nimet dolu cennetlerde, alt tarafından ırmaklar akan (saraylara) erdirir.
- 176) YUNUS/10.** Onların oradaki duası: "Allah'ım! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz!" (sözleridir). Orada birbirleriyle karşılaştıkça söyledikleri ise "selâm" dır. Onların dualarının sonu da şudur: Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.
- 176) YUNUS/19.** İnsanlar sadece bir tek ümmetti, sonradan ayrılığa düştüler. Eğer (azabın ertelenmesi ile ilgili) Rabbinden bir söz (ezelf bir takdir) geçmemiş olsaydı, ayrılığa düştükleri konuda hemen aralarında hüküm verilirdi (Derhal azap iner ve işleri bitirilirdi).
- 177) YUNUS/20.** Ona (Muhammed'e) Rabbinden bir mucize indirilse ya! diyorlar. De ki: Gayb ancak Allah'ındır. Bekleyin (bakalım) ben de sizinle beraber bekleyenlerdenim.
- 178) YUNUS/32.** İşte O, sizin gerçek Rabbiniz olan Allah'tır. Artık haktan (ayrıldıktan) sonra sapıklıktan başka ne kalır? O halde nasıl (sapıklığa) döndürülüyorsunuz?
- 179) YUNUS/33.** İşte böylece Rabbinin yoldan çıkanlar hakkındaki "Onlar inanmazlar" sözü gerçekleşmiş oldu.
- 180) YUNUS/37.** Bu Kur'an Allah'tan başkası tarafından uydurulmuş bir şey değildir. Ancak kendinden öncekini doğrulayan ve o Kitab'ı açıklayandır. Onda şüphe yoktur, o âlemlerin Rabbindendir.
- 181) YUNUS/40.** İçlerinden öylesi var ki ona (Kur'an'a) inanır, yine onlardan öylesi de var ki ona inanmaz. Rabbin bozguncuları en iyi bilendir.
- 182) YUNUS/53.** "O (azap) bir gerçek midir?" diye senden haber istiyorlar. De ki: Evet, Rabbime andolsun ki o şüphesiz gerçektir ve siz âciz bırakacak değilsiniz.
- 183) YUNUS/61.** Ne zaman sen bir işte bulunsan, ne zaman Kur'an'dan bir şey okusan ve siz ne zaman bir iş yaparsanız, o işe daldığınız zaman biz mutlaka üstünüzde şahidizdir. Ne yerde ne gökte zerre ağırlığınca bir şey Rabbinden uzak (ve gizli) kalmaz. Bundan daha küçüğü ve daha büyüğü yoktur ki apaçık kitapta (levh-i mahfuzda) bulunmasın.
- 184) YUNUS/85.** Onlar da dediler ki: "Allah'a dayandık. Ey Rabbimiz! Bizi o zalimler topluluğu için deneme konusu kılma!
- 185) YUNUS/88.** Musa dedi ki: Ey Rabbimiz! Gerçekten sen Firavun ve kavmine dünya hayatında zinet ve nice mallar verdin. Ey Rabbimiz! (Onlara bu nimetleri), insanları senin yolundan saptırsınlar ve elem verici cezayı görünceye kadar iman etmesinler, diye mi (verdin)? Ey Rabbimiz! Onların mallarını yok et, kalplerine sıkıntı ver (ki iman etsinler).
- 186) YUNUS/93.** Andolsun biz İsrailoğullarını güzel bir yurda yerleştirdik ve onlara temiz nimetlerden rızık verdik. Kendilerine ilim gelinceye kadar ayrılığa düşmediler. Şüphesiz ki Rabbin, kıyamet günü onların, aralarında ihtilaf etmekte oldukları şeyler hakkında hükmedecektir.
- 187) YUNUS/94.** (Resûlüm!) Eğer sana indirdiğimizden (bu anlattığımız olaylardan) kuşkuda isen, senden önce Kitab'ı (Tevrat'ı) okuyanlara sor. Andolsun ki, Rabbinden sana hak gelmiştir. Sakın şüphelilerden olma!
- 188) YUNUS/96.** Gerçekten haklarında Rabbinin sözü (hükmü) sabit olanlar, inanmazlar.
- 189) YUNUS/99.** (Resûlüm!) Eğer Rabbin dileseydi, yeryüzündekilerin hepsi elbette iman ederlerdi. O halde sen, inanmaları için insanları zorlayacak mısın?

- 190) YUNUS/108.** De ki: Ey insanlar! Size Rabbinizden Hak (Kur'an) gelmiştir. Artık kim doğru yola gelirse, ancak kendisi için gelecektir. Kim de saparsa, o da ancak kendi aleyhine sapacaktır. Ben sizin üzerinize vekil değilim. (Sadece tebliğ etmekle memurum).
- 191) HUD/3.** Ve Rabbinizden mağfiret dilemeniz, sonra da ona tevbe etmeniz için (indirildi. Eğer bu emrolunanları yaparsanız), Allah sizi, tayin edilmiş bir süreye kadar güzel bir şekilde yaşatır, fazlasını yapan herkese de iyiliğinin karşılığını verir. Eğer yüz çevirirseniz, ben sizin başınıza gelecek büyük bir günün azabından korkarım."
- 192) HUD/17.** Rabbin tarafından (gelmiş) açık bir delile dayanan ve kendisini Rabbinden bir şahidin izlediği, ayrıca kendisinden önce, bir önder ve bir rahmet olarak Musa'nın Kitab'ı (elinde) bulunan kimse (inkârcılar gibi) midir? Çünkü bunlar ona (Kur'an'a) inanırlar. Zümrelerden hangisi onu inkâr ederse işte cehennem ateşi onun varacağı yerdir, bundan şüphen olmasın; zira bu, senin Rabbin tarafından bildirilmiş gerçektir; fakat insanların çoğu inanmazlar.
- 193) HUD/18.** Kim Allah'a karşı yalan uydurandan daha zalim olabilir? Onlar (kıyamet gününde) Rablerine arz edilecekler, şahitler de: İşte bunlar Rablerine karşı yalan söyleyenlerdir, diyecekler. Bilin ki, Allah'ın lâneti zalimlerin üzerindedir!
- 194) HUD/23.** İnanıp da güzel işler yapan ve Rablerine gönülden boyun eğenlere gelince, işte onlar cennet ehlidir. Onlar orada ebedî kalırlar.
- 195) HUD/34.** Eğer Allah sizi azdırmak istiyorsa, ben size öğüt vermek istesem de, öğüdüm size fayda vermez. (Çünkü) O sizin Rabbinizdir. Ve (nihayet) O'na döndürüleceksiniz."
- 196) HUD/41.** (Nuh) dedi ki: "Gemiye binin! Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıyladır. Şüphesiz ki Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir."
- 197) HUD/45.** Nuh Rabbine dua edip dedi ki: "Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum da ailemdendir. Senin vâdin ise elbette haktır. Sen hakimler hakimisin."
- 198) HUD/47.** Nuh dedi ki: Ey Rabbim! Ben senden hakkında bilgim olmayan şeyi istemekten sana sığınırım. Eğer beni bağışlamaz ve esirgemezsen, ben ziyana uğrayanlardan olurum!
- 199) HUD/52.** Ey kavmim! Rabbinizden bağış dileyin; sonra da O'na tevbe edin ki, üzerinize göğü (yağmuru) bol bol göndersin ve kuvvetinize kuvvet katsın. Günah işleyerek (Allah'tan) yüz çevirmeyin.
- 200) HUD/56.** "Ben, benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a dayandım. Çünkü yürüyen hiçbir varlık yoktur ki, O, onun perçeminden tutmuş olmasın. Şüphesiz Rabbim dosdoğru yoldadır."
- 201) HUD/57.** "Eğer yüz çevirirseniz şüphesiz ki benimle size gönderileni size bildirdim. Rabbim (dilerse) sizden başka bir kavmi yerinize getirir de O'na hiçbir zarar veremezsiniz. Çünkü benim Rabbim her şeyi gözetendir."
- 202) HUD/60.** Onlar hem bu dünyada hem de kıyamet gününde lânete tâbi tutuldular. Biliniz ki, Ad (kavmi) Rablerini inkâr ettiler. (Şunu da) bilin ki Hûd'un kavmi Âd, Allah'ın rahmetinden uzak kılındı.
- 203) HUD/61.** Semûd kavmine de kardeşleri Sâlih'i (gönderdik). Dedi ki: Ey kavmim! Allah'a kulluk edin. Sizin O'ndan başka tanrınız yoktur. O sizi yerden (topraktan) yarattı. Ve sizi orada yaşattı. O halde O'ndan mağfiret isteyin; sonra da O'na tevbe edin. Çünkü Rabbim (kullarına) çok yakındır, (dualarını) kabul edendir.
- 204) HUD/63.** (Sâlih) dedi ki: Ey kavmim! Eğer ben Rabbimden (verilen) apaçık bir delil üzerinde isem ve O bana kendinden bir rahmet (peygamberlik) vermişse, buna ne dersiniz? Bu durum karşısında O'na âsi olursam beni Allah'tan (O'nun azabından) kim korur? O zaman siz de bana ziyan vermekten fazla bir şey yapamazsınız.
- 205) HUD/68.** Sanki orada hiç oturmamışlardı. Biliniz ki, Semûd kavmi gerçekten Rablerini inkâr ettiler. Yine bilirsiniz ki, Semûd kavmi (Allah'ın rahmetinden) uzak kılındı.
- 206) HUD/83.** (O taşlar:) Rabbin katında işaretlenerek (yağdırılmıştır). Onlar zalimlerden uzak değildir.

207) HUD/88. Dedi ki: Ey kavmim! Eğer benim, Rabbim tarafından (verilmiş) apaçık bir delilim varsa ve O bana tarafından güzel bir rızık vermişse buna ne dersiniz? Size yasak ettiğim şeylerin aksini yaparak size aykırı davranmak istemiyorum. Ben sadece gücümün yettiği kadar ıslah etmek istiyorum. Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı ile. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim.

208) HUD/90. Rabbinizden bağışlanma dileyin; sonra O'na tevbe edin. Muhakkak ki Rabbim çok merhametlidir, (müminleri) çok sever.

209) HUD/92. (Şuayb:) "Ey kavmim dedi, size göre benim kabilem Allah'tan daha mı güçlü ve değerli ki, onu (Allah'ın emirlerini) arkanıza atıp unuttunuz. Şüphesiz ki Rabbim yapmakta olduklarınızı çepeçevre kuşatıcıdır.

210) HUD/101. Onlara biz zulmetmedik; fakat, onlar kendilerine zulmettiler. Rabbinin (azap) emri geldiğinde, Allah'ı bırakıp da taptıkları tanrıları, onlara hiçbir şey sağlamadı, ziyanlarını artırmaktan başka bir şeye yaramadı.

211) HUD/102. Rabbin, haksızlık eden memleketleri (onların halkını) yakaladığında, onun yakalayışı işte böyle (şiddetlidir). Şüphesiz onun yakalaması pek elem vericidir, pek çetindir!

212) HUD/107. Rabbinin dilediği hariç, (onlar) gökler ve yer durdukça o ateşte ebedî kalacaklardır. Çünkü Rabbin, istediğini hakkıyla yapandır.

213) HUD/108. Mutlu olanlara gelince, onlar da cennettedirler. Rabbinin dilediği hariç, gökler ve yer durdukça onlar da orada ebedî kalacaklardır. Bu (nimetler) bitmez, tükenmez bir lütuftur.

214) HUD/110. Andolsun biz Musa'ya Kitab'ı verdik; fakat onda ihtilaf edildi. Eğer Rabbinden bir söz geçmemiş olsaydı, elbette onların arasında hüküm verilmişti (ve işleri de bitirilmişti). Şüphesiz ki onlar (Mekkeliler) de Kur'an hakkında derin bir şüphe içindedirler.

215) HUD/111. Şüphesiz Rabbin, onların her birinin amellerinin karşılığını onlara tam olarak verecektir. Çünkü Rabbin, onların yapmakta olduklarından haberdardır.

216) HUD/117. Halkı iyi olduğu halde Rabbin, haksızlıkla memleketleri helâk etmez.

217) HUD/118. Rabbin dileseydi bütün insanları bir tek millet yapardı. (Fakat) onlar ihtilafa düşmeye devam edecekler.

218) HUD/119. Ancak Rabbinin merhamet ettikleri müstesnadır. Zaten Rabbin onları bunun için yarattı. Rabbinin, "Andolsun ki cehennemini tümüyle insanlar ve cinlerle dolduracağım" sözü yerini buldu.

219) HUD/123. Göğlerin ve yerin gaybı (sırrı) yalnız Allah'a aittir. Her iş O'na döndürülür. Öyle ise O'na kulluk et ve O'na dayan! Rabbin yaptıklarınızdan gafil değildir.

220) YUSUF/6. İşte böylece Rabbin seni seçecek, sana (rüyada görülen) olayların yorumunu öğretecek ve daha önce iki atan İbrahim ve İshak'a nimetini tamamladığı gibi sana ve Ya'kub soyuna da nimetini tamamlayacaktır. Çünkü Rabbin çok iyi bilendir, hikmet sahibidir.

221) YUSUF/24. Andolsun ki, kadın ona meyletti. Eğer Rabbinin işaret ve ikazını görmeseydi o da kadına meyletmışti. İşte böylece biz, kötülük ve fuhşu ondan uzaklaştırmak için (delilimizi gösterdik). Şüphesiz o ihlâslı kullarımızdandı.

222) YUSUF/33. (Yusuf:) Rabbim! Bana zindan, bunların benden istediklerinden daha iyidir! Eğer onların hilelerini benden çevirmezsen, onlara meyleder ve cahillerden olurum! dedi.

223) YUSUF/34. Rabbi onun duasını kabul etti ve onların hilesini uzaklaştırdı. Çünkü O çok iyi işiten, pek iyi bilendir.

224) YUSUF/37. (Yusuf) dedi ki: Size yedirilecek yemek gelmeden önce onun yorumunu mutlaka size haber vereceğim. Bu, Rabbimin bana öğrettiklerindedir. Şüphesiz ben Allah'a inanmayan bir kavmin dininden uzaklaştım. Onlar ahireti inkâr edenlerin kendileridir.

- 225) YUSUF/50.** (Adam bu yorumu getirince) kral dedi ki: "Onu bana getirin!" Elçi, Yusuf'a geldiği zaman, (Yusuf) dedi ki: "Efendine dön de ona: Ellerini kesen o kadınların zoru neydi? diye sor. Şüphesiz benim Rabbim onların hilesini çok iyi bilir."
- 226) YUSUF/53.** (Bununla beraber) nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbim acıyıp korumuş başka. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.
- 227) YUSUF/98.** (Ya'kub:) Sizin için Rabbimden af dileyeceğim. Çünkü O çok bağışlayan, pek esirgeyendir, dedi.
- 228) YUSUF/100.** Ana ve babasını tahtının üstüne çıkartıp oturttu ve hepsi onun için (ona kavuştukları için) secdeye kapandılar. (Yusuf) dedi ki: "Ey babacığım! İşte bu, daha önce (gördüğüm) rüyanın yorumudur. Rabbim onu gerçekleştirdi. Doğrusu Rabbim bana (çok şey) lütfetti. Çünkü beni zindandan çıkardı ve şeytan benimle kardeşlerimin arasını bozduktan sonra sizi çölden getirdi. Şüphesiz ki Rabbim dilediğine lütfedicidir. Kuşkusuz O çok iyi bilendir, hikmet sahibidir."
- 229) YUSUF/101.** "Ey Rabbim! Mülkten bana (nasibimi) verdin ve bana (rüyada görülen) olayların yorumunu da öğrettin. Ey gökleri ve yeri yaratan! Sen dünyada da ahirette de benim sahibimsin. Beni müslüman olarak öldür ve beni sâlihler arasına kat!"
- 230) RAD/1.** Elif. Lâm. Mîm. Râ. Bunlar, Kitab'ın âyetleridir. Sana Rabbinden indirilen hakıdır, fakat insanların çoğu inanmazlar.
- 231) RAD/2.** Görmekte olduğunuz gökleri direksiz olarak yükselten, sonra Arş'a istivâ eden, güneşi ve ayı emrine boyun eğdiren Allah'tır. (Bunların) her biri muayyen bir vakte kadar akıp gitmektedir. O, Rabbinize kavuşacağınıza kesin olarak inanmanız için her işi düzenleyip âyetleri açıklamaktadır.
- 232) RAD/5.** (Resûlüm! Kâfirlerin seni yalanlamalarına) şaşıyorsan, asıl şaşılacak şey onların: "Biz toprak olduğumuz zaman yeniden mi yaratılacağız?" demeleridir. İşte onlar, Rablerini inkâr edenlerdir; işte onlar (kıyamet gününde) boyunlarında tasmalar bulunanlardır. Ve onlar ateş ehlidir. Onlar, orada ebedî kalacaklardır!
- 233) RAD/6.** (Müşrikler) senden iyilikten önce kötülüğü çabucak istiyorlar. Halbuki onlardan önce ibret alınacak nice azap örnekleri gelip geçmiştir. Doğrusu insanlar kötülük ettikleri halde Rabbin onlar için mağfiret sahibidir. (Bununla beraber) Rabbinin azabı da çok şiddetlidir.
- 234) RAD/7.** Kâfirler diyorlar ki: Ona Rabbinden bir mucize indirilseydi ya! (Halbuki) sen ancak bir uyarıcısın ve her toplumun bir rehberi vardır.
- 235) RAD/16.** (Resûlüm!) De ki: "Göklerin ve yerin Rabbi kimdir?" De ki: "Allah'tır." O halde de ki: "O'nu bırakıp da kendilerine fayda ya da zarar verme gücüne sahip olmayan dostlar mı edindiniz?" De ki: "Körle gören bir olur mu hiç? Ya da karanlıklarla aydınlık eşit olur mu?" Yoksa O'nun yarattığı gibi yaratan ortaklar buldular da bu yaratma onlarca birbirine benzer mi göründü? De ki: Allah her şeyi yaratandır. Ve O, birdir, karşı durulamaz güç sahibidir.
- 236) RAD/18.** İşte Rablerinin emrine uyanlar için en güzel (mükâfat) vardır. Ona uymayanlara gelince, eğer yeryüzünde olanların tümü ile bunun yanında bir misli daha kendilerinin olsa, (kurtulmak için) onu mutlaka feda ederler. İşte onlar var ya, hesabın en kötüsü onlardır. Varacakları yer de cehennemdir. O ne kötü yataktır!
- 237) RAD/19.** Rabbinden sana indirilenin hak olduğunu bilen kimse, (inkâr eden) kör kimse gibi olur mu? (Fakat bunu) ancak akıl sahipleri anlar.
- 238) RAD/21.** Onlar Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetemeyen, Rablerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir.
- 239) RAD/22.** Yine onlar, Rablerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte onlar var ya, dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır.

240) RAD/27. Kâfir olanlar diyorlar ki: Ona Rabbinden bir mucize indirilmeli değil miydi? De ki: Kuşkusuz Allah dilediğini saptırır, kendisine yöneleni de hidayete erdirir.

241) RAD/30. (Ey Muhammed!) Böylece seni, kendilerinden önce nice ümmetlerin gelip geçtiği bir ümmete gönderdik ki, sana vahyettiğimizi onlara okuyasın. Onlar Rahman'ı inkâr ediyorlar. De ki: O benim Rabbidir. O'ndan başka tanrı yoktur. Sadece O'na tevekkül ettim ve dönüş sadece O'nadır.

242) İBRAHİM/1. Elif. Lâm. Râ. (Bu Kur'an), Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan aydınlığa, yani her şeye galip (ve) övgüye lâyık olan Allah'ın yoluna çıkarman için sana indirdiğimiz bir kitaptır.

243) İBRAHİM/6. Hani Musa kavmine demişti ki: "Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Çünkü O, sizi işkencenin en kötüsüne sürmekte ve oğullarınızı kesip, kadınlarınızı (kızlarınızı) bırakmakta olan Firavun ailesinden kurtardı. İşte bu size anlatılanlarda, Rabbinizden büyük bir imtihan vardır."

244) İBRAHİM/7. "Hatırlayın ki Rabbiniz size: Eğer şükrederseniz, elbette size (nimetimi) artıracam ve eğer nankörlük ederseniz hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir! diye bildirmişti."

245) İBRAHİM/13. Kâfir olanlar peygamberlerine dediler ki: "Elbette sizi ya yurdumuzdan çıkaracağız, ya da mutlaka dinimize döneceksiniz!" Rableri de onlara: "Zalimleri mutlaka helâk edeceğiz!" diye vahyetti.

246) İBRAHİM/18. Rablerini inkâr edenlerin durumu (şudur): Onların amelleri fırtınalı bir günde rüzgârın, şiddetle savurduğu küle benzer. Kazandıklarından hiçbir şeyi elde edemezler. İyiden iyiye sapıtma işte budur.

247) İBRAHİM/23. İman edip de iyi işler yapanlar, Rablerinin izniyle içinde ebedî kalacakları ve zemininden ırmaklar akan cennetlere sokulacaklardır. Orada (birbirleriyle) karşılaştıkça söyledikleri "selam" dir.

248) İBRAHİM/35. Hatırla ki İbrahim şöyle demişti: "Rabbim! Bu şehri (Mekke'yi) emniyetli kıl, beni ve oğullarımı putlara tapmaktan uzak tut!"

249) İBRAHİM/36. "Çünkü, onlar (putlar), insanlardan birçoğunun sapmasına sebep oldular, Rabbim. Şimdi kim bana uyarırsa o bendendir. Kim de bana karşı gelirse, artık sen gerçekten çok bağışlayan, pek esirgeyensin."

250) İBRAHİM/37. "Ey Rabbimiz! Ey sahibimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için ben, neslimden bir kısmını senin Beyt-i Harem'inin (Kâbe'nin) yanında, ziraat yapılmayan bir vâdiye yerleştirdim. Artık sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meyledici kıl ve meyvelerden bunlara rızık ver! Umulur ki bu nimetlere şükrederler."

251) İBRAHİM/39. "İhtiyar halimde bana İsmail'i ve İshak'ı lütfeden Allah'a hamdolsun! Şüphesiz Rabbim duayı işitendir."

252) İBRAHİM/40. "Ey Rabbim! Beni ve soyumdan gelecekleri namazı devamlı kılanlardan eyle; ey Rabbimiz! Duamı kabul et!"

253) İBRAHİM/41. "Ey Rabbimiz! (Amellerin) hesap olunacağı gün beni, ana-babamı ve müminleri bağışla!"

254) İBRAHİM/44. Kendilerine azabın geleceği, bu yüzden zalimlerin: "Ey Rabbimiz! Yakın bir müddete kadar bize süre ver de senin davetine uyalım ve peygamberlere tâbi olalım" diyecekleri gün hakkında insanları uyar. (Onlara denilir ki:) "Daha önce, sizin için bir zevâl olmadığına, yemin etmemiş miydiniz? "

255) HİCR/25. Şüphesiz Rabbin onları (kıyamette) toplayacaktır. Çünkü O, hakîmdir, alîmdir.

256) HİCR/28. Hani Rabbin meleklerle demişti ki: "Ben kupkuru bir çamurdan, şekillenmiş kara balıktan bir insan yaratacağım."

257) HİCR/36. (İblis:) Rabbim! Öyle ise, (varlıkların) tekrar dirileceği güne kadar bana mühlet ver, dedi.

258) HİCR/39. (İblis) dedi ki: Rabbim! Beni azdırmama karşılık ben de yeryüzünde onlara (günahları) süsleyeceğim ve onların hepsini mutlaka azdıracam!

259) HİCR/56. (İbrahim:) dedi ki: Rabbinin rahmetinden, sapıklardan başka kim ümit keser?

- 260) HİCR/86.** Şüphesiz Rabbin hakkıyla yaratan pek iyi bilendir.
- 261) HİCR/92.** Rabbin hakkı için, mutlaka onların hepsini sorguya çekeceğiz.
- 262) HİCR/98.** Sen şimdi Rabbinin hamd ile tesbih et ve secde edenlerden ol!
- 263) HİCR/99.** Ve sana yakîn (ölüm) gelinceye kadar Rabbine ibadet et!
- 264) NAHL/7.** Bu hayvanlar sizin ağırlıklarınızı, ancak güçlülere katlanarak varabileceğiniz bir memlekete taşırlar. Şüphesiz Rabbiniz çok şefkatli, pek merhametlidir.
- 265) NAHL/24.** Onlara: Rabbiniz ne indirdi? denildiği zaman, "Öncekilerin masallarını" derler.
- 266) NAHL/30.** (Kötülüklerden) sakınanlara: Rabbiniz ne indirdi? denildiğinde, "Hayır (indirdi)" derler. Bu dünyada güzel davrananlara, güzel mükâfat vardır. Ahiret yurdu ise daha hayırlıdır. Takvâ sahiplerinin yurdu gerçekten güzeldir!
- 267) NAHL/33.** (Kâfirler) kendilerine meleklere gelmesinden veya Rablerinin emrinin gelmesinden başka bir şey mi bekliyorlar? Onlardan öncekiler de böyle yapmışlardı. Allah onlara zulmetmedi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı.
- 268) NAHL/42.** (Onlar) sadece Rablerine tevekkül ederek sabredenlerdir.
- 269) NAHL/50.** Onlar, üstlerindeki Rablerinden korkarlar ve kendilerine ne emrolunursa onu yaparlar.
- 270) NAHL/54.** Sonra da sizden o zararı giderdiğinde, içinizden bir zümre, hemen Rablerine ortak koşarlar!
- 271) NAHL/86.** (Allah'a) ortak koşanlar, ortak koştukları şeyleri gördükleri zaman derler ki: "Rabbimiz! İşte bunlar, seni bırakıp da tapmış olduğumuz ortaklarımızdır." Onlar da bunlara: "Siz mutlaka yalancılarsınız" diye söz atarlar.
- 272) NAHL/99.** Gerçek şu ki: İman edip de yalnız Rablerine tevekkül edenler üzerinde onun (şeytanın) bir hakimiyeti yoktur.
- 273) NAHL/102.** De ki: Onu, Mukaddes Rûh (Cebrail), iman edenlere sebat vermek, müslümanları doğru yola iletmek ve onlara müjde vermek için, Rabbin katından hak olarak indirdi.
- 274) NAHL/110.** Sonra şüphesiz Rabbin, eziyet edildikten sonra hicret edip, ardından da sabrederek cihad edenlerin yardımcısıdır. Bütün bunlardan sonra Rabbin elbette çok bağışlayan, pek esirgeyendir.
- 275) NAHL/119.** Sonra şüphesiz Rabbin, cahillik sebebiyle kötülük yapan, sonra da bunun ardından tevbe edip durumunu düzeltenleri (bağışlayacaktır). Çünkü onlar tevbe ettikten sonra Rabbin elbet çok bağışlayan, pek esirgeyendir.
- 276) NAHL/124.** Cumartesi tatili, ancak onda ihtilaf edenlere (farz) kılınmıştı. Kıyamet günü Rabbin, muhakkak onların ihtilafa düştükleri şey hakkında aralarında hüküm verecektir.
- 277) NAHL/125.** (Resûlüm!) Sen, Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel şekilde mücadele et! Rabbin, kendi yolundan sapanları en iyi bilendir ve O, hidayete erenleri de çok iyi bilir.
- 278) İSRA/8.** Belki Rabbiniz size merhamet eder; fakat siz eğer yine (fesatçılığa) dönerseniz, biz de sizi yine cezalandırırız. Biz cehennemi kâfirler için bir hapishane yaptık.
- 279) İSRA/12.** Biz, geceyi ve gündüzü birer âyet (delil) olarak yarattık. Nitekim, Rabbinizin nimetlerini araştırmanız, ayrıca, yılların sayı ve hesabını bilmeniz için gecenin karanlığını silip (yerine, eşyayı) aydınlatan gündüzün aydınlığını getirdik. İşte biz, her şeyi açık açık anlattık.
- 280) İSRA/17.** Nuh'tan sonraki nesillerden nicelerini helâk ettik. Kullarının günahlarını bilen ve gören olarak Rabbin yeterlidir.

- 281) İSRA/20.** Hepsine, onlara da bunlara da (dünyayı isteyenlere de ahireti isteyenlere de) Rabbinin ihsanından (istediklerini) veririz. Rabbinin ihsanı kısıtlanmış değildir.
- 282) İSRA/23.** Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi, ana-babanıza da iyi davranmanızı kesin bir şekilde emretti. Onlardan biri veya her ikisi senin yanında yaşlanırsa, kendilerine "of!" bile deme; onları azarlama; ikisine de güzel söz söyle.
- 283) İSRA/24.** Onları esirgeyerek alçakgönüllülükle üzerlerine kanat ger ve: "Rabbim! Küçüklüğümde onlar beni nasıl yetiştirmişlerse, şimdi de sen onlara (öyle) rahmet et!" diyerek dua et.
- 284) İSRA/25.** Rabbiniz sizin kalplerinizdekini çok iyi bilir. Eğer siz iyi olursanız, şunu bilin ki Allah, kötülükten yüz çevirerek tevbeye yönelenleri son derece bağışlayıcıdır.
- 285) İSRA/27.** Zira böylesine saçıp savuranlar şeytanların dostlarıdır. Şeytan ise Rabbine karşı çok nankördür.
- 286) İSRA/28.** Eğer Rabbinden umduğun (beklemek durumunda olduğun) bir rahmet için onların yüzlerine bakamıyorsan, hiç olmazsa kendilerine gönül alıcı bir söz söyle.
- 287) İSRA/39.** İşte bunlar, Rabbinin sana vahyettiği hikmetlerdir. Allah ile birlikte başka ilâh edinme; sonra kınanmış ve (Allah'ın rahmetinden) uzaklaştırılmış olarak cehenneme atılırsın.
- 288) İSRA/38.** Bütün bu sayılanların kötü olanları, Rabbinin nezdinde sevimsizdir.
- 289) İSRA/40.** (Ey müşrikler!) Rabbiniz, erkek çocukları sizin için ayırdı da, kendisi meleklerden kız çocuklar mı edindi! Gerçekten siz, (vebali) çok büyük bir söz söylüyorsunuz.
- 290) İSRA/46.** Ayrıca, onu anlamamaları için kalplerine bir kapalılık ve kulaklarına bir ağırlık veririz. Sen, Kur'an'da Rabbinin birliğini yâdettiğinde onlar, canları sıkılmış bir vaziyette, gerisin geri dönüp giderler.
- 291) İSRA/54.** Rabbiniz, sizi en iyi bilendir. Dilerse size merhamet eder; dilerse sizi cezalandırır. Biz, seni onların üstüne bir vekil olarak göndermedik.
- 292) İSRA/55.** Rabbin, göklerde ve yerde olan herkesi en iyi bilendir. Gerçekten biz, peygamberlerin kimini kiminden üstün kıldık; Davud'a da Zebur'u verdik.
- 293) İSRA/57.** Onların yalvardıkları bu varlıklar Rablerine -hangisi daha yakın olacak diye- vesile ararlar; O'nun rahmetini umarlar ve azabından korkarlar. Çünkü Rabbinin azabı, sakınılacak bir azaptır.
- 294) İSRA/60.** Hani sana: Rabbin, insanları çepeçevre kuşatmıştır, demiştik. Sana gösterdiğimiz o görüntüleri ve Kur'an'da lânetlenen ağacı, ancak insanları sınamak için meydana getirdik. Biz onları korkuturuz da, bu onlara, büyük bir azgınlıktan başka bir şey sağlamaz.
- 295) İSRA/65.** Şurası muhakkak ki, benim (ihlâslı) kullarım üzerinde senin hiçbir ağırlığın olmayacaktır. (Onları) koruyucu olarak Rabbin yeter.
- 296) İSRA/66.** (Kullarım!) Rabbiniz, lütfuna nâil olmanız için denizde gemileri sizin için yüzdürendir. Doğrusu O, sizin için çok merhametlidir.
- 297) İSRA/84.** De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir.
- 298) İSRA/85.** Sana ruh hakkında soru sorarlar. De ki: Ruh, Rabbimin emrindedir. Size ancak az bir bilgi verilmiştir.
- 299) İSRA/87.** Ancak Rabbinin rahmeti (sayesinde Kur'an bâki kalmıştır). Çünkü O'nun sana lütfkârlığı çok büyüktür.
- 300) İSRA/93.** "Yahut da altından bir evin olmalı, ya da göğe çıkmalısın. Bize, okuyacağımız bir kitap indirmediğin sürece (göğe) çıktığına da asla inanmayız." De ki: Rabbimi tenzih ederim. Ben, sadece beşer bir elçiyim.

301) İSRA/100. De ki: Rabbimin rahmet hazinesine eğer siz sahip olsaydınız, harcanır korkusuyla kısıtıkça kısırdınız. İnsanoğlu da pek eli sıkıdır!

302) İSRA/102. (Musa Firavun'a:) "Pek âlâ biliyorsun ki, dedi, bunları, birer ibret olmak üzere, ancak, göklerin ve yerin Rabbi indirdi. Ey Firavun! Ben de senin hakikaten mahvolduğunu sanıyorum!"

303) İSRA/108. Ve derlerdi ki: Rabbimizi tesbih ederiz. Rabbimizin vâdi mutlaka yerine getirilir.

304) KEHF/10. O (yiğit) gençler mağaraya sığınmışlar ve: Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla! demişlerdi.

305) KEHF/13. Biz sana onların başından geçenleri gerçek olarak anlatıyoruz. Hakikaten onlar, Rablerine inanmış gençlerdi. Biz de onların hidayetini arttırdık.

306) KEHF/14. Onların kalplerini metin kıldık. O yiğitler (o yerin hükümdarı karşısında) ayağa kalkarak dediler ki: "Bizim Rabbimiz, göklerin ve yerin Rabbidir. Biz, O'ndan başkasına tanrı demeyiz. Yoksa saçma sapan konuşmuş oluruz.

307) KEHF/16. (İçlerinden biri şöyle demişti:) "Madem ki siz onlardan ve onların Allah'ın dışında tapmakta oldukları varlıklardan uzaklaştınız, o halde mağaraya sığın ki, Rabbiniz size rahmetini yaysın ve işinizde sizin için fayda ve kolaylık sağlasın."

308) KEHF/19. Böylece biz, aralarında birbirlerine sormaları için onları uyandırdık: İçlerinden biri: "Ne kadar kaldınız?" dedi. (Kimi) "Bir gün ya da günün bir parçası kadar kaldık" dediler; (kimi de) şöyle dediler: "Rabbiniz, kaldığınız müddeti daha iyi bilir. Şimdi siz, içinizden birini şu gümüş paranızla şehre gönderin de, baksın, (şehrin) hangi yiyeceği daha temiz ise size ondan erzak getirsin; ayrıca, nâzik davransın (gizli hareket etsin) ve sakın sizi kimseye sezdirmesin."

309) KEHF/21. Böylece (insanları) onlardan haberdar ettik ki, Allah'ın vâdinin hak olduğunu, kıyametin şüphe götürmez olduğunu bilsinler. Hani onlar aralarında Ashâb-ı Kehf durumunu tartışıyorlardı. Dediler ki: "Üzerlerine bir bina yapın. Rableri onları daha iyi bilir." Onların durumuna vâkıf olanlar ise: "Bizler, kesinlikle onların yanbaşılarına bir mescit yapacağız" dediler.

310) KEHF/22. (İnsanların kimi:) "Onlar üç kişidir; dördüncüleri de köpekleridir" diyecekler; yine: "Beş kişidir; altıncıları köpekleridir" diyecekler. (Bunlar) bilinmeyen hakkında tahmin yürütmektir. (Kimileri de:) "Onlar yedi kişidir; sekizincisi köpekleridir" derler. De ki: Onların sayılarını Rabbim daha iyi bilir. Onlar hakkında bilgisi olan çok azdır. Öyle ise Ashâb-ı Kehf hakkında, delillerin açık olması haricinde bir münakaşaya girişme ve onlar hakkında (ileri geri konuşan) kimselerin hiçbirinden malumat isteme.

311) KEHF/24. Ancak Allah dilerse (yapacağım de). Unuttuğun zaman Allah'ı an ve "Umarım Rabbim beni, doğruya daha yakın olana eriştirir."de.

312) KEHF/27. Rabbinin Kitabı'ndan sana vahyedileni oku. Onun kelimelerini değiştirebilecek yoktur. O'ndan başka bir sığınak da bulamazsın.

313) KEHF/28. Sabah akşam Rablerine, O'nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sebat et. Dünya hayatının süsünü isteyerek gözlerini onlardan çevirme. Kalbini bizi anmaktan gafil kıldığımız, kötü arzularına uymuş ve işi gücü aşırılık olan kimseye boyun eğme.

314) KEHF/29. Ve de ki: Hak, Rabbinizdendir. Öyle ise dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin. Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepçevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!

315) KEHF/36. "Kıyametin kopacağını da sanmıyorum. Şayet Rabbimin huzuruna götürülürsem, hiç şüphem yok ki, (orada) bundan daha hayırlı bir akıbet bulurum."

316) KEHF/38. "Fakat O Allah benim Rabbimdir ve ben Rabbime hiçbir şeyi ortak koşmam."

317) KEHF/40. "Belki Rabbim bana, senin bağından daha iyisini verir; senin bağına ise gökten yıldırımlar gönderir de bağ kupkuru bir toprak haline gelir."

318) KEHF/42. Derken onun serveti kuşatılıp yok edildi. Böylece, bağı uğruna yaptığı masraflardan ötürü ellerini oğuşturup kaldı. Bağın çardakları yere çökmüştü. "Ah, diyordu, keşke ben Rabbime hiçbir ortak koşmamış olsaydım!"

319) KEHF/49. Kitap ortaya konmuştur: Suçluların, onda yazılı olanlardan korkmuş olduklarını görürsün. "Vay halimize! derler, bu nasıl kitapmış! Küçük büyük hiçbir şey bırakmaksızın (yaptıklarımızın) hepsini sayıp dökmüş!" Böyİece yaptıklarını karşılarında bulmuşlardır. Senin Rabbin hiç kimseye zulmetmez.

320) KEHF/50. Hani biz meleklerle: Âdem'e secde edin, demiştik; İblis hariç olmak üzere, onlar hemen secde ettiler. İblis cinlerdendi; Rabbinin emrinden dışarı çıktı. Şimdi siz, beni bırakıp da onu ve onun soyunu mu dost ediniyorsunuz? Oysa onlar sizin düşmanınızdır. Zalimler için bu ne fena bir değişmedir!

321) KEHF/55. Kendilerine hidayet geldiğinde insanları iman etmekten ve Rablerinden mağfiret talep etmekten alıkoyan şey, sadece, öncekilerinin başına gelenlerin kendi başlarına da gelmesini, yahut azabın göz göre göre kendilerine gelmesini beklemeleridir!

322) KEHF/58. Senin, bağış bol olan Rabbin merhamet sahibidir; şayet yaptıkları yüzünden onları (hemen) muaheze edecek olsaydı, onlara azabı çarçabuk verirdi. Fakat kendilerine tanınmış belli bir süre vardır ki, artık bundan kaçıp kurtulacakları bir sığınak bulamayacaklardır.

323) KEHF/81. (Devam etti:) "Böyİece istedik ki, Rableri onun yerine kendilerine, ondan daha temiz ve daha merhametlisini versin."

324) KEHF/82. "Duvara gelince, şehirde iki yetim çocuğun idi; altında da onlara ait bir hazine vardı; babaları ise iyi bir kimse idi. Rabbin istedi ki, o iki çocuk güçlü çağlarına erişsinler ve Rabbinden bir rahmet olarak hazinelerini çıkarsınlar. Ben bunu da kendiliğimden yapmadım. İşte, hakkında sabredemediğin şeylerin iç yüzü budur."

325) KEHF/87. O, şöyle dedi: "Haksızlık edeni cezalandıracağız; sonra o, Rabbime gönderilecek; sonra Allah da ona korkunç bir azap uygulayacak."

326) KEHF/95. Dedi ki: "Rabbimin beni içinde bulundurduğu nimet ve kudret daha hayırlıdır. Siz bana kuvvetinizle destek olun da, sizinle onlar arasına aşılmaz bir engel yapayım."

327) KEHF/98. Zülkarneyn: Bu, Rabbimden bir rahmettir. Fakat Rabbimin vâdi gelince, O, bunu yerle bir eder. Rabbimin vâdi haktır, dedi.

328) KEHF/105. İşte onlar, Rablerinin âyetlerini ve O'na kavuşmayı inkâr eden, bu yüzden amelleri boşa giden kimselerdir ki, biz onlar için kıyamet gününde hiçbir ölçü tutmayacağız.

329) KEHF/109. De ki: Rabbimin sözleri için derya mürekkep olsa ve bir o kadar da ilâve getirsek dahi, Rabbimin sözleri bitmeden önce deniz tükenecektir.

330) KEHF/110. De ki: Ben, yalnızca sizin gibi bir beşerim. (Şu var ki) bana, İlâh'ınızın, sadece bir İlâh olduğu vahyolunuyor. Artık her kim Rabbime kavuşmayı umuyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbime ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.

331) MERYEM/2. (Bu,) Rabbinin, Zekeriyya kuluna rahmetinin anılmasıdır.

332) MERYEM/3. Hani o, gizli bir sesle Rabbime niyaz etmişti:

333) MERYEM/4. Rabbim! dedi, benden (vücudumdan), kemiklerim zayıfladı, saçım başım ağardı. Ve ben, Rabbim, sana (ettiğim) dua sayesinde hiç bedbaht olmadım.

334) MERYEM/6. Ki o bana vâris olsun; Ya'kub hanedanına da vâris olsun. Rabbim, onu rızana lâîyk kıl!

- 335) MERYEM/8.** Zekeriyya: Rabbim! dedi, karım kısır olduğu, ben de ihtiyarlığın son sınırına vardığım halde, benim nasıl oğlum olabilir?
- 336) MERYEM/10.** O: Rabbim! dedi, (çocuğum olacağına dair) bana bir işaret ver. Allah: Sana işaret, sapasağlam olduğun halde üç gün insanlarla konuşamamandır, buyurdu.
- 337) MERYEM/18.** Meryem dedi ki: Senden, çok esirgeyici olan Allah'a sığınırım! Eğer Allah'tan sakınan bir kimse isen (bana dokunma).
- 338) MERYEM/19.** Melek: Ben, yalnızca, sana tertemiz bir erkek çocuk bağışlamam için Rabbinin bir elçisiyim, dedi.
- 339) MERYEM/24.** Aşağısından (İsa yahut melek) ona şöyle seslendi: "Tasalanma! Rabbin senin alt yanında bir su arki vücuda getirmiştir."
- 340) MERYEM/36.** (İsa şunu da söyledi:) Muhakkak ki Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyle ise O'na kulluk ediniz. İşte doğru yol budur.
- 341) MERYEM/47.** İbrahim: Selâm sana (esen kal) dedi, Rabbimden senin için mağfired dileyeceğim. Çünkü O bana karşı çok lütufkârdır.
- 342) MERYEM/48.** Sizden de, Allah'ın dışında taptığınız şeylerden de uzaklaşıyor ve Rabbime yalvarıyorum. Umulur ki (senin için) Rabbime dua etmemle bedbaht (emeği boşa gitmiş) olmam.
- 343) MERYEM/55.** Halkına namazı ve zekâtı emrederdi; Rabbi nezdinde de hoşnutluk kazanmış bir kimse idi.
- 344) MERYEM/64.** Biz ancak Rabbinin emri ile ineriz. Önümüzde, arkamızda ve bunlar arasında olan her şey O'na aittir. Senin Rabbin unutkan değildir.
- 345) MERYEM/65.** (O) göklerin, yerin ve ikisi arasındaki şeylerin Rabbidir. Şu halde O'na kulluk et; O'na kulluk etmek için sabırlı ve metânetli ol. O'nun bir adaşı (benzeri) olduğunu biliyor musun? (Asla benzeri yoktur).
- 346) MERYEM/68.** Öyle ise, Rabbine andolsun ki, muhakkak surette onları şeytanlarla birlikte mahşerde toplayacağız; sonra onları diz üstü çökmüş vaziyette cehennemde hazır bulunduracağız.
- 347) TAHA/12.** Muhakkak ki ben, evet ben senin Rabbinim! Hemen pabuçlarını çıkar! Çünkü sen kutsal vâdi Tuvâ'dasın!
- 348) TAHA/45.** Dediler ki: Rabbimiz! Doğrusu biz, onun bize aşırı derecede kötü davranmasından yahut iyice azmasından endişe ediyoruz.
- 349) TAHA/46.** Buyurdu ki: Korkmayın, çünkü ben sizinle beraberim; iştir ve görürüm.
- 350) TAHA/47.** Haydi, ona gidin de deyin ki: Biz, senin Rabbinin elçileriyiz. İsrailoğullarını hemen bizimle birlikte gönder; onlara eziyet etme! Biz, senin Rabbinden bir âyet getirdik. Kurtuluş, hidayete uyanlarındır.
- 351) TAHA/49.** Firavun: Rabbiniz de kimmiş, ey Musa? dedi.
- 352) TAHA/50.** O da: Bizim Rabbimiz, her şeye hilkatini (varlık ve özelliğini) veren, sonra da doğru yolu gösterendir, dedi.
- 353) TAHA/52.** Musa: Onlar hakkındaki bilgi, Rabbimin yanında bir kitapta bulunur. Rabbim, ne yanılır ne de unuttur, dedi.
- 354) TAHA/73.** "Bize, hatalarımızı ve senin bize zorla yaptırdığın büyüü bağışlaması için Rabbimize iman ettik. Allah, (mükâfatı) en hayırlı ve (cezası) en sürekli olandır."
- 355) TAHA/74.** Şurası muhakkak ki, kim Rabbine günahkâr olarak varırsa, cehennem sırf onun içindir. O ise orada ne ölür ne de yaşar!

- 356) TAHA/84.** Musa: İşte, dedi, onlar da benim peşimdelersin. Ben, memnun olursun diye sana acele ile geldim Rabbim.
- 357) TAHA/90.** Hakikaten Harun, onlara daha önce: Ey kavmim! demişti, siz bunun yüzünden sadece fitneye uğradınız. Sizin Rabbiniz şüphesiz çok merhametli olan Allah'tır. Şu halde bana uyunuz ve emrime itaat ediniz.
- 358) TAHA/105.** (Resûlüm!) Sana dağlar hakkında sorarlar. De ki: Rabbim onları ufalayıp savuracak.
- 359) TAHA/114.** Gerçek hükümdar olan Allah, yücedir. Sana O'nun vahyi tamamlanmazdan önce Kur'an'ı (okumakta) acele etme ve "Rabbim, benim ilmimi artır" de.
- 360) TAHA/121.** Nihayet ondan yediler. Bunun üzerine kendilerine ayıp yerleri göründü. Üstlerini cennet yaprağı ile örtmeye çalıştılar. (Bu suretle) Âdem Rabbine âsi olup yolunu şaşırdı.
- 361) TAHA/122.** Sonra Rabbi onu seçkin kıldı; tevbesini kabul etti ve doğru yola yöneltti.
- 362) TAHA/125.** O: Rabbim! Beni niçin kör olarak haşrettin? Oysa ben, hakikaten görür idim!, der.
- 363) TAHA/127.** Doğru yoldan sapanı ve Rabbinin âyetlerine inanmayanları işte böyle cezalandırırız. Ahiret azabı, elbette daha şiddetli ve daha süreklidir.
- 364) TAHA/129.** Eğer Rabbinden, daha önce sâdır olmuş bir söz ve tayin edilmiş bir vâde olmasaydı, (ceza onlar için de dünyada) kaçınılmaz olurdu.
- 365) TAHA/130.** (Resûlüm!) Sen, onların söylediklerine sabret. Güneşin doğmasından önce de batmasından önce de Rabbinin övgü ile tesbih et; gecenin bir kısım saatleri ile gündüzün etrafında (iki ucunda) da tesbih et ki, sen, Allah'tan hoşnut olursun, (Allah da senden!).
- 366) TAHA/133.** Onlar: (Muhammed) bize Rabbinden bir mucize getirmeli değil miydi? dediler. Önce gelen kitaplardakinin apaçık delili (Kur'an) onlara gelmedi mi?
- 367) TAHA/134.** Eğer biz, bundan (Kur'an'dan) önce onları bir azapla helâk etseydik, muhakkak ki şöyle diyeceklerdi: Ya Rabbi! Bize bir elçi gönderseydin de, şu aşağılığa ve rüsvaylığa düşmeden önce âyetlerine uysaydık!
- 368) ENBİYA/2.** Rablerinden kendilerine ne zaman yeni bir ihtar gelse, onlar bunu, hep alaya alarak dinlerler.
- 369) ENBİYA/22.** Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı, yer ve gök, (bunların nizamı) kesinlikle bozulup gitmişti. Demek ki Arş'ın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir.
- 370) ENBİYA/42.** De ki: Allah'a karşı sizi gece gündüz kim koruyacak? Buna rağmen onlar Rablerini anmaktan yüz çevirirler.
- 371) ENBİYA/46.** Andolsun, onlara Rabbinin azabından ufak bir esinti dokunsa, hiç şüphesiz, "Vah bize! Hakikaten biz zalim kimselermişiz!" derler.
- 372) ENBİYA/49.** (O takvâ sahipleri ki) onlar, görmedikleri halde Rablerine candan saygı gösterirler. Yine onlar, kıyametten korkan kimselerdir.
- 373) ENBİYA/56.** Hayır, dedi, sizin Rabbiniz, yarattığı göklerin ve yerin de Rabbidir ve ben buna şahitlik edenlerdenim.
- 374) ENBİYA/83.** Eyyub'u da (an). Hani Rabbine: "Başıma bu dert geldi. Sen, merhametlilerin en merhametlisisin" diye niyaz etmişti.
- 375) ENBİYA/89.** Zekeriyya'yı da (an). Hani o, Rabbine şöyle niyaz etmişti: Rabbim! Beni yalnız bırakma! Sen, vârislerin en hayırlısısın, (her şey sonunda senindir).

376) ENBİYA/92. Hakikaten bu (bütün peygamberler ve onlara iman edenler) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir. Ben de sizin Rabbinizim. Öyle ise bana kulluk edin.

377) ENBİYA/112. (Muhammed:) Rabbim! (Onlar hakkında) adaletinle hükmünü ver. Bizim Rabbimiz Rahmân'dır. Sizin anlattıklarınıza karşı yardımı umulandır, dedi.

378) HACC/1. Ey insanlar! Rabbinizden korkun! Çünkü kıyamet vaktinin depremi müthiş bir şeydir!

379) HACC/30. Durum böyle. Her kim, Allah'ın emir ve yasaklarına saygı gösterirse, bu, Rabbinin katında kendisi için daha hayırlıdır. (Haram olduğu) size okunanların dışında kalan hayvanlar size helâl kılındı. O halde, pislikten, putlardan sakının; yalan sözden sakının.

380) HACC/40. Onlar, başka değil, sırf "Rabbimiz Allah'tır" dedikleri için haksız yere yurtlarından çıkarılmış kimselerdir. Eğer Allah, bir kısım insanları (kötülüklerini) diğer bir kısmı ile defedip önlemeseydi, mutlak surette, içlerinde Allah'ın ismi bol bol anılan manastırlar, kiliseler, havralar ve mescidler yıkılır giderdi. Allah, kendisine (kendi dinine) yardım edenlere muhakkak surette yardım eder. Hiç şüphesiz Allah, güçlüdür, galiptir.

381) HACC/47. (Resûlüm!) Onlar senden azabın çabuk gelmesini istiyorlar. Allah vâdinden asla dönmez. Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir.

382) HACC/54. Bir de, kendilerine ilim verilenler., onun (Kur'an'ın) hakikaten Rabbin tarafından gelmiş bir gerçek olduğunu bilsinler de ona inansınlar, bu sayede kalpleri huzur ve tatmine kavuşsun. Şüphesiz ki Allah, iman edenleri, kesinlikle dosdoğru bir yola yöneltir.

383) MÜMİNUN/26. (Nuh), Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşı bana yardım et!

384) MÜMİNUN/29. Ve de ki: Rabbim! Beni bereketli bir yere indir. Sen, iskân edenlerin en hayırlısısın.

385) MÜMİNUN/39. O peygamber: Rabbim! dedi, beni yalanlamalarına karşılık bana yardımcı ol!

386) MÜMİNUN/52. "Şüphesiz bu (insanlar) bir tek ümmet olarak sizin ümmetinizdir; ben de sizin Rabbinizim. Öyle ise benden sakının" (denildi).

387) MÜMİNUN/57. Rablerine olan saygıdan dolayı kötülükten sakınanlar;

388) MÜMİNUN/58. Rablerinin âyetlerine inananlar;

389) MÜMİNUN/59. Rablerine ortak tanımayanlar;

390) MÜMİNUN/60. Ve Rablerine dönecekleri için yapmakta oldukları işleri kalpleri çarparak yapanlar; 61. İşte onlar, iyiliklere koşuşurlar ve iyilik için yarışır.

391) MÜMİNUN/72. (Resûlüm!) Yoksa sen onlardan bir karşılık mı istiyorsun? Rabbinin vereceği daha hayırlıdır. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

392) MÜMİNUN/76. Andolsun, biz onları sıkıntıya düşürdük de yine Rablerine boyun eğmediler, tazarru ve niyazda da bulunmuyorlar.

393) MÜMİNUN/86. Yedi kat göklerin Rabbi, azametli Arş'ın Rabbi kimdir? diye sor.

394) MÜMİNUN/93. (Resûlüm!) De ki: "Rabbim! Eğer onlara yöneltilen tehdidi (dünyevî sıkıntıyı ve uhrevî azabı) mutlaka bana göstereceksen.

94. Bu durumda beni zalimler topluluğunun içinde bulundurma, Rabbim!"

395) MÜMİNUN/97. Ve de ki: Rabbim! Şeytanların kışkırtmalarından sana sığınırım!

396) MÜMİNUN/98. Onların yanımda bulunmalarından da sana sığınırım, Rabbim!

397) MÜMİNUN/99. Nihayet onlardan (müşriklerden) birine ölüm gelip çattığında: "Rabbim! der, beni geri gönder;"

398) MÜMİNUN/106. Derler ki: Rabbimiz! Azgınlığımız bizi altetti; biz, bir sapıklar topluluğu idik.

399) MÜMİNUN/107. Rabbimiz! Bizi buradan çıkar. Eğer bir daha (ettiklerimize) dönersek, artık belli ki biz zalim insanlarız.

400) MÜMİNUN/109. Zira kullarımdan bir zümre: Rabbimiz! Biz iman ettik; öyle ise bizi affet; bize acı! Sen, merhametlilerin en iyisisin, demişlerdi.

401) MÜMİNUN/116. Mutlak hakim ve hak olan Allah, çok yücedir. O'ndan başka tanrı yoktur, O, yüce Arş'ın sahibidir.

402) MÜMİNUN/117. Her kim Allah ile birlikte diğer bir tanrıya taparsa, -ki bu hususla ilgili hiçbir delili yoktur- o kimsenin hesabı ancak Rabbinin nezdindedir. Şurası muhakkak ki kâfirler iflah olmaz.

403) MÜMİNUN/118. (Resûlüm!) De ki: Bağışla ve merhamet et Rabbim! Sen merhametlilerin en iyisisin.

404) FURKAN/16. Onlar için orada ebedî kalmak üzere diledikleri her şey vardır. İşte bu, Rabbinin üzerine (aldığı ve yerine getirilmesi) istenen bir vaaddir.

405) FURKAN/20. (Resûlüm!) Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberler de hiç şüphesiz yemek yerler, çarşılarda dolaşırlardı. (Ey insanlar!) Sizin bir kısmınızı diğer bir kısmınıza imtihan (vesilesi) kıldık; (bakalım) sabredek misiniz? Rabbin her şeyi hakkıyla görmektedir.

406) FURKAN/30. Peygamber der ki: Ey Rabbim! Kavmim bu Kur'an'ı büsbütün terkettiler.

407) FURKAN/31. (Resûlüm!) İşte biz böylece her peygamber için suçlulardan düşmanlar peydâ ettik. Hidayet verici ve yardımcı olarak Rabbin yeter.

408) FURKAN/54. Sudan (meniden) bir insan yaratıp onu nesep ve sıhriyet (kan ve evlilik bağından doğan) yakınlığa dönüştüren O'dur. Rabbinin her şeye gücü yeter.

409) FURKAN/55. (Böyle iken inkârcılar) Allah'ı bırakıp kendilerine ne fayda ne de zarar verebilen şeylere kulluk ediyorlar. İnkârcı da Rabbine karşı uğraşıp durmaktadır.

410) FURKAN/64. Gecelerini Rablerine secde ederek ve kıyam durarak geçirirler.

411) FURKAN/65. Ve şöyle derler: Rabbimiz! Cehennem azabını üzerimizden sav. Doğrusu onun azabı gelip geçici değil, devamlıdır.

412) FURKAN/73. Kendilerine Rablerinin âyetleri hatırlatıldığında ise, onlara karşı sağır ve kör davranmazlar;

413) FURKAN/74. (Ve o kullar): Rabbimiz! Bize gözümüzü aydınlatacak eşler ve zürriyetler bağışla ve bizi takvâ sahiplerine önder kil! derler.

414) FURKAN/77. (Resûlüm!) De ki: (Kulluk ve) yalvarmanız olmasa, Rabbim size ne diye değer versin? (Ey inkârcılar! Size Resûl'ün bildirdiklerini) kesinkes yalan saydınız; onun için azap yakanızı bırakmayacaktır!

415) ŞUARA/9. Şüphe yok ki Rabbin, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

416) ŞUARA/10. Hani Rabbin Musa'ya: O zalimler guruhuna, Firavun'un kavmine git. Hâla (başlarına gelecekten) sakınmayacaklar mı onlar? diye seslenmişti.

417) ŞUARA/12. Musa şöyle dedi: Rabbim! Doğrusu, beni yalancılıkla suçlamalarından korkuyorum.

418) ŞUARA/16. Haydi Firavun'a gidip deyin ki: Gerçekten biz, âlemlerin Rabbi'nin elçisiyiz;

- 419) ŞUARA/21.** Sizden korkunca da hemen aranızdan kaçtım. Sonra Rabbim bana hikmet bahşetti ve beni peygamberlerden kıldı.
- 420) ŞUARA/23.** Firavun şöyle dedi: Âlemlerin Rabbi dediğin de nedir?
- 421) ŞUARA/24.** Musa cevap verdi: Eğer işin gerçeğini düşünüp anlayan kişiler olsanız, (itiraf edersiniz ki) O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunan her şeyin Rabbidir.
- 422) ŞUARA/26.** Musa dedi ki: O, sizin de Rabbiniz, daha önceki atalarınızın da Rabbidir.
- 423) ŞUARA/28.** Musa devamlı şunu söyledi: Şayet aklınızı kullansanız (anlarsınız ki), O, doğunun, batının ve ikisinin arasında bulunanların Rabbidir.
- 424) ŞUARA/47.** "Alemlerin Rabbine, iman ettik" dediler.
- 425) ŞUARA/50.** "Zararı yok, dediler, (nasıl olsa) biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz."
- 426) ŞUARA/51.** "Biz, ilk iman edenler olduğumuz için Rabbimizin hatalarımızı bağışlayacağını umarız."
- 427) ŞUARA/62.** Musa: Asla! dedi, Rabbim şüphesiz benimledir, bana yol gösterecektir.
- 428) ŞUARA/68.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 429) ŞUARA/77.** İyi bilin ki onlar benim düşmanımdır; ancak âlemlerin Rabbi (benim dostumdur);
- 430) ŞUARA/83.** Rabbim! Bana hikmet ver ve beni iyiler arasına kat.
- 431) ŞUARA/98.** Çünkü biz sizi âlemlerin Rabbi ile eşit tutuyorduk.
- 432) ŞUARA/104.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 433) ŞUARA/109.** Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.
- 434) ŞUARA/117.** Nuh: Rabbim! dedi, kavmim beni yalancılıkla suçladı.
- 435) ŞUARA/122.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 436) ŞUARA/127.** Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.
- 437) ŞUARA/140.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 438) ŞUARA/145.** Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.
- 439) ŞUARA/159.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 440) ŞUARA/164.** Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ecrimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.
- 441) ŞUARA/166.** Ve Rabbinizin sizin için yarattığı zevcelerinizi bırakıyorsunuz da. Hayır , siz haddi tecavüz eden bir kavimsiniz.
- 442) ŞUARA/169.** Rabbim! Beni ve ailemi, onların yapageldiklerinden (vebalinden) kurtar.
- 443) ŞUARA/175.** Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.
- 444) ŞUARA/180.** Buna karşı sizden hiçbir ücret istemiyorum. Benim ücretimi verecek olan, ancak âlemlerin Rabbidir.

445) ŞUARA/188. Şuayb: Rabbim yaptıklarınızı en iyi bilendir, dedi.

446) ŞUARA/191. Şüphesiz Rabbin, işte O, mutlak galip ve engin merhamet sahibidir.

447) ŞUARA/192. Muhakkak ki o (Kur'an) âlemlerin Rabbinin indirmesidir.

448) NEML/8. Oraya geldiğinde şöyle seslenildi: Ateşin bulunduğu yerdeki ve çevresindekiler mübarek kılınmıştır! Âlemlerin Rabbi olan Allah, eksikliklerden münezzehtir!

449) NEML/19. (Süleyman) onun sözünden dolayı gülümsedi ve dedi ki: Ey Rabbim! Beni, gerek bana gerekse ana-babama verdiğin nimete şükretmeye ve hoşnut olacağın iyi işler yapmaya muvaffak kıl. Rahmetinle, beni iyi kulların arasına kat.

450) NEML/26. (Halbuki) büyük Arş'ın sahibi olan Allah'tan başka tanrı yoktur.

451) NEML/40. Kitaptan (Allah tarafından verilmiş) bir ilmi olan kimse ise: Gözünü açıp kapamadan ben onu sana getiririm, dedi. (Süleyman) onu (melikenin tahtını) yanına yerleşmiş olarak görünce: Bu, dedi, şükür mü edeceğim, yoksa nankörlük mü edeceğim diye beni sınamak üzere Rabbimin (gösterdiği) lütfundandır. Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük edene gelince, o bilsin ki, Rabbimin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur, çok kerem sahibidir.

452) NEML/44. Ona: Köşke gir! dendi. Melike onu görünce derin bir su sandı ve eteğini yukarı çekti. Süleyman: Bu, billûrdan yapılmış, şeffaf bir zemindir, dedi. Melike de di ki: Rabbim! Ben gerçekten kendime yazık etmişim. Süleymanla beraber âlemlerin Rabbi olan Allah'a teslim oldum.

453) NEML/73. Şüphesiz Rabbin, insanlara karşı lütf sahibidir; fakat insanların çoğu şükretmezler.

454) NEML/74. Rabbin elbette onların kalplerinin gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilir.

455) NEML/78. Rabbin şüphesiz, onlar arasında hükmünü verecektir. O, mutlak galiptir, her şeyi bilendir.

456) NEML/91. (De ki:) Ben ancak, bu şehrin (Mekke'nin) Rabbine -ki O burayı dokunulmaz kılmıştır- kulluk etmekle emrolundum. Her şey de zaten O'na aittir. Bana müslümanlardan olmam " emredildi.

457) NEML/93. Ve şöyle de: Hamd Allah'a mahsustur. O, âyetlerini size gösterecek, siz de onları görüp tanıyacaksınız (ama artık faydası olmayacaktır). Rabbin, yaptıklarınızdan habersiz değildir.

458) KASAS/16. Musa: Rabbim! Doğrusu kendime zulmettim (başıma iş açtım). Beni bağışla dedi, Allah da onu bağışladı. Çünkü, çok bağışlayıcı, çok esirgeyici olan ancak O'dur.

459) KASAS/17. Musa: Rabbim! Bana lütfettiğin nimetlere andolsun ki, artık suçlulara (ve suça itenlere) asla arka çıkmayacağım, dedi.

460) KASAS/21. Musa korka korka, (etrafi) gözetleyerek oradan çıktı. "Rabbim! Beni zalimler güruhundan kurtar" dedi.

461) KASAS/22. Medyen'e doğru yöneldiğinde: Umarım, Rabbim beni doğru yola iletir, dedi.

462) KASAS/24. Bunun üzerine Musa, onların yerine (davarlarını) sulayıverdi. Sonra gölgeye çekildi ve: Rabbim! Doğrusu bana indireceğin her hayra (lütfuna) muhtacım, dedi.

463) KASAS/30. Oraya gelince, o mübarek yerdeki vâdinin sağ kıyısından, (oradaki) ağaç tarafından kendisine şöyle seslenildi: Ey Musa! Bil ki ben, bütün âlemlerin Rabbi olan Allah'ım.

464) KASAS/32. "Elini koynuna sok; kusursuz, bembeyaz çıkacaktır. Korkudan (açılan) kollarını kendine çek. İşte bu ikisi Firavun ve onun adamlarına karşı Rabbin tarafından iki kesin delildir. Çünkü onlar, yoldan çıkan bir kavim olmuşlardır" (diye seslenildi).

465) KASAS/33. Musa dedi ki: Rabbim! Ben onlardan birini öldürmüştüm, beni öldürmelerinden korkuyorum.

- 466) KASAS/37.** Musa şöyle dedi: Rabbim, kendi katından kimin hidayet (hakka rehberlik) getirdiğini ve hayırlı âkıbetin kime nasip olacağını en iyi bilendir. Muhakkak ki, zalimler iflâh olmazlar.
- 467) KASAS/46.** (Musa'ya) seslendiğimiz zaman da, sen Tûr'un yanında değildin. Bilakis, senden önce kendilerine uyarıcı (peygamber) gelmeyen bir kavmi uyarman için Rabbinden bir rahmet olarak (orada geçenleri sana bildirdik); ola ki düşünüp öğüt alırlar.
- 468) KASAS/47.** Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: Rabbimiz! Ne olurdu bize bir peygamber gönderseydin de, âyetlerine uysak ve müminlerden olsaydık! diyecek olmasalardı (seni göndermezdik).
- 469) KASAS/53.** Onlara (Kur'an) okunduğu zaman: Ona iman ettik. Çünkü o Rabbimizden gelmiş hakikattir. Esasen biz daha önce de müslüman idik, derler.
- 470) KASAS/63.** (O gün) aleyhlerine söz (hüküm) gerçekleşmiş olanlar: Rabbimiz! Şunlar azdırdığımız kimselerdir. Biz nasıl azmışsak onları da öylece azdırdık (yoksa onları zorlayan bir gücümüz yoktu. Onların suçlarından) berî olduğumuzu sana arzederiz. Zaten onlar aslında bize tapmıyorlardı (kendi arzularına tapıyorlardı), derler.
- 471) KASAS/68.** Rabbin, dilediğini yaratır ve seçer. Onların seçim hakkı yoktur. Allah, onların ortak koştuklarından münezzehtir ve şâni yücedir.
- 472) KASAS/69.** Rabbin, onların, sînelerinde gizlediklerini de, açığa vurduklarını da bilir.
- 473) KASAS/85.** (Resûlüm!) Kur'an'ı (okumayı, tebliğ etmeyi ve ona uymayı) sana farz kılan Allah, elbette seni (yine) dönülecek yere döndürecektir. De ki: Rabbim, kimin hidayeti getirdiğini ve kimin apaçık bir sapıklık içinde olduğunu en iyi bilendir.
- 474) KASAS/86.** Sen, bu Kitab'ın sana vahyolunacağını ummuyordun. (Bu) ancak Rabbinden bir rahmet (olarak gelmiş) tir. O halde sakın kâfirlere arka çıkma!
- 475) KASAS/87.** Allah'ın âyetleri sana indirildikten sonra, artık sakın onlar seni bu âyetlerden alıkoymasınlar. Rabbine davet et. Asla müşriklerden olma!
- 476) ANKEBUT/26.** Bunun üzerine Lût ona iman etti ve (İbrahim): Doğrusu ben Rabbim'e(emrettiği yere) hicret ediyorum. Şüphesiz O, mutlak güç ve hikmet sahibidir, dedi.
- 477) ANKEBUT/30.** (Lût:) Şu fesatçılar güruhuna karşı bana yardım eyle Rabbim! dedi.
- 478) ANKEBUT/50.** "Ona Rabbinden (başkaca) mucizeler indirilmeli değil miydi?" derler. De ki: Mucizeler ancak Allah'ın katındadır. Ben ise sadece apaçık bir uyarıcıyım.
- 479) ANKEBUT/59.** Onlar, sabreden kimselerdir ve yalnız Rablerine güvenip dayanmaktadırlar.
- 480) RUM/33.** İnsanların başına bir sıkıntı gelince, Rablerine yönelerek O'na yalvarırlar. Sonra Allah, katından onlara bir rahmet (nimet ve bolluk) tattırınca, bakarsınız ki onlardan bir gurup yine Rablerine ortak koşuyorlar.
- 481) LOKMAN/5.** İşte onlar, Rableri tarafından gösterilmiş doğru yol üzeredirler ve onlar kurtuluşa erenlerdir.
- 482) SECDE/2.** Bu Kitab'ın, âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiş olduğunda asla şüphe yoktur.
- 483) SECDE/3.** "Onu Peygamber kendisi uydurdu" diyorlar öyle mi? Hayır! O, senden önce kendilerine hiçbir uyarıcı (peygamber) gelmemiş bir kavmi uyarman için -doğru yolu bulalar diye- Rabbinden gönderilen hak (Kitap) tir.
- 484) SECDE/10.** "Toprağın içinde kaybolduğumuz zaman, gerçekten (o vakit) biz mi yeniden yaratılacağız?" derler. Doğrusu onlar Rablerine kavuşmayı inkâr etmektedirler.
- 485) SECDE/11.** De ki: Size vekil kılınan (bu konuda görevlendirilen) ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.

486) SECDE/12. O günahkârların, Rableri huzurunda başlarını öne eğecekleri, "Rabbimiz! Gördük duyduk, şimdi bizi (dünyaya) geri gönder de, iyi işler yapalım, artık kesin olarak inandık" diyecekleri zamanı bir görsen!

487) SECDE/15. Bizim âyetlerimize ancak o kimseler inanırlar ki, bunlarla kendilerine öğüt verildiğinde, büyüklük taslamadan secdeye kapanırlar ve Rablerini hamd ile tesbih ederler.

488) SECDE/16. Korkuyla ve umutla Rablerine yalvarmak üzere (ibadet ettikleri için), vücutları yataklardan uzak kalır ve kendilerine verdiğimiz rızıktan Allah yolunda harcarlar.

489) SECDE/22. Kendisine Rabbinin âyetleri hatırlatıldıktan sonra onlardan yüz çevirenden daha zalim kim olabilir! Muhakkak ki biz, günahkârlara, lâıyk oldukları cezayı veririz.

490) SECDE/25. Muhakkak ki Rabbin, ihtilâf etmekte oldukları şeyler hakkında kıyamet günü onların aralarında hükmedecektir.

491) AHZAB/67. Ey Rabbimiz! Biz reislerimize ve büyüklerimize uyduk da onlar bizi yolda saptırdılar, derler.

492) AHZAB/68. Rabbimiz! Onlara iki kat azap ver ve onları büyük bir lânetle rahmetinden kov.

493) SEBE/3. İnkârcılar: Kıyamet bize gelmeyecek, dediler. De ki: Hayır! Gaybı bilen Rabbim hakkı için o, mutlaka size gelecektir. Göklerde ve yerde zerre miktarı bir şey bile O'ndan gizli kalmaz. Bundan daha küçük ve daha büyüğü de şüphesiz, apaçık kitaptadır (yazılıdır).

494) SEBE/6. Kendilerine bilgi verilenler, Rabbinden sana indirilenin (Kur'an'ın) gerçek olduğunu bilir; onun, mutlak galip ve övgüye lâıyk olan (Allah'ın) yoluna ilettiğini görürler.

495) SEBE/12. Sabah gidişi bir aylık mesafe, akşam dönüşü yine bir aylık mesafe olan rüzgârı da Süleyman'a (onun emrine) verdik ve onun için erimiş bakırı kaynağından sel gibi akıttık. Rabbinin izniyle cinlerden bir kısmı, onun önünde çalışırdı. Onlardan kim emrimizden sapsa, ona alevli azabı tattırırdık.

496) SEBE/15. Andolsun, Sebe' kavmi için oturduğu yerlerde büyük bir ibret vardır. Biri sağda, diğeri solda iki bahçeleri vardı. (Onlara:) Rabbinizin rızından yeyin ve O'na şükredin. İşte güzel bir memleket ve çok bağışlayan bir Rab!

497) SEBE/21. Halbuki şeytanın onlar üzerinde hiçbir nüfuzu yoktu. Ancak ahirete inananı, şüphe içinde kalandan ayırdedip bilelim diye (ona bu fırsatı verdik). Rabbin gerçekten her şeyi koruyandır.

498) SEBE/23. Allah'ın huzurunda, kendisinin izin verdiği kimselerden başkasının şefâati fayda vermez. Nihayet onların yüreklerinden korku giderilince: Rabbiniz ne buyurdu? derler. Onlar da: Hak olanı buyurdu, derler. O, yücedir, büyüktür.

499) SEBE/26. De ki: Rabbimiz hepimizi bir araya toplayacak, sonra aramızda hak ile hükmedecektir. O, en âdil hüküm veren, (her şeyi) hakkıyla bilendir.

500) SEBE/31. Kâfir olanlar dediler ki: Biz hiçbir zaman bu Kur'an'a ve bundan önce gelen kitaplara inanmayacağız. Sen o zalimleri, Rablerinin huzurunda tutuklanmış, birbirlerine söz atarlarken bir görsen! Zayıf sayılanlar, büyüklük taslayanlara: Siz olmasaydınız, elbette biz inanan insanlar olurduk, derler.

501) SEBE/36. De ki: Rabbim, dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden) kısar; fakat insanların çoğu bilmezler.

502) SEBE/39. De ki: Rabbim, kullarından dilediğine bol rızık verir ve (dilediğinden de) kısar. Siz hayıra ne harcarsanız, Allah onun yerine başkasını verir. O, rızık verenlerin en hayırlısıdır.

503) SEBE/48. De ki: Kuşkusuz, Rabbim gerçeği ortaya koyar. Çünkü O, gaybı çok iyi bilendir.

504) SEBE/50. De ki: Eğer (haktan) saparsam, kendi aleyhime sapmış olurum. Eğer doğru yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyettiği (Kur'an) sayesinde. Şüphesiz O, işitendir, yakındır.

- 505) FATİR/13.** Allah, geceyi gündüzün içine sokar, gündüzü de gecenin içine sokar; güneş ve ayı emri altına almıştır. Her biri belirtilmiş bir süreye kadar akıp gider. İşte (bütün bunları yapan) Rabbiniz Allah'tır. Mülk O'nundur. O'nu bırakıp da kendilerine taptıklarınız ise, bir çekirdek kabuğuna bile sahip değillerdir.
- 506) FATİR/18.** Hiçbir günahkâr başkasının günahını yüklenmez. Yükü (günahı) ağır gelen kimse onu taşımak için (başkasını) çağırırsa, bu çağırdığı akrabası da olsa, onun yükünden bir şey yüklenmez. Sen ancak görmeden Rablerinden korkanları ve namazı kılanları uyarabilirsin. Kim temizlenirse o, kendi menfaatine temizlenmiş olur. Dönüş Allah'adır.
- 507) FATİR/34.** (Cennette şöyle) derler: Bizden tasayı gideren Allah'a hamdolsun. Doğrusu Rabbimiz çok başıslayan, çok nimet verendir.
- 508) FATİR/37.** Onlar orada: Rabbimiz! Bizi çıkar, (önce) yaptığımızın yerine iyi işler yapalım! diye feryad ederler. Size düşünecek kimsenin düşünebileceği kadar bir ömür vermedik mi? Size uyarıcı da gelmedi mi? (Niçin inanmadınız?) Şimdi tadın (azabı)! Zalimlerin yardımcısı yoktur.
- 509) FATİR/39.** Sizi yeryüzünde halifeler yapan O'dur. Onun için kim inkâr ederse, inkârı kendi zararınadır. Kâfirlerin küfrü, Rableri katında kendileri için ancak gazabı arttırır. Kâfirlerin küfrü, kendilerine ziyandan başka bir şey getirmez.
- 510) YASİN/16.** (Elçiler) dediler ki: Rabbimiz biliyor; biz gerçekten size gönderilmiş elçileriz.
- 511) YASİN/25.** "Şüphesiz ben, Rabbinize inandım, beni dinleyin."
- 512) YASİN/27.** "Rabbimin beni başısladığını ve beni ikrama mazhar olanlardan kıldığını !"
- 513) YASİN/46.** Onlara Rablerinin âyetlerinden bir âyet gelmeyedursun, ille de ondan yüz çevirmişlerdir.
- 514) YASİN/51.** Nihayet Sûr'a üfürülecek. Bir de bakarsın ki onlar kabirlerinden kalkıp koşarak Rablerine giderler.
- 515) YASİN/58.** Onlara merhametli Rabb'in söylediği selam vardır.
- 516) SAFFAT/5.** O, hem göklerin, yerin ve ikisi arasındakilerin Rabbi, hem de doğuların Rabbidir.
- 517) SAFFAT/57.** Rabbimin nimeti olmasaydı, şimdi ben de (cehenneme) getirilenlerden olurum" dedi.
- 518) SAFFAT/84.** Çünkü Rabbine kalb-i selîm ile geldi
- 519) SAFFAT/87.** "O halde âlemlerin Rabbi hakkındaki görüşünüz nedir?"
- 520) SAFFAT/99.** (Oradan kurtulan İbrahim:) "Ben Rabbime gidiyorum. O bana doğru yolu gösterecek".
100. O : "Rabbim! Bana sâlihlerden olacak bir evlat ver", dedi.
- 521) SAFFAT/126.** "Sizin de Rabbiniz, sizden önce gelen atalarınızın da Rabbi olan Allah'ı?"
- 522) SAFFAT/149.** Putperestlere sor: Kızlar Rabbinin de erkekler onların mı?
- 523) SAFFAT/180.** Senin izzet sahibi Rabbin, onların isnat etmekte oldukları vasıflardan yücedir, münezzehtir.
- 524) SAFFAT/182.** Alemlerin Rabbi olan Allah'a da hamd olsun!
- 525) SAD/9.** Yoksa azîz ve lütüfkâr olan Rabbinin rahmet hazineleri onların yanında mıdır!
- 526) SAD/16.** Rabbimiz! Bizim payımızı hesap gününden önce ver, dediler.
- 527) SAD/24.** Davud: Andolsun ki, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana haksızlıkta bulunmuştur. Doğrusu ortakçıların çoğu, birbirlerinin haklarına tecâvüz ederler. Yalnız iman edip de iyi işler yapanlar müstesna. Bunlar da ne kadar az! dedi. Davud, kendisini denediğimizi sandı ve Rabbinden mağfiret dileyerek eğilip secdeye kapandı, tevbe edip Allah'a yöneldi.

- 528) SAD/32.** Süleyman: Gerçekten ben mal sevgisini, Rabbimi anmak için istedim, dedi. Nihayet güneş battı. (O zaman:) Onları (atları) tekrar bana getirin, dedi. Bacaklarını ve boyunlarını sıvazlamaya başladı.
- 529) SAD/35.** Süleyman: Rabbim! Beni bağışla; bana, benden sonra kimsenin ulaşamayacağı bir hükümlük ver. Şüphesiz sen, daima bağışta bulunansın, dedi.
- 530) SAD/41.** (Resûlüm!) Kulumuz Eyyub'u da an. O, Rabbine: Doğrusu şeytan bana bir yorgunluk ve eziyet verdi, diye seslenmişti.
- 531) SAD/61.** Yine onlar: Rabbimiz! Bunu bizim önümüze kim getirdiyse onun ateşteki azabını iki kat artır! derler.
- 532) SAD/66.** Göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbi (olan Allah) üstündür, çok bağışlayıcıdır.
- 533) SAD/71.** Rabbin meleklere demişti ki: Ben muhakkak çamurdan bir insan yaratacağım.
- 534) SAD/79.** İblis: Ey Rabbim! O halde tekrar diriltilecekleri güne kadar bana mühlet ver, dedi.
- 535) ZÜMER/6.** Allah sizi bir tek nefisten (Âdem'den) yarattı, sonra ondan da eşini yarattı. Sizin için hayvanlardan sekiz eş meydana getirdi. Sizi de annelerinizin karınlarında üç katlı karanlık içinde çeşitli safhalardan geçirerek yaratıyor. İşte bu yaratıcı, Rabbiniz Allah'tır. Mülk O'nundur. O'ndan başka tanrı yoktur. Öyleyken nasıl oluyor da (O'na kulluktan) çevriliyorsunuz?
- 536) ZÜMER/7.** Eğer inkâr ederseniz, şüphesiz Allah, size muhtaç değildir. Bununla beraber O, kullarının küfrüne razı olmaz. Eğer şükrederseniz sizden bunu kabul eder. Hiçbir günahkâr diğerinin günahını çekmez. Nihayet hepinizin dönüp gidişi, Rabbinizedir. Yaptıklarınızı O size haber verir. Çünkü O, kalplerde olan herşeyi hakkıyla bilendir.
- 537) ZÜMER/8.** İnsanın başına bir sıkıntı gelince, Rabbine yönelerek O'na yalvarır. Sonra Allah kendisinden ona bir nimet verince, önceden yalvarmış olduğunu unuttur. Allah'ın yolundan saptırmak için O'na eşler koşar. (Ey Muhammed!) De ki: Küfrünle biraz eğlenedur; çünkü sen, muhakkak cehennem ehlineisin!
- 538) ZÜMER/9.** Yoksa geceleyin secde ederek ve kıyamda durarak ibadet eden, ahiretten çekinen ve Rabbinin rahmetini dileyen kimse (o inkarcı gibi) midir? (Resûlüm!) De ki: Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Doğrusu ancak akıl sahipleri bunları hakkıyla düşünür.
- 539) ZÜMER/10.** (Resûlüm!) Söyle: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlara iyilik vardır. Allah'ın (yarattığı) yeryüzü geniştir. Yalnız sabredenlere, mükâfatları hesapsız ödenecektir.
- 540) ZÜMER/13.** De ki: Rabbime karşı gelirim, doğrusu büyük günün azabından korkarım.
- 541) ZÜMER/20.** Fakat Rablerinden sakınanlara, üstüste yapılmış, altlarından ırmaklar akan köşkler vardır. Bu, Allah'ın verdiği sözdür. Allah, verdiği sözden caymaz.
- 542) ZÜMER/22.** Allah kimin gönlünü İslâm'a açmışsa o, Rabbinden bir nûr üzerinde değil midir? Allah'ı anmak hususunda kalpleri katılaştırmış olanlara yazıklar olsun! İşte bunlar apaçık bir sapıklık içindedirler.
- 543) ZÜMER/23.** Allah sözün en güzelini, birbiriyle uyumlu ve bıkmadan tekrar tekrar okunan bir kitap olarak indirdi. Rablerinden korkanların, bu Kitab'ın etkisinden tüyleri ürperir, derken hem bedenleri ve hem de gönülleri Allah'ın zikrine ısınıp yumuşar. İşte bu Kitap, Allah'ın, dilediğini kendisiyle doğru yola ilettiği hidayet rehberidir. Allah kimi de saptırırsa artık ona yol gösteren olmaz.
- 544) ZÜMER/31.** Sonra şüphesiz, siz de kıyamet günü, Rabbinizin huzurunda davalacaksınız.
- 545) ZÜMER/34.** Onlar için Rableri yanında diledikleri her şey vardır. İşte bu, iyilik edenlerin mükâfatıdır.
- 546) ZÜMER/54.** Size azap gelip çatmadan önce Rabbinize dönün, O'na teslim olun, sonra size yardım edilmez.
- 547) ZÜMER/55.** Siz farkında olmadan, ansızın başınıza azap gelmezden önce, Rabbinizden size indirilenin en güzeline (Kur'an'a) tâbi olun.

- 548) ZÜMER/69.** Yeryüzü, Rabbinin nûru ile aydınlanır, kitap konular, peygamberler ve şahitler getirilir ve aralarında hakkaniyetle hüküm verilir. Onlara asla zulmedilmez.
- 549) ZÜMER/71.** O küfredenler, bölük halinde cehenneme sürülür. Nihayet oraya geldikleri zaman kapıları açılır, bekçileri onlara: Size, içinizden Rabbinizin âyetlerini okuyan ve bugüne kavuşacağınızı ihtar eden peygamberler gelmedi mi? derler. "Evet geldi" derler ama, azap sözü kâfirlerin üzerine hak olmuştur.
- 550) ZÜMER/73.** Rablerine karşı gelmekten sakınanlar ise, bölük bölük cennete sevk edilir, oraya varıp da kapıları açıldığında bekçileri onlara: Selam size! Tertemiz geldiniz. Artık ebedî kalmak üzere girin buraya, derler.
- 551) ZÜMER/75.** Melekleri görürsün ki, Rablerine hamd ile tesbih ederek Arş'ın etrafını kuşatmışlardır. Artık aralarında adaletle hükmolunmuş ve "âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamdolsun" denilmiştir.
- 552) GAFİR/6.** İnkâr edenlerin cehennem ehli olduklarına dair Rabbinin sözü böylece gerçekleşti.
- 553) GAFİR/7.** Arş'ı yüklenen ve bir de onun çevresinde bulunanlar (melekler), Rablerini hamd ile tesbih ederler, O'na iman ederler. Müminlerin de başışlanmasını isterler: Ey Rabbimiz! Senin rahmet ve ilmin her şeyi kuşatmıştır. O halde tevbe eden ve senin yoluna gidenleri başışla, onları cehennem azabından koru! (derler).
- 554) GAFİR/26.** Firavun: Bırakın beni, dedi. Musa'yı öldüreyim; (Kurtarabilirse) Rabbine yalvarsın! Çünkü ben onun, dininizi değiştireceğinden, yahut yeryüzünde fesat çıkaracağından korkuyorum.
- 555) GAFİR/27.** Musa da: Ben, hesap gününe inanmayan her kibirliden, benim de Rabbim, sizin de Rabbinize sığındım, dedi.
- 556) GAFİR/28.** Firavun ailesinden olup, imanını gizleyen bir mümin adam şöyle dedi: Siz bir adamı "Rabbim Allah'tır" diyor diye öldürecek misiniz? Halbuki o, size Rabbinizden apaçık mucizeler getirmiştir. Eğer o yalancı ise yalanı kendisinedir. Eğer doğru söylüyorsa sizi tehdit ettiğinin (azâbın), bir kısmı olsun gelip size çatar. Şüphesiz Allah, haddi aşan, yalancı kimseyi doğru yola erdirmez.
- 557) GAFİR/49.** Ateşte bulunanlar cehennem bekçilerine: Rabbinize dua edin, bizden, bir gün olsun azabı hafifletsin! diyecekler.
- 558) GAFİR/55.** (Resûlüm!) Şimdi sen sabret. Çünkü Allah'ın vâdi gerçektir. Günahının başışlanmasını iste. Akşam-sabah Rabbini hamd ile tesbîh et.
- 559) GAFİR/60.** Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, kabul edeyim. Çünkü bana ibadeti bırakıp büyüklük taslayanlar aşığılanarak cehenneme gireceklerdir.
- 560) GAFİR/62.** İşte O, her şeyin yaratıcısı olan Rabbiniz Allah'dır. O'ndan başka tanrı yoktur. O halde nasıl olup da döndürülüyorsunuz!
- 561) GAFİR/64.** Yeri sizin için yerleşim alanı, göğü de bir bina kılan, size şekil verip de şeklinizi güzel yapan ve sizi temiz besinlerle rızıklandıran Allah'tır. İşte Allah, sizin Rabbinizdir. Âlemlerin Rabbi Allah, yücelerden yücedir.
- 562) GAFİR/65.** O daima diridir; O'ndan başka hiçbir tanrı yoktur. O halde dinde ihlâslı ve samimi kişiler olarak O'na dua edin. Her türlü övgü âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur.
- 563) GAFİR/66.** (Resûlüm!) De ki: Bana Rabbimden apaçık deliller gelince, sizin Allah'ı bırakıp o taptıklarınıza kulluk etmem bana yasaklandı ve bana âlemlerin Rabbine teslim olmam emredildi.
- 564) FUSSİLET/9.** De ki: Gerçekten siz, yeri iki günde yaratana inkâr edip O'na ortaklar mı koşuyorsunuz? O, âlemlerin Rabbidir.
- 565) FUSSİLET/14.** Peygamberler onlara: Önlerinden ve arkalarından gelerek Allah'tan başkasına kulluk etmeyin, dedikleri zaman, "Rabbimiz dileseydi elbette melekler indirirdi. Onun için biz sizinle gönderilen şeyleri inkâr ediyoruz" demişlerdi.

- 566) FUSSİLET/23.** Rabbiniz hakkında beslediğiniz zan var ya, işte sizi o mahvetti ve ziyana uğrayanlardan oldunuz.
- 567) FUSSİLET/29.** Kâfirler cehennemde: Rabbimiz! Cinlerden ve insanlardan bizi saptıranları bize göster de aşağılanmışlardan olsunlar diye onları ayaklarımızın altına alalım! diyecekler.
- 568) FUSSİLET/38.** Eğer insanlar büyüklük tasarlarsa (bilsinler ki) Rabbinin yanında bulunan (melekler) hiç usanmadan, gece gündüz O'nu tesbih ederler.
- 569) FUSSİLET/43.** (Resûlüm!) Sana söylenen, senden önceki peygamberlere söylenmiş olandan başka bir şey değildir. Elbette ki senin Rabbin, hem mağfiret sahibi hem de acı bir azap sahibidir.
- 570) FUSSİLET/45.** Andolsun biz Musa'ya Kitab'ı verdik, onda da ayrılığa düşüldü. Eğer Rabbinden bir söz geçmiş olmasaydı, aralarında derhal hükmedilirdi (işleri bitirilirdi). Onlar Kur'an hakkında derin bir şüphe içindedirler.
- 571) FUSSİLET/46.** Kim iyi bir iş yaparsa, bu kendi lehinedir. Kim de kötülük yaparsa aleyhinedir. Rabbin kullara zulmedici değildir.
- 572) FUSSİLET/50.** Andolsun ki, kendisine dokunan bir zarardan sonra biz ona bir rahmet tattırırsak: Bu, benim hakkımdır, kıyametin kopacağını sanmıyorum, Rabbime döndürülmüş olsam bile muhakkak O'nun katında benim için daha güzel şeyler vardır, der. Biz, inkâr edenlere yaptıklarını mutlaka haber vereceğiz ve muhakkak onlara ağır azaptan tattıracağız.
- 573) FUSSİLET/53.** İnsanlara ufuklarda ve kendi nefislerinde âyetlerimizi göstereceğiz ki onun (Kur'an'ın) gerçek olduğu, onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması, yetmez mi?
- 574) FUSSİLET/54.** Dikkat edin; onlar, Rablerine kavuşma konusunda şüphe içindedirler. Bilesiniz ki O, her şeyi (ilmiyle) kuşatmıştır.
- 575) ŞURA/5.** Neredeyse yukarılarından gökler çatlayacak! Melekler de Rablerini hamd ile tesbih ediyorlar ve yerdekiler için mağfiret diliyorlar. İyi bilin ki Allah çok bağışlayan, çok esirgeyendir.
- 576) ŞURA/10.** Ayrılığa düştüğünüz herhangi bir şeyde hüküm vermek, Allah'a mahsustur. İşte, bu Allah, benim Rabbidir. O'na dayandım ve O'na yönelirim.
- 577) ŞURA/14.** Onlar kendilerine ilim geldikten sonra, sadece aralarındaki çekememezlik yüzünden ayrılığa düştüler. Eğer belli bir süreye kadar Rabbinden bir (erteleme) sözü geçmiş olmasaydı, aralarında hemen hüküm verilirdi. Onlardan sonra kitaba vâris kılınanlar da onun hakkında derin bir şüphe içindedirler.
- 578) ŞURA/15.** İşte onun için sen (tevhide) dâvet et ve emrolunduğun gibi dosdoğru ol. Onların heveslerine uyma ve de ki: Ben Allah'ın indirdiği Kitab'a inandım ve aranızda adaleti gerçekleştirmekle emrolundum. Allah bizim de Rabbimiz, sizin de Rabbinizdir. Bizim işlediklerimiz bize, sizin işledikleriniz de sizedir. Aramızda tartışılacak bir konu yoktur. Allah hepimizi bir araya toplar, dönüş de O'nadır. (Âyette Hz. Peygamber in insanları davet edeceği prensipler açıklanırken, uyacağı esaslar da beyan edilmiştir. Buna göre davete devam edilecek, inanma yanların teklifve ısrarları dinlenmeyecektir.)
- 579) ŞURA/16.** Daveti kabul edildikten sonra, Allah hakkında tartışmaya girenlerin delilleri, Rableri katında boştur. Onlar için bir gazap, yine onlar için çetin bir azap vardır.
- 580) ŞURA/22.** Yaptıkları şeyler başlarına gelirken zalimlerin, korkudan titrediklerini göreceksin. İman edip iyi işler yapanlar da cennet bahçelerindedirler. Rablerinin yanında onlara diledikleri her şey vardır. İşte büyük lütuf budur.
- 581) ŞURA/36.** Size verilen şey, yalnızca dünya hayatının geçimliğidir. Allah'ın yanında bulunanlar ise daha iyi ve daha süreklidir. Bu mükâfat iman edenler ve Rablerine dayanıp güvenenler içindir.
- 582) ŞURA/38.** Yine onlar, Rablerinin davetine icabet ederler ve namazı kılarlar. Onların işleri, aralarında danışma iledir. Kendilerine verdiğimiz rızıktan da harcarlar.

583) ŞURA/47. Allah'tan, geri çevrilmesi imkânsız bir gün gelmezden önce, Rabbinize uyun. Çünkü o gün, hiçbiriniz sığınacak yer bulamazsınız, itiraz da edemezsiniz.

584) ZUHRUF/13. Ki,böylece onların sırtına binip üzerlerine yerleşince, Rabbinizin ni'metini anarak: Bunu bizim hizmetimize vereni tesbih ve takdis ederiz, yoksa biz bunlara güç yetiremezdik, diyesiniz.

585) ZUHRUF/14. Biz şüphesiz Rabbimize döneceğiz (demelisiniz).

586) ZUHRUF/32. Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır.

587) ZUHRUF/35. Ve onları zinetlere boğardık. Bütün bunlar sadece dünya hayatının geçimliğidir. Ahiret ise, Rabbinin katında, Allah'ın azabından sakınıp rahmetine sığınanlara mahsustur.

588) ZUHRUF/46. Andolsun biz Musa'yı âyetlerimizle Firavun'a ve onun ileri gelen adamlarına göndermiştik de Musa: Ben âlemlerin Rabbinin elçisiyim, demişti.

589) ZUHRUF/49. Bunun üzerine dediler ki: Ey büyücü! Sana verdiği ahde göre bizim için Rabbine dua et; çünkü biz artık doğru yola gireceğiz.

590) ZUHRUF/64. Çünkü Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. O'na ibadet edin. İşte bu, doğru yoldur.

591) ZUHRUF/77. Ey Mâlik! Rabbin bizim işimizi bitirsin! diye seslenirler. Mâlik de: Siz böyle kalacaksınız! der.

592) ZUHRUF/82. Göklerin ve yerin Rabbi, Arş'ın da Rabbi olan Allah onların vasıflandırmalarından yücedir, münezzehdir.

593) ZUHRUF/88. (Resûlullah'ın:) "Yâ Rabbi! Bunlar, iman etmeyen bir kavimdir" demesini de(Allah biliyor)

594) DUHAN/6.Senin Rabb'inin acıması gereği olarak (gönderdiyimiz elçilere o gece emirlerimizi bir bir açıklar,vahiylarımızı bildiririz) .Doğrusu o işitendir ,bilendir.

595) DUHAN/7. Eğer kesin olarak inanıyorsanız (bilin ki Allah), göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir.

596) DUHAN/8. O'ndan başka ilâh yoktur. (Her şeyi O) diriltir ve öldürür. Sizin de Rabbiniz, önceki atalarınızın da Rabbidir.

597) DUHAN/12. (İşte o zaman insanlar:) Rabbimiz! Bizden azabı kaldır. Doğrusu biz artık inanıyoruz (derler).

598) DUHAN/20. Ben, beni taşlamanızdan, benim ve sizin Rabbiniz olan Allah'a sığındım.

599) DUHAN/22. Bunun üzerine Musa: Bunlar suç işleyen bir toplumdur, diye Rabbine arzetti.

600) DUHAN/57. (Bunlar) Rabbinden bir lütuf olarak (verilmiştir). İşte büyük kurtuluş budur.

601) CASİYE/11. İşte bu Kur'an bir hidayettir. Rablerinin âyetlerini inkâr edenlere gelince, onlara en kötüsünden, elem verici bir azap vardır.

601A)CASİYE/17. Din konusunda onlara açık deliller verdik. Ama onlar kendilerine ilim geldikten sonra, aralarındaki çekememezlik yüzünden ayrılığa düştüler. Şüphesiz Rabbin, ayrılığa düştükleri şeyler hakkında kıyamet günü aralarında hüküm verecektir.

602) CASİYE/30. İnanıp iyi işler yapanlara gelince, Rableri onları rahmetine kabul eder. İşte apaçık kurtuluş budur.

603) CASİYE/36. Hamd, göklerin Rabbi, yerin Rabbi bütün âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur.

- 604) AHKAF/13.** "Rabbimiz Allah'tır" deyip sonra da dosdoğru yaşayanlara korku yoktur ve onlar üzülmeceklerdir.
- 605) AHKAF/25.** O (rüzgâr), Rabbinin emriyle her şeyi yıkar, mahveder. Nitekim (o kasırga gelince) onların evlerinden başka bir şey görülmez oldu. İşte biz suç işleyen toplumu böyle cezalandırırız.
- 606) AHKAF/34.** İnkâr edenlere, ateşe sunulacakları gün: Nasıl, bu gerçek değil miymiş? denildiğinde: Evet, Rabbimize andolsun ki gerçekmiş, derler. Allah: Öyleyse inkâr etmenizden dolayı azabı tadın! der.
- 607) MUHAMMED/2.** İman edip yararlı işler yapanların, Rableri tarafından hak olarak Muhammed'e indirilene inananların günahlarını Allah örtmüştü ve hallerini düzeltmiştir.
- 608) MUHAMMED/3.** Bunun sebebi, inkâr edenlerin bâtila uymaları, inananların da Rablerinden gelen hakka uymuş olmalarıdır. İşte böylece Allah, insanlara kendilerinden misallerini anlatır.
- 609) MUHAMMED/14.** Rabbinden apaçık bir delil üzerinde bulunan kimse, kötü işi kendisine güzel görünen ve heveslerine uyan kimse gibi olur mu?
- 610) MUHAMMED/15.** Müttakîlere vâdolunan cennetin durumu şöyledir: İçinde bozulmayan sudan ırmaklar, tadı değişmeyen sütten ırmaklar, içenlere lezzet veren şaraptan ırmaklar ve süzme baldan ırmaklar vardır. Orada meyvelerin her çeşidi onlarındır. Rablerinden de bağışlama vardır. Hiç bu, ateşte ebedî kalan ve bağırsaklarını parça parça edecek kaynar su içirilen kimselerin durumu gibi olur mu?
- 611) KAF/27.** Müşrikin arkadaşı (şeytan) der ki: Rabbimiz! Ben onu azdırmadım. Fakat kendisi derin bir sapıklık içindeydi.
- 612) KAF/39.** (Resûlüm!) Onların dediklerine sabret. Güneşin doğuşundan önce de, batışından önce de Rabbin hamd ile tesbih et.
- 613) ZARİYAT/16.** Rablerinin kendilerine verdiği için alarak . Kuşkusuz onlar, bundan önce dünyada güzel davrananlardı.
- 614) ZARİYAT/23.** Göğün ve yerin Rabbine andolsun ki bu vaad, sizin konuşmanız gibi kesin ve gerçektir.
- 615) ZARİYAT/30.** Onlar: "Bu böyledir. Rabbin söylemiştir. O, hikmet sahibidir, bilendir" dediler.
- 616) ZARİYAT/44.** Rablerinin emrine karşı geldiler. Bu yüzden, bakıp dururlarken onları yıldırım çarpıverdi.
- 617) TUR/18.** Rablerinin kendilerine verdikleriyle sefâ sürerler, (Zira) Rableri onları, cehennem azabından korumuştur.
- 618) TUR/37.** Yahut Rabbinin hazineleri onların yanında mıdır? Ya da her şeye hakim olan kendileri midir?
- 619) TUR/48.** Rabbinin hükmüne sabret. Çünkü sen gözlerimizin önündesin. Kalktığın zaman da Rabbin hamd ile tesbih et
- 620) NECM/18.** Andolsun o, Rabbinin en büyük âyetlerinden bir kısmını gördü.
- 621) NECM/23.** Bunlar (putlar), sizin ve atalarınızın taktığı isimlerden başka bir şey değildir. Allah onlar hakkında hiçbir delil indirmemiştir. Onlar ancak zanna ve nefislerinin arzusuna uyuyorlar. Halbuki kendilerine Rableri tarafından yol gösterici gelmiştir.
- 622) NECM/30.** İşte onların erişebilecekleri bilgi budur. Şüphesiz ki senin Rabbin, evet O, yolundan sapanı daha iyi bilir; O, hidayette olanı da çok iyi bilir.
- 623) NECM/32.** Ufak tefek kusurları dışında, büyük günahlardan ve edepsizliklerden kaçınanlara gelince, bil ki Rabbin, affı bol olandır. O, sizi daha topraktan yarattığı zaman ve siz annelerinizin karınlarında bulunduğunuz sırada (bile), sizi en iyi bilendir. Bunun için kendinizi temize çıkarmayın. Çünkü O, kötülükten sakınanı daha iyi bilir.

- 624) NECM/42.** Ve şüphesiz en son varış Rabbinedir.
- 625) NECM/49.** Doğrusu Şi'râ yıldızının Rabbi de O'dur.
- 626) NECM/55.** Şimdi Rabbinin nimetlerinin hangisinde şüpheyeye düşersin.
- 627) KAMER/10.** Bunun üzerine, Rabbine: Ben yenik düştüm, bana yardım et! diyerek yalvardı.
- 628) RAHMAN/13.** O halde Rabbinizin nimetlerinden hangisini yalanlayabilirsiniz?
- 629-658)** 16, 18,21,23,25,28,30,32,34,36,38,40,42,45,47,49,51,53,55,57,59,61,63,65,67,69,71,73,75,77
- 659) RAHMAN/17. (O,) iki doğunun ve iki batının Rabbidir.**
- 660) RAHMAN/27.** Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacak.
- 661) RAHMAN/46.** Rabbinin huzurunda durmaktan korkan kimselere iki cennet vardır.
- 662) RAHMAN/78.** Büyüklük ve ikram sahibi Rabbinin adı yücelerden yücedir.
- 669) VAKIA/74.** Öyleyse ulu Rabbinin adını tesbih et.
- 670) VAKIA/80.** O, âlemlerin Rabbinden indirilmiştir.
- 671) VAKIA/96.** Öyleyse ulu Rabbinin adını tenzih ile an.
- 672) HADİD/8.** Peygamber sizi, Rabbinize iman etmeye çağırdığı halde niçin Allah'a inanmıyorsunuz? Halbuki O, sizden kesin söz de almıştı. Eğer inanırsanız.
- 673) HAŞR/10.** Bunların arkasından gelenler şöyle derler: Rabbimiz! Bizi ve bizden önce gelip geçmiş imanlı kardeşlerimizi bağışla; kalplerimizde, iman edenlere karşı hiçbir kin bırakma! Rabbimiz! Şüphesiz ki sen çok şefkatli, çok merhametlisin!
- 674) HAŞR/16.** Münafıkların durumu tıpkı şeytanın durumu gibidir. Çünkü şeytan insana "İnkâr et" der. İnsan inkâr edince de: Ben senden uzağım, çünkü ben âlemlerin Rabbi olan Allah'tan korkarım, der.
- 675) MÜMTEHİNE/1.** Ey iman edenler! Eğer benim yolumda savaşmak ve rızamı kazanmak için çıkmışsanız, benim de düşmanım, sizin de düşmanınız olanlara sevgi göstererek, gizli muhabbet besleyerek onları dost edinmeyin. Oysa onlar, size gelen gerçeği inkâr etmişlerdir. Rabbiniz Allah'a inandığınızdan dolayı Peygamber'i de sizi de yurdunuzdan çıkarıyorlar. Ben, sizin saklı tuttuğunuzu da, açığa vurduğunuzu da en iyi bilenim. Sizden kim bunu yaparsa (onları dost edinirse) doğru yoldan sapmış olur.
- 676) MÜMTEHİNE/4.** İbrahim'de ve onunla beraber olanlarda, sizin için gerçekten güzel bir örnek vardır. Onlar kavimlerine demişlerdi ki: "Biz sizden ve Allah'ı bırakıp tapıklarınızdan uzağız. Sizi tanımıyoruz. Siz bir tek Allah'a inanıncaya kadar, sizinle bizim aramızda sürekli bir düşmanlık ve öfke belirlemiştir." Şu kadar var ki, İbrahim babasına: "Andolsun senin için mağfîret dileyeceğim. Fakat Allah'tan sana gelecek herhangi bir şeyi önlemeye gücüm yetmez" demişti. (O müminler şöyle dediler:) Rabbimiz! Ancak sana dayandık, sana yöneldik. Dönüş de ancak sanadır.
- 677) MÜMTEHİNE/5.** Rabbimiz! Bizi, inkâr edenler için deneme konusu kılma, bizi bağışla! Ey Rabbimiz! Yegâne galip ve hikmet sahibi, ancak sensin.
- 678) MÜNAFİKUN/10.** Herhangi birinize ölüm gelip de: Rabbim! Beni yakın bir süreye kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam! demesinden önce, size verdiğimiz rızıktan harcayın.
- 679) TEGABÜN/7.** İnkâr edenler, kesinlikle diriltilmeyeceklerini ileri sürdüler. De ki: Hayır! Rabbime andolsun ki mutlaka diriltileceksiniz, sonra yaptıklarınız size haber verilecektir. Bu, Allah'a göre kolaydır.

680) TALAK/1. Ey Peygamber! Kadınları boşayacağınızda, onları iddetlerini gözeterek boşayın ve iddeti de sayın. Rabbiniz Allah'tan korkun. Apaçık bir hayasızlık yapmaları hali bir yana, onları evlerinden çıkarmayın, kendileri de çıkmasınlar. Bunlar Allah'ın sınırlarıdır. Kim Allah'ın sınırlarını aşarsa, şüphesiz kendine zulmetmiş olur. Bilemezsin, olur ki Allah, bundan sonra bir durum ortaya çıkarıverir.

681) TALAK/8. Rabbinin ve O'nun elçilerinin emrinden uzaklaşıp azmış nice memleketler vardır ki, biz onları (ahalisini) çetin bir hesaba çekmiş ve onları görülmemiş azaba çarptırmışızdır.

682) TAHRİM/5. Eğer o sizi boşarsa Rabbi ona, sizden daha iyi kendini Allah a veren, inanan, sebatla itaat eden, tevbe eden, ibadef eden, oruç tutan, dul ve bâkire eşler verebilir.

683) TAHRİM/8. Ey iman edenler! Samimi bir tevbe ile Allah'a dönün. Umulur ki Rabbiniz sizin kötülüklerinizi örter. Peygamberi ve Onunla birlikte iman edenleri utandırmayacağı günde Allah sizi, içlerinden ırmaklar akan cennetlere sokar. Onların önlerinden ve sağlarından (amellerinin) nûrları aydınlatıp gider de, "Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin" derler.

684) TAHRİM/12. İffetini korumuş olan, İmran kızı Meryem'i de (Allah örnek gösterdi). Biz, ona ruhumuzdan üfledik ve Rabbinin sözlerini ve kitaplarını tasdik etti. O gönülden itaat edenlerdendi.

685) MÜLK/6. Rablerini inkâr edenler için cehennem azabı vardır. O, ne kötü dönüştür!

686) MÜLK/12. Fakat daha görmeden Rablerinden (azabından) korkanlara gelince, onlar için gerçekten hem bağışlanma hem de büyük mükâfat vardır.

687) KALEM/2. Sen -Rabbinin nimeti sayesinde- mecnun değilsin.

688) KALEM/7. Doğrusu Rabbin, kendi yolundan sapan kişiyi en iyi bilendir, hidayete erenleri de en iyi bilen O'dur.

689) KALEM/19. Fakat onlar daha uykudayken Rabbinin katından (gönderilen) kuşatıcı bir âfet (ateş) bahçeyi sarıverdi de,

690) KALEM/29. Rabbimizi tesbih ederiz; doğrusu biz (kendi kendimize) yazık etmişiz, dediler.

691) KALEM/32. Belki Rabbimiz bize bunun yerine daha iyisini verir. Çünkü biz (artık) Rabbimizi(O'nun hoşnutluğunu) arzuluyoruz.

692) KALEM/34. Şu da muhakkak ki, takvâ sahipleri için Rableri katında nimetleri bol cennetler vardır.

693) KALEM/48. Sen Rabbinin hükmünü sabırla bekle. Balık sahibi (Yunus) gibi olma. Hani o, dertli dertli Rabbine niyaz etmişti.

694) KALEM/49. Şayet Rabbinden ona bir nimet yetişmemiş olsaydı o, mutlaka, kınanacak bir halde ıssız bir diyara atılacaktı.

695) KALEM/50. Fakat ardından, Rabbi onu seçti (vahiy verdi) ve onu sâlihlerden kıldı.

696) HAKKA/10. Böylece Rablerinin peygamberlerine karşı geldiler, O da onları pek şiddetli bir şekilde yakalayiverdi.

697) HAKKA/17. Melekler onun (göğün) etrafındadır. O gün Rabbinin arşını, bunların da üstünde sekiz (melek) yüklenir.

698) HAKKA/43. (O), âlemlerin Rabbi tarafından indirilmiştir.

699) HAKKA/52. O halde, ulu Rabbinin adını yüceltip noksanlıklardan tenzih et.

700) MEARİC/27. Rab'lerinin azabından korkanlar,
28. Ki Rab'lerinin azabı(na karşı) emin olunamaz;

701) MEARİC/40. Doğuların ve batıların Rabbine yemin ederim ki, bizim gücümüz yeter:

702) NUH/5. (Sonra Nuh:) Rabbim! dedi, doğrusu ben kavmimi gece gündüz (imana) davet ettim;

703) NUH/10. Dedim ki : Rabbinizden mağfiret dileyin; çünkü O çok bağışlayıcıdır.

704) NUH/21. (Öğütlerinin fayda vermemesi üzerine) Nuh: Rabbim! dedi, doğrusu bunlar bana karşı geldiler de, malı ve çocuğu kendi ziyanını arttırmaktan başka işe yaramayan kimseye uydular.

705) NUH/26. Nuh: "Rabbim! dedi, yeryüzünde kâfirlerden hiç kimseyi bırakma!"

706) NUH/28. "Rabbim! Beni, ana-babamı, iman etmiş olarak evime girenleri, iman eden erkekleri ve iman eden kadınları bağışla, zalimlerin de ancak helâkini arttır."

707) CİNN/1. (Resûlüm!) De ki: Cinlerden bir topluluğun (benim okuduğum Kur'an'ı) dinleyip de şöyle söyledikleri bana vahyolunmuştur: Gerçekten biz, hârikulâde güzel bir Kur'an dinledik .

2. Doğru yola iletiyor, ona iman ettik. (Artık) kimseyi Rabbimize asla ortak koşmayacağız.

708) CİNN/3. Hakikat şu ki, Rabbimizin şânı çok yücedir. O, ne eş ne de çocuk edinmiştir.

709) CİNN/10. Bilmiyoruz, yeryüzündekilere kötülük mü murat edildi, yoksa Rableri onlara bir hayır mı diledi?

710) CİNN/13. Doğrusu biz, o hidayeti (Kur'an'ı) işitince ona iman ettik. Kim Rabbine iman ederse, artık ne bir (ecrinin) eksikliğe uğratılmasından ne de haksızlık edilmesinden korkar.

711) CİNN/17. Bu hususta kendilerini denememiz için , Kim Rabbinin zikrinden yüz çevirirse, (Rabbin) onu gitgide artan çetin bir azaba uğratır.

712) CİNN/20. (Resûlüm!) De ki: Ben ancak Rabbime yalvarırım ve O'na kimseyi ortak koşmam.

713) CİNN/25. De ki: Tehdit edilemediğiniz (azap), yakın mıdır, yoksa Rabbim onun için uzun bir süre mi koyar, ben bilmem.

714) CİNN/28. Ki böylece onların (peygamberlerin), Rablerinin gönderdiklerini hakkıyla tebliğ ettiklerini bilsin. (Allah) onların nezdinde olup bitenleri çepeçevre kuşatmış ve her şeyi bir bir saymıştır (kaydetmiştir).

715) MÜZEMMİL/8. Rabbinin adını an. Bütün varlığıyla O'na yönel.

716) MÜZEMMİL/9. O, doğunun da batının da Rabbidir. O'ndan başka ilâh yoktur. Öyleyse yalnız O'nun himayesine sığın.

717) MÜZEMMİL/19. İşte bu (anlatılanlar), şüphesiz bir öğüttür. Artık kim dilerse Rabbine (varan) bir yol tutar.

718) MÜZEMMİL/20. (Resûlüm!) Senin, gecenin üçte ikisine yakın kısmını, (bazen) yarısını, (bazen de) üçte birini yatmadan (ibadetle) geçirdiğini ve beraberinde bulunanlardan bir topluluğun da (böyle yaptığını) Rabbin elbette biliyor. Gece ve gündüzü (içinde olup bitenleri iyiden iyiye) ölçüp biçen ancak Allah'tır. O sizin, bunu sayamayacağınızı bildiği için, sizi bağışladı. Artık, Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Allah bilmektedir ki, içinizde hastalar bulunacak, bir kısmınız Allah'ın lütfundan (rızk) aramak üzere yeryüzünde yol tepecekler, diğer bir kısmınız da Allah yolunda çarpışacaklardır. O halde Kur'an'dan kolayınıza geleni okuyun. Namazı kılın, zekâtı verin, Allah'a gönül hoşluğuyla ödünç verin. Kendiniz için önden (dünyada iken) ne iyilik hazırlarsanız Allah katında onu bulursunuz; hem de daha üstün ve mükâfatça daha büyük olmak üzere. Allah'tan mağfiret dileyin, şüphesiz Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyicidir.

719) MÜDDESSİR/3. Sadece Rabbinin büyük tanı.

720) MÜDDESSİR/7. Rabbinin rızasına ermek için sabret.

721) MÜDDESSİR/31. Biz cehennem işlerine bakmakla ancak melekleri görevlendirmişizdir. Onların sayısını da inkârcılar için sadece bir imtihan (vesilesi) yaptık ki, böylelikle, kendilerine kitap verilenler iyiden iyiye öğrensin,

iman edenlerin imanını artırsın; hem kendilerine kitap verilenler hem müminler şüpheye düşmesinler, kalplerinde hastalık bulunanlar ve kâfirler de: "Allah bu misalle ne demek istemiştir ki?" desinler. İşte Allah böylece, dilediğini sapıklıkta bırakır, dilediğini doğru yola eriştirir. Rabbinin ordularını, kendisinden başkası bilmez. Bu ise, insanlık için ancak bir öğüttür.

722) KIYAMET/23. Rablerine bakacaklardır (O'nu göreceklerdir).

723) KIYAMET/30. İşte o gün sevkedilecek yer, sadece Rabbinin huzurudur.

724) İNSAN/10. "Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimizden (O'nun azabına uğramaktan) korkarız" (derler).

725) İNSAN/21. Üzerlerinde yeşil ipekten ince ve kalın elbiseler vardır; gümüş bilezikler takınmışlardır. Rableri onlara tertemiz bir içki içirir.

726) İNSAN/24. Artık Rabbinin hükmüne (boyun eğip) sabret; onlardan hiçbir günahkâra, yahut hiçbir nanköre boyun eğme.

727) İNSAN/24. Artık Rabbinin hükmüne (boyun eğip) sabret; onlardan hiçbir günahkâra, yahut hiçbir nanköre boyun eğme.

728) İNSAN/29. Şüphesiz ki bu bir öğüttür. Artık dileyen Rabbine bir yol tutar.

729) NEBE/36. Bunlar Rabbinin yeterli bir başışı, mükâfatıdır.

730) NEBE/37. O, göklerin, yerin ve ikisi arasında bulunanların Rabbidir. O, rahmândır. O gün insanlar O'na karşı konuşmaya yetkili değillerdir.

731) NEBE/39. İşte o, kesin olarak gelecek gündür. O halde dileyen Rabbine varan bir yol tutsun.

732) NAZİAT/16. Kutsal vâdi Tuvâ'da Rabbi ona şöyle seslenmişti:

733) NAZİAT/18. De ki:Nasıl arınmağa gönlün var mı?

19. Seni Rabbimin yoluna iletmemi ister misin? Böylece ondan korkarsın.

734) NAZİAT/24. Ben, sizin en yüce Rabbinizim! dedi.

735) NAZİAT/40. Rabbinin makamından korkan ve nefsinin kötü arzularından uzaklaştırmış kimse için, 41.Şüphesiz cennet(onun) yegâne barınağıdır.

736) NAZİAT/44. Onun nihaî ilmi yalnız Rabbine aittir.

737) TEKVİR/29. Alemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz.

738) İNFİTAR/6. Ey insan! İhsanı bol Rabbine karşı seni aldatan nedir?

739) MUTAFFİFİN/6.Öyle bir gün ki, insanlar o günde âlemlerin Rabbinin huzurunda divan duracaklardır.

740) MUTAFFİFİN/15. Hayır! Onlar şüphesiz o gün Rablerinden (O'nu görmekten) mahrum kalmışlardır.

741) İNŞİKAK/5. Ve Rabb'ini dinleyip O'na hakkıyla itaata mecbur kılındığı vakit (insanoğlu yaptıkları ile karşılaşır).

742) İNŞİKAK/6. Ey insan! Şüphe yok ki sen Rabbine karşı çaba üstüne çaba göstermekte; sonunda O'na varacaksın.

743) İNŞİKAK/14. O hiçbir zaman Rabbine dönmeyeceğini sandı. 15. Oysa gerçekten Rabbi onu görüyordu.

744) İNŞİKAK/2. Rabbine kulak verip boyun eğecek hale getirildiği zaman,

745) BURUC/12. Şüphesiz Rabbinin yakalaması çok şiddetlidir.

746) A'LA/1. Yüce Rabbinin adını,

747) A'LA/14. Doğrusu feraha ermiştir temizlenen,
15 Rabbinin adını anıp O'na kulluk eden.

748) FECR/6. Görmedin mi, Rabbin ne yaptı Âd kavmine?

749) FECR/13.Bu yüzden Rabbin onların üstüne azap kamçısı yağdırdı.
14.Çünkü Rabbin (her an) gözetlemedir.

750) FECR/15. İnsan var ya, Rabbi kendisini imtihan edip de ikramda bulunduğu ve bol nimet verdiğiinde "Rabbim bana ikram etti" der.

751) FECR/16. Onu imtihan edip rızkını daralttığıında ise "Rabbim beni önemsemedi" der.

752) FECR/22. Rabbin(in emri) geldiği ve melekler saf saf dizildiği zaman (her şey ortaya çıkacaktır).

753) FECR/28. Sen O'ndan hoşnut, O da senden hoşnut olarak Rabbine dön.

754) ŞEMS/14.Ama onlar, onu yalanladılar ve deveyi kestiler. Bunun üzerine Rableri günahları sebebiyle onlara büyük bir felâket gönderdi de hepsini helâk etti.

755) LEYL/20.O ancak Yüce Rabbinin rızasını aramak için verir.

756) DUHA/3. Rabbin seni bırakmadı ve sana darılmadı.

757) DUHA/5. Pek yakında Rabbin sana verecek de hoşnut olacaksın.

758) DUHA/11. Ve Rabbinin nimetini minnet ve şükranla an.

759) İNŞİRAH/8. Yalnız Rabbine yönel.

760) ALAK/1. Yaratan Rabbinin adıyla oku!

761) ALAK/3. Oku! Rabbin, en büyük kerem sahibidir.

762) ALAK/8. Kuşkusuz dönüş Rabbinedir.

763) KADİR/4. O gecede, Rablerinin izniyle melekler ve Ruh (Cebrail), her iş için iner dururlar.

764) BEYYİNE/8. Onların Rableri katındaki mükâfatları, zemininden ırmaklar akan, içinde devamlı olarak kalacakları Adn cennetleridir. Allah kendilerinden hoşnut olmuş, onlar da Allah'tan hoşnut olmuşlardır. Bu söylenenler hep Rabbinden korkan (O'na saygı gösterenler) içindir.

765) ZELZELE/5. Rabbinin ona bildirmesiyle.

766) ADİYAT/6. Şüphesiz insan, Rabbine karşı pek nankördür.

767) ADİYAT/11. Şüphesiz Rableri o gün onlardan tamamıyla haberdardır.

768) FİL/I. Rabbin fil sahiplerine neler etti, görmedin mi?

769) KUREYŞ/3.Onlar, şu evin Rabbine kulluk etsinler,ki,

770) KEVSER/2. Şimdi sen Rabbine kulluk et ve kurban kes.

771) NASR/3.Rabbine hamdederek O'nu tesbih et ve O'ndan mağfiret dile. Çünkü O, tevbeleri çok kabul edendir.

772) FELAK/1. De ki:"Ben ağaran sabahın Rabbine sığınırım,

ŞİİRLER

HACCIN SIRLARI KASİDESİ

Niyet ettim haccımı — Terkeyledim akdımı
Akid dünya işleri — Kasdım ziyaret zatını

Lebbeyk lebbeyk ilâhi — İcabet ettim davetini
Kainatın maliki — Yok şerikin ilâhi

Gaslettim zahirimi — Emrazı kalbten batınımı
Çıkardım şöhet libasını — Lâbis oldum ihramı

Terk eyledim fena efali sıfatı — Oldum mevta misali
Dahil oldum Mekke'yi bir hâl geldi zatını

Sonra girdim Kâbe'yi — Lebbeyk dedim ilâhi
İşittim hem kelâmını — Oldum Musa misali

Tavaf ettim yediyi aldım yedi sıfatı
Musafaha ettim haceri esvedî — Takbil ettim yedini

Zahir oldu cemali — Halilullah misali
Tavaf ettim safayı — Sayeyledim merveyi

Hervele ettim üçünü — Sükûnetle dördünü
Çıktım arafat dağını — Kıldım öğle ve ikindi

Durdum anda vakfeyi — Lebbeyk dedim ilâhi
Açıldı levhü mahfuzu — Gördüm anda yazıyı

Geldim müzdelife mescidini — Kıldım akşam yatsıyı
Uyumadım anda sabahı — Kıldım sabah namazı

Oldum fena fillâhi gördüm nuru Muhammedi
Sonra geldim minayı — Oldum bakabillâhi

Kestim ruhu hayvanı — Kuvvet buldu sultanı
Taşladım anda cehlimi — Aldım ilmi ledünni

Sonra geldim kabeyi ziyaret ettim tavafı
Keşfoldu hakayığı anda aldım beratı

Tavaf ettim veda-ı — Çevrildim alemler kevnî
Tekmil oldu miracı — Resulullah misali

Visalî'nin Hıccını kabul eyle ilâhî
Böylece hic edenleri hicil beyttir delili

ESRAR-I HAC KASİDESİ

Bismillahirrahmanirrahim
VE LİLLAHİ ALANNASİ HACCÜL BEYT buyurdu zâtullah
Mü'min isen eyle eda seyi ile fevtetme rızallah
Hâbib-i Ekrem feth-i Mekke ile Zilhiccede eyledi edâullah
Âdem, Havva birleşerek Arafat'ta ziyaretle bekâbillah
Enbiya, Evliya böyle geçti vuslat-ı İlâhî ile fenâfillah
Şeyh-i Ekber Şibliye, esrar-ı Hac ile tekrarı eda billah
Evvel niyeti hâlis ile firka-i dalâliyyeden sakın maazallah
İhram ile efali sıfat zatından soyun hübbü fillah
Gusül ile nefsi, ruh akıl ve kalbini tathir eyle masiveallah
Mescid-i Harama dahil ol muharremettan tövbeyle muhabbetullah
Beytullah nurunu Beyti mamura ittisalına temaşa eyle nurullah
Lebbeyk Allahümme lebbeyk ile sevabını işit kelamla zatullah
Hacerül esveti musafaha takbil ile cezbe ile yedinde zahir yedüllâh
Yedi tavaf meleklerle arz-ı sema refi ile müşahadetullah
Makamı İbrahim de imanın olsun namazında iktida halilullah
Safaya çık amel günü ve maneviye musaffa ol sakiullah
Merve ile sekînet bul kulubu bâtının olsun müştakullah
Traş ile hırsı temahtuli emelin kes azan kıl zukurullah
Beynes sefa vel merva her vele nefsi natika ruh ile cemalullah
Mescid-i müzdelifede varından geçip zuhur etsün kelimullah
Minede nefsinin kurbanla bulasın hakiki bekâbillah
Şeytana cehlîni taşıyıp, doğsun ledüni ilmi tevhidullah
Tavaf-ı ziyaretle Rabb-ı İzzetten giyesin ihsan ile libasullah
Tavaf-a veda ile kemâlat-ı insaniye ile olasın evliyaullah
İhramdan çıkıp bir dahi hayvaniyyete tenezzül eylemeyip
Ravzai ile müdahere ziyareti ile hakikati Muhammediye miratında
daima seyrübillah
Aşık Ruhi sen dahi seyreyle ihvanlarla Hac eyleyip bulasın veçhullah
Şeyhim Sıtkı Visalî, bekliyorlar livaülhamdde intizarla yârenleri
Allah, Allah ile her nefeste durmayalım şeş cihette bulalım bekâullah

AŞK MAKAMI

Aşk makamı âlidir, aşk kadim ezeldir
Aşk sözünü söyleyen, cümle **kudret dilidir**
Diyen o, işiten o, gösteren o
Her sözü söyleyen o, suret can menzildir

Suret söz kanda buldu, söz sahibi kaçan oldu
Surete kendi geldi, dil hikmetin yoludur
Bu bizim işretimiz, oldur bu lezzetimiz
İçip esridiğimiz, aşk şerbeti gölüdür
Yunus sözünde yalan, görmedi mümin olan
Ömrün zulmete salan, marifet yoksuludur

Yunus Emre (ks)

HELÂL KILDI MÂŞUKA ÂŞIK KENDİ KANINI

Helâl kıldı mâşuka âşık kendi kanını,
Mâşuk nakşından okur aşk eri Kur'anını.

Yârdan ayrı olunca asılıp ölmek yeğdir,
Âşık kendi bırakır boynuna urganını.

Yunus Emre (ks)

Yetmiş kişi idik geldik bu yola
Yalın kılıncı alınarak ele
Mevla'm iman nasip etse bir kula
Kudretten okunur anın Yasin'i

Pir Sultan Abdal (ks)

Hararet nardadır sacda değildir
Keramet baştadır tacda değildir
Her ne arar isen kendinde ara
Kudüste Mekke'de Hacda değil
Sakın bir kimsenin gönlünü yıkma
Gerçek erenlerin sözünden çıkma
Eğer insan isen ölmezsin korkma
Aşığı kurt yemez uçta değildir

Hacı Bektaşî Veli (ks)

Bir gez gönül yıktın ise, kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet dahi, elin yüzün yumaz değil

Bir gönül yaptın ise, er eteğin tuttun ise
Bir gez hayr ettin ise, birine bin az değil

Erden sana nazar ola, **için dışın nur ola**
Beli kurtulmuştan ola, şol kişi kim gammaz değil

Er odur alçak dura, ayak odur yola vara
Göz odur ki Hakk'ı göre, gündüz gören göz değil

Yunus Emre'm sözün satar, söze bal ü yağ katar
Altmış bin sarrafa satar, yükü gevherdir koz değil

Yunus Emre (ks)

El gönüldür gönlü tutup eli ko
Sevgi suyu ile var sen seni yu

Başla kalbin cümle şey'i sür çıkar
Pir sevgisiyle kalb olsun dolu

Kalb evi pir sevgisiyle olucak
Her neye baksan cemâl olur kamu

Pir sevgisi dürür Hak doğru yol
Ana râcidir hakikat **remz-i hû**

Pirle bir olsun gözün piri gözet
Görüne gözüne her dem **nûr-ı hû**

Şeş cihetden gönlünü pak edicek
Bî-cihetle yâr olursun mû-be-mû

Gaybiyâ gel ma'rifetle fâni ol
Küllî şey'in halik illâ **veche hû**

Hz. Sunullah Gaybi (ks)

KAYNAKLAR

1. KURAN ve HADİS
2. VEHB: Allah'ın hibe yoluyla verdiği ilim
3. KESB: Çalışarak ve yaşanılarak elde edilen ilim
4. NAKİL: Çeşitli kaynaklardan ve sohbetlerden nakledilen ilim

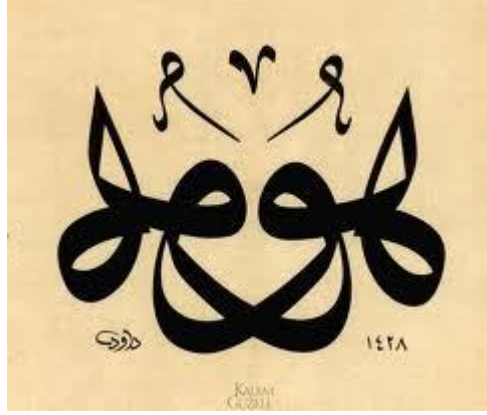
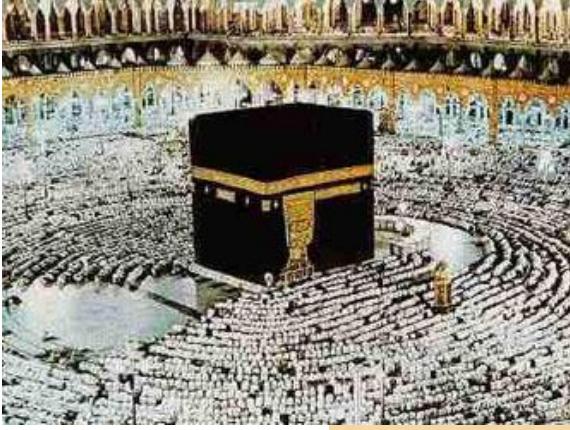
- Fususul Hikem Muhammed Fası – A. Avni konuk Şerhi
- Fütihat-ı Mekkiyye – Namaz bahsi – Litera Yayıncılık
- Hadisi şerif Açıklamaları – Bekir Sıdkı Visali Halıcıoğlu
- Salat – Necdet Ardiç

Siteler:

www.gavsulazam.de

www.terzibaba13.com

www.visalidivani.com

"Namaz müminin miracıdır" buyuran Hz. Resul (sav), miraçta Hakk'la beraber olduğunu belirtmektedir. Namazda Hakk'la beraber olan kişi ise Allah'ın nurunun içindedir. Bu nedenle **"namaz nurdur"** buyurulmuştur. Namazada rahmet ve nurun içinde olan kişinin natıkası tezkiye olmaktadır. Nefsin tezkiyesi sonucu ise, nefsin asli hali olan nura dönüşmesidir. Tezkiye sonucu kendide nur olur. Bu nur "göz nuru" olan namaza dönüşür. Bu nurla Hakkı müşahede eder. Hac da bu müşahedenin şahadet alemide gerçekleşeceğinin müjdesidir. Bu müşahedeye ulaşan kişi İslamın özünü söylemektedir.

"EŞHEDÜ ENLÂ İLAHE İLLALLAH ve EŞHEDÜ ENNE MUHAMMEDEN ABDUHU VE RESULUHU"